

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

Komparace soutěžního práva ČR, Ruska a EU

Disertační práce

Doktorand: Mgr. Ing. Jan Levý

Školitel: Prof. JUDr. Martin Boháček, CSc.

Studijní program: Mezinárodní ekonomické vztahy

Praha, 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem disertační práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité prameny a literaturu, ze kterých jsem čerpal.

V Praze dne 27. června 2019

.....

podpis

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval prof. JUDr. Martinu Boháčkovi, CSc., za vedení této práce, za jeho odborný dohled, čas a cenné připomínky, které mi nejen v průběhu psaní této práce, ale v průběhu celého doktorského studia věnoval.

Abstrakt

Tato disertační práce se zaměřuje na podstatné aspekty ruského soutěžního práva, zejména na nejdůležitější pojmy tohoto oboru jako jsou subjekty (adresáti) právní úpravy, relevantní trh, zneužití dominantního postavení, dohody narušující soutěž, jakož i oblast nekalé soutěže. Instituty ruského soutěžního práva jsou následně podrobeny srovnání s příslušnou českou úpravou soutěžního práva, ve světle soutěžního práva Evropské unie. Cílem práce je mimo jiné určit podstatné podobnosti a odlišnosti mezi uvedenými úpravami.

Klíčová slova

soutěžní právo, soutěžitel, podnik, zneužití dominantního postavení, dohody, nekalá soutěž

Summary

The dissertation thesis focuses on substantial aspects of the Russian competition law, in particular, the most important concepts in this field of law such as subjects (addressees) of the legal regulation, relevant market, abuse of a dominant position, agreements restricting competition as well as unfair competition. The concepts of the Russian competition law are then being compared with the Czech relevant regulation of the competition law, in light of the European Union competition law. The aim of the thesis is among others to determine significant similarities and distinctions between the mentioned regulations.

Key words

competition law, undertaking, abuse of a dominant position, agreements, unfair competition

Obsah

Seznam tabulek	9
Seznam zkratek	10
Úvod.....	12
Předmět práce.....	14
Shrnutí dosavadního poznání	15
Cíl práce.....	19
Přehled použitých vědeckých metod	19
Struktura práce.....	20
1. Ekonomie a právo – několik poznámek o vlivu norem soutěžního práva na hospodářskou soutěž	22
1.1 Poznámka k rozmanitosti přístupů ekonomické teorie k hospodářské soutěži a její regulaci	23
1.1.1 Klasická politická ekonomie	23
1.1.2 Neoklasický přístup	23
1.1.3 Neoschumpeteriánský přístup	24
1.1.4 Harvardská škola	24
1.1.5 Chicagská škola.....	25
1.1.6 Freiburská škola a ordoliberalismus.....	25
1.2 Kritika antimonopolní politiky a soutěžního zákonodárství.....	25
1.3 Problematika vymezení a výkladu pojmů v oblasti soutěžního práva a ekonomické teorii na příkladu pojmu konkurence (soutěže).....	28
1.3.1 Konkurence v ekonomické teorii.....	29
1.3.2 Pojem konkurence v právu českém, evropském a ruském – komparace	31
1.3.3 K významu interpretace pojmu hospodářské soutěže (konkurence)	33
1.4 Dílčí závěr k pojetí soutěže (konkurence) – komparace	35

2. Pojem a předmět ruského soutěžního práva	37
2.1 Pojem soutěžního práva v Ruské federaci.....	38
2.2 Prameny soutěžního práva v Ruské federaci	43
2.3 Dílčí závěr a komparace pojetí a pramenů soutěžního práva v Rusku, ČR a EU.....	49
3. Vymezení základních pojmů v ruském soutěžním právu	54
3.1 Subjekty účastníci se hospodářské soutěže	54
3.1.1 Hospodařící subjekt	55
3.1.2 Skupina osob.....	57
3.1.3 Poznámka k pojmu afilovaných osob dle zákona o konkurenci 1991.....	60
3.1.4 Dílčí závěr a komparace vymezení subjektů (adresátů) soutěžního práva dle ruského, českého a unijního práva.....	61
3.2 Vymezení trhu zboží a některých dalších základních pojmů ruského soutěžního práva.....	65
3.2.1 Dílčí závěr k trhu zboží – komparace s vymezením relevantního trhu	69
4. Regulace monopolistické činnosti.....	71
4.1 Dominantní postavení a jeho zneužití.....	72
4.1.1 Dominantní postavení – vymezení pro případ jednoho hospodařícího subjektu či skupiny osob (bez společné dominance)	73
4.1.2 Poznámka k případům hospodařících subjektů, které jsou tzv. finančními organizacemi nebo přirozenými monopoly	77
4.1.3 Společná (kolektivní) dominance	79
4.1.4 Rejstříky hospodařících subjektů ve vztahu k dominanci	83
4.1.5 Dílčí závěr k úpravě vymezení dominantního postavení a její komparace.....	84
4.1.6 Zneužití dominantního postavení obecně.....	88
4.1.7 Jednotlivé skutkové podstaty zneužití dominantního postavení.....	91
4.1.8 Výjimky ze zákazu zneužití dominantního postavení.....	98
4.1.9 Dílčí závěr a komparace úpravy zneužití dominantního postavení.....	102
4.2 Dohody narušující soutěž a další zakázané formy koordinace.....	107

4.2.1 Dohody a koordinace hospodářské činnosti	108
4.2.2 Jednání ve shodě.....	110
4.2.3 Zákaz dohod narušujících soutěž a koordinace ekonomické činnosti	113
4.2.4 Zakázané jednání ve shodě.....	121
4.2.5 Výjimky ze zákazu dohod a jednání ve shodě.....	123
4.2.6 Dílčí závěr a komparace úpravy zakázaných dohod a dalších typů protisoutěžní koordinace.....	127
5. Nekalá soutěž	136
5.1 Vymezení nekalé soutěže a její všeobecný zákaz (generální klauzule).....	138
5.1.1 Jednání hospodářského subjektu (skupiny osob)	139
5.1.2 Získání výhod při výkonu podnikatelské činnosti	142
5.1.3 Rozpor s právními předpisy, obyčeji obchodního styku, slušností, rozumností a spravedlností.....	143
5.1.4 Vznik (možnost vzniku) škody nebo újmy na obchodní pověsti.....	144
5.2 Jednotlivé skutkové podstaty nekalé soutěže	146
5.2.1 Diskreditace (zlehčování).....	148
5.2.2 Uvedení v omyl.....	150
5.2.3 Nekorektní srovnávání	153
5.2.4 Nekalá soutěž nabytím a využitím výlučného práva k prostředkům individualizace právnické osoby, prostředkům individualizace zboží, prací nebo služeb.....	155
5.2.5 Nekalá soutěž spojená s užitím výsledků duševní činnosti.....	157
5.2.6 Vyvolání nebezpečí záměny.....	159
5.2.7. Neoprávněné nabytí, užití, šíření informací, která je obchodním či jiným zákonem chráněným tajemstvím	161
5.3 Dílčí závěr a komparace úpravy nekalé soutěže	164
6. Ochrana proti porušování pravidel hospodářské soutěže.....	173
6.1 Federální antimonopolní služba a řízení o porušení soutěžního práva.....	175

6.1.1 Funkce a působnost FAS.....	175
6.1.2 Řízení před FAS v oblasti soutěžního práva – přehled	176
6.2 Následky porušení předpisů soutěžního práva.....	181
6.2.1 Občanskoprávní odpovědnost	182
6.2.2 Odpovědnost za správní delikty v oblasti soutěžního práva	183
6.2.3 Trestní odpovědnost.....	185
6.3 Dílčí závěr a komparace k prostředkům proti porušování pravidel hospodářské soutěže.....	187
Závěr	193
Seznam použité literatury	201
Příloha – vybraná ustanovení zákona o ochraně konkurence	214

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Předpoklady dominantního postavení – schéma	77
Tabulka č. 2: Specifické skutkové podstaty zneužití dominantního postavení.....	91
Tabulka č. 3: Srovnávací tabulka specifických skutkových podstat zneužití dominantního postavení.....	104
Tabulka č. 4: Přehled zakázaných dohod, jednání ve shodě, koordinace hospodářské činnosti a výjimek ze zákazů	126
Tabulka č. 5: Srovnávací tabulka specifických skutkových podstat zakázaných dohod, jednání ve shodě, koordinace hospodářské činnosti a výjimek ze zákazů	134
Tabulka č. 6: Srovnávací tabulka zvláštních skutkových podstat nekalé soutěže.....	168

Seznam zkratek

FAS	Federální antimonopolní služba
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZRF	Občanský zákoník ruské federace – část první (zákon ze dne 30.11.1994 č. 51-FZ, ve znění pozdějších předpisů), druhá (zákon ze dne 26.01.1996 č. 14-FZ, ve znění pozdějších předpisů), třetí (zákon ze dne 26.11.2001 č. 146-FZ, ve znění pozdějších předpisů) a čtvrtá (zákon ze dne 18.12.2006 č. 230-FZ, ve znění pozdějších předpisů)
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TZRF	Trestní zákoník Ruské federace ze dne 13.06.1996 č. 63-FZ, ve znění pozdějších předpisů
ÚOHS	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
Ústava ČR	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Ústava RF	Ústava Ruské federace
zákon o konkurenci 1991	Federální zákon ze dne 22.03.1991 č. 948-1 o konkurenci a omezení monopolistické činnosti na trhu zboží ve znění pozdějších předpisů

zákon o ochraně hospodářské soutěže	Zákon č. 143/2001 sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů.
zákon o ochraně konkurence	Federální zákon ze dne 26.06.2006 č. 135-FZ o ochraně konkurence, ve znění pozdějších předpisů
zákon o přirozených monopolech	Federální zákon ze dne 17.08.2005 č. 147-FZ o přirozených monopolech, ve znění pozdějších předpisů
zákoník o správních deliktech	Zákoník Ruské federace o správních (administrativních) deliktech ze dne 30.12.2001 č. 195-FZ, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Soutěžní právo nabylo od počátku své existence v moderní podobě velkého významu. To se netýká jen členských států Evropské unie, jejichž právní řády jsou výrazně ovlivněny a v některých případech i podřízeny unijnímu právu – v tomto kontextu lze vyzdvihnout právě soutěžní právo, jemuž je věnována pozornost již v zakládajících smlouvách Evropské unie – ale též Ruské federace, jehož soutěžní právo je zjevně ovlivněno vývojem tohoto oboru na evropském i americkém kontinentu. Jeho význam není pochopitelně dán jeho pouhou přítomností v právních řádech jednotlivých států. Jeho význam souvisí s právními vztahy, jež reguluje, a v neposlední řadě též se subjekty těchto právních vztahů, jimž je adresován, neboť tyto nezřídka disponují velkou tržní silou, jejich zánik či oslabení může podstatným způsobem ovlivnit ekonomiky států či jejich skupin.

Soutěžní právo je spjato s hospodářskou soutěží, která vzniká společně s rozvojem lidské civilizace a trhu. Vznik soutěžního práva, jak je v současnosti chápáno, nesahá až ke vzniku soutěže samotné. Potřeba regulovat ve větší či menší míře hospodářskou soutěž se v dějinách objevovala pouze nepřímo a porůznu již od starověku – jednalo se o právní normy regulující ceny, zakazující vývoz zboží. Regulace monopolů je známa již z Byzantské říše,¹ ačkoli tato směřovala spíše k omezení, optikou dnešního soutěžního práva, nežli k rozvoji hospodářské soutěže, respektive ke kontrole výroby a distribuce vybraného zboží, zejména hedvábí, a nelze ji tak směřovat s moderním kartelovým právem. Obdobně je tomu ve středověku, pokud jde o regulaci cechů.

Na trhu, kde existuje hospodářská soutěž (nebo též konkurence), si její jednotliví účastníci konkurují. Povědomí účastníků soutěže o přítomnosti konkurentů společně s nezbytností získat nové zákazníky nebo je alespoň udržet a vstoupit tak nebo setrvat na trhu v ideálním případě motivuje ke zkvalitňování nabízeného produktu, zlepšování efektivity výroby nebo provozu, snižování cen apod., z čehož těží výhody nejen zákazník, ale celá společnost. Ne vždy však dochází k tomuto žádoucímu jevu. Člověk má logicky

¹ Viz např.: BALÍK, S. Monopoly v Byzanci. *AUC-Iuridica*, 1977, č. 4, s. 297 an.

snahu si svou situaci zjednodušovat, avšak často též na úkor jiných. Může tak učinit na úkor zákazníka uzavřením kartelu s konkurentem, který tak konkurentem být fakticky přestává. Toto jednání může negativně ovlivnit též další konkurenty stojící mimo kartel. Může též o konkurentu či jeho výrobku nebo službě šířit nepravdivé údaje, jinak jej očerňovat či na něm parazitovat, což může ve svém důsledku poškodit nejen konkurenta, ale též opět zákazníka. Dochází k selhání trhu. Způsobů, jak nelegitimně omezit hospodářskou soutěž, je celá řada. Úkolem soutěžního práva je předcházet selhání trhu, předcházet omezování soutěže, nebo jinými slovy – zajistit účinnou hospodářskou soutěž. Účinná hospodářská soutěž přitom může mít různý obsah v závislosti na zastávané ekonomické teorii a též na politické volbě. A dlužno podotknout, že zásahy státu nemusí vést k předpokládanému (nebo alespoň deklarovanému) výsledku.

České, potažmo československé, soutěžní právo má u nás tradici již z období tzv. první republiky. Dne 15. července 1927 byl vůbec poprvé v českých zemích publikován právní předpis, který, inspirován německou předlohou, obsahoval z dnešního pohledu moderní úpravu proti nekalé soutěži. Byl to zákon č. 111/1927 Sb. z. a n., Zákon proti nekalé soutěži, který platil až do konce roku 1951. Zárodky kartelového práva sahají v českých zemích ještě do období Rakouska-Uherska, konkrétně do sedmdesátých let 19. století. Zákon č. 141/1933 Sb. z. a n., o kartelech a soukromých monopolech (kartelový zákon), byl publikován 12. července 1933. Z období první republiky ostatně pochází řada i dnes aktuálních rozhodnutí, publikovaná ve sbírce rozhodnutí uspořádané Františkem Vážným, na něž nezřídka odkazuje i současná judikatura. Slibný rozvoj práva hospodářské soutěže v Československu přerušil politický vývoj v Evropě vedoucí ke druhé světové válce následované nastolením režimu v čele s Komunistickou stranou Československa. Tento stav trval až do devadesátých let 20. století, kdy byla zahájena obroda soutěžního práva. Významným mezníkem pro naše soutěžní právo byl pak vstup České republiky do Evropské unie.

V Ruské federaci má soutěžní právo z historických důvodů ještě skromnější tradici, neboť tamní politické uspořádání tohoto oboru, obdobně jako u nás od padesátých let minulého století, právě nepřálo. Vůbec prvním účinným předpisem na území Ruska regulující vztahy v hospodářské soutěži byl zákon o konkurenci a omezení

monopolistické činnosti na trhu zboží z roku 1991, který byl nahrazen zákonem o ochraně konkurence v roce 2006.

Soutěžní právo má v České republice i Ruské federaci své místo. Česká i ruská úprava se do značné míry na první pohled podobá. Při hlubším zkoumání však lze objevit nikoli bezvýznamné rozdíly. Současný politický vývoj v Rusku negativně ovlivnil vztahy s Evropskou unií, jakož i s řadou jejích členských států, Českou republiku nevyjímaje. Obchod s Ruskem však trvá, jakož i trvá zájem českých i evropských podnikatelů spolupracovat s ruskými obchodními partnery. Možnost seznámit se s ruskou právní úpravou tak má svůj význam zvláště za situace, kdy v českém jazyce nejsou dostupné žádné zdroje pojednávající o úpravě ruského soutěžního práva.

Autor sám se začal zabývat problematikou ruského soutěžního práva v souvislosti se svým studijním pobytem na Petrohradské státní univerzitě, na níž rovněž absolvoval kurz soutěžního práva.

Předmět práce

Předmět práce vyplývá v první řadě z jejího názvu – Soutěžní právo České republiky, Evropské unie a Ruska. Česká republika je od roku 2004 členským státem Evropské unie, nelze tak od nesporného vlivu evropského práva na vnitrostátní právo české, a to zejména soutěžní, abstrahovat, a to ani v případě, že by v názvu práce nebylo zmíněno. Ruské právo oproti tomu není bezprostředně ovlivňováno jiným subjektem mezinárodního práva. Vliv Eurasijského ekonomického svazu nelze za současného stavu považovat za bezprostřední a s vlivem Evropské unie na soutěžní právo členských států jej lze srovnávat jen stěží.

Práce se s ohledem na rozsah materie soutěžního práva v deskriptivních částech zaměřuje především na právo ruské, neboť autor předpokládá i s ohledem na jazyk práce v první řadě českého čtenáře. Práce tak neobsahuje zvláštní kapitoly věnované popisu práva českého a evropského (unijního), protože by práce jen popisem této problematiky nabyla velkého objemu a v tomto ohledu by zřejmě neměla zásadní přínos. O otázkách práva českého a evropského (unijního) se bude pojednávat v rámci komparativních pasáží, které jsou zařazeny v rámci každé kapitoly, a to právě v rozsahu nezbytném pro účely srovnání s právem ruským.

Na tomto místě autor rovněž uvádí, že pojmy evropské právo a unijní právo budou užívány v této práci *promiscue* ve významu práva Evropské unie, nebude-li uvedeno jinak, přičemž důraz bude pochopitelně kladen na právo soutěžní.

Z hlediska pojmu soutěžního práva bude práce zaměřena na oblast dohod narušujících soutěž, zneužití dominantního postavení a nekalou soutěž, což je odůvodněno i beztak značným rozsahem zkoumané materie pro účely této práce, ale též skutečností, že v ruském právu jsou uvedené tři oblasti poměrně silně spjaté, což je viditelné i ve struktuře ruského zákona o ochraně konkurence, kde nekalá soutěž byla ještě nedávno upravena ve stejné hlavě druhé jako zakázané dohody a zneužití dominantního postavení – v ruském právu má totiž úprava nekalé soutěže výrazně veřejnoprávní charakter. Z toho důvodu, jakož i s ohledem na rozsah se tato práce nebude zabývat kontrolou koncentrace, ani otázkami narušení soutěže orgány veřejné moci, veřejných podpor či významné tržní síly.

Na ruské právo bude z hlediska prvků komparace nahlíženo zpravidla jako na *comparatum* (tj. to, co se srovnává), přičemž právo české, respektive evropské (unijní) bude vystupovat jako *comparandum* (tj. to, s čím se srovnává); na ruském právu budou demonstrovány podobnosti a rozdíly v relaci k právu českému ve světle práva evropského.

Shrnutí dosavadního poznání

Problematické soutěžního práva obecně je věnována celá řada odborných publikací. To platí pro ruské i české, potažmo unijní, soutěžní právo. Byla publikována řada učebnic soutěžního práva. Soutěžnímu právu se věnuje řada odborných periodik, ale též komentářová literatura. Pokud jde o ruské právo hospodářské soutěže v České republice, nebylo možné nalézt prakticky žádné české zdroje, této problematice dosud v českém prostředí byla věnována minimální či snad nulová pozornost. To platí tím spíše pro komparaci obou právních řádů z hlediska předmětu soutěžního práva.

V Ruské federaci je tomuto oboru věnována řada publikací a učebnic. Dostupnost těchto zdrojů v České republice je velmi omezená, k některým však je možné si opatřit přístup dálkově (prostřednictvím internetu), popřípadě je obstarat v elektronické verzi. Z ruské literatury lze tedy jmenovat publikaci K. Ju. Tot'jeva – *Konkurentnoje pravo*

(pravovojе regulirovanije konkurenciji), v překladu: Soutěžní právo (právní regulace soutěže), nebo A. N. Varlamové – *Konkurentnoje pravo Rossiji*, v překladu: Soutěžní právo Ruska, nebo K. A. Pisenka a kolektivu – *Pravovojе regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*, v překladu: Právní úprava soutěže a monopolu v Ruské federaci: Kurz přednášek, nebo dílo I. Ju. Artěmjeva (ředitele FAS), S. A. Puzyrevského, A. G. Suškeviče a kolektivu – *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*, v překladu: Soutěžní právo Ruska: Učebnice. Z odborných periodik lze příkladmo zmínit specializovaný časopis *Rossijskoje konkurentnoje pravo i ekonomika*, v překladu: Ruské soutěžní právo a hospodářství. K dané problematice však vycházejí publikace v řadě dalších periodik či sborníků, ať se jedná o problematiku zneužití dominantního postavení,² dohod

² AMINĚV, F. G., RADYGINA, M. V. Ob otněsenii zloupotreblenija dominirujuščim položenijem k forme zloupotreblenija pravom. *Jurist – pravovėd*. 2018, č. 4 (87), s. 35-40. BAŠLAKOV-NIKOLAJEV, I. V. Kollektivnoje i mnogosubjektnoje dominirovanije na rynke: Problemy zakonodatělstva i pravopriměněnija. *Rossijskij žurnal pravovych issledovanij*. 2018, č. 3 (16), s. 134-145. BORZILO, Je. Ju. Sposoby klassifikacii vidov zloupotreblenija dominirujuščim položenijem. *Globalnyj naučnyj potěncial*. 2014, č. 1 (34), s. 81-83. DANILENKO, V. N. Problemy formy graždansko-pravovoj otvěťstvěnnosti za zloupotreblenije dominirujuščim položenijem na tovarnych rynkach. *Almanach mirovoj nauki*. 2015, č. 2-3 (2), s. 152-154. KIRJUŠINA, I. V. Konstrukcija pravovogo zapreta zloupotreblenija dominirujuščim položenijem. *Pravovaja mysl v obrazovanii, nauke i praktike*. 2018, č. 1 (7), s. 47-51. MAMIJEV, Č. M. Poňjatije „dominirujuščee položenije“ i jeho charaktěrnnye priznaky. *Obščestvo i pravo*. 2011, č. 5 (37), s. 230-233. PETROV, S. P., ŠMAKOV, A. V. Opredělenije optimalnoj veličiny štrafa za zloupotreblenije dominirujuščim položenijem. *Iděi i iděaly*. 2013, č. 1(15), s. 94-104. POPOVA, A. O. Zloupotreblenije dominirujuščim položenijem v formě navjazывanija uslovij dogovora. *Otěčestvěnnaja jurispruděncija*. 2016, č. 6 (8), s. 44-47. PUZYREVSKIJ, S. Narušenije antimonopolnogo zakonodatělstva puťjom zloupotreblenija dominirujuščim položenijem. *Chozjajstvo i pravo*. 2013, č. 5 (436), s. 27-49. SUMENKOV, S. S. Zloupotreblenije dominirujuščim položenijem: Problemy sostava administrativnogo pravonarušenija. *Naučnyj věstnik Omskoj akademii MVD Rossii*. 2017, č. 2 (65), s. 42-48. ŠASTITKO, A. Ekonomiko-pravovyje aspekty kolektivnogo dominirovanija. *Ekonomičeskaja politika*. 2011, č. 3, s. 167-190. Ze starších například: BOČENKOV, Ju. M. Poňjatije „dominirujuščee položenije“ i jeho sootnošenije s drugimi katěgorijami rossijskogo zakonodatělstva. *Zakony Rosii: Opyt, analiz, praktika*. 2007, č. 6, s. 18-26. SOKOLOV, A. Ju. Administrativnaja otvěťstvěnnost' za zloupotreblenije dominirujuščim položenijem na tovarnom rynke. *Věstnik Akademii ekonomičeskoj bezopasnosti MVD Rossii*. 2009, č. 9, s. 126-30. SUŠKEVIČ, A. Kollektivnoje dominirovanije: Stanovlenije instituta. *Chozjajstvo i pravo*. 2009, č. 7 (390), s. 84-91. VOLKOV, A. V. Nėdobrosověťsnaja konkurencija i zloupotreblenije domonirujuščim položenijem na rynke kak formy zloupotreblenija pravom. *Zakkonost'*. 2009, č. 11, s. 31-35.

narušujících soutěž³ či nekalé soutěže.⁴ Publikace jsou pochopitelně věnovány i dalším relevantním otázkám soutěžního práva.⁵ Existuje i několik komentářů k zákonu o

³ ISTOMIN, V. G. Antikonkurentnye soglašenija: Juridičeskaja suščnost' i pravovye posledstvija. *Žurnal rossijskogo prava*. 2018, č. 12 (264), s. 62-71. JARANDAJKIN, R. S., TOLSTOVA, M. L. Sovremennye pravovye problemy vyjavlenija i preduprežděnija kartelnych soglašenij v Rossijskoj feděracii. *Novoje slovo v nauke: Perspektivy razvitija*. 2014, č. 2 (2), s. 321-322. JEVITUŠENKO, I. V. Antikonkurentnye soglašenija: problemy gosudarstvennogo protivodejstvija. *Sovremennoje pravo*. 2013, č. 10, s. 54-48. KIŇOV, A. Ju. Borba s karteljami v Rossii. *Sovremennaja konkurencija*. 2010, č. 6 (24), s. 43-52. KIRJUŠINA, I. V. Poňjatija „soglašenija“, „soglasovannye dejstvija“ i „parallelnoje poveděnije“ v doktrine i zakonodatělstve Rossii. *Izvěstija Altajskogo gosudarstvennogo universitěta*. 2018, č. 6 (104), s. 157-161. KOVELJANOVA, O. A. Antikonkurentnye soglašenija v rossijskom zakonodatělstve. *Sinergija nauk*. 2017, č. 13, s. 372-377. KOVELJANOVA, O. A. Soglašenija, ograničivajuščije konkurenciju na tovarnom rynke. In: Problemy i perspektivy sovremennoj nauki: Sbornik statěj XVIII Meždunarodnoj naučno-praktičeskoj konferencii. Stavropol: Centr naučnogo znanija „Logos“, 2017, s. 50-53. SUŠKEVIČ, A. G. Antikonkurentnye soglašenija: zaprety, isključenija iz zapretov i ich predely v novom feděralnom zakoně „o zaščite konkurencii“. *Zakony Rossii: opyt, analiz, praktika*. 2007, č. 6, s. 34-41. ŠASTITKO, A. Je. Kartel: organizacija, stimuly, politika protivodejstvija. *Rossijskij žurnal menedžmenta*. 2013, č. 4, s. 31-56.

⁴ ČIGRAJ, I. K. Osobennosti poňatija nēdobrosověstnoj konkurencii v RF. *Věstnik nauki i obrazovanija*. 2017, 6(30), s. 85-87. KABANOV, A. A., Protivodejstvije nēdobrosověstnoj konkurencii v Rosii XXI veka. *Věstnik Sankt-Petěrburgskoj juridičeskoj akademii*. 2015, č. 2(27), s. 58-62. KIRILOV, V. V. Nekorrektnoje sravněnije kak projavlenije nēdobrosověstnoj konkurencii. *Centralnyj naučnyj věstnik*. 2017, č. 2(18), s. 16-18. KIRILOV, V. V. Pravovye aspekty nēdobrosověstnoj konkurencii puťjom vveděnija v zabluzhđenije. *Centralnyj naučnyj věstnik*. 2017, č. 2(18), s. 20-22. KIRILOV, V. V. Pravovoje regulirovanie nēdopuščěnija diskreditacii kak formy nēdobrosověstnoj konkurencii. *Centralnyj naučnyj věstnik*. 2017, č. 2(18), s. 18-20. MALJUTINA, O. A. Nēnadležaščaja reklama i nēdobrosověstnaja konkurencija: kollizija ili konkurencija norm. *Juridičeskaja těchnika*. 2017, č. 11, s. 498-500. MARKANOV, D. Ju. Nēdobrosověstnaja konkurencija v oblasti isključitělnych prav. *Imuščestvennye otnošenija v Rossijskoj Feděracii*. 2015, č. 2(161), str. 52-60. SELIVANOVSKAJA, Ju. I. Prestuplenija v sfere nēdobrosověstnoj konkurencii. *Kazanskij ekonomičeskij věstnik*. 2015, č. 2(16), s. 124-128.

⁵ ANDREJEVA, Je. V. Polnomočija Feděralnoj antimonopolnoj služby kak osnova borby s nēdobrosověstnoj konkurenciej. *Věstnik Kostromskogo gosudarstvennogo těchnologičeskogo universitěta. Gosudarstvo i pravo: voprosy těorii i praktiki (Serija „Juridičeskije nauki“)*. 2016, č. 1(6), s. 55-59. ARTĚMJEV, I. Ju. Sověrsenstvovanije antimonopolnogo zakonodatělstva kak instrument moděrnizacii ekonomiki. *Etap: Ekonomičeskaja těorija, analiz, praktika*. 2011, č. 2, s. 4-9. ČUDINOV, O. R. Novelly zakona o zaščite konkurencii v Rossijskoj Feděracii i opyt Francii. *Věstnik VEGU*. 2016, č. 2(82), s. 185-191. GANDILOV, T. M., RAMZANOVA, K. K. Novelly antimonopolnogo zakonodatělstva i razvitije konkurencii v sfere predprinimatelstva. *Věstnik Moskovskogo universitěta MVD Rosii*. 2016, č. 6, s. 37-41. SERJOGIN, D. I.

ochraně konkurence, například *Naučno-praktičeskij kommentarij k Feděralnomu zakonu „O zaščitě konkurencii“ (postatějnyj)*, v překladu: Vědecko-praktický komentář k federálnímu zákonu o ochraně konkurence (podle článků) jehož autorem je opět I. Ju. Artěmjev a kol., nebo též starší praktický komentář A. M. Mamajeva.⁶

Z české literatury lze uvést zejména monografii kolektivu autorů J. Bejček, P. Hajn, J. Pokorná – Obchodní právo. Obecná část. Soutěžní právo.⁷ Ta navazuje na starší avšak stále dobře použitelnou učebnici Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo.⁸ Opomenout nelze publikaci J. Munkové, J. Kindla a P. Svobody – Soutěžní právo.⁹ Vedle toho lze uvést samostatné monografie M. Petra,¹⁰ V. Šmejkal,¹¹ a řadu dalších. Z časopiseckých zdrojů lze vyzdvihnout časopis Antitrust. Rovněž v české literatuře nalezneme řadu komentářů k zákonu o ochraně hospodářské soutěže, respektive k (novému) občanskému zákoníku, popřípadě k obchodnímu zákoníku, pokud jde o úpravu nekalé soutěže.¹²

Stanovlenije zakonodatělstva o zaščitě konkurencii v Rossiji. *Věstnik Universitěta imeni O. Je. Kutafina*. 2017, č. 9(37), s. 29-37. ŠLJAKOVA, A. I. Privlečenije juridičeskogo lica k administrativnoj otvetstvennosti za narušenije antimonopolnogo zakonodatělstva: nědobrosověstnaja konkurencija. *Innovacionnaja nauka*. 2017, č. 9, s. 52-55.

⁶ MAMAJEV, A. M. *Konkurentnoje pravo. Praktičeskij kommentarij*. Vladimír: izd. Posad, 2004.

⁷ BEJČEK, J., HAJN, P., POKORNÁ J. a kol. *Obchodní právo. Obecná část. Soutěžní právo*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2014. 383 s.

⁸ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007.

⁹ MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. xxvi, 619 s.

¹⁰ PETR, M. *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. 253 s. PETR, M. a kol. *Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení*. Praha: C. H. Beck, 2010. xvii, 607 s.

¹¹ ŠMEJKAL, V. *Soutěžní politika a právo Evropské unie 1950-2015. Vývoj, mezníky, tendence a komentované dokumenty*. Praha: Leges, 2015. 336 s.

¹² Například: KINDL, J., MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 860 s. ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 380 s. HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2072 s. ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 1469 s.

Cíl práce

Autor práce si za cíl stanovil získání vědeckých poznatků poskytnutím uceleného teoreticko-praktického pohledu na ruské soutěžní právo a jeho srovnáním s právem českým ve světle práva unijního, tedy poznáním podobností a odlišností ruského soutěžního práva ve vztahu k právu domácímu s ohledem na právo unijní.

Dosažení cíle se pochopitelně neobejde bez popisu, analýzy a následného poznání institutů ruského soutěžního práva. Předpokladem komparace je za těchto okolností znalost soutěžního práva českého a evropského (unijního). Komparaci bude podroben nejen text právních předpisů, ale též jejich výklad, a to doktrinální, jakož i výklad orgánů aplikujících soutěžní právo. Dosažením cíle práce budou potvrzeny či vyvráceny následující hypotézy:

- *Soutěžní právo v Ruské federaci využívá v podstatě obdobných institutů jako soutěžní právo české, respektive evropské.*
- *Ruské soutěžní právo umožňuje poskytnout hospodářské soutěži na svém území obdobnou ochranu jako soutěžní právo české, respektive evropské.*

Výsledky poznání ruského práva a jeho podobností či odlišností mohou být v konečném důsledku zdrojem dalších úvah nad vlastní úpravou a prostředkem nazírání na tuto rovněž z jiného úhlu pohledu.

Přehled použitých vědeckých metod

Dosažení cíle disertační práce není myslitelné bez stanovení způsobu, postupu jeho dosažení, tedy stanovení metody či metod, jejichž prostřednictvím jej lze dosáhnout. Východiskem pro volbu vědeckých metod použitých v této disertační práci byly poznatky plynoucí z teoretických prací v oboru metodologie vědy. Vzhledem k právně-komparatistickému zaměření této práce se jedná především o všeobecně uznávané a respektované dílo prof. Viktora Knappa, který jako špičkový právní teoretik formuloval metodologii zejména v této oblasti.¹³

¹³ Srov. zejména: KNAPP, V. *Vědecká propedeutika pro právníky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 233 s., KNAPP, V. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: C.H. Beck, 1996. XVI, 248 s. Dále též

Vzhledem k předmětu této práce a stanovenému cíli je nezbytné aplikovat více vědeckých metod zároveň. Jako primární z hlediska dosažení cíle se v tomto ohledu jeví metoda komparace (srovnávací). Před přistoupením ke komparaci samotné je třeba dosáhnout poznání srovnávaného, užití metody popisu a metody poznání je tak nasnadě. Srovnávaným (*comparatum*) je právo ruské s právem českým ve světle práva evropského (*comparandum*) – viz výše. Z hlediska srovnávání není přitom podstatné silně lpět na prvotním, autorem provedeném, vymezení prvků komparace – *comparatum* a *comparandum* je vzájemně zaměnitelné. Z hlediska předmětu komparace se v této práci jedná především o mikrokompaci – srovnání jednotlivých prvků, institutů soutěžního práva, ačkoli srovnání budou podrobeny i větší úseky v tomto oboru, či dokonce soutěžní právo, jeho systém, ve srovnávaných právních řádech jako celek. V takových případech se jedná spíše o makrokomparaci.

Vedle metody komparace autor využije pomocných komparatistických metod.¹⁴ Jde o metody použitelné ve všech vědách. Jedná se zejména o metodu analýzy a syntézy, indukce a dedukce a v neposlední řadě metody abstrakce.

Z hlediska výkladu právních norem bude užito metod jazykového (gramatického) výkladu, logického výkladu, systematického a též výkladu teleologického.

Struktura práce

S určitou výjimkou v případě první kapitoly je tato práce strukturována tak, že po provedení rozboru ruského soutěžního práva, včetně popisu příslušných institutů, pojmů a otázek dle příslušné kapitoly, je zařazena část věnovaná komparaci ruské úpravy s příslušnou úpravou českou, popřípadě unijní. V některých kapitolách bude těchto komparativních částí (podkapitol) zařazeno více. První kapitola práce nebude natolik orientována na ruské právo. Bude zaměřena na konkurenci (soutěž) jako takovou a na některé otázky problematiky legálního vymezení pojmu konkurence

stručná příručka: JAKL, L. *Metodologie vědy a výzkumu se zaměřením na oblast práv k průmyslovému a jinému duševnímu vlastnictví*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2015, 136 s.

¹⁴ Srov. KNAPP, V. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: C.H. Beck, 1996. S. 32.

v právním předpise. Z hlediska komparatistiky bude důraz kladen na otázku legálního vymezení a výkladu pojmu konkurence (soutěže) na příkladu práva ruského a českého.

V druhé a třetí kapitole se práce zabývá obecně pojmem a předmětem ruského soutěžního práva, prameny práva, respektive vymezením subjektů účastnících se hospodářské soutěže (adresátů norem práva hospodářské soutěže) a některými dalšími pojmy, zejména pojmem trhu zboží (relevantního trhu). Tyto dílčí aspekty budou následně podrobeny srovnání.

Čtvrtá kapitola je věnována ruské úpravě a komparaci tzv. monopolistické činnosti, jež zahrnuje úpravu zneužití dominantního postavení, jakož i dohod narušujících soutěž. Pátá kapitola bude obdobným způsobem zkoumat právní otázky nekalé soutěže a tyto porovnávat.

V závěrečné šesté kapitole bude stručně pojednáno o ruském antimonopolním orgánu, jeho funkcích a působnosti, řízení před tímto orgánem a dále o podmínkách odpovědnosti za porušení právních předpisů v oblasti soutěžního práva.

Překlady textů z ruského či anglického jazyka, na něž se v práci odkazuje, byly provedeny autorem.

Pokud jde o citaci ustanovení právních předpisů Ruské federace, upozorňuje autor na jiný způsob členění článků, které jsou v ruských předpisech zpravidla (avšak nikoli výlučně) dále rozděleny nejprve na body a následně na odstavce. V tomto ohledu se tedy budou odkazy na příslušná ustanovení ruských právních předpisů na první pohled v citaci lišit od českých.

Předkládaná práce odpovídá právnímu stavu k 30. červnu 2019.

1. Ekonomie a právo – několik poznámek o vlivu norem soutěžního práva na hospodářskou soutěž

Právo (v objektivním smyslu) a proces jeho tvorby závisí na okolnostech existujících v dané společnosti. Jeho obsah je ovlivňován hodnotami, které daná společnost přijímá za své. Podstatný vliv na utváření hodnot společnosti mají mimoprávní disciplíny, které takto přímo či nepřímo ovlivňují obsah právních norem. Nejinak je tomu v případě ekonomické teorie, která právě v oblasti soutěžního práva je ústřední mimoprávní disciplínou, jež ovlivňuje konečnou podobu právních norem v této oblasti, ale též jejich interpretaci a aplikaci. Ekonomická teorie však ve svých závěrech není obdobně, jako je tomu u většiny ostatních společensko-vědních disciplín, jednotná. Konečná podoba soutěžně-právní normy a její interpretace je tak ovlivněna tou částí ekonomické teorie, která je pro daný účel společností, potažmo zákonodárcem, akceptována.

Někteří zákonodárci tak považují za vhodné poskytnout legální definici pro relativně abstraktní pojmy, s nimiž následně příslušný právní předpis pracuje. Jedním z takových příkladů je zákonodárce ruský, v jehož právní úpravě se setkáme s legálním vymezením pojmu konkurence. Vedle toho zákonodárce český obdobný pojem soutěže nechává bez vlastního vymezení, třebaže s tímto pojmem v rámci soutěžního práva z podstaty věci často zachází. Totéž lze konstatovat i o soutěžním právu Evropské unie. V rámci této kapitoly tak bude stručně poukázáno na určitá úskalí či přednosti toho či druhého přístupu a provedeno srovnání i v tomto smyslu na příkladu pojmu konkurence (soutěže) a jeho vymezení, respektive nevymezení v právních předpisech.

I z rozmanitosti ekonomických teorií zabývajících se konkurencí tak dost možná plyne i různorodost podoby právní úpravy téže soutěžně-právní problematiky v různých jurisdikcích. Z tohoto důvodu autor považuje za podstatné alespoň ve zkratce nastínit obsah některých ekonomicko-teoretických přístupů k hospodářské soutěži a k její

regulaci.¹⁵ Stranou pozornosti nenechává ani některé kritické přístupy k regulaci hospodářské soutěže vůbec.

1.1 Poznámka k rozmanitosti přístupů ekonomické teorie k hospodářské soutěži a její regulaci

Mezi přední představitele ekonomické teorie patří klasická politická ekonomie, přístup neoklasický, neoschumpeteriánský, harvardská a chicagská škola a škola freiburská. Autor si v rámci této práce neklade za cíl poskytnout vyčerpávající přehled jednotlivých ekonomických přístupů. Níže uvedený výběr přístupů je veden snahou poukázat na nikoliv zanedbatelné rozdíly mezi nimi. Některé jsou téměř protipólem jiných, často oscilují především mezi aktivním a pasivním přístupem státu.

1.1.1 Klasická politická ekonomie

Tento ekonomický směr reprezentovaný Adamem Smithem a Davidem Humem přistupuje k regulaci soutěže státem značně zdrženlivě. Jestliže je vytvořen systém, v němž jsou konstituovány a dodržovány tři tzv. fundamentální zákony (zákon stability vlastnictví, zákon jeho dobrovolného převodu a zákon dodržování slibů), dojde k utvoření podmínek pro vznik konkurence – koordinaci pomocí tzv. neviditelné ruky trhu. Funkcí státu je především zabezpečit ochranu a dodržování fundamentálních zákonů, a to zajištěním ochrany celé společnosti před nepřátelskými společnostmi (státy), zajistit výkon spravedlnosti a budovat veřejné stavby či zařízení nerentabilní pro soukromé investory.¹⁶

1.1.2 Neoklasický přístup

Neoklasická ekonomie přistupuje ke konkurenci staticky. Přitom se soustředí na popis procesu dosažení rovnováhy za daných podmínek. Přinesla všeobecně rozšířené a

¹⁵ V ostatním lze odkázat například na tato díla: HOLMAN, R a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2005. xxv, 539 s. nebo KRABEC, T. *Teoretická východiska soutěžní politiky*. Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky; 1/2006. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2006. 121 s.

¹⁶ KRABEC, T. *Teoretická východiska soutěžní politiky*. Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky; 1/2006. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2006. S. 35.

vyučované modely dokonalé a nedokonalé konkurence, kde zásadním přínosem této teorie byl popis tvorby cen v různých podmínkách tržního uspořádání a dosažení rovnováhy v určitých podmínkách.¹⁷ Z hlediska alokační efektivnosti jsou tržní struktury v podmínkách nedokonalé konkurence shledávány méně efektivními oproti podmínkám dokonalé konkurence.

1.1.3 Neoschumpeteriánský přístup

Neoschumpeteriáni, kteří byli kritiky neoklasické analýzy pro její staticnost, pokládali ve své analýze podpořené i empirickými výzkumy dvě otázky (hypotézy) – (1) „Existuje pozitivní vztah mezi absolutní velikostí podniků a inovační činností?“ a (2) „Existuje souvislost mezi relativní velikostí podniků (tržní strukturou) a inovační aktivitou?“. V prvním případě se uvádí, že velké podniky mohou ve výzkumné činnosti realizovat úspory z rozsahu. Velké podniky mají výhodu minimalizace rizika rozdělením portfolia výzkumu. V druhém případě se uvádí, že v podmínkách dokonalé konkurence je inovační aktivita ve své podstatě vyloučena, kde by (vzhledem k dokonalé informovanosti) byl inovujícím podnikům odebrán veškerý kladný ekonomický zisk, což by tyto podniky nemotivovalo k inovační činnosti.¹⁸

1.1.4 Harvardská škola

Harvardská škola získala vliv v soutěžní politice USA v padesátých letech a favorizuje aktivistický přístup státní moci k regulaci trhu. Charakteristická je snaha vysvětlit chování na konkrétním trhu a následně je charakterizována struktura trhu (počet soutěžitelů, koncentrace, homogenita produkce), chování na trhu (způsob stanovování cen, propagace, inovace) a výsledek (s důrazem na efektivnost), na základě čehož se přistupuje k optimalizačním návrhům. Antimonopolní orgán posuzuje, zda došlo k omezení konkurence podstatnému či nikoli, kde měřítkem k tomuto jsou právní normy.¹⁹

¹⁷ Tamtéž, s. 36.

¹⁸ Tamtéž, s. 40-44.

¹⁹ KRABEC, T. *Teoretická východiska soutěžní politiky*. Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky; 1/2006. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2006. S. 65-6. a MUNKOVÁ, J. SVOBODA, P., KINDL, J. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 14-15.

Tento přístup se evidentně odrazil v českých, evropských i ruských soutěžně-právních předpisech, zejména v oblasti nezbytnosti hodnocení velikosti tržního podílu a vymezení relevantního trhu (v ruských poměrech tzv. trhu zboží – srov. níže), který proniká celou sférou práva proti omezování soutěže.

1.1.5 Chicagská škola

Učení této školy se vyvinulo mj. jako kritická reakce na názory školy harvardské. Naopak tato škola zastává liberální přístup s minimálním aktivismem státu ve vztahu k trhu. Hlavním cílem soutěžní politiky má být maximalizace spotřebitelského blahobytu. Přitom tržní moc je považována za dočasnou, neboť noví konkurenti za předpokladu absence překážek vstupu na trh tuto moc časem eliminují.²⁰

1.1.6 Freiburská škola a ordoliberalismus

Přístup reprezentovaný touto školou ovlivnil současnou podobu komunitárního soutěžního práva, jímž je nutně ovlivňována i podoba vnitrostátního práva českého. Zastává názor, že liberalismus na trhu není žádoucí a že trh sám není schopen vytvořit soutěžní řád ani jej udržet mj. kvůli tlakům lobbyistů, zájmových skupin, popřípadě jiných mocenských skupin. Je to stát, který má vytvořit pravidla, normy a instituce, které budou působit jako podmínky pro ekonomické jednání subjektů hospodářské soutěže.²¹

1.2 Kritika antimonopolní politiky a soutěžního zákonodárství

Jedním z významných skalních kritiků soutěžního práva je liberalista Dominick T. Armentano. Jeho práce je nazvaná výmluvně: Proč odstranit protimonopolní zákonodárství.²² Ve svém díle kritizuje některá rozhodnutí amerických soudů. V uvedené publikaci autor rozebírá „útok“ protimonopolní politiky na Microsoft. Jedná se o známou kauzu, na jejímž konci byly na společnost Microsoft uvaleny sankce soutěžního práva za to, že integrovala do svého operačního systému Windows svůj internetový prohlížeč,

²⁰ KRABEC, T. *Teoretická východiska soutěžní politiky*. Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky; 1/2006. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2006. S. 58-9.

²¹ MUNKOVÁ, J. SVOBODA, P., KINDL, J. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 19-20.

²² ARMENTANO, D. T. *Proč odstranit protimonopolní zákonodárství*. Praha: Liberální institut, 2000. 122 s.

v čemž bylo následně shledáno porušení tím, že Microsoft jakožto dominantní soutěžitel na (relevantním) trhu operačních systémů se snažil rozšířit své dominantní postavení i na (relevantní) trh internetových prohlížečů. Microsoft přitom nebránil tomu, aby byly do jeho operačního rozhraní instalovány i prohlížeče od jiných výrobců. Armentano uvádí: „*Případ Microsoftu osvětluje intelektuální bankrot protimonopolní politiky. Odvětví bylo právně otevřené, působil zde velký počet různě velkých konkurentů, technologická změna byla rychlá a soustavná, výrazně rostla produkce a klesaly ceny, vůdčí softwarová firma v široké míře a za rozumné ceny poskytovala licence na svůj operační systém a konkurenti si soustavně stěžovali na tvrdost konkurenčního procesu. Vládní soudní řízení proti Microsoftu bylo ironicky ve značné míře založeno na explicitních důkazech ostré konkurence: interních vzkazech a e-mailové korespondenci, které hovoří jasně o záměru Microsoftu porazit konkurenty a zvítězit ve válkách softwaru a prohlížečů. V profesionálním sportu by takové chvástání ‚v šatně‘ bylo jasně chápáno jako důkaz soutěživého soupeření. Pouze ve světě protimonopolní regulace, podobajícím se světu Alenky v říši divů, lze soutěživý projev a soupeřivé chování na trhu kouzlem změnit v jakýsi scénář nekalé monopolizace.*“²³

Armentano uvádí několik důvodů pro zrušení protimonopolních zákonů, z nichž uvádím některé, které do jisté míry dále poukazují na problémy již zmíněné výše (zejm. interpretace pojmu konkurence, odbornost orgánů aplikujících právo):

- chybná interpretace podstaty konkurence i monopolu,
- uplatňované zákony často slouží k ochraně neefektivních firem s vysokými náklady před nižšími cenami a inovacemi konkurentů,
- některé zákony výslovně usilují o omezení cenového soupeření ve jménu zachování „konkurence“,
- uplatňování protimonopolních zákonů vychází z chybného předpokladu, že regulátoři a soudy mohou získat informace o společenském prospěchu, společenských nákladech a efektivnosti.²⁴

²³ ARMENTANO, D. T. *Proč odstranit protimonopolní zákonodárství*. Praha: Liberální institut, 2000. S. 30.

²⁴ Tamtéž, s. 36-39.

S mnohými Armentanovými argumenty lze do jisté míry souhlasit. Jedná se zejména o otázku omezené informovanosti regulátorů a soudů (tedy orgánů aplikujících soutěžní právo), kde zejména soudy provádějí své úvahy „od stolu“ na základě důkazů předložených stranami, tedy bez místního šetření, které však zpravidla provádějí antimonopolní orgány, a to nezřídka velmi důsledně. Otázka „chybnosti“ či „správnosti“ interpretace podstaty konkurence a monopolu dle názoru autora často závisí i na ekonomickém přístupu zastávaném orgánem interpretujícím právo. Je však nutně limitována rámcem právní úpravy. Stejně jako je na jedné straně nutné řádně a svědomitě, bez vlivu zájmových skupin, tedy nestranně, přihlídnout ke všem okolnostem případu při posuzování, zda došlo k podstatnému porušení hospodářské soutěže či nikoli, nelze dle autorova názoru na straně druhé *en bloc* odmítat prostředky soutěžního práva jako celek. To platí především v případech, kdy může být nad únosnou míru poškozen spotřebitel, jak se podává dále.

Umírněnějším kritikem antimonopolní politiky je Robert H. Bork, jenž bývá řazen mezi představitele tzv. chicagské školy (viz výše). Ve svém článku²⁵ kritizuje diskrepanci cílů protimonopolní politiky, potažmo soutěžních právních předpisů a závěrů právní vědy. Konkrétně hovoří o neslučitelnosti dvou cílů – blahobytu (prosperity) spotřebitele a prosperity malých neefektivních podniků. Úvahy jej vedly k závěru, že *„zavedení jiného cíle nežli blahobytu spotřebitele do soutěžního (antitrustového)“*²⁶ *práva je vůči soutěžnímu (antitrustovému) právu destruktivní. Omezení soutěžního (antitrustového) práva rámcem blahobytu spotřebitele na druhé straně umožňuje soudům užít učení ekonomické analýzy k určení, zda čistý efekt konkrétní struktury, jednání nebo dohody je způsobilý zvýšit či snížit výstup. Posouzení často musí být provedeno nahrubo a může se s časem měnit podle pokroku v ekonomickém chápání. Taková nejistota nás bude vždy provázet životem v našem právním systému. Jednak existuje nejistota, kde vůbec se nachází konec rámce. Jednak existuje nejistota, pokud jde o pochyby ohledně úrovně intelektuálního vzdělání soudů ohledně zkoumaných jevů. Žádná z těchto nejistot však nemůže být eliminována v právním systému, který se snaží řešit problémy libovolné složitosti. Nejistota, kterou*

²⁵ BORK, R. H. Antitrust and Monopolies: The Goals of Antitrust Policy. *American Economic Review*. 1967, č. 57, s. 242-253.

²⁶ Pozn.: „Antitrust law“ je v USA používán v obdobném významu jako soutěžní právo (právo hospodářské soutěže) v našich podmínkách.

*právní systém nesmí tolerovat, a to zejména, při aplikaci zákonů, je ta, jež plyne z rozhodování soudců případ od případu, a to ex post, činěných jakožto politická rozhodnutí.*²⁷

Citovaná úvaha má nepochybně svou platnost. Předně z uvedených úvah vyplývá, že i přístup orgánu aplikujícího právo, v tomto případě amerického soudu, má vliv na jeho rozhodnutí, které dopadá do právních poměrů účastníků řízení. V oblasti soutěžního práva se však tyto dopady neomezují jen na účastníky řízení, ale též na další účastníky trhu.

1.3 Problematika vymezení a výkladu pojmů v oblasti soutěžního práva a ekonomické teorii na příkladu pojmu konkurence (soutěže)

Právě bylo poukázáno na odlišné přístupy ekonomů k soutěžní politice a zvláště i na kritické přístupy k soutěžní či spíše antimonopolní politice. Právní norma, která je výsledkem legislativní činnosti jednotlivých zákonodárců, v sobě odráží i příslušnou soutěžní politiku. Právní normy sice podléhají změně, ale legislativní proces je záležitost časově náročná. Pro změny je nutné nalézt politický konsensus, což není vždy snadné. Neurčitými právní pojmy dává zákonodárce orgánům je aplikujícím určitý manévrovací prostor, v jehož rámci lze význam takové normy posouvat.

Zákonodárce mívá ve své podstatě dvě možnosti, jak s neurčitým právním pojmem včleňovaným do právního aktu naložit. Jednou z nich je od legálního vymezení právního pojmu ustoupit a ponechat zcela na orgánech aplikujících normu obsahující neurčitý právní pojem, aby jej vyložili při aplikaci, což při tvorbě právní normy není nikterak neobvyklé. S ohledem na jejich účel – regulace právních vztahů ve společnosti – a s ohledem na skutečnost s tím související, že zákonodárce stěží může předem předpokládat všechny možné situace, které v budoucnu vzniknou, lze tento přístup shledávat legitimním, třebaže adresátům právní normy může poskytovat menší míru právní jistoty.

Druhou variantou je vymezení neurčitého právního pojmu prostřednictvím legální definice, tedy takového vymezení právního pojmu v zákoně, které je závazné.

²⁷ Tamtéž, s. 253.

Vymezením neurčitěho právního pojmu zákonodárce zužuje manévrovací prostor orgánům aplikujícím právo. Legální definice však ne vždy musí znamenat vnesení světla do obsahu takového právního pojmu. V některých případech nezbyvá než konstatovat, že absence legální definice je pro aplikaci přínosnější, zvláště tehdy, kdy tato obsahuje další obdobně neurčité právní pojmy. Uvedené platí tím spíše, jestliže ani ekonomická teorie obecně, z níž nepochybně vychází i právní úprava v oblasti soutěžního práva, není ve vymezení všech pojmů jednotná – jednotlivé její směry se často podstatně liší. Některé pojmy tak mohou mít za různých okolností a v různých ekonomických přístupech odlišný význam.

Toto lze dobře demonstrovat na pojmu hospodářské soutěže (nebo konkurence), tedy na pojmu či pojmech, na nichž soutěžní právo z podstaty věci stojí a z nichž vychází.²⁸ Volba pojmu hospodářské soutěže (konkurence) pro tuto demonstraci není samoučelná, vyplývá z rozdílného přístupu českého a ruského zákonodárce k vymezení hospodářské soutěže. Zatímco český zákonodárce volí přístup hospodářskou soutěž legálně nedefinovat, ruský zákon o ochraně konkurence legální definici konkurence podává. Autor si na tomto místě klade za cíl poukázat na nejednotnost ve výkladu toho, co konkurence vlastně je v ekonomické teorii, a v důsledku toho na související problematiku aplikace soutěžního práva. Ohrožení či omezení hospodářské soutěže, proti němuž má soutěžní právo chránit, totiž nabývá jiného významu podle toho, jak je „neomezená“ či „neohrožená“ hospodářská soutěž vykládána či legálně vymezena.

1.3.1 Konkurence v ekonomické teorii

Je skutečností, že obsah pojmu konkurence nebo soutěže v ekonomické teorii nabývá různého obsahu a jejich interpretace není vždy jednotná. *„Při definování konkurence se různí autoři vždy – více či méně – dotýkají dvou jevů spojených s tímto procesem – konkurenčního chování ve smyslu konkurenčního procesu a konkurenční struktury prostředí, která by chování tohoto druhu měla umožňovat. (...) Konkrétně se*

²⁸ Pojmy konkurence a (hospodářská) soutěž jsou v této práci chápány ve shodném významu. Jedná se o synonymní výrazy, přičemž pojem soutěž či hospodářská soutěž se vžil v českém soutěžním právu, naopak výrazu konkurence se standardně užívá v ekonomii a též v ruském soutěžním právu (viz též dále).

*jednotlivé obecné body naplní podle toho, jaké výsledky na základě přijaté teorie od konkurenčního (soutěžního) procesu očekáváme. Obecná definice je tudíž nonsens.*²⁹

V citovaném díle T. Krabce je pro názornost uveden přehled definic některých autorů. Pro ilustraci a podporu uvedeného tvrzení o nejednotnosti co do obsahu pojmu konkurence (soutěž) lze uvést dvě z nich, jež si co do obsahu odporují:

- *„Hospodářská soutěž je samostatná snaha soutěžících – nabízejících nebo poptávajících – vzájemně se ovlivňujících ve svém ekonomickém úspěchu o obchodní spojení s třetí stranou (zákazníkem), a to prostřednictvím poskytnutí těch nejlepších možných obchodních podmínek.“*³⁰
- *„...hospodářskou soutěží se rozumí každá forma hospodářského jednání, které je zaměřené na to, jak v hospodářském zápasu získat výhodu na úkor soutěžitele.“*³¹

Prvá shora uvedená definice vymezuje konkurenci jako spíše kooperativní jev (srov. dikci „...ve svém ekonomickém úspěchu...“), kde k úspěchu vede poskytnutí nejlepšího produktu. Druhá citovaná definice naopak zdůrazňuje konfrontační jev, kde účastníci soutěže ve snaze o úspěch se snaží poškodit ostatní účastníky (srov. dikci „...získat výhodu na úkor...“).

Učebnice běžně užívané při výuce ekonomie v České republice i v zahraničí se samotným pojmem „konkurence“ a jeho výkladem zpravidla nezabývají vůbec či jen okrajově. Zásadní důraz je přitom kladen na popis modelů dokonalé a nedokonalé konkurence a jejich odlišnosti.³²

²⁹ KRABEC, T. *Teoretická východiska soutěžní politiky*. Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky; 1/2006. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2006. S. 10.

³⁰ BORCHARDT, FIKENTSCHER, 1957, s. 15 cit., podle KRABEC, T. *Teoretická východiska soutěžní politiky*. Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky; 1/2006. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2006, s. 10.

³¹ KIRSCHSTEIN, 1974, s. 17 cit., podle KRABEC, T. *Teoretická východiska soutěžní politiky*. Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky; 1/2006. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2006, s. 10.

³² Srov. např.: HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. xxii, 696 s. nebo HOŘEJŠÍ, B., SOUKUPOVÁ, J., MACÁKOVÁ, L., SOUKUP, J. *Mikroekonomie*. 4. rozšířené vydání. Praha: Management Press, 2007. 576 s. nebo MANKIW, N. *Principles of economics*. 6th, international ed. [S.l.]: South-Western/Cengage

1.3.2 Pojem konkurence v právu českém, evropském a ruském – komparace

Pokud jde o vymezení pojmu konkurence či (hospodářské) soutěže v právních normách, lze rozdílný přístup k tomuto předvést na přístupu ruského a českého zákonodárce.

Při zkoumání právní úpravy soutěžního práva v Ruské federaci vyvstávají krom pochybností o nutnosti zákonného vymezení některých pojmů vůbec i pochybnosti o správnosti jejich vymezení. Zákon o ochraně konkurence vymezuje pojem konkurence ve svém čl. 4 odst. 7. Podle uvedeného ustanovení se konkurencí rozumí: *„soutěž mezi hospodařícími subjekty, v níž se jednostrannými úkony každého z nich vylučuje či omezuje možnost každého z nich jednostranně ovlivňovat všeobecné podmínky obratu zboží na příslušném trhu zboží.“* Tato definice není dle názoru autora příliš šťastně formulována, neboť její význam není zcela zřejmý a lze ji pochopit ve dvou relativně protichůdných významech.

Formulace je zvláště nešťastná, pokud ruský zákonodárce chápe konkurenci jako takovou soutěž, kde subjekty mají již dostatečnou tržní sílu na to, aby ovlivňovaly podmínky na trhu – tedy aby např. jednostranný úkon každého (kteréhokoli) ze subjektů omezil či vyloučil možnost jiného (kteréhokoli) subjektu jednostranně ovlivnit podmínky na trhu zboží. Subjekty s dominantním postavením tuto sílu jistě mají ve větší míře nežli subjekty nedominantní, které (společně se spotřebiteli) mají být normami soutěžního práva, zde zejména normami zakazujícími zneužití dominantního postavení, chráněni. Účelem soutěžního práva je určitá regulace trhu takovým způsobem, aby bylo zachováno soupeření (rivalita) mezi subjekty působícími na daném trhu, popřípadě aby silnější subjekty neoprávněně nezneužívaly svého postavení na trhu v neprospěch svých konkurentů. Avšak shora uvedená definice v tomto chápání takového účelu nemůže vyhovovat.

Modelem, ke kterému měl ruský zákonodárce zřejmě v úmyslu směřovat, je tzv. dokonalá konkurence, v jejíchž podmínkách žádná z firem či z právního pohledu přesněji

žádný ze subjektů (soutěžitelů) nemůže svými úkony ovlivnit cenu statku na trhu.³³ I takto lze ovšem pochopit shora uvedenou legální definici, ačkoli užití slova „každý“ není v takovém případě zvoleno vhodně. Ruský zákonodárce by tak konkurenci vymezoval toliko jako dokonalou konkurenci. O trhu v podmínkách monopolistické konkurence či oligopolu však rovněž nelze tvrdit, že na něm konkurence není vůbec, jak by toto chápání uvedeného legálního vymezení naznačovalo. Pokud bychom zašli do extrému, pak slepé rozhodování antimonopolního orgánu, směřující k udržování všech trhů co nejbližší podmínkám dokonalé konkurence spočívajícím obvykle v rozmělnění subjektů trhu na menší jednotky, se nejeví vždy jako nejlepší přístup, a to zejména s ohledem na specifika jednotlivých tržních odvětví.

V českém a evropském právu, oproti ruskému, se legální definice pojmu hospodářské soutěže nevyskytuje vůbec. Totéž platí pro právo unijní. Přísluší tedy úvaze orgánu závazně aplikujícího právní normu, jak si tento právní pojem vyloží s přihlédnutím ke všem okolnostem daného případu. Je přitom nutno z hlediska respektování zásady právní jistoty dbát na to, aby nedocházelo ke zvůli při výkladu tohoto pojmu a aby byla zachována jednotnost přístupu orgánů závazně aplikujících normy soutěžního práva k obdobným případům, jakož i rovnost účastníků v řízení před těmito orgány. V českých podmínkách jsou těmito orgány zejména Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, ale též soudy ve správním soudnictví, jež přezkouvávají rozhodnutí tohoto úřadu, jakož i obecné soudy v případě sporů týkajících se ochrany před nekalou soutěží.³⁴ Je přitom zřejmé, že jsou kladeny značné odborné nároky na tyto orgány, které s výjimkou Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže jsou jakožto soudy povinně obsazeny osobami s právnickým vzděláním. Nadto i v českých právních textech se vyskytuje řada definic hospodářské soutěže, vycházejí však z výkladových slovníků či ekonomických statí.³⁵ Konečně se lze v české literatuře setkat s tvrzením, že „(z)ákonná definice hospodářské soutěže neexistuje, a pokud by existovala, byla by zbytečná,“³⁶ s čímž

³³ Viz například HOŘEJŠÍ, B., SOUKUPOVÁ, J., MACÁKOVÁ, L., SOUKUP, J. *Mikroekonomie*. 4. rozšířené vydání. Praha: Management Press, 2007. 576 s.

³⁴ V podmínkách práva Evropské unie se jedná o Evropskou komisi a Soudní dvůr Evropské unie.

³⁵ Srov. např. MUNKOVÁ, J. SVOBODA, P., KINDL, J. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 3.

³⁶ ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. S. 284.

se autor především s ohledem na shora uvedené o problémech legálního vymezení tohoto pojmu v právních předpisech v Ruské federaci plně ztotožňuje.

1.3.3 K významu interpretace pojmu hospodářské soutěže (konkurence)

Motivací soutěžitelů ke spojování, zvyšování či snižování cen, jakož i k dalším souvisejícím činnostem je celá řada. Kritici antimonopolní politiky a ingerence státu do hospodářské soutěže poukazují na motivace podniků ke spojení spočívající ve snížení výrobních nákladů díky úsporám z rozsahu s ohledem na tvar nákladových křivek při produkci statku, v důsledku čehož dochází ke zvýšení efektivnosti ve výrobě, což přináší i výhody spotřebitelům v podobě snížení ceny tohoto statku, popřípadě zvýšení kvality statku, apod., jimž právě ingerence a antimonopolní zákonodárství často brání. Podle názoru autora však nelze *a priori* vyloučit, že nekalé záměry mohou být rovněž motivací k aktivitám soutěžitelů, jimž se normy soutěžního práva snaží předcházet.

Spojení kupříkladu nemusí být z nejrůznějších důvodů antimonopolním orgánem povoleno a nemůže se tak uskutečnit, v důsledku čehož nemusí dojít k úspoře výrobních nákladů, je-li případ orgánem nesprávně posouzen. Takové posouzení může ovlivnit i ekonomický přístup tohoto orgánu. V České republice má Úřad pro ochranu hospodářské soutěže dle ustanovení § 17 odst. 1 ZOHS povinnost posuzovat zejména „*potřebu zachování a rozvíjení účinné hospodářské soutěže, struktury všech spojení dotčených trhů, podíl spojujících se soutěžitelů na těchto trzích, jejich hospodářskou a finanční sílu, právní a jiné překážky vstupu dalších soutěžitelů na spojení dotčené trhy, možnost volby dodavatelů nebo odběratelů spojujících se soutěžitelů, vývoj nabídky a poptávky na dotčených trzích, potřeby a zájmy spotřebitelů a výzkum a vývoj, jehož výsledky jsou k prospěchu spotřebitele a nebrání účinné soutěži.*“ Je zřejmé, že hledisek, která ÚOHS má posuzovat, je celá řada. I způsob výkladu pojmu hospodářské soutěže a (možnosti) jejího narušení je pro posouzení spojení naprosto esenciální, jak plyne z dalšího. V této souvislosti je třeba upozornit na ustanovení § 17 odst. 3 téhož zákona o ochraně hospodářské soutěže, v němž je akcentováno jako zvláště nežádoucí při

posuzování spojování, jestliže dojde ke vzniku či posílení dominantního postavení,³⁷ dojde-li tím k podstatnému narušení hospodářské soutěže na relevantním trhu. Obdobné závěry lze uplatnit i v případech dohod narušujících soutěž, u nichž se rovněž zkoumá otázka narušení hospodářské soutěže (srov. § 3 odst. 1 ZOHS), respektive též u posuzování dominantního postavení a jeho případného zneužívání (§ 10 a násl. ZOHS).

Již bylo opakovaně poukázáno na fakt, že je zásadní otázkou v tomto případě pro povolení spojení výklad pojmu hospodářské soutěže, ale též šíře vymezení relevantního trhu, jímž bude značně ovlivněna i velikost případného dominantního postavení. Součástí úvahy je rovněž zodpovězení otázky, zda se jedná o *podstatné* porušení soutěže. Zřejmá tak je obava zákonodárce ze vzniknuvšího dominantního postavení a z dikce zákona lze dovodit, že jeho výskyt není obecně považován za příliš žádoucí, třebaže nejde o jev zakázaný. Přitom i značná velikost soutěžitele, a tedy i velký podíl na relevantním trhu, může vést (dle tvaru nákladových křivek v daném výrobním procesu) ke zvýšení efektivity ve výrobě. Existence malého počtu silných soutěžitelů na relevantním trhu rovněž bez dalšího neznamena ohrožení konkurence. I konkurence mezi dvěma soutěžiteli může být velmi intenzivní, jelikož jsou vedeni snahou udržet si své zákazníky a navíc není vyloučeno, že se (při absenci překážek vstupu na trh) neobjeví další soutěžitel, který může do budoucna značně zamíchat s podíly původních soutěžitelů na relevantním trhu.³⁸

Orgán, který aplikuje soutěžní právo, se musí vypořádat s celou řadou hledisek. Ale je to nakonec tento orgán, který v podmínkách práva hospodářské soutěže provádí ekonomické úvahy a subsumpci skutkových okolností daného případu pod právní normy soutěžního práva, které jsou do značné míry abstraktní a obsahují neurčité právní pojmy. Tak či onak tedy orgán (antimonopolní orgán či soud) často zaujme určité ekonomicko-teoretické stanovisko vyvěrající z jeho personálního složení, jsa limitován

³⁷ Ustanovení § 17 odst. 3 zákona o ochraně hospodářské soutěže stanoví vyvratitelnou právní domněnku, že dosažení podílu na relevantním trhu nepřesahující 25 % nemá za následek podstatné porušení hospodářské soutěže.

³⁸ Tento přístup je podrobně rozpracován v díle Erharda Kantzenbacha, který byl v letech 1979-1980 mimo jiné předsedou německého antimonopolního orgánu. Dospěl k závěru, že při neexistujících konkurenčních zábranách jsou optimální podmínky intenzity konkurence dány u širokého oligopolu vyrábějícího mírně diferencovanou produkci (srov. cit dílo KRABEC, T., s. 67).

rámcem právní normy. Závěru v otázce právní, zda došlo k porušení soutěže, předchází ekonomická úvaha. Není proto překvapivé, že celá řada závěrů státních soutěžních orgánů je vystavena kritice právní i ekonomické odborné veřejnosti, a to (logicky) té její části, která zastává odlišná odborná stanoviska.

1.4 Dílčí závěr k pojetí soutěže (konkurence) – komparace

Přístup k vymezení soutěže (konkurence) v právu ruském na straně jedné a v právu českém a evropském na straně druhé není shodný. Není zcela jednotný ani přístup srovnávaných právních řádů pokud jde o zahrnutí legální definice do soutěžně-právní normy, jak bylo uvedeno na příkladu Ruska a České republiky, respektive též evropské právní úpravy. Konečně vymezení soutěže (konkurence) není jednotné, jak bylo uvedeno shora, ani v ekonomické teorii. Autoritativní výklad tohoto pojmu příslušnými orgány (ÚOHS, Evropská komise, FAS apod.) přitom může mít bezprostřední vliv na fungování ekonomiky v daném sektoru, s ohledem na pravomoci příslušného orgánu, a to především v oblasti spojování soutěžitelů, kdy v určitých případech takové spojení podléhá jeho povolení, ale též v oblasti zneužití dominantního postavení a posuzování protiprávnosti dohod omezujících soutěž. Významné důsledky, vzhledem ke značně vysokým sankcím, které soutěžitelům hrozí, může mít i porušení zákazu zneužití dominantního postavení i porušení zákazu kartelových dohod. Zda důsledky zásahů orgánů aplikujících soutěžní právo jsou pro ekonomiku přínosem či přítěží záleží na jejich přístupu k problému a správné ekonomické analýze daného problému. Ne vždy se však ekonomická analýza problému těmto orgánům, alespoň dle názoru některých ekonomů, vydaří.

Na uvedených příkladech je zřejmé, že ruský přístup snažící se legálně vymezovat konkurenci, ani český a evropský, který upouští od legální definice konkurence (hospodářské soutěže), není bez komplikací.

První přístup však legální definicí omezuje orgán aplikující právo. V případě, že je legální definice dokonce vadná, nezbyvá orgánu než se z problematického omezení právní normy vymanit interpretací, což není vždy dost dobře možné, jelikož je zákonem vázán. Lepší řešení je tak zřejmě vadnou definici z úpravy vypustit.

Právě vzhledem k nejednotnosti co do vymezení pojmu konkurence (soutěže) i v ekonomické teorii, jeví se jako vhodnější vůbec od legálního vymezení upustit a ponechat praxi, jak se s pojmem konkurence nebo (hospodářské) soutěže vypořádá, a ponechat jí širší prostor pro uvážení a zohlednění specifických podmínek konkrétního případu. Podceňovat nelze ani vyšší flexibilitu při aplikaci vzhledem ke společenským změnám, k nimž neustále dochází, jež mohou zahrnovat i všeobecnou změnu v přístupu k otázkám týkajícím se konkurence.

V této souvislosti je nutno poznamenat, že u specializovaných antimonopolních orgánů lze předpokládat vyšší oborovou odbornost a schopnost lépe ekonomicky analyzovat kauzy soutěžního práva, byť toto nepochybně není pravidlem. U soudů, obsazených soudci, tedy zpravidla odborníky spíše v oblasti práva než ekonomie, se pravděpodobněji mohou objevit pochybnosti o jejich odbornosti v ekonomických otázkách. I tento aspekt může v praxi působit obtíže.

2. Pojem a předmět ruského soutěžního práva

Pojem soutěžního práva je ruskou právní naukou vnímán v mnoha ohledech obdobně jako u nás. Hned v úvodu však je nezbytné vypořádat se s některými odlišnostmi v právní terminologii, ačkoli se na první pohled může zdát, že se jedná toliko o otázky technického rázu. Vyjasnění terminologických odlišností je nezbytné za účelem řádného porozumění dalšímu textu této práce, ale též obsahu pojmů ruského práva, a to především tehdy, kdy je na ně nahlíženo optikou čtenáře s bližším vztahem a znalostmi práva českého, evropského, spíše nežli ruského.

Pro soutěžní právo se v Ruské federaci vžil především pojem *konkurentnoje pravo* – doslova tedy „právo konkurence“ nebo „konkurenční právo“. Uvedený pojem – *konkurentnoje pravo* – svým obsahem odpovídá pojmu *soutěžního práva* nebo *práva hospodářské soutěže* užívanému v českém právním prostředí – jedná se přitom o více méně ekvivalentní pojmy s obdobným obsahem, ačkoli pojem a předmět soutěžního práva není ruskou ani českou (evropskou) doktrínou vnímán vždy stejně široce (viz níže). Nezřídka se v ruských právních textech setkáváme s pojmem *antimonopolnoje pravo*, tedy doslova antimonopolní právo,³⁹ což má úzkou souvislost s pojmem *antimonopolnoje zakonodatelstvo*, tedy doslova antimonopolní právní předpisy, což je pojem legislativně vymezený v čl. 2 odst. 1 zákona o ochraně konkurence (viz též níže). Ruské pojmy *konkurentnoje pravo* a *antimonopolnoje pravo* se velmi často používají ve shodném významu, tedy ve významu českých výrazů – soutěžní právo nebo právo hospodářské soutěže. Někteří autoři však *konkurentnoje pravo* a *antimonopolnoje pravo* chápou v lehce odlišném významu.^{40, 41}

³⁹ Srov. PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva : Statut, 2010. S. 14.

⁴⁰ Například K. Ju. Tot'jev v souvislosti s odlišením pojmů *konkurentnoje pravo* a *antimonopolnoje pravo* uvádí: „(Antimonopolnoje pravo) má negativní nádech a ne zcela odpovídá skutečnému účelu právních norem a prostředků obsažených v antimonopolních právních předpisech Ruska (ono přece nezakazuje monopoly jako takové). (...) (konkurentnoje pravo) se užívá k označení právní úpravy soutěže a dalších s ní úzce spojených společenských vztahů. V tomto významu pojem ‚konkurentnoje pravo‘ zahrnuje právní normy

Užívání spojení *konkurentnoje pravo* souvisí s tím, že pro (hospodářskou) soutěž se i v právu v Ruské federaci běžně užívá pojmu *konkurencija*, tedy doslova konkurence, který lze přeložit rovněž jako soutěž, popř. hospodářská soutěž. Ruský jazyk přitom zná synonymní výrazy „sost'jazatel'nost“ a „soperničestvo“ rovněž ve významu „soutěž“. Druhého z uvedených výrazů se užívá v čl. 4 bodě 7 zákona o ochraně konkurence právě v souvislosti s vymezením pojmu „konkurencija“, tj. konkurence. Na tuto skutečnost, jakož i na problémy s legální definicí konkurence v čl. 4 odst. 7 zákona o ochraně konkurence bylo již ostatně poukázáno v předchozí kapitole. Pokud jde o pojmy soutěž a konkurence, jedná se v tomto kontextu o pojmy ekvivalentní. V českých právních předpisech se přitom vžilo užívání pojmů soutěž nebo hospodářská soutěž. V této práci bude nadále užíváno pojmu soutěž či hospodářská soutěž, respektive soutěžní právo či právo hospodářské soutěže i v souvislosti s ruskou právní úpravou, neboť pojmy konkurence nebo konkurenční právo by v českém jazyce v souvislosti s právní úpravou zněly poněkud násilně.⁴²

2.1 Pojem soutěžního práva v Ruské federaci

Právo hospodářské soutěže (*konkurentnoje pravo*) je v ruském právním prostředí poměrně mladým oborem. Vůbec prvním právním předpisem upravujícím hospodářskou soutěž se stal až zákon o konkurenci a omezení monopolistické činnosti na trhu zboží přijatý v roce 1991.⁴³ Snaha o regulaci dílčích otázek, které v dnešní době spadají do předmětu soutěžního práva, je v Rusku známa již z předrevolučního období – konkrétně v lednu roku 1909 byly Radou Ministrů zahájeny legislativní práce na právních předpisech, které měly upravit pravidla sdružování, respektive spojování, podnikatelů, které však byly posléze přerušeny, a nenašly nakonec svůj odraz v žádném obecně závazném právním předpise. Sovětský svaz vzniku a vývoji tržního prostředí a

a instituty práva veřejného i práva soukromého.“ Srov.: TOŤJEV, K. Ju. Konkurentnoje pravo (pravovoje regulirovanije konkurenciji). Učebnik. Moskva: izd. RDL, 2000. S. 73.

⁴¹ LEVÝ, J. Soutěžitel či skupina osob – porovnání ruského a českého práva. *European Offroads of Social Science*. 2016, č. 1, s. 68–80.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Zakon RSFSR ot 22.03.1991 N 948-1 o konkurenciji i ograničeniji monopolističeskoj dějatel'nosti na tovarych rynkach.

hospodářské soutěže přímo bránil. Konkurence tak byla vnímána jako „jev vlastní jedině kapitalistickému systému a cizí socialismu. Slovo konkurence se užívalo v negativním významu, byl mu přičítán negativní nádech. Konkurence byla navíc potlačována, a to kontrolními orgány, a dokonce i orgány činnými v trestním řízení.“⁴⁴ Třebaže Sovětský svaz přistoupil k Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví již v roce 1968 a podle článku 10 bis této úmluvy byl coby účastnický stát povinen zajistit ve svém právním řádu přinejmenším ochranu proti nekalé soutěži, tato skutečnost se do sovětského právního řádu rovněž nikterak nepromítla. Právní úpravu nekalé soutěže, ale též práva proti omezování hospodářské soutěže přinesl až rok 1991, kdy byl přijat výše zmíněný zákon o konkurenci a omezení monopolistické činnosti na trhu zboží.⁴⁵

Obecně vzato lze soutěžní právo vymezit jako soubor právních norem, které regulují vztahy v hospodářské soutěži. Přístupů k jeho obecnému vymezení je více. K. A. Pisenko ve své učebnici vymezuje soutěžní právo jako „komplexní obor práva upravující hospodářské vztahy v oblasti konkurence a monopolu.“⁴⁶ A. N. Varlamova nabízí tuto definici: „...právní předpisy, které bezprostředně regulují vztahy v soutěži (především právní předpisy o konkurenci), a další právní akty, obsahující další normy antimonopolního a konkurenčního směru.“⁴⁷ Z české literatury lze vybrat například definici z učebnice J. Munkové, J. Kindla a P. Svobody a kol.: „...soubor právních norem upravujících hospodářskou soutěž mezi podnikateli působícími na trhu a vstupujícími mezi sebou navzájem do soutěžních vztahů.“⁴⁸ Uvedená vymezení však sama o sobě neodpovídají na otázku, zda do oboru soutěžního práva náleží všechny normy, které upravují hospodářskou soutěž či vztahy v hospodářské soutěži. Některé normy mohou soutěž poměrně zásadně ovlivňovat, přitom nelze hovořit vysloveně o soutěžně-právních normách. Jako příklad lze uvést předpisy daňové či předpisy rozpočtové, regulující mj. i

⁴⁴ PUGINSKIJ, B. I. *Kommerčeskoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2006. S. 103.

⁴⁵ O vývoji ruského soutěžního práva zajímavě pojednává tento článek: SERJOGIN, D. I. Stanovlenije zakonodatelstva o zaščite konkurencii v Rossiji. *Věstnik Universitěta imeni O. Je. Kutafina*. 2017, č. 9(37), s. 29-37.

⁴⁶ PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva : Statut, 2010. S. 14.

⁴⁷ VARLAMOVA, A. N. *Konkurentnoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2009. S. 77-78.

⁴⁸ MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 22.

dotace, které patří do oboru finančního práva v České republice. Se soutěží, konkrétně s existencí či neexistencí překážek vstupu na trh, souvisí i právní regulace podnikání obecně, kupř. živnostenského podnikání, jakož i ve specifických oblastech podnikání – bankovníctví, pojišťovnictví, energetika, telekomunikace, zdravotnictví, školství, apod. Při vymezení oboru práva hospodářské soutěže tak autoři právních textů v České republice i v Rusku podávají podrobnější výklad, kde blíže specifikují okruhy právních vztahů, které jsou předmětem soutěžního práva. Soutěžní právo není z hlediska rozsahu jeho předmětu vnímáno všemi autory stejně.

A. N. Varlamova kupříkladu vymezuje ruské soutěžní právo široce. Rozděluje jej do tří oblastí v závislosti na typech opatření, jež právní normy v dané oblasti při regulaci těchto vztahů využívají za účelem rozvoje soutěžního prostředí. Podle Varlamové tedy do (ruského) soutěžního práva patří tyto tři hlavní oblasti:

- oblast využívající *restriktivních opatření*, jež zahrnuje tzv. právní úpravu o konkurenci, do níž patří regulace tzv. monopolistické činnosti (tj. zneužívání dominantního postavení, dohod narušujících soutěž, spojování soutěžitelů), nekalé soutěže a navíc i specifická ruská úprava přirozených monopolů.
- oblast využívající *opatření ke stimulaci rozvoje* soutěžního prostředí, do níž se řadí právní normy z celé řady oborů – daňového práva, práva o mezinárodním podnikání, o malém podnikání, ale patří sem i úprava zadávání státních zakázek, poskytování státních podpor a konečně státní programy pro rozvoj konkurence.
- oblast využívající *zvláštních opatření* zahrnuje poskytování licencí, státní regulace cen na vnitřním (ruském) trhu, kontrola kvality a další opatření, přičemž těchto opatření se dle uvedené autorky využívá především v hospodářských odvětvích, kde z různých důvodů existuje určitá větší monopolní síla některých subjektů trhu.^{49, 50}

A. N. Varlamova takto široké pojetí odůvodňuje tak, že na rozdíl od ruské právní úpravy „...*právní úprava hospodářské soutěže rozvinutých kapitalistických zemí vznikala*

⁴⁹ VARLAMOVA, A. N. *Konkurentnoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2009. S. 83–87.

⁵⁰ LEVÝ, J. Vybrané otázky ze soutěžního práva v Rusku. In: SCISKALOVÁ, M. (ed.). *Právo v podnikání vybraných členských států Evropské unie* [CD-ROM]. Karviná, 15.11.2012 – 16.11.2012. Karviná : Slezská univerzita v Opavě, 2012, s. 96–105.

v podmínkách trhu, v podmínkách konkurence a důvodem jejich vzniku byla nutnost předcházet narušení a odstranění konkurence (soutěže) monopolními strukturami. Proto v právních úpravách soutěže kapitalistických zemí se větší pozornost klade na restriktivní opatření – tj. na ta opatření, která brání narušení soutěže.⁵¹ Ruské monopoly vznikaly v důsledku privatizace státních podniků, tj. shora, a technologie, jež používaly, byly zastaralé. Zdola podle této autorky vznikaly monopoly na Západě, kde v tržních ekonomikách docházelo ke vzniku monopolů v důsledku konkurenčního boje, monopoly vznikaly v konkurenčním prostředí využíváním svých konkurenčních výhod. Autorka proto klade důraz v soutěžním právu zejména na stimulační opatření, která jsou podle ní pro ruské hospodářství klíčová.^{52, 53}

K. Ju. Toťjev rozlišuje pojem soutěžního práva jednak v užším a jednak v širším smyslu. V této souvislosti od sebe odlišuje pojmy *antimonopolnoje pravo* a *konkurentnoje pravo*, které jiní autoři, např. K. A. Pisenko a kol., používají ve shodném významu.⁵⁴ *Konkurentnoje pravo* Toťjev chápe v širším smyslu nežli *antimonopolnoje pravo*.

V užším smyslu soutěžní právo (*antimonopolnoje pravo*) chápe jako „označení *antimonopolních právních předpisů, jejichž seznam je uveden v čl. 1 odst. 1 zákona o konkurenci na trhu zboží,*“⁵⁵ jimiž jsou Ústava, federální zákon o konkurenci na trhu zboží a další federální zákony upravující vztahy v hospodářské soutěži.⁵⁶ Obdobně vymezuje tzv. antimonopolní právní předpisy i dnes účinný zákon o ochraně konkurence

⁵¹ VARLAMOVA, A. N. *Konkurentnoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2009. S. 81.

⁵² Tamtéž, s. 80–82.

⁵³ LEVÝ, J. Vybrané otázky ze soutěžního práva v Rusku. In: SCISKALOVÁ, M. (ed.). *Právo v podnikání vybraných členských států Evropské unie* [CD-ROM]. Karviná, 15.11.2012 – 16.11.2012. Karviná : Slezská univerzita v Opavě, 2012, s. 96–105.

⁵⁴ PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva : Statut, 2010. S. 13 an.

⁵⁵ TOŤJEV, K. Ju. *Konkurentnoje pravo (pravovoje regulirovanije konkurenciji)*. Učebnik. Moskva: izd. RDL, 2000. S. 73 an.

⁵⁶ K. Ju. Toťjev odkazuje na dnes zrušený zákon o konkurenci a omezení monopolistické činnosti na trhu zboží, který předcházela současné úpravě provedené zákonem o ochraně konkurence. Obsah pojmu je však obdobný i dnes, proto je toto použitelné i vzhledem k dnešní úpravě.

v čl. 2 odst. 1.⁵⁷ Podle současné i předešlé úpravy tzv. antimonopolní právní předpisy musí mít formu federálního zákona.

V širším smyslu podle tohoto autora soutěžní právo (*konkurentnoje pravo*) zahrnuje „...všechny normy o ochraně a rozvoji hospodářské soutěže, které jsou obsaženy ve federálních zákonech a dalších normativních právních aktech.“⁵⁸ Z hlediska ekonomického jej člení na dvě skupiny právních vztahů:

- právní vztahy spojené s konkurencí (soutěží) a
- právní vztahy ve sféře monopolů.

Do skupiny vztahů spojených s konkurencí zahrnuje zejména činnost na trhu skutečně existujících konkurentů a jejich vzájemné působení, činnost potenciálních konkurentů, státní regulaci struktury subjektů působících na trhu, předcházení monopolistické činnosti a nekalé soutěži, kontrolu koncentrace, regulaci překážek vstupu a výstupu na trh, poskytování pomoci a různých výhod účastníkům trhu ze strany státu apod.

Právní vztahy ve sféře monopolů dle Toťjeva vznikají a trvají v souvislosti s činností přirozených monopolů a v souvislosti s regulací státních a dočasných monopolů.

Toťjev oproti Varlamové neklade v rámci vymezení soutěžního práva důraz na stimulační opatření (daňová regulace, státní podpory, programy pro rozvoj konkurence). Toťjevovo vymezení nezahrnuje ani Varlamovou vymezenou oblast zvláštních opatření (státní licence, cenová regulace, kontrola kvality). Tak široce jako Varlamovou není soutěžní právo definováno ani v učebnici obchodního práva od V. F. Popondopula.⁵⁹

⁵⁷ Článek 2 odst. 1 zákona o ochraně konkurence zní: „Antimonopolní právní předpisy Ruské federace jsou založeny na Ústavě Ruské federace, Občanském zákoníku Ruské federace a tvoří je tento federální zákon (zákon o ochraně konkurence – pozn.) a další federální zákony upravující vztahy uvedené v článku 3 tohoto federálního zákona.“

⁵⁸ TOŤJEV, K. Ju. *Konkurentnoje pravo (pravovoje regulirovanije konkurenciji)*. Učebnik. Moskva: izd. RDL, 2000. S. 73 an.

⁵⁹ POPONDOPULO, V. F. *Kommerčeskoje (predprinimatělskoje) pravo Rossiji*. Učebnik. 2-je izd., pererab. i dop. Moskva: Jurist, 2006. S. 320 an.

Všechny ruské publikace či učebnice, na něž se v této práci odkazuje,⁶⁰ se vždy zabývají otázkami práva proti omezení hospodářské soutěže, tedy problematikou dohod narušujících soutěž, zneužití dominantního postavení, kontroly koncentrace, a dále též otázkami ochrany proti nekalé soutěži. Varlamova⁶¹ krom problematiky restriktivních opatření, zahrnujících kartelové právo, kontrolu koncentrací a právo proti nekalé soutěži, věnuje podstatnou část své monografie též opatřením pro stimulaci konkurence a zvláštním opatřením (dle svého vymezení – viz výše). Toťjev se ve svém textu⁶² zabývá opět převážně dohodami narušujícími soutěž, problematikou zneužití dominantního postavení, kontroly koncentrace, nekalé soutěže. Obdobně autoři Pisenko a kol.,⁶³ kteří ve svém výkladu pojednávají též o právní úpravě reklamy a veřejných zakázek.

Tato práce se zaměřuje, jak bylo řečeno v úvodu, nejprve na popis a analýzu ruské úpravy především dohod narušujících soutěž, zneužití dominantního postavení a nekalé soutěže a jejich následnou komparaci s právem českým, respektive evropským.

2.2 Prameny soutěžního práva v Ruské federaci

Obecně lze pramenem práva rozumět určité formy, z nichž lze dojít k poznání práva – tyto jsou zdrojem tohoto poznání. Základními prameny práva v České republice i v Rusku a tedy i hlavním zdrojem poznání práva jsou normativní právní akty, což odpovídá zařazení právních řádů obou států do kontinentálního právního systému.

Určitá specifika pokud jde o prameny práva má Rusko z toho důvodu, že je federativním státem. V jeho právním řádu se tedy, oproti českému, vyskytují rovněž normativní právní akty vydávané federálními jednotkami – Ústavou RF označované za

⁶⁰ Krom doposavad uvedených lze odkázat též na následující: ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. 2. přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014, 496 s., PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nēdobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobije*. Moskva : Prospekt, 2016.

⁶¹ VARLAMOVA, A. N. *Konkurentnoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2009.

⁶² TOŤJEV, K. Ju. *Konkurentnoje pravo (pravovoje regulirovanije konkurenciji)*. Učebnik. Moskva: izd. RDL, 2000.

⁶³ PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva : Statut, 2010.

tzv. subjekty Ruské federace, jak vyplývá z čl. 5. odst. 1. Subjekty Ruské federace jsou republiky, kraje, oblasti, města federálního významu, autonomní oblasti a autonomní okruhy, jejichž seznam vypočítává čl. 65 Ústavy RF. Celkově jich je osmdesát pět.

Další specifikum spočívá v tom, že Rusko je státem s poloprezidentským systémem. Ruský prezident je nadán i mocí zákonodárnou. Podle čl. 90 Ústavy RF má prezident možnost vydávat tzv. výnosy (v ruském jazyce – *ukazy*) a nařízení (v ruském jazyce – *rasporjaženija*) s působností pro celé území Ruské federace. Prezidentovy výnosy a nařízení však nesmí odporovat Ústavě RF a federálním zákonům. Jedná se tak o podzákonné právní předpisy. Některé výnosy nebo nařízení ruského prezidenta však nemusí nutně mít charakter normativního právního aktu, nýbrž právního aktu individuálního – tak je tomu například při udělování státních vyznamenání. Pokud jde o další rozbor právních aktů prezidenta Ruské federace, má autor za to, že pro účely této práce není nezbytný.

Mezi prameny ruského soutěžního práva patří právní předpisy všech stupňů právní síly. Jsou to (v pořadí podle stupně právní síly):

- Ústava Ruské federace,
- federální zákony,
- výnosy a nařízení prezidenta (čl. 90 Ústavy RF),
- nařízení a usnesení vlády (čl. 115 Ústavy RF),
- normativní právní akty federálního antimonopolního orgánu, jímž je Federální antimonopolní služba, která však může tyto akty přijímat pouze na základě zákonného zmocnění.

Z hlediska hierarchie právních norem platí, že federální zákony musejí být v souladu s Ústavou RF a příp. dalšími federálními ústavními zákony, další právní předpisy musejí být v souladu s Ústavou RF, jakož i v souladu s federálními zákony atd. Právní předpisy subjektů federace nemohou přijímat svou vlastní úpravu soutěžního práva (viz též níže), nejsou proto ve výše uvedeném přehledu uvedeny.

Samotná Ústava Ruské federace obsahuje řadu ustanovení, obsahujících základy úpravy práva hospodářské soutěže, jež jsou dále provedena příslušnými federálními zákony a případně dalšími právními předpisy. Článek 8 odst. 1 Ústavy RF zaručuje

„jednotnost hospodářského prostoru, svobodný pohyb zboží, služeb a finančních prostředků, podporu konkurence (soutěže), svobodu hospodářské činnosti.“ Podle čl. 34 odst. 2 druhé hlavy Ústavy RF pojednávající o právech a svobodách člověka a občana dále platí: *„Zakazuje se hospodářská činnost směřující k vytváření monopolů a nekalé soutěže.“* Uvedené ustanovení Ústavy RF nachází svůj odraz v (rovněž) hlavě druhé a hlavě 2.1 zákona o ochraně konkurence.

Podle čl. 74 Ústavy RF je na území Ruské federace nepřípustné zřídit celní hranice, zavést clo, poplatky nebo jakékoli jiné překážky svobodnému pohybu zboží, služeb a finančních prostředků. Omezení pohybu zboží a služeb lze zavést jen na základě federálního zákona, pokud je to nezbytné k zajištění bezpečnosti, ochrany života a zdraví, přírody a kulturních hodnot.

Ústava RF obsahuje též kompetenční ustanovení související s právem hospodářské soutěže. Článek 71 písm. ž) stanoví: *„V kompetenci Ruské federace je (...) stanovení právních základů jednotného trhu; finanční, měnová, úvěrová a celní regulace, emise měny, základy cenové politiky; federální hospodářské služby, včetně federální banky.“* Právě s ohledem na toto ustanovení mohou právní předpisy obsahující normy práva hospodářské soutěže přijímat jen orgány federace. Subjekty federace tuto možnost tedy nemají.

Ústavě RF jsou hierarchicky bezprostředně podřízeny federální zákony. Nicméně právě federální zákony obsahují těžiště úpravy práva hospodářské soutěže. Občanský zákoník Ruské federace rovněž obsahuje úpravu soutěžního práva. Mnohá z nich bezprostředně navazují na již citovaná ustanovení Ústavy RF soutěžně-právního charakteru. Lze uvést například článek 1 odst. 3 OZRF, podle něhož: *„Zboží, služby, finanční prostředky se volně pohybují po území Ruské federace,“* – srov. čl. 8 odst. 1 Ústavy RF výše. Obdobným způsobem článek 10 OZRF navazuje na čl. 34 odst. 2 Ústavy RF (srov. výše) a nepřímě odkazuje na příslušná ustanovení zákona o ochraně konkurence definujícího, co se v ruském právu rozumí konkurencí či zneužitím dominantního postavení: *„Zakazuje se zneužití občanských práv s cílem omezení konkurence (soutěže) a zneužití dominantního postavení.“* Obdobně článek 57 odst. 2 OZRF odkazuje na příslušné ustanovení zákona o ochraně konkurence v souvislosti s možností rozdělení či oddělení právnické osoby na základě rozhodnutí příslušného státního orgánu nebo soudu.

Občanský zákoník Ruské federace neobsahuje úpravu nekalé soutěže jako český občanský zákoník.

Ústředním a nejdůležitějším pramenem soutěžního práva je však zákon o ochraně konkurence z roku 2006,⁶⁴ který obsahuje podrobnou materii právní úpravy soutěžního práva. Obsahuje 11 hlav, byť hlavou poslední je hlava desátá. Je to dáno skutečností, že do zákona byla novelou provedenou federálním zákonem ze dne 5. října 2015 č. 275-FZ zavedena zvláštní nová hlava 2.1 věnovaná nekalé soutěži, která byla do nabytí účinnosti této novely (5. ledna 2016) velmi lakonicky upravena v rámci hlavy druhé zákona o ochraně konkurence. S ohledem na význam tohoto právního předpisu pro ruské soutěžní právo autor níže uvádí jeho stručný přehled.

Hlava 1 obsahuje všeobecná ustanovení – tj. úpravu předmětu a účelu zákona, legální vymezení antimonopolních právních předpisů a jiných normativních aktů o ochraně konkurence, působnost zákona, vymezení základních pojmů, vymezení dominantního postavení, vymezení monopolně vysoké a nízké ceny a dalších z hlediska soutěžního práva důležitých pojmů jako je skupina osob, jednání ve vzájemné shodě apod.

Hlava 2 – Monopolistická činnost – obsahuje podstatnou část hmotněprávní úpravy soutěžního práva, především úpravu zneužívání dominantního postavení a dohod narušujících soutěž.

Nekalou soutěž upravuje nová Hlava 2.1, která byla do zákona o ochraně konkurence zavedena s účinností od 5. ledna 2016. Zakazuje nekalou soutěž diskreditací, uvedením v omyl, klamavým srovnáváním, klamavým označením právnické osoby, zboží, prací nebo služeb, vyvoláním nebezpečí záměny, zlehčováním, dále nekalou soutěž spojenou s užitím výsledků duševní činnosti, porušením obchodního tajemství, jakož i další formy nekalé soutěže výslovně neupravené.

Ustanovení Hlavy 3 zahrnuje zákaz úkonů, činnosti (nečinnosti), dohod, jednání ve shodě federálních orgánů moci výkonné, orgánů státní moci subjektů Ruské federace, orgánů místní samosprávy, jiných orgánů vykonávajících funkce uvedených orgánů nebo

⁶⁴ Feděral'nyj zakon ot 26.07.2006 N 135-FZ „O zaščite konkurenciji“.

organizací, organizací účastnících se poskytování státních nebo obecních služeb a též státních mimorozpočtových fondů, Centrální banky Ruské federace.

Hlava 4 zákona o ochraně konkurence stanoví antimonopolní požadavky na veřejné zakázky, výzvy k určení cen zboží, výzvy k předkládání nabídek, zvláštnosti uzavírání smluv s finančními organizacemi, postupy při uzavírání smluv ve vztahu ke státnímu či obecnímu majetku, způsoby projednání stížností antimonopolním orgánem na porušení postupu při zadávání veřejných zakázek a způsoby uzavírání smluv, a konečně požadavky na způsoby provádění postupů zahrnutých do podrobných seznamů postupů v oblasti stavebnictví.

Hlava 5 upravuje Poskytování státních nebo obecních podpor, Hlava 6 vymezuje funkce a působnost antimonopolního orgánu, tedy Federální antimonopolní služby.

Hlava 7 obsahuje úpravu státního dozoru nad hospodářskou koncentrací. Jedná se o dozor nad spojováním.

Hlava 8 upravuje odpovědnost za porušení antimonopolních právních předpisů a Hlava 9 obsahuje ustanovení o řízení ve věcech o porušení antimonopolních právních předpisů. Poslední Hlava 10 obsahuje závěrečná ustanovení a ustanovení o účinnosti zákona.

Součástí právní úpravy práva hospodářské soutěže jsou i určitá rezidua předchůdce zákona o ochraně konkurence, tedy zákona o konkurenci a omezení monopolistické činnosti na trhu zboží z roku 1991. Zákon o ochraně konkurence zrušil drtivou většinu jeho ustanovení. Zachována zůstala pouze ustanovení o tzv. afilovaných osobách – srov. níže.

Předpisem významným z hlediska práva hospodářské soutěže je rovněž federální zákon o přirozených monopolech.⁶⁵ Tento zákon nemá v českém právním řádu obdobu. Účelem tohoto federálního zákona je vymezení právního základu federální politiky ve vztahu k přirozeným monopolům v Ruské federaci. Je zaměřen na dosažení rovnováhy zájmů spotřebitelů a subjektů přirozených monopolů, které zabezpečují dosažitelnost jimi poskytovaného zboží či služeb pro spotřebitele a na efektivní fungování přirozených

⁶⁵ Feděral'nyj zákon ot 17.08.2005 N 147-FZ „O jestěstvěnných monopolijach“.

monopolů (srov. čl. 1 zákona o přirozených monopolech). Tento zákon definuje mj. pojem přirozeného monopolu a vymezuje oblasti činnosti, na něž se vztahuje úprava zákona o přirozených monopolech (např. přeprava ropy a plynu, železniční přeprava, služby přenosu elektrické energie, apod.).

Pokud jde o podzákonné právní předpisy, lze z těchto uvést například výnos prezidenta Ruské federace o systému a struktuře federálních orgánů výkonné moci,⁶⁶ jímž se mimo jiné zřizuje Federální antimonopolní služba. Dalším je kupříkladu nařízení vlády o úkolech Federální antimonopolní služby,⁶⁷ které podrobněji vymezuje místo FAS v systému ruských federálních orgánů, včetně její pravomoci a působnosti.⁶⁸ Konečně i samotná Federální antimonopolní služba je oprávněna vydávat podzákonné právní předpisy (*prikazy*) – například nařízení o schválení správního řádu FAS k výkonu státní funkce ve věcech zahájení a projednání věcí o porušení antimonopolních právních předpisů Ruské federace⁶⁹ či nařízení o schválení postupu provádění analýzy stavu konkurence na trhu zboží.⁷⁰

Již bylo řečeno, že Sovětský svaz přistoupil k Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví z roku 1883. Rusko, coby nástupnický stát SSSR, je touto úmluvou rovněž vázáno. Úmluva ve svém článku 10 bis obsahuje úpravu nekalé soutěže. Podle ustanovení čl. 15 bodu 4 Ústavy RF (totožně dle čl. 2 bod 3 zákona o ochraně konkurence) se v případě rozporu ustanovení mezinárodních smluv použijí přednostně před federálními zákony (respektive dalšími právními předpisy).

⁶⁶ Ukaz prezidenta RF ot 09.03.2004 N 314 „O sistěmě i strukture federal'nych organov ispolnitě'noj vlasti“.

⁶⁷ Postanovlenije pravitel'stva RF ot 07.04.2004 N 189 „Voprosy Feděral'noj antimonopol'noj služby“.

⁶⁸ LEVÝ, J. Vybrané otázky ze soutěžního práva v Rusku. In: SCISKALOVÁ, M. (ed.). *Právo v podnikání vybraných členských států Evropské unie* [CD-ROM]. Karviná, 15.11.2012 – 16.11.2012. Karviná : Slezská univerzita v Opavě, 2012, s. 96–105.

⁶⁹ Prikaz FAS Rosii ot 25.05.2012 N 339 „Ob utvěřžđenii administrativnogo reglamenta FAS po ispolnēniju gosudarstvennoj funkcii po vozbužžđeniju i rassmotreniju děl o narušenijach antimonopol'nogo zakonodatě'stva Rossijskoj Fěděracii“.

⁷⁰ Prikaz FAS Rosii ot 28.04.2010 N 220 „Ob utvěřžđeniji porjadka provedēnija analiza sostojanija konkurencii na tovarnom rynke“.

Ruská federace v neposlední řadě uzavřela řadu bilaterálních dohod o spolupráci s některými státy – například s Čínskou lidovou republikou, Bulharskem, Polskem, Brazílií, Ukrajinou, USA a dalšími. Z těchto dohod však bezprostředně nevyplývají práva a povinnosti jednotlivým subjektům v Ruské federaci. Nelze konečně opomenout skutečnost, že Ruská federace je členem Společenství nezávislých států. I v rámci této organizace došlo k uzavření některých dalších dohod, které koordinují politiku v oblasti regulace konkurence.

2.3 Dílčí závěr a komparace pojetí a pramenů soutěžního práva v Rusku, ČR a EU

Pojetí práva hospodářské soutěže je do značné míry v Rusku a v České republice, respektive Evropské unii, podobné. V případě všech uvedených právních systémů lze s určitou rezervou shrnout, že sledují podobný účel, kdy prostřednictvím právního rámce pravidel chování zakotvených v jednotlivých právních řádech se na jedné straně umožní svobodné podnikání a rozvoj tržního hospodářství, avšak na straně druhé efektivně zabrání zvolnému zneužití tržní moci či jiným závadným praktikám na úkor společnosti a trhu jako takového. Pokud jde o pojetí soutěžního práva a jeho prameny, shrňme nejprve ve stručnosti jejich základní stavební kameny v právu českém a uniijním.

V České republice se tradičně do soutěžního práva řadí právní normy práva veřejného i soukromého, které upravují společenské vztahy týkající se hospodářské soutěže mezi subjekty působícími na trhu – tj. především soutěžiteli, ale soutěžní právo ve svém konečném důsledku má za účel též ochranu spotřebitele, jeho blahobytu. V rámci tohoto oboru se odlišují především dvě specifické oblasti – právo proti omezování soutěže a právo proti nekalé soutěži.⁷¹ Právo proti omezování soutěže, někdy označované jako soutěžní právo v užším smyslu,⁷² má převážně veřejnoprávní charakter, třebaže toto neplatí bez výhrad. Samotnou veřejnoprávní úpravu proti omezování soutěže, tj. dohod narušujících soutěž, zneužití dominantního postavení a kontrolu spojování, obsahuje zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve

⁷¹ Srov. zejména MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 24-27.

⁷² Tamtéž, s. 25.

znění pozdějších předpisů. Vymáhání soukromoprávních nároků vzniknuvších v důsledku porušení veřejnoprávních předpisů soutěžního práva bylo v nedávné době posíleno v souvislosti s přijetím zákona č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže, kterým se zapracovává příslušná evropská směrnice.⁷³ Právní základ pro vymáhání soukromoprávních nároků v oblasti veřejnoprávní větve⁷⁴ soutěžního práva též obsahuje přímo ustanovení § 2990 OZ. Oproti tomu úprava proti nekalé soutěži má v České republice především soukromoprávní charakter – zákaz nekalé soutěže, jakož i prostředky právní ochrany poskytuje občanský zákoník (srov. ustanovení § 2972 an. OZ).

Unijní právo obecně, a tedy i unijní soutěžní právo má specifické postavení oproti vnitrostátním úpravám – české i ruské, jelikož se nejedná o právo jednoho státu, nýbrž o právo nadnárodního uskupení – Evropské unie, na niž byly přeneseny některé svrchované pravomoci členských států.⁷⁵ Z podstaty věci tak přímo ovlivňuje právní řád České republiky, coby svého členského státu, a svůj vliv mělo již od jejího přidružení k Evropským společenstvím a členským zemím v roce 1993.⁷⁶ Na právo ruské takto bezprostřední vliv nemá a mít nemůže. Evropské (unijní) soutěžní právo a jeho zásady jsou společné členským státům EU, judikatura orgánů EU ovlivňuje aplikační praxi orgánů jednotlivých členských států, Českou republiku nevyjímaje. Evropské soutěžní právo se uplatní přednostně v případech, které mohou negativně ovlivnit obchod mezi členskými státy Evropské unie. Těžištěm evropské soutěžně-právní úpravy je předně právo proti omezování soutěže, zejména úprava dohod majících vliv na obchod mezi členskými státy a zneužití dominantního postavení s obdobnými účinky, jejíž základ obsahují články 101 a 102 SFEU, na něž navazuje nařízení Rady (ES) č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy.

⁷³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži.

⁷⁴ KINDL, J. § 1. In: KINDL, J., PAVELKA, T., HUBKOVÁ, P. *Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018. S. 1.

⁷⁵ Srov. k tomu např. TOMÁŠEK, M., TÝČ, V. a kol. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017. S. 57 an.

⁷⁶ Srov. též ŠMEJKAL, V. *Soutěžní politika a právo Evropské unie 1950-2015. Vývoj, mezníky, tendence a komentované dokumenty*. Praha: Leges, 2015. S. 161.

Úpravu kontroly spojování primární prameny unijního práva bezprostředně neobsahují.⁷⁷ Stěžejní regulaci v oblasti kontroly koncentrace s významem pro Společenství nalezneme zejména v nařízení Rady (ES) č. 139/2004 o kontrole spojování podniků. Oproti tomu vlastní úpravě nekalé soutěže není v evropském právu věnováno tolik pozornosti jako právu proti omezování soutěže, neobsahuje regulaci nekalé soutěže obdobnou komplexní regulaci v právu českém nebo ruském. Na druhou stranu i k této problematice existuje unijní úprava, jež prostřednictvím příslušných směrnic sleduje harmonizaci právní úpravy členských států v oblasti klamavé a srovnávací reklamy⁷⁸ a nekalých obchodních praktik.⁷⁹

Ruský zákon o ochraně konkurence sám obsahuje úpravu monopolistické činnosti zahrnující zneužití dominantního postavení a zakázané dohody, ale též nekalou soutěž ve své hlavě druhé. Jeho obsahem je rovněž regulace spojování. Těžiště soutěžně-právní úpravy je tak koncentrováno především do uvedeného zákona, který rovněž zahrnuje procesní aspekty. Za specifický přístup ruské úpravy oproti české lze však považovat skutečnost, že ruské právo postihuje nekalou soutěž obdobným způsobem jako zneužití dominantního postavení či zakázané dohody, tj. též veřejnoprávně. Je to ruský antimonopolní orgán, který dozoruje mj. i v oblasti nekalé soutěže a má pro ten účel obdobné prostředky veřejného práva jako pro oblast práva proti omezování soutěže. To přitom nebrání jednotlivým subjektům domáhat se ochrany prostředky práva soukromého, a to nejen v případě nekalé soutěže, ale též zneužití dominantního postavení či dohod. O tomto však bude zvlášť pojednáno v 6. kapitole.

Co bylo uvedeno v souvislosti s ruským právem v předchozích podkapitolách, je platné i pro právo domácí – totiž pojetí rozsahu tohoto oboru se může lišit dle přístupu jednotlivých právních vědců. Někteří autoři, např. Munková, Kindl, Svoboda, zahrnují do pojmu práva hospodářské soutěže především veřejnoprávní větev, tj. pouze právo proti

⁷⁷ Takové ustanovení obsahoval výslovně čl. 66 Smlouvy o založení Evropského společenství uhlí a oceli.

⁷⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/114/ES ze dne 12. prosince 2006 o klamavé a srovnávací reklamě.

⁷⁹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách).

omezování soutěže – tito autoři přitom netvrdí, že by nekalá soutěž do tohoto oboru nepatřila, nicméně jejich výklad se omezuje na soutěžní právo v užším smyslu, jak toto sami označují.⁸⁰ I Michal Petr uvádí variabilitu přístupů k pojetí soutěžního práva, aniž by však *a priori* vylučoval další oblasti přesahující jeho vlastní pojetí (v daném případě pro účel zkoumání vztahu českého a unijního soutěžního práva).⁸¹ Autorský kolektiv Eliáš, Bejček, Hajn a Ježek do tohoto pojmu i do svého výkladu zahrnují rovněž nekalou soutěž.⁸² Zvláště obšírný přístup k pojetí soutěžního práva, který byl zmiňován u ruské autorky A. N. Varlamové výše na str. 40,⁸³ jež do tohoto oboru zahrnuje i právo daňové, poskytování licencí ze strany státu, kontrolu kvality, státních (veřejných) zakázek, respektive další opatření na ochranu spotřebitelů, se nejeví v právu ruském jako zvláště rozšířený. I Pisenko, Cindeliiani a Badmajev⁸⁴ zahrnují do svého výkladu o úpravě hospodářské soutěže mj. oblast veřejných zakázek a reklamy. S ohledem na již dlouho v zákoně o ochraně konkurence zakotvenou úpravu o regulaci činnosti orgánů státní moci a místní samosprávy je i tato oblast součástí práva soutěžního v Ruské federaci.

Autor má za nesporné, že i oblasti práva nad rámec úpravy dohod narušujících soutěž, zneužití dominantního postavení, kontroly koncentrace, ale též nekalé soutěže, jako je právo veřejných zakázek,⁸⁵ právo reklamní, právo daňové apod. ovlivňuje prostředí pro podnikání a v souvislosti s tím i tržní prostředí. Širší pojetí soutěžního práva některými ruskými autory může být dáno do značné míry i rozsahem úpravy přímo v zákoně o ochraně konkurence, zahrnující množství pravidel pro specifické oblasti (například vztahů mezi finančními organizacemi, v elektroenergetice, v oblasti tzv. přirozených monopolů), která bychom v českém zákoně o ochraně hospodářské soutěže hledali marně, o občanském zákoníku ani nemluvě.

⁸⁰ MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 25.

⁸¹ Srov. PETR, M. *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. S. 1.

⁸² ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. S. 285-286.

⁸³ VARLAMOVA, A. N. *Konkurentnoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2009. S. 83-87.

⁸⁴ PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva : Statut, 2010.

⁸⁵ Dlužno podotknout, že i v rámci evropského práva se oblast veřejných zakázek někdy zařazuje do výkladu v rámci soutěžní politiky – srov. např. SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 432 s.

Vymezení hranic oboru není však z praktického hlediska samo o sobě to nejpodstatnější. S ohledem na rozdílné doktrinní přístupy v komparovaných právních systémech lze jen stěží srovnávat ryze „ruské“ pojetí soutěžního práva s pojetím ryze „českým“ či „unijním“, neboť takové zcela jednotné (nad)národní pojetí beztak neexistuje. Namísto by snad bylo srovnávání přístupů jednotlivých autorů. Lze přitom s velkou mírou zjednodušení tvrdit, jak bylo uvedeno na začátku této podkapitoly, že soutěžní právo v Ruské federaci, České republice a Evropské unii se zabývá obdobnými problémy a otázkami a sleduje obdobné cíle. Pro účely této práce je zvláště podstatné, že pojetí oboru soutěžního práva (práva hospodářské soutěže) nepochybně v právu ruském i českém zahrnuje (či alespoň nevylučuje) oblasti, jichž se tento text týká – regulaci zakázaných dohod, zneužití dominantního postavení a rovněž nekalou soutěž.

3. Vymezení základních pojmů v ruském soutěžním právu

Ačkoliv je právo hospodářské soutěže upraveno celou řadou právních předpisů, jak bylo uvedeno výše, stěžejní právní normou upravující soutěžní právo komplexně je zákon o ochraně konkurence, na nějž navazují i další právní předpisy.

V této kapitole budou osvětleny předně základní pojmy ruského soutěžního práva, jednak pojmy vymezující adresáty norem soutěžního práva – subjekty účastníci se hospodářské soutěže, tj. hospodařící subjekt a skupina osob, a jednak ruský pojem trhu zboží. Řeč tak bude, zhruba řečeno, o obdobě českých právních pojmů „soutěžitel“ a „relevantní trh“, či z hlediska evropského (unijního) práva – „podnik“ a „relevantní trh“. Jejich vysvětlení je nezbytné pro další pochopení ruské právní úpravy. Uvedené pojmy mají shodný význam pro úpravu dohod narušujících soutěž, zneužití dominantního postavení, jakož i pro úpravu nekalé soutěže, kterým se bude tato práce posléze podrobněji věnovat.

3.1 Subjekty účastníci se hospodářské soutěže

V ruském právu na pojem „soutěžitel“, popřípadě „podnik“, jak tyto pojmy známe z našeho práva, nenarazíme. Subjektem, respektive okruhem subjektů, na něž normy (ruského) zákona o ochraně konkurence přímo dopadají, je v první řadě tzv. hospodařící subjekt ve spojení s konstruktem tzv. skupiny osob. Kromě toho se v dřívějším zákoně o konkurenci 1991 objevoval pojem „afilované osoby“. Ustanovení o afilovaných osobách doposavad zůstalo jediným nezrušeným fragmentem „starého“ zákona o konkurenci 1991. Pojem afilovaných osob byl však s přijetím zákona o ochraně konkurence nahrazen konstruktem skupiny osob a v současné době se v rámci soutěžního práva prakticky nevyužívá.

Skupina osob je kategorií specifickou a v našem právu nemá obdobu. V ruském právu hospodářské soutěže však zásadně platí, že zákazy týkající se (jednotlivého) hospodařícího subjektu na trhu zboží se vztahují rovněž na celou skupinu osob. Zákazy zneužití dominantního postavení, uzavírání kartelových dohod, popřípadě

nekalosoutěžní jednání se tak dotýká podstatně širšího okruhu subjektů, nežli „jen“ subjektu hospodařícího, jak se může zdát na první pohled.

3.1.1 Hospodařící subjekt

Ruské soutěžní právo, jak bylo naznačeno, nepoužívá pojmu soutěžitele, popřípadě podniku, ve smyslu práva českého, respektive evropského. V obdobném významu však užívá pojmu hospodařící subjekt (v ruském jazyce - *chozjajstvjuščij subjekt*).⁸⁶

Vymezení pojmu hospodařícího subjektu je věnováno ustanovení čl. 4 odst. 5 zákona o ochraně konkurence a zahrnuje:

- komerční právnické osoby (rusky – *kommerčeskije organizacii*),
- nekomerční právnické osoby (rusky – *někommerčeskije organizacii*), vykonávající činnost, z níž mají příjmy,
- individuální podnikatele (rusky – *individualnyj predprinimatel*),
- jiné fyzické osoby, které nejsou zapsány jako individuální podnikatel, avšak vykonávají odbornou činnost, z níž jim plyne příjem v souladu s federálními zákony na základě státní registrace a (nebo) licence, jakož i na základě členství v samosprávné organizaci.

Rozdíl mezi komerčními a nekomerčními právnickými osobami podle ruského práva spočívá v tom, že v případě komerčních právnických osob je či má být jejich primárním cílem dosažení zisku, zatímco u nekomerčních tomu tak není. Nekomerční právnické osoby oproti komerčním zásadně nerozdělují zisk mezi své společníky.

⁸⁶ Terminologická poznámka. Pojem *chozjajstvjuščij subjekt* lze z ruského jazyka přeložit jednak jako „hospodařící subjekt“, ale byl by zřejmě přípustný i překlad „podnikající subjekt“. Poslední uvedený překlad by však nebyl zcela přiléhavý (ani přesný), když z vymezení tohoto pojmu v zákoně o ochraně konkurence vyplývá, že zahrnuje rovněž subjekty, které nutně nemusejí vykonávat *podnikatelskou* činnost (podnikání). Podnikáním se přitom v Ruské federaci rozumí samostatná činnost, vykonávaná na vlastní riziko, která směřuje k systematickému dosahování zisku, a to užíváním majetku, prodejem zboží, výkonem prací či poskytováním služeb; jedná se tedy o obdobu vymezení podnikání v našem právním systému, jak vyplývá z § 420 odst. 1 OZ.

Mezi komerční právnické osoby patří hospodářská sdružení a hospodářské společnosti, zemědělská (farmářská) hospodářství,⁸⁷ hospodářská partnerství,⁸⁸ výrobní družstva⁸⁹ a státní a obecní unitární podniky.⁹⁰ Hospodářská sdružení (rusky – *chozjajstvěnnnye tovariščestva*) jsou obdobou českých osobních obchodních společností. Patří mezi ně mimo jiné veřejná obchodní společnost (rusky – *polnoje tovariščestvo*) nebo komanditní společnost (rusky – *tovariščestvo na věř* nebo *kommanditnoje tovariščestvo*). Hospodářské společnosti (rusky – *chozjajstvěnnnye obščestva*) jsou v tomto případě obdobou kapitálových obchodních společností v českém právu, patří mezi ně především společnost s ručením omezeným (rusky – *obščestvo s ograničennoj otvėtstvěnnost'ju*) a akciová společnost (rusky – *akcioněnoje obščestvo*).

Do skupiny nekomerčních právnických osob se řadí například spotřební družstva (např. stavební, bytová, pojistná, úvěrová apod.), společenské organizace (např. politické strany, odbory), kozácké spolky, náboženské organizace, advokátní komory, notářské komory, státní korporace apod.

Individuální podnikatelé jsou do jisté míry obdobou osob vykonávajících živnost v českých právních poměrech. Individuální podnikatel je vždy fyzická osoba, která je jako individuální podnikatel zaregistrována (zapsána) v příslušném rejstříku (čl. 23 bod 1 OZRF). Tímto rejstříkem je Jednotný státní rejstřík individuálních podnikatelů (rusky – *Jedinyj gosudarstvěnnnyj rejestr individualnych predprinimatělej*, zkr. „JeGRIP“). Lze doplnit, že vedle toho existuje rovněž Jednotný státní rejstřík právnických osob (rusky – *Jedinyj gosudarstvěnnnyj rejestr juridičeskich lic*, zkr. JeGRJuL)

Poslední okruh osob, které se bezprostředně řadí mezi hospodařící subjekty, tvoří další fyzické osoby, které však podle ruských zákonů nejsou individuálními podnikateli. Jedná se zejména o advokáty, notáře, znalce v oboru oceňování a další příslušníky svobodných povolání. O tyto fyzické osoby byl okruh hospodařících subjektů

⁸⁷ Rusky – *krest'janskije (fermerskije) chozjajstva*.

⁸⁸ Rusky – *chozjajstvěnnnye partňorstva*. Tato právní forma byla do ruského práva zavedena v roce 2012. Jedná se zjednodušeně řečeno o určitou hybridní formu právnické osoby stojící na pomezí osobních obchodních společností a kapitálových obchodních společností.

⁸⁹ Rusky – *proizvodstvěnnnye kooperativy*.

⁹⁰ Rusky – *gosudarstvěnnnye i municipalnyje unitarnyje predprijatija*.

rozšířen novelou zákona o ochraně konkurence provedenou federálním zákonem ze dne 6. prosince 2011 č. 401-FZ.

Účinky norem zákona o ochraně konkurence se však neomezují pouze na jednotlivé hospodařící subjekty. Zákonem stanovené zákazy totiž dopadají na širší okruh či uskupení subjektů, kde všechny nemusejí nutně být subjekty hospodařícími. Tyto zákazy totiž platí i pro každého člena tzv. skupiny osob.

3.1.2 Skupina osob

Skupina osob (rusky – *gruppa lic*) je důležitým konstruktem ruského soutěžního práva, který je upraven v relativně obsáhlém ustanovení článku 9 zákona o ochraně konkurence. Skupina osob není charakterizována pouze fyzickými nebo právníckými osobami sdruženými do společenství majícího právní osobnost. Pojem skupiny osob je širší. Skupinou osob se rozumí celá škála zákonem o ochraně konkurence definovaných možných uskupení právníckých nebo fyzických osob (a jejich kombinací) bez ohledu na právní osobnost těchto uskupení, které se způsobem uvedeným v zákoně vzájemně kontrolují či ovlivňují a na které se tak pohlíží obdobně jako na jediný hospodařící subjekt.

Zákon o ochraně konkurence zná v současné době celkem devět okruhů subjektů, které jsou z hlediska zákona skupinou osob (dříve jich bylo dokonce 15). Jednotlivé okruhy jsou vymezovány ruským zákonodárcem explicitně a poněkud komplikovaně, jak je zřejmé z níže uvedeného. K tomu lze poznamenat, že snaha o explicitní vymezení mnoha jevů, pojmů, institutů prostupuje nejen zákonem o ochraně konkurence, ale i jinými právními předpisy v ruském právu, a odráží se v poměrně početném množství legálních definic.

Význam institutu skupiny osob spočívá v tom, že v mnoha případech není z hlediska ochrany hospodářské soutěže dostatečné činit odpovědným za porušení právních předpisů pouze jeden konkrétní hospodařící subjekt, který se nakonec může ukázat zcela okrajovým činitelem. Jednání jednoho hospodařícího subjektu nezřídka bývá ovlivňováno subjekty dalšími, které mají na jeho jednání větší či menší vliv. Příčiny tohoto vlivu mohou mít původ ve vztazích různého charakteru. S ohledem na okruhy osob, které společně tvoří jednotlivé skupiny osob dle ustanovení čl. 9 bodu 1 zákona o

ochraně konkurence, lze tyto vztahy pro přehlednost rozdělit na majetkové (např. jeden subjekt má většinový podíl v jiném subjektu), vztahy řídicí (např. jeden subjekt je členem statutárního orgánu jiného subjektu), vztahy smluvní (tedy na základě smlouvy bez ohledu na její formu), vztahy rodinné (založené příbuzenstvím), respektive vztahy smíšené (v tomto případě se jedná o kombinaci předešlých).⁹¹

Článek 9 bod 1 odst. 1 až 9 zákona o ochraně konkurence obsahuje taxativní výčet okruhu osob, které se ze zákona považují za skupinu osob. Skupinou osob jsou tedy následující případy:

- 1) obchodní společnost (hospodářské partnerství) a fyzická osoba nebo právnická osoba, jestliže tato fyzická osoba nebo právnická osoba má v důsledku své účasti v této obchodní společnosti (hospodářském partnerství) nebo souladu s oprávněními, získanými od jiných osob, včetně těch, která byla získána na základě písemné dohody, více než padesát procent celkového počtu hlasů připadajících na akcie (podíly) spojených s hlasovacími právy v základním kapitálu této obchodní společnosti (hospodářského partnerství),
- 2) právnická osoba a fyzická nebo právnická osoba, která v této osobě vykonává funkci jednočlenného statutárního orgánu,
- 3) obchodní společnost (hospodářské partnerství) a fyzická osoba nebo právnická osoba, jestliže tato fyzická osoba nebo tato právnická osoba na základě zakladatelských dokumentů této obchodní společnosti (hospodářského partnerství) nebo na základě smlouvy uzavřené s touto obchodní společností (hospodářským partnerstvím), má právo této obchodní společnosti (hospodářskému partnerství) dávat závazné pokyny,
- 4) právnické osoby, v jejichž kolegiálním statutárním orgánu a (nebo) správní radě (dozorčí radě, radě fondu) tvoří více než padesát procent jejich členů stejné fyzické osoby,
- 5) kapitálová obchodní společnost (hospodářské partnerství) a fyzická nebo právnická osoba, jestliže na základě návrhu této fyzické osoby nebo této

⁹¹ Kupř. VARLAMOVA, A. N. *Konkurentnoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2009. S. 253 an. Obdobně ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. 2. přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 50-1.

právnícké osoby je jmenován či zvolen jednočlenný statutární orgán této kapitálové obchodní společnosti (hospodářského partnerství),

- 6) kapitálová obchodní společnost a fyzická nebo právnická osoba, jestliže na základě návrhu této fyzické osoby nebo této právnické osoby je zvoleno více než padesát procent členů kolegiálního statutárního orgánu nebo správní rady (dozorčí rady) této kapitálové obchodní společnosti,
- 7) fyzická osoba, jeho manžel, rodiče (včetně osvojitelů), děti (včetně osvojců), plnorodí i neplnorodí sourozenci,
- 8) osoby, z nichž každá z důvodu splnění kterékoliv podmínky uvedené pod body 1 až 7 patří do skupiny s jednou a tou samou osobou, jakož i jiné osoby, které patří s kteroukoli z těchto osob do skupiny z důvodu splnění kterékoliv podmínky uvedené pod body 1 až 7,
- 9) obchodní společnost (hospodářské partnerství), fyzické osoby a (nebo) právnické osoby, které z důvodu splnění kterékoliv podmínky uvedené pod body 1 až 8 patří do skupiny osob, jestliže tyto osoby v důsledku své společné účasti v této obchodní společnosti (hospodářském partnerství) nebo v souladu s pověřenými, obdrženy od jiných osob, disponují více než padesáti procenty celkového počtu hlasů připadajících na akcie (podíly) spojených s hlasovacími právy v základním kapitálu této obchodní společnosti (hospodářského partnerství).

Na příkladu lze demonstrovat, jak konstrukt hospodařící subjekt – skupina osob funguje. Fyzická osoba A je většinovým držitelem akcií otevřené akciové společnosti B. A a B tedy tvoří skupinu osob dle definice uvedené výše v odstavci 1. Paní C je manželkou fyzické osoby A a zároveň je jednatelkou společnosti s ručením omezeným D. Pan A a paní C jsou skupinou osob podle odstavce 7 výše. Paní C a společnost D jsou skupinou osob podle vymezení v odstavci 2 shora. Důsledkem ustanovení uvedeného výše pod bodem 8 je, že A, B, C i D tvoří skupinu osob.⁹²

Jak již bylo uvedeno výše, vymezení různých variant skupin osob nabývá na významu v důsledku toho, že kde zákon o ochraně konkurence zakazuje jednání (komisivní či omisivní) hospodařícím subjektům, platí stejný zákaz pro jednání

⁹² LEVÝ, J. Soutěžitel či skupina osob – porovnání ruského a českého práva. *European Offroads of Social Science*. 2016, č. 1, s. 68–80.

(komisivní či omisivní) všech členů skupiny osob. Právní odpovědnost však skupině osob jako celku nevzniká jen samotným „členstvím“ ve skupině osob – tyto musí společně jednat. Je třeba v konkrétním případě prokazovat splnění všech podmínek vzniku odpovědnosti každému členovi skupiny osob zvlášť, nikoli paušálně, formalisticky, jen z titulu jeho pouhé příslušnosti ke skupině osob. Princip kolektivního zavinění všech členů skupiny osob se tak neuplatní, což stvrdil svým usnesením mj. Federální arbitrážní soud Dalněvostočného okruhu dne 11. srpna 2008.⁹³

3.1.3 Poznámka k pojmu afileovaných osob dle zákona o konkurenci 1991

V úvodu kapitoly, jakož i v souvislosti s výkladem o pramenech ruského soutěžního práva padla zmínka o pojmu afileovaných osob (rusky – *affilirovannyje lica*). Tento pojem zůstává v právním řádu Ruské federace dosud, a sice v jediném nezrušeném ustanovení článku 4 zákona o konkurenci 1991 obsahujícím vymezení základních pojmů. V současné podobě i tento poslední článek obsahuje pouze a jen vymezení afileovaných osob, tj. jednak obecně vymezení tohoto pojmu, jakož i výčet okolností, za nichž se považují určité subjekty za afileované osoby. Institut afileovaných osob byl pro účely soutěžního práva nahrazen konstruktem skupiny osob. Obsahově se jedná o konstrukt obdobný. V současném soutěžním právu Ruské federace institut afileovaných osob již nemá ve své podstatě žádné uplatnění. Uplatňuje se v právu bankovním a právu obchodních korporací.⁹⁴

Na okraj však autor přece jen uvádí vymezení afileované osoby dle zákona o konkurenci 1991. Jedná se o fyzické a právnické osoby, které mohou ovlivňovat činnost právnických a (nebo) fyzických osob vykonávajících podnikatelskou činnost.

⁹³ Srov. Postanovlenije FAS Dalněvostočnogo okruga ot 11.08.2008 N F03-A73/08-2/3092 po dělu N A73-3133/2008-91AP, [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 12.05.2019. V něm se mimo jiné uvádí, že „...ke správní odpovědnosti lze pohnat konkrétní osobu, která zavinila administrativní porušení práva. Správní odpovědnost skupiny osob není správními právními předpisy upravena.“

⁹⁴ Srov. např. PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva: Statut, 2010. S. 60. Viz též např. Článek 53. In: ARTĚMJEV, I. Ju. a kol. *Naučno-praktičeskij kommentarij k Feděralnomu zakonu „O zaščitě konkurencii“ (postatějnyj)*. Moskva: Statut, 2015. [Právní informační systém KonsultantPljus]. (Dostupné na: <http://www.consultant.ru/> ke dni 04.05.2019).

Okolností, za nichž se považují určité subjekty za afileované osoby, vypočítává zákon o konkurenci 1991 celkem sedm. Tyto okolnosti jsou svou konstrukcí do značné míry podobné okolnostem, které obsahuje (dnešní) zákon o ochraně konkurence ve svém článku 9 pro vymezení skupiny osob. Zákon o konkurenci 1991 vypočítává okruh afileovaných osob zvlášť ve vztahu k právnickým osobám a zvlášť ve vztahu k osobám fyzickým.

Afileovanými k právníce osobě jsou například člen správní rady či jiného kolegiálního statutárního orgánu, dále například osoby disponující více nežli 20 % celkového počtu hlasů vázaných na akcie či podíly na základním kapitálu, nicméně též osoby, které patří ke stejné skupině osob, k nimž patří daná právníce osoba. Afileovanými k podnikající fyzické osobě jsou rovněž osoby patřící k téže skupině osob jako tato fyzická osoba.

Je tak zřejmé, že existuje určitý vztah mezi afileovanými osobami a skupinou osob. Tento vztah je však jednostranný. Pojem skupiny osob se využívá toliko pro vymezení některých případů okruhu afileovaných osob. Naopak tomu však není – srov. výše k okruhu případů, kdy se určitý okruh subjektů považuje za skupinu osob – zmínka o afileovaných osobách v rámci uvedeného okruhu případů skupiny osob neexistuje.⁹⁵

Pojem afileovaných osob tedy nemá pro účely posuzování, zda jednání hospodařících subjektů je v rozporu s pravidly hospodářské soutěže, již v současné době své místo. V některých starších zdrojích se však s tímto institutem setkáme v souvislosti se soutěžním právem.

3.1.4 Dílčí závěr a komparace vymezení subjektů (adresátů) soutěžního práva dle ruského, českého a unijního práva

Přístup ruského zákonodárce k vymezení okruhu subjektů, které se účastní hospodářské soutěže, je na první pohled odlišný od české i evropské (unijní) úpravy již z hlediska legislativní techniky. Ruský zákon o ochraně konkurence pracuje v tomto

⁹⁵ Pro úplnost lze uvést, že zmínku o afileovaných osobách v rámci zákona o ochraně konkurence přece jen nalezneme v ustanovení čl. 6 bodu 5 odst. 3 a 4 v souvislosti s úpravou tzv. monopolně vysoké ceny zboží (viz níže), konkrétně v případě dvou z osmi podmínek, při jejichž kumulativním splnění se cena zboží na burze nepovažuje za monopolně vysokou.

smyslu se dvěma pojmy – hospodařící subjekt a skupina osob. U obou pojmů přitom explicitně vypočítává, které fyzické či právnické osoby lze považovat (zejm. z hlediska formy) za hospodařící subjekty, respektive které případy uskupení osob se považují za tzv. skupiny osob.

Hospodařící subjekt je sám o sobě významově užší kategorií oproti soutěžiteli, respektive podniku, podle českého práva (dle OZ i ZOHS), respektive práva unijního. Hospodařící subjekt nemusí nutně podnikat, což platí i pro naši úpravu, tento závěr však v ruském kontextu vyplývá především z výčtu osob zahrnutých do pojmu hospodařících subjektů, mezi nimiž jsou mj. nekomerční právnické osoby. Jinak hospodařící subjekt samotný vesměs zahrnuje typicky podnikatelské subjekty. Okruh adresátů zákazu jednání v rozporu s pravidly soutěže dle ruského zákona se však rozšiřuje konstruktem skupiny osob, založeném na vztazích různého druhu (majetkových, rodinných, řídicích a jejich kombinací), kde z rámce taxativně vypočtených případů těchto skupin osob plyne, že dopad norem práva hospodářské soutěže je z hlediska osobního podstatně širší. Z jednotlivých vymezení případů skupin osob lze dovodit, že právní subjektivita skupiny osob není ani v ruském právu rozhodující. Popisný přístup s aparátem definic pro jednotlivé případy skupiny osob ruského zákonodárce však nedává ruskému antimonopolnímu orgánu, respektive ruským soudům, mnoho prostoru k výkladu.

České i evropské právní předpisy k vymezení adresátů norem soutěžního práva přistupují podstatně úsporněji.

Český zákonodárce užívá shodně v občanském zákoníku i v zákoně o ochraně hospodářské soutěže pojmu soutěžitele, třebaže obě pojetí, soukromoprávní i veřejnoprávní, se od sebe poněkud liší.⁹⁶ Z ustanovení § 2972 OZ vyplývá, že soutěžitelem je ten, kdo se účastní soutěže. Může jím být fyzická i právnická osoba. Nemusí jít nutně o podnikatele – podstatná je účast tohoto subjektu v hospodářské soutěži. Veřejnoprávní pojetí soutěžitele podle § 2 odst. 1 ZOHS je přitom širší. Zahrnuje nejen subjekty práva s právní osobností účastníci se soutěže obdobně jako v občanském zákoníku, ale též jiné formy seskupení bez ohledu na to, zda mají či nemají právní

⁹⁶ Srov. též např. § 2972. In: ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. S. 1-15.

osobnost (právní subjektivitu). Ve veřejnoprávním pojetí též není nezbytně nutná účast na hospodářské soutěži, ale postačí možnost subjektu či uskupení bez právní subjektivity ji ovlivňovat – i v takovém případě pak bude řeč o soutěžiteli ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 ZOHS.

Článek 101 SFEU o zakázaných dohodách i článek 102 SFEU o zákazu zneužití dominantního postavení se z hlediska své osobní působnosti vztahuje na podniky (anglicky – *undertaking*). Podnik v evropském právu je možné vztáhnout k českému veřejnoprávnímu pojetí soutěžitele, třebaže psaná definice soutěžitele v českém veřejném právu se do jisté míry od unijního liší „a v některých případech musí být za účelem dosažení eurokonformních výsledků velmi významně ohýbána.“⁹⁷ Smlouva o fungování Evropské unie žádné vymezení podniku neobsahuje. Obsah tohoto pojmu vyplývá z judikatury Soudního dvora Evropské unie. Zahrnuje jakoukoli hospodářsky aktivní jednotku (anglicky – *entity*) bez ohledu na její právní subjektivitu a způsob, jakým je financována.⁹⁸ V souvislosti s tím lze zmínit závěry Soudního dvora Evropské unie, z nichž sice vyplývá, že články 101 a 102 SFEU dopadají na podniky, jež mohou být jakožto ekonomické jednotky složeny i z více osob (fyzických či právnických),⁹⁹ nicméně sankce dopadá na osobu s právní subjektivitou¹⁰⁰ též v závislosti na účasti na protiprávním jednání. Jak bylo uvedeno výše, ruský soud obdobně dovodil, pokud jde o přičitatelnost odpovědnosti, že v konkrétním případě je třeba prokázat splnění všech podmínek vzniku odpovědnosti zvlášť každému členovi skupiny osob.¹⁰¹ Přístup ruských orgánů tak lze v tomto ohledu shledat obdobným.

Český zákonodárce sice nechává orgánům veřejné moci méně prostoru k interpretaci okruhu adresátů soutěžně-právních norem nežli právo evropské, neboť zákon o ochraně hospodářské soutěže, jakož i občanský zákoník nějaké vymezení, byť oproti ruskému velmi skromné, pojmu soutěžitele obsahuje. Ruské právo naopak mnoho

⁹⁷ PETR, M. *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. S. 101-102.

⁹⁸ Srov. bod 21 rozsudku Soudního dvora ze dne 23.04.1991, Höfner, C-41/90.

⁹⁹ Bod 11 rozsudku Soudního dvora ze dne 12.06.1984, Hydrotherm, C-170/83.

¹⁰⁰ Bod 125 rozsudku Tribunálu ze dne 27.10.2010, Alliance One International, T-24/05.

¹⁰¹ Postanoveníje FAS Dalněvostočnogo okruha ot 11.08.2008 N F03-A73/08-2/3092 po dělu N A73-3133/2008-91AP, [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 12.05.2019.

prostoru pro interpretaci okruhu adresátů soutěžně-právních norem s ohledem na svou velmi popisnou a snad až těžkopádnou úpravu nenechává. České i evropské orgány mohou v rámci interpretace postupovat flexibilněji bez nutnosti novelizace psaného práva, tedy právo dotvářet výkladem. V případě české úpravy nelze opomenout též „dvojkolejnost“ pojmu soutěžitele v soukromém a veřejnoprávním pojetí.¹⁰² Tuto ruské právo nezná – úprava nekalé soutěže stejně jako dohod i zneužití dominantního postavení dopadá v Ruské federaci na shodně vymezené adresáty, tj. hospodařící subjekty a skupiny osob.

Nutno podotknout, že okruh adresátů není v Ruské federaci zcela ustálen. Znění definic jednotlivých případů skupin osob prošla nikoli nepodstatnými změnami. Pro ilustraci, aniž je třeba zabíhat do podrobností, lze uvést, že v původním znění zákona o ochraně konkurence (z r. 2006) bylo zavedeno 14 okruhů skupin osob, k nimž novelizací v roce 2009 přibyla 15. skupina, aby další novelou v roce 2011 byl počet skupin osob snížen na současných devět, z nichž dvě byly s účinností klednu 2016 podstatně přeformulovány.

V natolik podrobné úpravě s vyčerpávajícími vymezeními jednotlivých případů skupin osob, kterou zvolilo Rusko, lze dle názoru autora spatřovat určitou snahu o jednotu aplikace příslušných norem jednotlivých územních správ Federální antimonopolní služby, respektive rozsáhlého množství soudů rozhodujících při přezkumu rozhodnutí antimonopolního orgánu (k tomu srov. též 6. kapitolu). Z druhé strany však časté novelizace brání určitému usazení přístupu orgánů aplikujících zákon o ochraně konkurence. Předem zcela jasně určený okruh adresátů norem soutěžního práva nepochybně přispívá k právní jistotě těchto adresátů, když prostor pro dotváření výkladem nezbyvá. Na druhou stranu specifické vymezení všech v úvahu připadajících případů skupin osob, na něž se vztahují zákonné zákazy lze předem stěží v plném rozsahu předjímat i ze strany sebeosvícenějšího zákonodárce. Proto se autorovi jeví evropská, potažmo česká, ve srovnání s ruským právem minimalistická úprava jako vhodnější.

¹⁰² Nelze zcela odhlédnout ani od skutečnosti, že pojem „soutěžitel“ je autoritativně interpretován v první řadě jinými orgány – u veřejnoprávní větve je to ÚOHS a soudy při přezkumu ve správním soudnictví, zatímco u soukromoprávní jsou to soudy v civilním řízení.

Je otázkou, zda jsou adresáty soutěžně-právních norem více méně stejně široké okruhy subjektů v právu ruském, českém z hlediska veřejnoprávního, respektive evropském. Ze současného taxativního vymezení 9 případů skupiny osob, byť s možností kombinací (viz podkapitolu 3.1.2 výše), v ruském právu plyne, že okruh adresátů bude v ruském právu užší, neboť v definicích skupin osob jsou příslušní činitelé (členové) vymezení poměrně konkrétně a formálně – srov. kupříkladu skupinu osob obchodní společnosti a fyzické či právnické osoby s nezbytností *nadpoloviční většiny* hlasovacích práv této obchodní společnosti (skupina osob pod bodem 1 v podkapitole 3.1.2), skupinu osob statutárního orgánu a právnické osoby (skupina osob pod bodem 2 v podkapitole 3.1.2), skupinu právnických osob s *nadpoloviční většinou* totožných fyzických osob ve svém kolegiálním statutárním orgánu (skupina osob pod bodem 4 v podkapitole 3.1.2) apod. Žádné obecnější (zbytkové) vymezení skupin osob ruské právo nemá. Otázkou přitom zůstává, zda by bylo možno jako soutěžitel či podnik v českém či unijním právu označit obdobu skupiny osob vymezenou pouze vztahy vybranými rodinnými příslušníky (skupina osob pod bodem 7 v podkapitole 3.1.2) – autor se domnívá, že bez dalšího nikoliv, ledaže by s ohledem na konkrétní okolnosti případu vyšlo najevo, že jsou společně ekonomickou jednotkou.¹⁰³

3.2 Vymezení trhu zboží a některých dalších základních pojmů ruského soutěžního práva

Doposavad bylo pojednáno *de facto* o adresátech zákazů a příkazů vyplývajících z norem soutěžního práva – o hospodařících subjektech a o institutu skupiny osob. Při posuzování chování hospodařících subjektů, respektive skupiny osob, však antimonopolní orgán musí vycházet též z toho, kde, kdy, ohledně čeho, v jakém rozsahu a za jakých podmínek se takové chování odehrává. Na tyto otázky se ruský zákonodárce snaží v základu odpovědět vymezením řady pojmů v článku 4 zákona o ochraně konkurence. V této souvislosti se jedná především o pojem tzv. trhu zboží (rusky – *tovarnyj rynok*), který svou funkcí odpovídá pojmu relevantního trhu v našem systému práva hospodářské soutěže.

¹⁰³ Podrobněji k otázce ekonomické (hospodářské) jednotky v českém právu – srov.: PETR, M. *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. S. 77-81.

Trhem zboží se podle ustanovení čl. 4 odst. 4 zákona o ochraně konkurence rozumí oblast obratu zboží (včetně zboží cizí výroby), které nemůže být zaměněno jiným zbožím, nebo zaměnitelného zboží, kdy v rámci hranic této oblasti (včetně geografických hranic) nabyvatel toto zboží s ohledem na hospodářské, technické či jiné možnosti nebo účelnost může nabýt, přičemž takové možnosti či účelnost není dána mimo hranice této oblasti. Na následujících řádcích bude toto vymezení stručně rozebráno. Na příkladu dalšího rozboru tohoto pojmu lze taktéž ilustrovat, jak podrobně jsou v zákoně o ochraně konkurence rozebírány jednotlivé pojmy.

Jednou ze složek legální definice trhu zboží, u níž je nutné se pozastavit, je samotný pojem zboží (rusky – *товар*), neboť to je zákonem vymezeno širší, nežli je jeho jazykový význam. Zbožím se rozumí objekt občanských práv (včetně prací, služeb a finančních služeb), který je určen k prodeji, směně nebo jinému uvedení do obratu.¹⁰⁴ S ohledem na toto vymezení se pojem zboží (v kontextu ruského soutěžního práva) bude v této práci užívat rovněž ve smyslu služeb; to ostatně odpovídá i legislativní zkratce dle ustanovení § 1 odst. 1 českého zákona o ochraně hospodářské soutěže, v jejímž důsledku pojem zboží zahrnuje rovněž služby.

Trh zboží zahrnuje ve svém vymezení taktéž pojem zaměnitelné zboží (rusky – *взаимозамěňjajemyje tovary*) – zákon o ochraně konkurence jím rozumí zboží, které je srovnatelné s ohledem na svůj funkční účel, použití, kvalitativní a technické vlastnosti, cenu a jiné parametry takovým způsobem, že nabyvatel jej skutečně zaměňuje nebo je připraven zaměnit jiným zbožím ve spotřebě (včetně spotřeby pro výrobní účely).¹⁰⁵ Ruský zákonodárce tak ve své podstatě volí obdobu vymezení ekonomického pojmu substitutu.¹⁰⁶

Pokud jde o vymezení hranic trhu zboží, ruská právní teorie rozlišuje zejména vymezení výrobních hranic (rusky – *продуктовые границы рынка*) a hranic

¹⁰⁴ Článek 4 odst. 1 zákona o ochraně konkurence.

¹⁰⁵ Článek 4 odst. 3 zákona o ochraně konkurence.

¹⁰⁶ Srov. např. MANKIW, N. *Principles of economics*. 6th, international ed. [S.l.]: South-Western/Cengage Learning, 2012. S. 71.

geografických (rusky – *geografičeskije granicy rynka*).¹⁰⁷ Určení výrobních hranic spočívá ve vymezení okruhu zboží (služeb), které je (jsou) zaměnitelné, tedy z hlediska potenciálního zákazníka jde o substituty. Jedná se tak o věcné vymezení okruhu zboží nejen na základě objektivních charakteristik, ale též na základě subjektivního hlediska zákazníka, byť toto vymezení provádí zpravidla antimonopolní orgán v rámci svého šetření. Při určení geografických hranic trhu zboží se hledí spíše na možnosti ekonomické, popř. technické, a účelnost samotného pořízení takového zboží (či substitutů) – jinými slovy má dát odpověď na otázku, zda dává ekonomický smysl pořizovat zboží mimo tyto hranice. Hranice mezi tím, kde ekonomický smysl pořídit dané zboží (či substitut) má a kde již nemá, odpovídá hranici geografické.

Federální antimonopolní služba právě v souvislosti s otázkou vymezení a analýzy trhu zboží vydala nařízení o schválení postupu provádění analýzy stavu konkurence na trhu zboží.¹⁰⁸ V souladu s tímto nařízením je tak antimonopolní orgán povinen postupovat. Podle uvedeného postupu se provedení analýzy stavu konkurence na trhu zboží rozděluje do následujících fází:

- určení časového úseku průzkumu trhu zboží,
- určení výrobních hranic trhu zboží,
- určení geografických hranic trhu zboží,
- určení okruhu hospodařících subjektů, které působí na trhu zboží jako prodávající a kupující,
- zjištění velikosti trhu zboží a podílů hospodařících subjektů na tomto trhu,
- zjištění míry koncentrace na trhu zboží,
- určení překážek vstupu na trh zboží,
- zjištění existence dominantního postavení u některého z hospodařících subjektů,
- vyhodnocení stavu konkurence na trhu zboží a

¹⁰⁷ Srov. např. ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. 2. přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 53-4. Obdobně: PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva : Statut, 2010. S. 52.

¹⁰⁸ Prikaz FAS Rosii ot 28.04.2010 N 220 „Ob utverždeniji porjadka provedenija analiza sostojanija konkurencii na tovarnom rynke“.

– provedení analýzy.¹⁰⁹

Z výše uvedeného schématu postupu antimonopolního orgánu vyplývá, že se tento při svém šetření neomezuje toliko na určení výrobních a geografických hranic, ale zkoumá celou řadu dalších aspektů, zejména nikoli zanedbatelný časový úsek průzkumu trhu, neboť pozice hospodařících subjektů na trhu zboží v čase může být a často bývá proměnlivá, především u zboží sezónního charakteru. Z logiky věci vyplývá, že nemá smysl určovat výrobní ani geografické hranice tam, kde se zboží na trhu časově zjevně nesetkává. Ne ve všech případech šetření však antimonopolní orgán uplatní všechny uvedené fáze.

Nařízení dále velmi podrobně upravuje jednotlivé shora uvedené fáze šetření, jejich podfáze, jakož i jejich obsah. V případě časového úseku průzkumu se zkoumá řada aspektů ve vztahu ke zboží – sezónnost, plynulost dodávek v průběhu roku, stupeň inovace zboží, možnosti prodejců a výrobců měnit čas prodeje či výroby apod.

Při vymezení výrobních hranic se tato fáze dále rozpadá na předběžné vymezení zboží, zjištění vlastností zboží, určení substitutů. Dále se v této fázi zkoumá názor odběratelů zboží, včetně členění odběratelů do jednotlivých kategorií – např. na velkoobchodní a maloobchodní, podle místa odběru zboží, podle požadavků na zboží apod.

Při určení geografických hranic antimonopolní orgán zkoumá mimo jiné možnosti přepravy zboží s ohledem na jeho vlastnosti, existence a dostupnost zaměnitelných prostředků přepravy zboží či odběratele zboží, náklady přepravy a vyhledání zboží, zvláštnosti příslušného území klimatické, sociální, hospodářské apod.

Pro vymezení míry koncentrace na trhu zboží dle nařízení se má užívat koeficient tržní koncentrace (součet procentuálně vyjádřených podílů určitého počtu nejsilnějších hospodařících subjektů na trhu zboží) a též index Herfindala-Hirschmana (součet druhých mocnin procentuálně vyjádřených podílů všech hospodařících subjektů na trhu zboží). Nařízení výslovně připouští i další vhodné ukazatele tržní koncentrace.

¹⁰⁹ Tamtéž. Článek I. bod 1.3.

Antimonopolní orgán zkoumá též překážky přístupu na trh zboží, zejména ekonomické překážky jako vysoké vstupní, ale i výstupní náklady, dopravní omezení, nemožnost přístupu ke zdrojům (sítím), úspory z rozsahu, dále administrativní překážky, zejména licence, kvóty, omezení vývozu a dovozu a podobně.

Otázka řádného vymezení trhu zboží má naprosto zásadní význam pro aplikaci právních norem zákona o ochraně konkurence, a to především v oblasti právní regulace zneužití dominantního postavení, ale v ruském právu též není bez významu dopad na řízení ve věcech zakázaných dohod, zejména s ohledem na výjimky ze zákazu, na což bude poukázáno v následující kapitole. Konečně i ve věcech ochrany proti nekalé soutěži se podle čl. X bodu 10.6 uvedeného nařízení provádí analýza stavu konkurence na příslušném trhu zboží, včetně určení geografických hranic a hranic zboží, jakož i časového úseku šetření.

3.2.1 Dílčí závěr k trhu zboží – komparace s vymezením relevantního trhu

V obdobném významu jako se v soutěžním právu Ruské federace užívá pojem trh zboží, v českém a unijním právu je to relevantní trh. Vymezení trhu zboží, respektive relevantního trhu má pro dozorové orgány, jakož i pro adresáty soutěžně-právních norem obdobný význam. Stěží si lze představit úpravu zakázaných dohod a především zneužití dominantního postavení, aniž by toto protiprávní jednání bylo vztahováno k odpovídajícímu trhu.

Zákon o ochraně hospodářské soutěže vymezuje relevantní trh ve svém ustanovení § 2 odst. 2, a to na jedné straně z hlediska výrobních (produktových) hranic trhu jako trh zboží, kde je takové zboží s ohledem na své charakteristiky, ceny a účel použití shodné, porovnatelné či vzájemně zastupitelné – zákon tak ve své podstatě hovoří o substitutech. Takto se uvedené zboží (substituty) zkoumá v rámci určitého území (geografických hranic), na němž jsou soutěžní podmínky dostatečně homogenní a zřetelně odlišitelné od jiných území. Unijní právní předpisy zákonnou definici relevantního trhu přímo neobsahují, nicméně obsah tohoto pojmu vyplývá z rozhodovací praxe unijních orgánů, především Komise a Soudního dvora. V roce 1997 došlo k vydání dosud platného Sdělení Komise o definici relevantního trhu pro účely práva hospodářské soutěže Společenství, v němž Komise explicitně stanovila svou

metodiku při určování podílů podniků na relevantním trhu.¹¹⁰ Ze Sdělení vychází ostatně text českého zákona.¹¹¹

Trh zboží v právu ruském a relevantní trh v právu unijním a českém jsou shodné instituty. Ve všech třech zkoumaných oblastech se musí příslušný orgán vypořádat s vymezením trhu pro účely posouzení dané věci. Provádí ekonomickou analýzu s cílem určit pozici příslušného subjektu na trhu zboží či služeb. Určitá vodítka k metodice této analýzy poskytuje Federální antimonopolní služba ve svém již zmíněném nařízení.¹¹² Obdobné lze uvést ve vztahu k Evropské komisi a jejímu Sdělení. Úřad pro ochranu hospodářské soutěže obdobnou vlastní metodiku nemá, nicméně v rámci své rozhodovací praxe nejen s ohledem na ustanovení § 2 odst. 2 ZOHS, ale též z hlediska nezbytnosti referenčního rámce pro posouzení případného protisoutěžního jednání či přípustnosti spojování, pochopitelně obdobné analýzy relevantního trhu provádí – bez toho by aplikace příslušných ustanovení pozbývala základu.

Lze na tomto místě připomenout, že ruský antimonopolní orgán je povinen provádět obdobnou analýzu i ve věcech nekalosoutěžních (viz výše).¹¹³ Význam analýzy není v tomto případě zcela zřejmý, neboť ruské právo nezná ze zákazu nekalosoutěžního jednání výjimky, například z důvodu malé tržní síly příslušného subjektu, obdobné výjimkám v případě dohod či dokonce zneužití dominantního postavení – k tomu viz níže. Krom toho není v ruském právu stejně, jak tomu není v českém soutěžním právu, znakem nekalé soutěže způsobilost alespoň ohrozit hospodářskou soutěž jako takovou. Výsledky analýzy tak lze v řízeních o nekalé soutěži pomocně využít snad při úvahách nad možnými povinnostmi, které může antimonopolní orgán uložit k nápravě závadného stavu, popřípadě postihy (sankcemi) za takové jednání.

¹¹⁰ ŠMEJKAL, V. *Soutěžní politika a právo Evropské unie 1950-2015. Vývoj, mezníky, tendence a komentované dokumenty*. Praha: Leges, 2015. S. 164.

¹¹¹ § 2. In: KINDL, J., MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. S. 35-69.

¹¹² Prikaz FAS Rosii ot 28.04.2010 N 220 „Ob utveržděnni porjadka proveděnnija analiza sostojanija konkurencii na tovarnom rynke“.

¹¹³ Čl. X bodu 10.6 nařízení FAS o schválení postupu provádění analýzy stavu konkurence na trhu zboží (Prikaz FAS Rosii ot 28.04.2010 N 220 „Ob utveržděnni porjadka proveděnnija analiza sostojanija konkurencii na tovarnom rynke“).

4. Regulace monopolistické činnosti

Na první pohled může pojem monopolistické činnosti vyvolávat asociace o ekonomických modelech v podmínkách monopolistické konkurence specifických velkým počtem výrobců, malou diferenciací zboží (produktu) a relativně snadným vstupem (a výstupem) na trh. Může proto vzniknout mylný dojem, že v následujícím textu se bude pojednávat právě o specifikách monopolistické konkurence. Tak tomu však úplně není. Monopolistická činnost se ostatně i v českých poměrech používá i v poněkud jiném než výše nastíněném významu. V Rusku je pojem monopolistické činnosti přímo vymezen zákonem o ochraně konkurence. Podle ustanovení článku 4 odst. 10 uvedeného zákona je monopolistickou činností chápáno následující:

- zneužití dominantního postavení hospodařícím subjektem nebo skupinou osob,
- dohody a jednání ve shodě zakázané antimonopolními právními předpisy,¹¹⁴ a
- jiná činnost (nečinnost), která se federálními zákony považuje za monopolistickou činnost.

Je to především úprava zneužití dominantního postavení a kartelových dohod, která bude v rámci této kapitoly podrobena rozboru. Pokud jde o jinou činnost považovanou federálním zákonem za monopolistickou, lze uvést, že v tomto ohledu není zcela zřejmé, co přesně měl zákonodárce na mysli. Publikace pojednávající o této otázce se pochopitelně zabývají otázkou zneužití dominantního postavení, jakož i dohod a jednání ve shodě, otázku oné „jiné činnosti“ však nechávají nezodpovězenou.¹¹⁵ Varlamova se k této otázce vyjadřuje poměrně lakonicky, když uvádí: „...není jasno v tom, co se rozumí

¹¹⁴ Autor připomíná (srov. podkapitolu 2.1), že antimonopolní právní předpisy (rusky – *antimonopolnoje zakonodatělstvo*) je rovněž článkem 2 bodem 1 zákona o ochraně konkurence vymezený specifický termín vymezený jako právní předpisy založené na Ústavě RF, OZRF, a zákona o ochraně konkurence, respektive další federální zákony, které upravují vztahy uvedené v čl. 3 zákona o ochraně konkurence.

¹¹⁵ Srov např.: PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva : Statut, 2010. S. 177 an. nebo ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. 2. přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vyššej školy ekonomiki, 2014. S. 58.

*jinou činností, která se považuje za monopolistickou činnost.*¹¹⁶ Hluboké zkoumání této otázky pravděpodobně nemá valného praktického významu. Lze však konstatovat, že není sporu o tom, že monopolistickou činností se rozumí především předmět úpravy stejnojmenné hlavy druhé zákona o ochraně konkurence, tedy právě zákaz zneužití dominantního postavení a zákaz dohod a jednání ve shodě vedoucí k omezení konkurence (soutěže).

4.1 Dominantní postavení a jeho zneužití

Dominantní postavení samo o sobě představuje stav, kdy určitý subjekt na trhu dosáhne takové pozice, tržní moci, která mu umožní chovat se takovým způsobem, jakým sám chce, nejsa efektivně limitován ostatními účastníky hospodářské soutěže, konkurenty – ti za takového stavu fakticky přestávají být pro takový subjekt hrozbou, jejich tržní jednání nemá na dominantní subjekt žádný či jen zanedbatelný vliv. Jedná se o takovou tržní situaci, která se může blížit ekonomickému modelu monopolu, respektive některému z modelů oligopolu. Dojde-li k takové situaci na trhu, přestává být dominantní subjekt omezován ostatními konkurenty a může svého postavení zneužít, což nezřídka činí. V takovém případě je namíste dozor ze strany státu, který prostřednictvím příslušného antimonopolního orgánu má za úkol dbát na to, aby takový subjekt na trhu nejednal zcela svévolně.

Úpravu dominantního postavení (rusky – *dominirujuščije položenije*) obsahuje především článek 5 zákona o ochraně konkurence. Stejně jako u nás není samo o sobě protiprávní, jestliže hospodařící subjekt, popřípadě skupina osob, má na trhu zboží dominantní postavení. Problematickým a ze zákona zakázaným se stává až jeho zneužití (rusky – *zloupotreblenije dominirujuščim položenijem*). Zákaz jeho zneužití upravuje článek 10 v rámci hlavy druhé zákona o ochraně konkurence, který obsahuje nejen obecný zákaz zneužití dominantního postavení, ale též demonstrativně vymezuje jednotlivé konkrétně specifikované případy zneužití, tedy jednotlivé skutkové podstaty.

Zneužití dominantního postavení je nejčastějším důvodem zahájení řízení u antimonopolního orgánu v Ruské federaci v souvislosti s porušením právních předpisů o

¹¹⁶ VARLAMOVA, A. N. *Konkurentnoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2009. S. 272.

ochraně hospodářské soutěže hospodařícími subjekty. V roce 2017, pro představu, bylo Federální antimonopolní službou Ruské federace zahájeno 1676 antimonopolních řízení ve věcech monopolistické konkurence a nekalé soutěže. Z toho 847 (50,5 %) zahájených řízení se týkalo zneužití dominantního postavení, 420 (25,1 %) kartelových dohod a 409 (24,4 %) nekalé soutěže.¹¹⁷

Než bude přistoupeno k přiblížení úpravy zneužití dominantního postavení, bude pojednáno o dominantním postavení a jeho vymezení z hlediska ruského soutěžního práva.

4.1.1 Dominantní postavení – vymezení pro případ jednoho hospodařícího subjektu či skupiny osob (bez společné dominance)

Jak bylo uvedeno, zákon o ochraně konkurence vymezuje dominantní postavení ve svém ustanovení článku 5. V rámci tohoto článku zákonodárce rozlišuje jednak kvalitativní kritérium dominantního postavení, jednak kritérium kvantitativní. Nutno předeslat, že konstrukce institutu dominantního postavení v ruském právu je poměrně komplikovaná.

Podle bodu 1 citovaného ustanovení dominantním je „*postavení hospodařícího subjektu (skupiny osob) nebo několika hospodařících subjektů (skupin osob) na trhu určitého zboží, které tomuto hospodařícímu subjektu (skupině osob) nebo takovým hospodařícím subjektům (skupinám osob) dává možnost rozhodujícím způsobem ovlivňovat všeobecné podmínky obratu zboží na příslušném trhu zboží a (nebo) vyloučit z tohoto trhu zboží jiné hospodařící subjekty a (nebo) ztěžovat jim přístup na tento trh.*“ Jedná se o kritérium kvalitativní.

Z výše uvedené obecné definice kvalitativních kritérií dominantního postavení ruského zákonodárce vyplývají fakticky tři hlavní okruhy možností,¹¹⁸ jak lze využít či snad zneužít tržní síly ze strany dominantního subjektu:

¹¹⁷ FAS v SMI: FAS RF v 2017 godu snizila čísla vzbužděnných děl na 12,5%. *Feděralnaja antimonopolnaja služba* [online]. Dostupné z: <https://fas.gov.ru/publications/14866>, ke dni: 20.05.2019.

¹¹⁸ U nás se v literatuře setkáváme s členěním praktik spočívajících ve zneužití dominantního postavení na zabraňující, kdy je předmětem útoku soutěž jako taková, tj. jde o snahu soutěž eliminovat, na straně jedné,

- ovlivňování všeobecných podmínek obratu zboží rozhodujícím způsobem, tj. *de facto* působit na soutěž jako takovou, nikoli v první řadě na konkurenty, třebaže tito mohou být takovým chováním dominantního hospodařícího subjektu v konečném důsledku rovněž dotčeni, a může spočívat v působení na výši ceny zboží, jeho množství, ale též na okruh možných odběratelů či dodavatelů, smluvní podmínky apod.,¹¹⁹
- vyloučení, vytlačení, eliminace konkurentů z trhu – jde tak o možnou aktivitu dominanta vedoucí k likvidaci či oslabení pozice zpravidla ekonomickými prostředky hospodařících subjektů, které již na příslušném trhu zboží působí,
- ztěžování, omezování potenciálních konkurentů v přístupu na trh – tato činnost dominanta působí proti subjektům, které neexistují, respektive zatím nepůsobí na zkoumaném trhu zboží, a může spočívat ve vytváření překážek přístupu na trh, například vertikální integrací hospodařících subjektů, včetně poskytnutí výhod vertikálně integrovaným subjektům.¹²⁰

Existence dominantního postavení však sama osobě neznamená, že takový subjekt výše popsaných možností (vědomě či nevědomě) využije a byť potenciálně soutěž negativně ovlivní. Z tohoto důvodu ostatně není samotný tento stav v rozporu s právními předpisy. Hospodařící subjekt však musí dbát zvýšené opatrnosti, aby svým jednáním soutěžní podmínky nepokřivil a nedopustil se tak ve svém důsledku protiprávního jednání, jež by u nedominantního subjektu v úvahu nepřipadalo.

a na vykořisťovací (omezovací), kdy dominant takto útočí v první řadě na své slabší konkurenty. Srov. např. ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. S. 492. Obdobně MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 290. V ruské literatuře velmi obdobně např.: BORZILO, Je. Ju. Spособы классификации видов злоупотребления доминирующим положением. *Globalnyj naučnyj potěncial*. 2014, č. 1 (34), s. 81-83.

¹¹⁹ Čl. 5. In: ARTĚMJEV, I. Ju. a kol. *Naučno-praktičeskij kommentarij k Feděralnomu zakonu „O zaščitě konkurencii“ (postatějnyj)*. Moskva: Statut, 2015. [Právní informační systém KonsultantPljus]. (Dostupné na: <http://www.consultant.ru/> ke dni 04.05.2019).

¹²⁰ KIRJUŠINA, I. V. Konstrukcija pravovogo zapreta zloupotreblenija dominirujuščim položenijem. *Pravovaja mysl v obrazovanii, nauke i praktike*. 2018, č. 1 (7), s. 47-51.

Na uvedenou definici dominantního postavení (kvalitativního kritéria) navazuje ruský zákonodárce vymezením dvou základních okruhů případů, kdy se hospodařící subjekt považuje či kdy se jeho postavení má za dominantní z hlediska kritérií kvantitativních. Kvantitativním kritériím věnuje ruský zákonodárce poměrně široký prostor. Jedná se o případy, kdy hospodařící subjekt:

- má na trhu určitého zboží podíl převyšující 50 %, ledaže při projednání věci o porušení antimonopolních právních předpisů nebo při výkonu státní kontroly ekonomické koncentrace bude zjištěno, že bez ohledu na uvedenou velikost podílu, není postavení hospodařícího subjektu dominantní;
- má na trhu určitého zboží podíl menší 50 %, jestliže dominantní postavení takového hospodařícího subjektu je zjištěno antimonopolním orgánem na základě:
 - neměnné či málo proměnlivé velikosti podílu hospodařícího subjektu na trhu zboží vzhledem k velikostem podílů na tomto trhu zboží připadajících na konkurenty nebo
 - možnosti přístupu nových konkurentů na tento trh zboží nebo
 - jiných kritérií, která jsou pro tento trh zboží charakteristická.

Naopak, dle ustanovení bodu 2 téhož článku 5 zákona o ochraně konkurence, hospodařící subjekt nezaujímá dominantní postavení, jestliže jeho podíl na trhu určitého zboží nepřevyšuje hranici 35 %. Z tohoto pravidla jsou však zákonem stanoveny některé výjimky, a to v případě společné dominance (viz níže) či v případě, stanoví-li tak federální zákon.¹²¹

Uvedená pravidla lze shrnout zhruba následovně. V případě, kdy má hospodařící subjekt podíl na trhu zboží převyšující 50 % lze hovořit o vyvratitelné právní domněnce dominantního postavení. Jestliže tržní podíl nepřevyšuje 35 %, platí (s výhradami shora uvedenými) nevyvratitelná právní domněnka, že hospodařící subjekt nemá na

¹²¹ Federální zákon tak stanoví například v zákoně o elektroenergetice – srov. čl. 25 bod 3 Feděrnogo zakona ot 26.03.2003 N 35-FZ „Ob elektroenergetike“, podle něhož se za dominantní považuje postavení hospodařícího subjektu (skupiny osob) například tehdy, kdy podíl na výrobě elektrické energie v rámci zóny volného přerozdělení energie převyšuje 20 %.

příslušném trhu zboží dominantní postavení.¹²² Pokud však má hospodařící subjekt podíl převyšující 35 % a zároveň dosahující nejvýše 50 %, pak lze mj. s ohledem na relativně neurčitou dikci týkající se „jiných kritérií, která jsou pro tento trh zboží charakteristická“ konstatovat, že v tomto případě je otázka dominantního postavení hospodařícího subjektu dopředu nejistá.

Zákon o ochraně konkurence však stanoví ještě další kvantitativní kritéria kromě shora uvedených. Dominantním totiž dále není postavení hospodařícího subjektu – právnické osoby, jehož zakladatelem (společníkem) je jedna fyzická osoba (včetně fyzické osoby zaregistrované jako individuální podnikatel) nebo více fyzických osob, jestliže tržby z prodeje zboží za poslední kalendářní rok tohoto hospodařícího subjektu nepřesahují 400 000 000 rublů. Toto pravidlo vylučující dominanci však nesvědčí takovému hospodařícímu subjektu, který patří do skupiny osob s jiným hospodařícím subjektem, ledaže se jedná o skupinu osob na základě rodinné příslušnosti (srov. čl. 9 bod 1 odst. 7 zákona o ochraně konkurence, respektive případ skupiny osob popsany pod bodem 7 v podkapitole 3.1.2), dále též neplatí pro finanční organizace, tzv. přirozené monopoly,¹²³ hospodařící subjekty, jehož zakladateli (společníky) jsou právnické osoby, a konečně pro hospodařící subjekty, v níž má účast Ruská federace, subjekt federace či obec.

Rovněž není dominantním postavení hospodařícího subjektu – individuálního podnikatele, který:

- nepatří do skupiny osob s jiným hospodařícím subjektem nebo jinými hospodařícími subjekty, jestliže tržby z prodeje zboží tohoto hospodařícího subjektu – individuálního podnikatele za poslední kalendářní rok nepřevyšují 400 000 000 rublů,
- patří do skupiny osob s jiným hospodařícím subjektem z důvodu rodinné příslušnosti (čl. 9 bod 1 odst. 7 zákona o ochraně konkurence), nebo do skupiny osob s hospodařícím subjektem či hospodařícími subjekty, jehož jediným

¹²² Mezi lety 2009 a 2016 však i v tomto ohledu existovaly v dnes již zrušených bodech 6.1 a 6.2 zákona o ochraně konkurence obecné výjimky.

¹²³ K finančním organizacím a přirozeným monopolům – viz níže.

společníkem či jejichž společníky je jedna nebo více osob, která patří do skupiny osob s hospodařícím subjektem nebo hospodařícími subjekty na základě rodinné příslušnosti (čl. 9 bod 1 odst. 7 zákona o ochraně konkurence), za podmínky, že celková výše tržeb z prodeje zboží těchto hospodařících subjektů nepřevyšuje 400 000 000 rublů.

Vzhledem k množství kvantitativních kritérií stanovených zákonem, lze pro přehlednost shrnout výše uvedené poznatky do následujícího schématu.

Tabulka č. 1: Předpoklady dominantního postavení – schéma

Tržní podíl	Dominantní postavení	Výjimky
větší než 50 %	ANO , presumuje se (vyvratitelná domněnka)	A) Nevyvratitelná domněnka absence dominance: Tržby nepřevyšující 400 mil. rublů
35-50 %	NEJISTÉ bez přezkumu proměnlivosti podílu, možností přístupu na trh či jiných charakter. kritérií	<i>a zároveň</i> - u hospodařících subjektů <i>právnických osob</i> se společníky, kterými jsou jen fyzické osoby, a hospodařící subjekt nepatří do skupiny osob s jiným z jiného než z důvodu rodinné příslušnosti,
nejvýše 35 %	NE , považuje se za nedominantní (nevyvratitelná domněnka)	- u <i>individuálních podnikatelů (FO)</i> hospodařící subjekt nepatří do skupiny osob s jiným z jiného než z důvodu rodinné příslušnosti nebo patří do skupiny osob s jinými hospodařícími subjekty, jejichž všichni společníci jsou rodinnými příslušníky individuálního podnikatele. B) Společná (kolektivní) dominance C) Přirozené monopoly, finanční organizace, <i>lex specialis</i>

Zdroj: Vlastní zpracování autorem dle čl. 5 zákona o ochraně konkurence.

4.1.2 Poznámka k případům hospodařících subjektů, které jsou tzv. finančními organizacemi nebo přirozenými monopoly

Kvantitativní kritéria uvedená výše, na jejichž základě lze obecně dospět k závěrům, kdy hospodařící subjekt zaujímá, respektive nezaujímá dominantní postavení, se nepoužijí, jak již bylo řečeno, pro všechny případy. Ruské právní předpisy obsahují nezanedbatelné množství zvláštních ustanovení. Některé právní předpisy, zvláště nezmíněné v zákoně o ochraně konkurence, obsahují pro ten účel specifickou úpravu. Byl v této souvislosti zmíněn případ dle zákona o elektroenergetice, kdy se neuplatní

nevyvratitelná první domněnka o tom, že hospodařící subjekt, jenž zaujímá podíl na trhu zboží nepřevyšující 35 %, nemá dominantní postavení.

Samotný zákon o ochraně konkurence však výslovně ve svém článku 5 zmiňuje dva případy, kdy se obecná pravidla uvedená v podkapitole 4.1.1 rovněž neuplatní.

V první řadě se jedná o tzv. finanční organizace (rusky – *finansovyje organizacii*), tj. banky, nebankovní úvěrové instituce, včetně úvěrových družstev, a investiční instituce. Pro tyto existuje na základě zákonného zmocnění dle článku 5 odst. 7 zákona o ochraně konkurence specifická úprava provedená podzákonnými právními předpisy. Tato úprava stanoví podstatně nižší procentuální hranici vedoucí k závěrům o dominantním postavení. Postačuje tak podíl na trhu od 10 %, respektive 20 % v závislosti na konkrétních případech specifikovaných podrobně těmito předpisy.¹²⁴

Vedle toho zákon rovněž předpokládá specifický režim pro hospodařící subjekty, které jsou tzv. přirozenými monopoly (rusky – *jestěstvěnnnye monopolii*). Přirozené monopoly jsou předmětem specifické úpravy podle zákona o přirozených monopolech.¹²⁵ Přirozené monopoly jsou v souladu s ustanovením čl. 5 bodem 5 zákona o ochraně konkurence ve vztahu k trhu zboží vykazujícím znaky podmínek přirozeného monopolu vždy v dominantním postavení. Zákon o přirozených monopolech, jak je v ruských právních předpisech obvyklé, obsahuje vymezení přirozeného monopolu jako situace na trhu zboží, při níž je uspokojení poptávky efektivnější bez hospodářské soutěže z důvodů technologických zvláštností výroby (v důsledku podstatného snížení nákladů výroby na jednotku zboží vzhledem k míře zvětšení rozsahu výroby), a zboží vyráběné subjekty přirozeného monopolu nelze zaměnit ve spotřebě jiným zbožím, v důsledku čehož je poptávka po zboží na příslušném trhu zboží v menší míře závislá na změně ceny zboží, nežli poptávka na jiné druhy zboží.

¹²⁴ Blíže k tomu srov. Postanovlenije ot 09.06.2007 N 359 „Ob utvěržděnni uslovij priznanija dominirujuščim položenija finansovoj organizacii (za isključenijem kreditnoj organizacii) i pravil ustanovlenija dominirujuščego položenija finansovoj organizacii (za isključenijem kreditnoj organizacii)“ a Postanovlenije ot 26.06.2007 N 409 „Ob utvěržděnni uslovij priznanija dominirujuščim položenija kreditnoj organizacii i pravil ustanovlenija dominirujuščego položenija kreditnoj organizacii“.

¹²⁵ Federálny zakon ot 17.08.1995 N. 147-FZ „O jestěstvěnnnych monopolijach“.

Zákon o přirozených monopolech výslovně vypočítává obory činnosti subjektů přirozených monopolů, na něž se tento zákon uplatní. Příkladem lze z těchto oborů uvést přepravu ropy a ropných produktů prostřednictvím magistralních ropovodů, přepravu plynu v plynovodech, železniční přepravu, služby přepravních terminálů, přístavů a letišť, transportu elektrické energie, rozvodů tepla, ukládání radioaktivních odpadů, provoz ledoborců na Severních mořských cestách a některé další. Třebaže v době přijetí zákona o přirozených monopolech se předpokládal dozor nad přirozenými monopoly decentralizovaný na jednotlivé orgány moci výkonné podle oborů činnosti (srov. ustanovení čl. 9 o přirozených monopolech), postupně dozor nad dodržováním pravidel vyplývajících z této specifické právní úpravy přešel na antimonopolní orgán, tedy Federální antimonopolní službu.¹²⁶ Federální antimonopolní služba vede rovněž rejstřík subjektů přirozených monopolů, který je volně dostupný prostřednictvím internetu a webu FAS. Regulace přirozených monopolů probíhá především prostřednictvím právních předpisů upravujících ceny za zboží a služby v těchto odvětvích.¹²⁷

Vzhledem k podstatným odlišnostem a rozsahu úpravy přirozených monopolů, finančních organizací, jakož i dalších specifických odvětví se zvláštní úpravou dominance, se text této práce omezí pouze na úpravu všeobecnou, a to i s ohledem na komparaci právní úpravy.

4.1.3 Společná (kolektivní) dominance

Společná dominance (rusky – *kollektivnoje dominirovanije*) není českému čtenáři z českého, respektive evropského práva nikterak neznámá. Pripadá v úvahu na trhu v podmínkách oligopolu. Ačkoliv zákon o ochraně konkurence pojem společné (kolektivní) dominance výslovně neužívá, některé podmínky tohoto institutu upravuje jeho ustanovení článku 5 bodu 3 zákona. Na rozdíl od české či evropské úpravy výklad pojmu kolektivní dominance nenechává zcela na výkladu antimonopolního orgánu, respektive arbitrážních soudů, které přezkoumávají jeho rozhodnutí. Lze též

¹²⁶ ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik. 2. přepracované a doplněné vydání.* Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 31-32.

¹²⁷ Tamtéž.

podotknout, že ani v tomto případě není otázka obsahu společné dominance ze zákonného vymezení na první pohled zcela zřejmá.¹²⁸ Existence společné dominance v konkrétním případě zakládá důvod k uplatnění jedné z výjimek, kdy se bez dalšího neuplatní nevyvratitelná právní domněnka o absenci dominance v případech tržního podílu nepřevyšujícího 35 %. Dominantním je postavení každého ze společně (kolektivně) dominujících subjektů tehdy, jestliže jsou splněny kumulativně následující podmínky:

- společný podíl nejvýše tří hospodařících subjektů s největším podílem ze všech hospodařících subjektů na příslušném trhu zboží je vyšší než 50 %
nebo
společný podíl nejvýše pěti hospodařících subjektů s největším podílem ze všech hospodařících subjektů na příslušném trhu zboží je vyšší než 70 %;
výše uvedené se neuplatní, pokud podíl na trhu zboží byt' jen jednoho hospodařícího subjektu je menší 8 %;
- relativní podíly hospodařících subjektů jsou dlouhodobě neměnné (v období alespoň jednoho roku nebo v případě období kratším než jeden rok, po dobu existence příslušného trhu zboží) či podléhají nevýznamným změnám a zároveň přístup nových konkurentů na příslušný trh zboží je ztížen;
- zboží prodávané nebo pořizované hospodařícími subjekty nemůže být zaměněno za jiné zboží ve spotřebě (včetně spotřeby pro výrobní účely), růst ceny zboží nevyvolává odpovídající snížení poptávky po tomto zboží a informace o ceně, podmínkách prodeje nebo pořízení tohoto zboží jsou na příslušném trhu zboží dostupné neomezenému okruhu osob.¹²⁹

Výše uvedené však samo o sobě není kompletním vymezením společné (kolektivní) dominance, neboť přinejmenším neobsahuje žádná vodítka ohledně existence vazeb či jejich formy mezi kolektivně dominujícími subjekty, ale především ani

¹²⁸ K zavedení a problémům rozvoje tohoto institutu v ruském právu srov. SUŠKEVIČ, A. Kollektivnoje dominirovanije: Stanovlenije instituta. *Chozjajstvo i pravo*. 2009, č. 7 (390), s. 84-91. K ekonomickým důsledkům srov. ŠASTITKO, A. Ekonomiko-pravovye aspekty kollektivnogo dominirovanija. *Ekonomičeskaja politika*. 2011, č. 3, s. 167-190.

¹²⁹ Článek 5 bod 3 zákona o ochraně konkurence.

o podstatě jejich (možného) chování. Jedná se fakticky spíše o specifický popis struktury a podmínek na trhu zboží umožňujících dovozovat stabilní přítomnost silných hráčů na trhu (oligopolistů), ale též vymezení odlišných kvantitativních kritérií (oproti obecným kritériím pro jednotlivé hospodařící subjekty) ohledně podílu na trhu zboží jednotlivých hospodařících subjektů.

Přístup k institutu společné dominance je v ruské literatuře i v aplikační praxi nejednotný. Někteří autoři tento institut podrobují též poměrně tvrdé kritice a uvádějí, že ustanovení o kolektivní dominanci (čl. 5 bod 1 a 3 zákona o ochraně konkurence) je třeba ze strany zákonodárce formulovat určitěji a jednoznačněji – volají fakticky po podrobnější legální definici.¹³⁰ Uvádí se též, že takto vymezená společná dominance nemá mnoho společného s tímž institutem v evropském právu, které má více společného spíše s institutem jednání ve shodě podle ruského práva.¹³¹

Zákon o ochraně soutěže ve svém článku 8 vymezuje jako jednání ve shodě takové jednání, jehož výsledek odpovídá zájmům každého z hospodařících subjektů, toto jednání je předem známo každému z nich, s ohledem na veřejné prohlášení jednoho z nich, a zároveň jednání každého z hospodařících subjektů je vyvoláno jednáním ostatních, tj. nejde o souhru okolností majících shodný vliv na všechny hospodařící subjekty na příslušném trhu zboží.

Nutno přiznat, že nejen v ruských kruzích je společná (kolektivní) dominance do větší či menší míry dávána do souvislosti s jednáním ve shodě v oblasti úpravy dohod narušujících soutěž – tuto souvislost nevylučuje ostatně česká doktrína¹³² ani

¹³⁰ Srov. BAŠLAKOV-NIKOLAJEV, I. V. Kollektivnoje i mnogosubjektnoje dominirovanije na rynke: Problemy zakonodatelstva i pravopriměnenija. *Rossijskij žurnal pravovych issledovanij*. 2018, č. 3 (16), s. 142-143.

¹³¹ Srov. ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. 2. přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 108.

¹³² KINDL, J., MUNKOVÁ, J. § 10. In: KINDL, J., MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016. S. 192.

rozhodovací praxe Soudního dvora EU,¹³³ třebaže tato otázka není dosud ani u nás jednoznačně vyřešena.

K vymezení kolektivní dominance v ruském soutěžním právu zaujímá kritický postoj i Varlamova, když uvádí, „...že tento institut je velmi pochybnou právní konstrukcí.“¹³⁴ Dále rozvádí, že „...důvod zavedení kolektivní dominance (přijetím zákona o ochraně konkurence v roce 2006 – pozn. aut.) spočívá v tom, že antimonopolní orgán se nenaučil prokázat takové porušení jako jednání ve shodě hospodařících subjektů a snaží se získat nové vlivné páky, což lze stěží mít za správné.“¹³⁵ Její domněnku o vlivných pákách do jisté míry zpochybňuje Bašlakov-Nikolajev ve svém článku, neboť podle něho není zřejmé, proč by tedy zákonodárce též zaváděl zároveň novou definici jednání ve shodě. Na druhou stranu v témže článku poukazuje na názory některých autorů (Borzilo Je. Ju., Šastitko A. Je.), kteří konstatují v této souvislosti, že kolektivní dominance se prokazuje snáze než jednání ve shodě.¹³⁶

Autor této práce má za to, že institut kolektivní dominance má mít jiný účel nežli jednání ve vzájemné shodě. Lze obecně souhlasit, že mohou nastat situace, kdy určité jednání (skutek) hospodařících subjektů, společně zaujímajících dominantní postavení, bude vykazovat znaky zakázaného jednání spočívající v kolektivní dominanci, ale též zakázaného jednání ve shodě, popřípadě naopak, že zakázané jednání ve shodě může vyústit v kolektivní dominanci.¹³⁷ Nastalou situaci je však třeba pečlivě zkoumat vždy s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu. Kolektivní dominance je mimo jiné založena na poněkud jiných základech, dopadá i na jednání, které nelze považovat za jednání ve shodě. Společná dominance může nastat i v případě, kdy jsou hospodařící subjekty mezi sebou „pouze“ ekonomicky provázané, nemusí být mezi těmito žádný kontakt či navázána oboustranně vědomá spolupráce jako u jednání ve shodě.

¹³³ Srov. rozsudek Tribunálu ze dne 10.03.1992, Italian Flat Glass, spojené věci T-68/89, T-77/89 a T-78/89, popř. rozsudek Soudního dvora ze dne 11.04.1989, Ahmed Saeed, C-66/86.

¹³⁴ VARLAMOVA, A. N. *Konkurentnoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2009. S. 294.

¹³⁵ Tamtéž, s. 294-295.

¹³⁶ Srov. BAŠLAKOV-NIKOLAJEV, I. V. Kollektivnoje i mnogosubjektnoje dominirovanije na rynke: Problemy zakonodatelstva i pravoprimeňenija. *Rossijskij žurnal pravovykh issledovanij*. 2018, č. 3 (16), s. 134-145.

¹³⁷ PETR, M. a kol. *Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení*. Praha: C. H. Beck, 2010. S. 254.

Předpokladem kolektivní dominance je určitá možnost „kolektivu“ hospodařících subjektů se společně (jako jedna entita) chovat nezávisle na ostatních konkurentech. Protiprávní ostatně není pouhý stav kolektivní dominance, nýbrž až zneužití tohoto stavu. V případě jednání ve shodě však o kolektivní dominanci, tj. o společné tržní moci účastníků takového jednání, nemusí být řeč. Nelze konečně odhlédnout ani od dikce ruského zákona o ochraně konkurence v souvislosti s výše uvedeným vymezením jednání ve shodě – jednou z podmínek je totiž poměrně nově, že jednání musí být předem známo každému z účastníků jednání ve shodě, s ohledem na veřejné prohlášení (alespoň) jednoho z těchto účastníků.¹³⁸ Autor (i bez ohledu na novelu dopadající na jednání ve shodě) tak nepovažuje samo o sobě zákonné ustanovení dávající možnost antimonopolnímu orgánu postihovat i kolektivní dominanci za nesprávné, ani za zvláštní „páku“ na hospodařící subjekty v případě, kdy nemůže využít institutu jednání ve shodě. Zvláště po novele zřejmě jednání ve shodě bude možné postihovat ještě v podstatně užším okruhu případů.

Je přitom nutné mít v tomto kontextu na paměti, že nemůže být řeč o kolektivní dominanci tehdy, když by společně hospodařící subjekty patřily do jedné skupiny osob – v takovém případě by se na ně, s ohledem na dikci čl. 5 bodu 1 zákona o ochraně konkurence zahrnující do kvalitativního vymezení dominance obecně nejen hospodařící subjekt, ale též skupinu osob, respektive s ohledem též na ustanovení čl. 9 bodu 2 zákona o ochraně konkurence, podle něhož se zákaz jednání (nečinnosti) směřující vůči hospodařícímu subjektu podle tohoto zákona vztahuje rovněž na skupinu osob. Na hospodařící subjekty tvořící společně skupinu osob tedy není možné vztáhnout ustanovení o kolektivní dominanci.

4.1.4 Rejstříky hospodařících subjektů ve vztahu k dominanci

Ruské soutěžní právo ještě donedávna obsahovalo ustanovení o rejstříku hospodařících subjektů, jejichž podíl na trhu zboží převyšoval 35 %. Vedením tohoto rejstříku byla pověřena Federální antimonopolní služba. Novelou zákona o ochraně konkurence provedenou federálním zákonem ze dne 5. října 2015 č. 275-FZ¹³⁹ byl

¹³⁸ Pojmu jednání ve shodě bude věnována bližší pozornost níže.

¹³⁹ Tato novela je často označována jako tzv. čtvrtý antimonopolní balíček.

s účinností od 5. ledna 2016 tento rejstřík zrušen. Z vyjádření FAS k této novele,¹⁴⁰ bude napříště třeba vždy obligatorně zjišťovat v každém případě zvlášť, jestli je v konkrétním případě dáno porušení antimonopolních právních předpisů. Tento rejstřík byl do účinnosti novely veřejný a dostupný prostřednictvím internetu.

V současné době FAS vede v elektronické formě pouze rejstřík osob, které se dopustily správního deliktu v souvislosti s porušením antimonopolních právních předpisů. Existence tohoto rejstříku nebyla výše uvedenou novelou dotčena. Zákon výslovně uvádí, že údaje z tohoto rejstříku nelze uveřejnit prostřednictvím sdělovacích prostředků ani prostřednictvím internetu. Údaje z tohoto rejstříku se poskytují pouze orgánům činným v trestním řízení, soudům, ale též osobám, které byly shledány odpovědnými ze spáchání správního deliktu.¹⁴¹

Lze rovněž připomenout rejstřík subjektů přirozených monopolů, který byl zmíněn výše v podkapitole 4.1.2 rovněž vedený Federální antimonopolní službou.

4.1.5 Dílčí závěr k úpravě vymezení dominantního postavení a její komparace

Ruská literatura v souvislosti člení kritéria dominantního postavení na kvalitativní a kvantitativní.¹⁴² Obdobné lze uplatnit i na úpravu českou a unijní, ačkoliv uvedené úpravy nepochybně nemají natolik komplikovaný aparát zejména kvantitativních kritérií jako ruská. Česká a evropská úprava klade důraz v první řadě na kvalitativní vymezení dominantního postavení, zatímco kvantitativnímu kritériu, v daném případě kritériu tržního podílu, se věnuje podstatně úsporněji. Pro všechny úpravy přitom shodně platí, že dominance samotná zakázána není.

¹⁴⁰ Srov. bod 11: Pismo FAS Rosii ot 24.12.2015 N IA/74666/15 „O priměnenii „četvjortogo antimonopolnogo paketa“ [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 05.05.2019.

¹⁴¹ Srov. Postanovlenije Pravitelstva RF ot 23.04.2012 N 378 „Ob utverždenii Pravil formirovanija i veděnija Rejestra lic privečennych k administrativnoj otvėtstvėnnosti za narušenije antimonopolnogo zakonodatelstva Rossijskoj Feděracii“.

¹⁴² Např. VARLAMOVA, A. N. *Konkurentnoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2009. S. 286. Obdobně: Čl. 5. In: ARTĚMJEV, I. Ju. a kol. *Naučno-praktičeskij kommentarij k Feděralnomu zakonu „O zaščitě konkurencii“ (postatějnyj)*. Moskva: Statut, 2015. [Právní informační systém KonsultantPljus]. (Dostupné na: <http://www.consultant.ru/> ke dni 04.05.2019).

Vymezení dominantního postavení je v České republice věnováno ustanovení § 10 ZOHS. Dominantní postavení zákon vztahuje k tržní síle soutěžitele, která mu umožňuje chovat se ve značné míře nezávisle na jiných soutěžitelích či spotřebitelích (kvalitativní kritérium). Tržní sílu úřad zkoumá podle tržního podílu určeného hodnotovým podílem dodávek nebo nákupů na relevantním trhu, též z hlediska hospodářské či finanční síly soutěžitelů, překážek vstupu na trh, vertikální integrace a v neposlední řadě z hlediska velikosti tržních podílů ostatních soutěžitelů. Kvantitativní kritérium obsahuje česká právní úprava jediné. Odráží se ve vyvratitelné právní domněnce neexistence dominantního postavení u soutěžitele s tržním podílem nižším než 40 % na relevantním trhu.

V unijních právních předpisech bychom vymezení dominantního postavení hledali marně. Pojem dominantního postavení vyložil Soudní dvůr jako postavení ekonomické síly podniku, která mu umožňuje bránit účinné soutěži na relevantním trhu a dává mu sílu chovat se do značné míry nezávisle na svých konkurentech, zákaznících a v konečném důsledku na svých spotřebitelích.¹⁴³ Z uvedeného vyplývá obdobné kvalitativní vymezení dominance v právu unijním jako v právu českém. Kvantitativní kritérium méně než čtyřicetiprocentního podílu na relevantním trhu obsahují pokyny Evropské komise k prioritám v oblasti prosazování práva ohledně zneužití dominantního postavení. Nejde však v daném případě o vyvratitelnou právní domněnku, ale o prezentaci zkušenosti Komise o nepravděpodobnosti dominantního postavení za těchto podmínek. Doslova uvádí, „že *dominantní postavení není pravděpodobné, je-li podíl podniku na relevantním trhu nižší než 40 %*.“¹⁴⁴

Je tak předně zřejmé, že kvantitativnímu vymezení dominance je v ruském právu dáváno výrazně více prostoru, nežli je tomu v právu českém a evropském. Česká a evropská právní úprava operuje shodně s tržním podílem pod 40 %, nicméně lehce odlišně. Podle § 10 odst. 3 ZOHS se na soutěžitele nahlíží jako na nedominantního, ledaže je prokázán opak. V unijním právu taková domněnka zakotvena není. Ze sdělení

¹⁴³ Bod 65 rozsudku Soudního dvora ze dne 14.02.1978, United Brands, C-27/76.

¹⁴⁴ Bod 14 Sdělení komise – Pokyny k prioritám Komise v oblasti prosazování práva při používání článku 82 Smlouvy o ES na zneužívající chování dominantních podniků vylučující ostatní soutěžitele. Úřední věstník C 45, 24.02.2009.

(pokynů) Komise nelze nijak dovozovat bez dalšího jakékoli právní následky v případě čtyřicetiprocentní hranice. Ruské právo na druhé straně obsahuje kvantitativních kritérií celou řadu. Základními hranicemi co do tržního podílu jsou 35 % a 50 %. Má-li hospodařící subjekt (skupina osob) tržní podíl do 35 %, považuje se za nedominantní, pokud více než 50 % má se za dominantní. Pokud je tržní podíl mezi uvedenými procentuálními hodnotami, nelze učinit žádný konkrétní závěr. I z těchto pravidel existuje řada výjimek – k tomu srov. mj. tabulku č. 1 na str. 77 výše.

Kvalitativní kritéria se ve všech třech zkoumaných úpravách navzájem významně podobají. Ruské právo doslova nehovoří o možnosti hospodařícího subjektu chovat se nezávisle na ostatních jako právo české a unijní. Závěry o obdobném obsahu však lze dovodit z dikce ustanovení ruského zákona o ochraně konkurence o možnosti rozhodujícím způsobem ovlivňovat všeobecné podmínky obratu zboží, popřípadě vyloučit jiné z trhu či jiným přístup na trh ztížit – za předpokladu, že subjekt má takové možnosti, může se *de facto* chovat nezávisle na ostatních účastnících trhu. Lze dovodit, že aplikace kvalitativního kritéria bude ve všech právních rádech obdobná. Kvalitativní kritérium přitom v unijní i české úpravě bude vždy předmětem zkoumání příslušného orgánu. V Ruské federaci však (s některými výjimkami) bude v případě zjištění tržního podílu do 35 % učiněn závěr o absenci dominantního postavení.

Pokud jde o společnou (kolektivní) dominanci, tato právními předpisy vymezena není ani v unijním ani v českém právu. Podrobně se k této otázce vyjádřil Tribunál Soudního dvora Evropské unie a vymezil tři podmínky pro existenci kolektivní dominance:

- každý člen oligopolu musí být schopen zjistit chování ostatních členů, aby si ověřil, zda se chovají stejně,
- stav tiché (tacitní) koordinace mohl být nějakou dobu zachován, tj. musí existovat motivace neodchýlit se od společného jednotného způsobu chování na trhu a
- předvídatelná reakce skutečných a potenciálních soutěžitelů a spotřebitelů by neohrozila výsledky očekávané v důsledku společného způsobu jednání.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Bod 62 rozsudku Tribunálu ze dne 06.06.2002, Airtours, T-342/99.

V souladu s těmito podmínkami posuzuje i ÚOHS otázku kolektivní dominance, třebaže dosud nebyla v českých poměrech prokázána.¹⁴⁶ Oproti ruské úpravě se tak v našich podmínkách neklade důraz na souhrnné podíly oligopolistů na trhu, jejich nízkou proměnlivost v čase a nahraditelnost (zaměnitelnost) zboží,¹⁴⁷ byť ani tyto otázky nejsou bez významu. Tribunál zdůrazňuje, spíše než uvedené parametry struktury trhu v právu ruském, možnost oligopolistů zjistit chování ostatních, existenci tacitní koordinace a možné důsledky v případě nekoordinovaného jednání.

Účel úprav je pravděpodobně shodný ve všech úpravách, avšak zvláště v ruských podmínkách byl institut kolektivní dominance jako takový vystaven výrazné kritice. Jak bylo uvedeno v kapitole 4.1.3, i v našich podmínkách se diskutuje o tom, zda může či nemůže být za určitých okolností postihováno zneužití kolektivní dominance obdobně jako zakázaná dohoda (vč. jednání ve shodě) či nikoli.¹⁴⁸ M. Petr mj. uvádí, že jednání ve shodě může v kolektivní dominanci za určitých okolností vyústit,¹⁴⁹ s čímž se autor ztotožňuje – skutečně nelze ani tuto variantu zcela vyloučit za předpokladu, že dojde ke společnému nabytí dostatečné tržní moci.¹⁵⁰ Na druhou stranu Tribunál v této souvislosti konstatoval: *„Situace, kdy společné dominantní postavení významně narušuje účinnou hospodářskou soutěž na společném trhu nebo na jeho podstatné části, může nastat v důsledku spojení podniků v případě, kdy vzhledem k totožným vlastnostem relevantního trhu a změně v jeho struktuře způsobené uskutečněním spojení by tato operace měla za důsledek, že by každý člen dominantního oligopolu, vědom si společných zájmů, považoval za možné a hospodářsky rozumné, a tedy i výhodnější, trvale uskutečňovat stejný způsob chování na trhu s cílem prodávat za ceny vyšší, než jsou ceny konkurenční, **aniž by musel uzavřít smlouvu nebo postupovat ve vzájemné shodě** ve smyslu článku 81 SES¹⁵¹ (...), a aniž by mohli skuteční nebo potenciální soutěžitelé nebo zákazníci a spotřebitelé účinně*

¹⁴⁶ PETR, M. *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. S. 133.

¹⁴⁷ Srov. vymezení podmínek společné dominance v ruském právu v podkapitole 4.1.3 výše.

¹⁴⁸ Srov. např. MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 283.

¹⁴⁹ PETR, M. a kol. *Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení*. Praha: C. H. Beck, 2010. S. 254.

¹⁵⁰ Srov. k tomu též podkapitolu 4.1.3 výše.

¹⁵¹ Tj. současného 101 SFEU.

*reagovat.*¹⁵² Z uvedeného tak vyplývá, že Tribunál jasně odděluje jednání ve shodě od kolektivní dominance. Stejný závěr přitom z diskuse v ruské odborné literatuře ani z tamní judikatury nevyplývá. V ruském prostředí se podtrhávalo v souvislosti s ustanovením o kolektivní dominanci, že toto usnadňuje antimonopolnímu orgánu postih hospodařících subjektů v případech, kdy nemá dostatek podkladů k prokázání jednání ve shodě. Vzhledem k relativně nedávné novelizaci ruského předpisu ohledně jednání ve shodě, kdy došlo k zavedení podmínky, že jednání je dopředu známo každému z účastníků jednání ve shodě z veřejného prohlášení alespoň jednoho z nich, tyto diskuse v ruském prostředí odpadnou. A upřímně řečeno, smysl úpravy jednání ve shodě do značné míry též v ruském právu podle autora v důsledku novely upadá – k tomu však srov. podkapitolu 4.2.2 níže.

4.1.6 Zneužití dominantního postavení obecně

Doposavad byla pozornost věnována vymezení dominantního postavení jakožto základního pojmu. V ruském právu hospodářské soutěže, stejně jako v právu českém a evropském není dominantní postavení samo o sobě považováno *a priori* za něco špatného, natož protiprávního – to pochopitelně neplatí pro případy spojování v rozporu s příslušnými předpisy. Lze říci, že hospodařící subjekt, který zaujímá dominantní postavení na trhu zboží, má v důsledku toho určitou zvláštní odpovědnost (oproti jiným nedominantním), která spočívá v tom, že se musí chovat zvláště obezřetně, aby tímto nedošlo k porušení hospodářské soutěže.

Zákaz zneužití dominantního postavení obsahuje hlava 2 zákona o ochraně konkurence upravující tzv. monopolistickou činnost. Podle článku 10 bodu 1 se zakazuje jednání (nečinnost) hospodařícího subjektu, který zaujímá dominantní postavení, jehož důsledkem je či může být znemožnění, omezení či odstranění konkurence a (nebo) poškození zájmů jiných osob (hospodařících subjektů) v oblasti podnikatelské činnosti nebo neurčitého okruhu spotřebitelů. Je třeba v této souvislosti upozornit na specifické vymezení spotřebitele (rusky – *potrebitel'*) podle zákona o ochraně konkurence, jež se liší od vymezení podle právních předpisů o ochraně práv spotřebitelů. Podle zákona o ochraně konkurence je spotřebitelem právnická nebo fyzická osoba pořizující zboží

¹⁵² Bod 61 rozsudku Tribunálu ze dne 06.06.2002, Airtours, T-342/99.

(srov. čl. 4 odst. 23 cit. zák.),¹⁵³ tedy nejde jen o fyzické osoby, které pořizují zboží (či službu) mimo rámec své podnikatelské činnosti pro osobní, rodinné či domácí potřeby jako koncoví spotřebitelé.¹⁵⁴

Na všeobecné vymezení navazuje 11 specificky formulovaných skutkových podstat zneužití dominantního postavení, jimž bude níže věnována zvláštní pozornost. Jejich výčet je demonstrativní. Nicméně i jednání, které sice nenaplnuje znaky některé ze specificky formulovaných skutkových podstat, avšak vyhovuje podmínkám obecného vymezení zneužití dominance (generální klauzule), lze postihnout prostředky zákona o ochraně konkurence.

Z obecného vymezení vyplývajícího z uvedeného ustanovení lze vyzdvihnout tři základní znaky zneužití dominantního postavení:

- hospodařící subjekt (skupina osob) zaujímá dominantní postavení,
- uvedený hospodařící subjekt (skupina osob) se dopustí jednání (nečinnosti),
- uvedené jednání vede ke škodlivému následku, konkrétně je způsobilé negativně ovlivnit konkurenci či (alternativně) poškodit zájmy jiných osob (hospodařících subjektů) v oblasti podnikání nebo neurčitého okruhu spotřebitelů.

Otázce dominantního postavení hospodařícího subjektu, popřípadě skupiny osob, byl prostor věnován výše.

Z dikce obecného zákonného zákazu výslovně vyplývá, že se zakazuje nejen jednání spočívající v konání (komisivní), ale i v nečinnosti (omisivní jednání), byť s druhým případem se pravděpodobně setkáme zřídka. Uvedené jednání může záležet v rozesílání nabídek, sdělení, především však uzavírání smluv, ale rovněž v přijímání

¹⁵³ Obdobné pojetí spotřebitele není cizí ani unijnímu soutěžnímu právu. Srov. pozn. č. 15 (bod 19) Pokynů Komise k prioritám v oblasti prosazování práva při používání článku 82 Smlouvy o ES na zneužívající chování dominantních podniků vylučující ostatní soutěžitele: „Pojem „spotřebitelé“ zahrnuje všechny přímé nebo nepřímé uživatele výrobku, jehož se dané chování týká, včetně výrobců polotovarů, kteří používají výrobky jako vstup, jakož i distributorů a konečných spotřebitelů přímého produktu a produktů poskytovaných výrobcí polotovarů.“ Podrobně k této otázce srov. ŠMEJKAL, V. Ochrana spotřebitele a jeho blahobytu v soutěžním právu EU. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 2012, č. 3, s. 38 an.

¹⁵⁴ Blíže srov. vymezení pojmu spotřebitel před čl. 1 zákona RF o ochraně práv spotřebitelů (Zakon RF ot 07.02.1992 N 2300-1 „o zaščitě prav potrebitelėj“).

rozhodnutí týkajících se hospodařícího subjektu (skupiny osob) samotného a pochopitelně v jejich realizaci. Ohledně omisivního jednání je pro naplnění tohoto znaku třeba, aby hospodařící subjekt měl povinnost nějakým způsobem se chovat.¹⁵⁵

Pokud jde o poslední z výše uvedených znaků, jeho smyslem je bližší určení dvou alternativ škodlivého následku zneužití dominantního postavení. Prvním možným negativním následkem je znemožnění, omezení či odstranění konkurence. Zákon tak na prvním místě chrání existenci a zachování soutěže jako takové. Druhou alternativou škodlivého následku je poškození zájmů jiných osob, a to konkrétně dalších hospodařících subjektů v rámci podnikání, popřípadě poškození zájmů neurčitého okruhu spotřebitelů ve smyslu zákona o ochraně konkurence, tj. vlastně pořizovatele zboží. Omezení (konkretizace) okruhu subjektů, na něž mají dopadat negativní následky, pouze na hospodařící subjekty v oblasti podnikání, respektive na neomezený okruh spotřebitelů, je důsledkem přijetí čtvrtého antimonopolního balíčku provedeného zákonem ze dne 5. října 2015 č. 275-FZ – do účinnosti této novely zákon hovořil prostě o „poškození zájmů jiných osob.“ V důsledku této novely tak z okruhu subjektů potenciálně postižených zakázaným jednáním dominantního hospodařícího subjektu či skupiny osob byly vyloučeny osoby, které nejsou odběrateli zboží od dominanty, ale též odběratelé, kteří byli dotčení jednáním dominanty individuálně (srov. dikci: „neurčitého okruhu spotřebitelů“). Obdobné platí též pro konkurenty (hospodařící subjekty) v tom rozsahu, v němž se škodlivé jednání dominantního subjektu netýká jejich podnikání.¹⁵⁶

V souvislosti s obecným vymezením zneužití dominantního postavení lze zmínit též stanovisko pléna Nejvyššího arbitrážního soudu¹⁵⁷ vyjádřené v bodě 4 jeho usnesení č. 30 ze dne 30. června 2008. Podle soudu není třeba v případech zvláště pojmenovaných skutkových podstat zneužití dominantního postavení ze strany

¹⁵⁵ KIRJUŠINA, I. V. Konstrukcija pravovogo zapreta zloupotreblenija dominirujuščim položenijem. *Pravovaja mysl v obrazovanii, nauke i praktike*. 2018, č. 1 (7), s. 47-51.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Pozn.: Nejvyšší arbitrážní soud Ruské federace (rusky – *Vysšij Arbitražnyj Sud*) byl roku 2014 rozpuštěn a jeho agenda je toho času převedena pod Nejvyšší soud Ruské federace (rusky – *Věrchovnyj Sud*). Stanovisko je však stále platné a v ruské literatuře stále hojně citované.

antimonopolního orgánu dokazovat hrozbu škodlivého následku.¹⁵⁸ Z toho lze *a contrario* dovodit povinnost antimonopolního orgánu prokázat, pro případ zneužití hospodařícím subjektem dominantního postavení podle obecného ustanovení, alespoň hrozbu škodlivého následku.

Konečně je nutno zmínit ustanovení článku 10 bodu 4 zákona o ochraně konkurence, podle něhož jsou z působnosti úpravy zneužití dominantního postavení výslovně vyloučena jednání spojená s výkonem výlučných práv k výsledkům duševní (intelektuální) činnosti a těmto naroven postaveným prostředkům individualizace právnické osoby, produkce, prací a služeb.¹⁵⁹

4.1.7 Jednotlivé skutkové podstaty zneužití dominantního postavení

Nyní se stručně zaměříme na demonstrativní výčet jednotlivých skutkových podstat zneužití dominantního postavení. Jak bylo řečeno, zákon o ochraně konkurence vypočítává celkem 11 specifických skutkových podstat, které jsou obsaženy v jeho čl. 10 bodě 1. Pro přehlednost lze skutkové podstaty z tohoto výčtu rozčlenit do pěti skupin dle následující tabulky:

Tabulka č. 2: Specifické skutkové podstaty zneužití dominantního postavení

Okruhy zakázaného jednání	Skutkové podstaty
stanovení a bezprostřední ovlivňování cen (čl. 10 bod 1 odst. 1, 7, 10 a 11 cit. zák.)	– stanovení, udržování monopolně vysoké nebo monopolně nízké ceny zboží (odst. 1), – stanovení neodůvodněně vysoké nebo nízké ceny finanční služby ze strany finanční organizace (odst. 7), – porušování způsobu tvorby cen podle právních předpisů (odst. 10) a – manipulace cenami na velkoobchodním a (nebo) maloobchodním trhu elektrické energie (kapacity) (odst. 11).
působení na rozsah nabízeného	– stažení zboží z oběhu, jestliže v důsledku toho dojde ke zvýšení

¹⁵⁸ Srov. bod 4. Postanovlenija Plenuma VAS RF ot 30.06.2008 N 30 „O někotorych voprosach, vznikajuschich v svyazi s primeneniem arbitražnymi sudami antimonopolnogo zakonodatelstva“ [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 12.05.2019.

¹⁵⁹ K některým otázkám ruské úpravy práv duševního vlastnictví a prostředků individualizace srov. podkapitoly 5.2.4 a 5.2.5 níže.

množství zboží (čl. 10 bod 1 odst. 2 a 4 cit. zák.)	ceny zboží (odst. 2) a – hospodářsky nebo technologicky neodůvodněné omezení či zastavení výroby zboží, jestliže na toto zboží existuje poptávka nebo jestliže je objednáváno, pokud je možná výroba se ziskem (odst. 4).
diskriminační praktiky (čl. 10 bod 1. odst. 5, 6 a 8 cit. zák.)	– hospodářsky nebo technologicky neodůvodněné odmítnutí či vyhýbání se uzavření smlouvy s jednotlivými kupujícími (zákazníky) v případě, že je možné příslušné zboží vyrobit či dodat (odst. 5), – hospodářsky, technologicky nebo jiným způsobem neodůvodněné stanovení rozdílných cen (sazeb) na stejné zboží (odst. 6), a – vytváření diskriminačních podmínek (odst. 8).
vnucování nepřiměřených či nesouvisejících podmínek (čl. 10 bod 1. odst. 3 cit. zák.)	– vnucování nepřiměřených podmínek účastníku smlouvy (kontrahentovi), které jsou pro něho nevýhodné nebo které nesouvisejí s předmětem smlouvy.
vytváření překážek vstupu nebo výstupu (čl. 10 bod 1. odst. 9 cit. zák.)	– vytváření překážek přístupu jiným hospodařícím subjektům na trh zboží či jejich odchodu z trhu zboží.

Zdroj: Vlastní zpracování autorem na základě čl. 10 bodu 1 zákona o ochraně konkurence.

4.1.7.1 Stanovení a bezprostřední ovlivňování cen

V rámci této skupiny jsou zařazena zakázaná jednání, která bezprostředně směřují k ovlivňování cen hospodařícím subjektem majícím na trhu zboží dominantní postavení.

Vůbec první takovou skutkovou podstatou je stanovení a udržování monopolně vysokých, respektive monopolně nízkých cen. Význam monopolně vysokých/nízkých cen osvětluje zvláštní ustanovení zákona o ochraně konkurence v rámci hlavy první. Vymezení monopolně vysoké ceny zboží je věnován celý článek 6 uvedeného zákona. Je jí cena zboží určená dominantním hospodařícím subjektem za předpokladu, že tato cena je vyšší než součet nezbytných nákladů výroby, nákladů prodeje (realizace) tohoto zboží a zisku na straně jedné a též na straně druhé je vyšší než cena, která byla utvořena v podmínkách konkurence na trhu zboží srovnatelném z hlediska složení kupujících a prodejců zboží, podmínek obratu zboží, z hlediska podmínek přístupu na trh, státní regulace, včetně daňového zatížení, celní regulace, jestliže takový trh existuje na území Ruské federace nebo v zahraničí. Z uvedeného vyplývá, že antimonopolní orgán je při

hodnocení této otázky povinen zkoumat jednak hledisko „nákladové“ a jednak též hledisko „srovnatelného trhu“. Pouze v případě, že by takový srovnatelný trh v Rusku či jinde neexistoval, tehdy by se otevírala možnost využít pouze nákladového hlediska.¹⁶⁰

Zákon dále velmi podrobně demonstrativně stanoví způsoby, jak může být tato monopolně vysoká cena stanovena – tyto lze shrnout následovně:

- zvýšením dříve určené ceny zboží, aniž došlo ke změně nákladů výroby a prodeje zboží, struktury dodavatelů a odběratelů zboží, podmínek obratu zboží (vč. státní regulace souvisejících povinných plateb), respektive
- udržováním či nesnížením dříve určené ceny zboží, ačkoli došlo k podstatnému snížení nákladů, odpovídající změně struktury trhu, respektive dalších podmínek obratu zboží (vč. povinných plateb).

Ustanovení článku 6 zároveň obsahuje řadu výjimek. Jedná se zejména o případy, kdy je jinak monopolně vysoká cena zboží stanovena v důsledku hospodařícím subjektem prováděných inovací za předpokladu zlepšení výroby, konkurenceschopnosti zboží ruské výroby nebo získání odpovídajících výhod kupujícími. Dále jde o případy ceny stanovené přirozenými monopoly, odpovídají-li příslušné cenové regulaci, ceny stanovené na burze za určitých (zákonem celkem osmi podrobně vymezených) podmínek apod.¹⁶¹

Monopolně nízké ceně také věnuje ruský zákonodárce celý článek 7 zákona o ochraně konkurence. Její vymezení je analogické vymezení monopolně vysoké ceny zboží s tím, že je cena nižší, nežli by měla být, tj. je buď snížena či nezvýšena, přestože s ohledem na náklady včetně zisku, podmínky soutěže na srovnatelném trhu zboží, regulaci povinných plateb a podobně, není důvod zachovat její nízkou úroveň.

Zákon o ochraně konkurence tak ve svém souhrnu obsahuje poměrně jasné vymezené podmínky zneužití spočívající ve stanovení, respektive udržování monopolně vysokých respektive nízkých cen dominantním hospodařícím subjektem. Pokud jde o ostatní skutkové podstaty, které autor práce řadí do této skupiny (jednání

¹⁶⁰ PUZYREVSKIJ, S. Narušenje antimonopolnogo zakonodatělstva put'jom zloupotreblenija dominirujuščim položenijem. *Chozjajstvo i pravo*. 2013, č. 5 (436), s. 27-49.

¹⁶¹ Srov. čl. 6 body 2 až 8 zákona o ochraně konkurence.

bezprostředně působící na ceny zboží), lze stručně uvést, že se jedná o případy velmi specifické – přirozené monopoly,¹⁶² finanční organizace, oblast elektroenergetiky. S ohledem na tuto skutečnost, jak bylo rovněž uvedeno výše v kapitole 4.1.2, nebude tato dosti obsáhlá specifická úprava v rámci této práce dále líčena ani komparována, a to i se zřetelem k rozsahu této práce.

4.1.7.2 Působení na rozsah nabízeného množství zboží

Působení na rozsah nabízeného množství zboží může dominantní subjekt podle čl. 10 bodu 1 zákona o ochraně konkurence činit ve dvou formách, a to jednak stažením zboží z oběhu a jednak omezením či zastavením výroby zboží.

Přestože ekonomické či technologické důvody nejsou výslovně uvedeny v zákonném vymezení, stažením zboží z oběhu se rozumí stažení umělé, zvolné, které není vyvoláno důvody hodnými zřetele. Je to odůvodněno obecnými znaky zneužití dominantního postavení – například stažení vadného či škodlivého zboží z oběhu je nepochybně v zájmu především spotřebitelů. Samo o sobě ani umělé stažení zboží z oběhu nenaplnuje objektivní stránku této skutkové podstaty, neboť její součástí je též důsledek v podobě zvýšení ceny zboží na příslušném trhu vlivem jeho stažení.

Určitou obdobou právě popsaného případu je rovněž omezení či zastavení výroby zboží. Zákonný zákaz se v tomto případě vztahuje výslovně na omezení, respektive zastavení výroby, jež nemá ekonomické či technologické důvody. Z hlediska objektivní stránky je tak opět nutné, aby šlo o zvolné, bezdůvodné, omezení, potažmo zastavení výroby. V zákonném ustanovení jsou ekonomické důvody *de facto* dále rozvedeny – srov. dikci: „...na toto zboží existuje poptávka nebo jestliže je objednáváno, pokud je možná výroba se ziskem.“ Rozdíl oproti stažení zboží z oběhu je zejména v tom, že se toto dotýká zboží zatím nevyrobeného. V případě omezení či zastavení výroby není výslovně uveden znak zvýšení ceny zboží jako důsledek tohoto omezení či zastavení – vliv na cenu zboží však lze očekávat, když znakem této skutkové podstaty je poptávka po zboží (popř.

¹⁶² Porušování způsobu tvorby cen podle právních předpisů (čl. 10 bod 1 odst. 8 zákona o ochraně konkurence) se týká právě především přirozených monopolů. Srov. k tomu např.: PUZYREVSKIJ S. Narušeníje antimonopolnogo zakonodatělstva put'jom zloupotreblenija dominirujuščim položenijem. *Chozjajstvo i pravo*. 2013, č. 5 (436), s. 27-49.

skutečnost, že je objednáváno). Pokud je omezení či zastavení výroby vyvoláno požadavky právních předpisů či rozhodnutím orgánů veřejné moci, nejedná se o zakázané omezení či zneužití výroby.¹⁶³

4.1.7.3 Diskriminační praktiky

Znaky diskriminačních praktik lze v různých formách spatřovat v jednání popsaném ve třech specifických skutkových podstatách zneužití dominantního postavení.

Diskriminační praktikou je zcela zřejmě vytváření diskriminačních podmínek ve smyslu ustanovení čl. 10 bodu 1 odst. 8 zákona o ochraně konkurence. Toto ustanovení navazuje bezprostředně na legálně vymezený pojem diskriminačních podmínek v čl. 4 odst. 8 zákona o ochraně konkurence, jenž tento definuje jako podmínky přístupu na trh zboží, podmínky výroby, směny, spotřeby, nabývání, prodeje jiného převodu zboží, při nichž je hospodařící subjekt nebo několik hospodařících subjektů v nerovném postavení ve srovnání s jiným hospodařícím subjektem či hospodařícími subjekty. Takovými podmínkami mohou být například smluvní ustanovení o sankcích, které nejsou v obdobných smlouvách s jinými smluvními partnery dominanta, cenové přírážky, jiné způsoby určení ceny, jiné platební nebo dodací podmínky apod.^{164, 165} Rovněž použití inflační doložky u jedné smluvní strany (zatímco u jiných nikoli) zakládá utváření diskriminačních podmínek dominantním hospodařícím subjektem.¹⁶⁶ Uvedená skutková

¹⁶³ Srov. ustanovení čl. 10 bodu 1 odst. 4 zákona o ochraně konkurence.

¹⁶⁴ Čl. 10 bod 1 odst. 8. In: ARTĚMJEV, I. Ju. a kol. *Naučno-praktičeskij kommentarij k Fėdėralnomu zakonu „O zaščitė konkurencii“ (postatėjnyj)*. Moskva: Statut, 2015. [Právní informační systém KonsultantPljus]. (Dostupné na: <http://www.consultant.ru/> ke dni 04.05.2019).

¹⁶⁵ Pozn.: Zajímavé je, že komentář, na nějž je odkazováno, uvádí mj. cenové přírážky či jiné určení ceny přímo v souvislosti s ustanovením o vytváření diskriminačních podmínek, nikoli v souvislosti se (speciálním) určením různých cen na stejné zboží (dle čl. 10 bodu 1 odst. 6 zákona o ochraně konkurence). Obdobně i Puzyrevskij se ve svém článku v souvislosti s ustanovením o vytváření diskriminačních podmínek věnuje zejména otázce rozdílného určení ceny – srov. PUZYREVSKIJ, S. Narušenje antimonopolnogo zakonodatėlstva puťjom zloupotreblenija dominirujuščim položenijem. *Chozjajstvo i pravo*. 2013, č. 5 (436), s. 27-49.

¹⁶⁶ Postanovlenije Prezidiuma VAS RF ot 08.11.2011 N 4267/11 po dělu N A40-42759/10-153-190. [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 28.05.2019.

podstata postihuje v nejširší míře diskriminaci dominantním subjektem. S touto však velmi úzce souvisí ustanovení o hospodářsky, technologicky nebo jiným způsobem neodůvodněném stanovení rozdílných cen (sazeb) na stejné zboží (odst. 6 téhož bodu čl. 10), ledaže stanovení rozdílných cen (sazeb) vyplývají z právních předpisů. V takovém případě jde ovšem o případ cenové diskriminace a bylo by namístě uplatnění zvláštního ustanovení.

Konečně i odmítnutí či vyhýbání se uzavření smlouvy s jednotlivými kupujícími (zákazníky) v případě, že je možné příslušné zboží vyrobit či dodat, ledaže to zakazují právní předpisy či rozhodnutí orgánů veřejné moci (čl. 10 bod 1 odst. 5 zákona o ochraně konkurence), lze považovat za diskriminační praktiku *sui generis*. Zakázané je v tomto případě opět neodůvodněné (hospodářsky, technologicky či jinak) odmítání či vyhýbání se vstupu do závazku ze strany dominantního hospodařícího subjektu – jedná se vlastně o bojkot.

Uplatňování výhodnějších podmínek vůči subjektům v rámci tzv. skupiny osob, respektive znevýhodňujících podmínek mimo rámec skupiny osob není samo o sobě nezbytným znakem výše uvedených diskriminačních praktik – srov. k tomu výše popsané ustanovení zákona ohledně diskriminačních podmínek, které hovoří prostě o nerovnosti postavení jednoho hospodařícího subjektu ve srovnání s jiným, nehledě na příslušnost ke skupině osob, tj. nehledě mj. na vertikální integraci. Prezidium Nejvyššího arbitrážního soudu RF v této souvislosti uvedlo: „...*zákaz utvářet diskriminační podmínky a zakládat hospodářsky, technologicky či jinak nedůvodné rozdílné ceny na totožné zboží se použije ve vztahu ke všem hospodařícím subjektům při uzavírání smluv (právním jednání) uvnitř, jakož i mimo vertikálně integrovanou skupinu.*“¹⁶⁷ Třebaže se tedy na skupinu osob nahlíží v zásadě jako na jednu jednotku (entitu), uplatnění výhodnějších podmínek uvnitř této skupiny osob (v daném případě na nákup leteckého paliva) je tak rovněž diskriminační.

¹⁶⁷ Srov. Postanovenije Prezidiuma VAS RF ot 25.05.2010 N 16678/09 po dělu N A70-9090/15-2008. [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 28.05.2019.

4.1.7.4 Vnucování nepřiměřených či nesouvisejících podmínek

Tato skutková podstata spočívá buď ve vnucování nepřiměřených podmínek účastníku smlouvy, které jsou pro tohoto nevýhodné, nebo na druhé straně takových podmínek, které s předmětem příslušné smlouvy vůbec nesouvisejí.

Vnucování nepřiměřených podmínek lze spatřovat v chování dominantního subjektu, který trvá bez rozumného důvodu na svém návrhu uzavření smlouvy či odmítá o sporných ustanoveních návrhu jakkoli jednat, popřípadě vynucuje vložení ustanovení o zvýšené odpovědnosti.¹⁶⁸ Nevýhodnost či výhodnost vnucovaných podmínek je kritériem subjektivním, závisí na konkrétních okolnostech případu a především též na jejich vnímání z hlediska protistrany dominantního subjektu.¹⁶⁹

V případě vnucování podmínek nesouvisejících s předmětem smlouvy se jedná o kritérium objektivní, kdy souvislost s předmětem smlouvy není hospodářsky či technologicky odůvodněna, popřípadě takové plnění neplyne z právních předpisů či rozhodnutí orgánů veřejné moci.¹⁷⁰ Z dikce příslušného ustanovení zákona o ochraně konkurence však nevyplývá, že by se nesouvisející plnění omezovalo toliko na vázanost podmínek ohledně odběru zboží. Ustanovení ruského práva je v tomto ohledu širší – zahrnuje jakékoli podmínky s předmětem smlouvy nesouvisející. Lze však konstatovat, že v této části ustanovení zahrnuje tzv. vázané obchody (*junktimy*).

4.1.7.5 Vytváření překážek vstupu na trh nebo výstupu z trhu

Vytváření překážek vstupu na trh, respektive naopak překážek výstupu z trhu jiným hospodářským subjektům představuje poslední případ zákonem specificky vymezeného zneužití dominantního postavení.

Jako příklad lze uvést odmítání dominantního subjektu připustit konkurenta ke svým rozvodovým sítím (elektrickým, ale též plynovodům, ropovodům) či jiným

¹⁶⁸ POPOVA, A. O. Zloupotreblenije dominirujuščim položenijem v formě navjazyvanija uslovij dogovora. *Otčečestvėnnaja jurisprudėncija*. 2016, č. 6 (8), s. 44-47.

¹⁶⁹ Čl. 10 bod 1 odst. 3. In: ARTĚMJEV, I. Ju. a kol. *Naučno-praktičeskij kommentarij k Feděralnomu zakonu „O zaščitě konkurencii“ (postatėjnyj)*. Moskva: Statut, 2015. [Právní informační systém KonsultantPljus]. (Dostupné na: <http://www.consultant.ru/> ke dni 04.05.2019).

¹⁷⁰ Tamtéž.

infrastrukturním zařízením (například nádraží, letiště, přístavy či jiná investičně nákladná zařízení). Může jít o případ, kdy dominantní dodavatel elektrické energie odmítá hospodařícímu subjektu delší dobu schválit seznam měřičů spotřeby elektrické energie,¹⁷¹ popřípadě kdy provozovatel maří přístup provozovatelům autobusových linek na autobusové nádraží.¹⁷² Škála zakázaných jednání spočívajících v utváření překážek v přístupu na trh (výstupu z trhu) je širší. Může se tak jednat mj. o případ, kdy banka mající dominantní postavení vyžaduje pro účely poskytnutí úvěru posudek v oboru oceňování od konkrétních subjektů uvedených v bankou uveřejněném seznamu.¹⁷³

4.1.8 Výjimky ze zákazu zneužití dominantního postavení

Ustanovení článku 13 zákona o ochraně konkurence explicitně vymezuje některé případy přípustnosti jednání (nečinnosti) včetně toho, které záleží ve zneužití dominantního postavení.¹⁷⁴ Aby bylo možné takové zneužití připustit, musí být splněny následující podmínky:

- v důsledku tohoto jednání (nečinnosti) nesmí vzniknout jednotlivým osobám možnost eliminovat konkurenci na příslušném trhu zboží,
- nedojde k omezení účastníků nebo třetích osob v takovém rozsahu, který by nebyl přiměřený účelu sledovanému takovým jednáním (nečinností),
- a zároveň je splněna podmínka, že výsledkem uvedeného je či může být určitý **pozitivní efekt** spočívající v(e):
 - zlepšení výroby, prodeje nebo stimulaci technického, hospodářského pokroku nebo zvýšení konkurenceschopnosti zboží ruské výroby na světovém trhu zboží *nebo*

¹⁷¹ Postanovlenie Verchovnogo Suda RF ot 05.06.2015 N 306-AD14-25 po dělu N A12-27939/2012. [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 28.05.2019.

¹⁷² Rešenije TU FAS po Pěrmскому kraju ot 28.05.2015 po dělu N 914-14-A. Dostupné na: <https://br.fas.gov.ru/>, ke dni 29.05.2019.

¹⁷³ Postanovlenie Verchovnogo Suda RF ot 24.06.2016 N 309-AD16-6475 po dělu N A07-19813/2014. [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 28.05.2019.

¹⁷⁴ Dalšími případy jsou mj. výjimky ze zakázaných dohod či jednání ve shodě, o nichž bude pojednáno v podkapitole 4.2.5 níže.

- nabytí výhod kupujícími, které jsou úměrné výhodám získaným hospodařícími subjekty v důsledku takového jednání (nečinnosti).

Zákon případy přípustnosti zneužití dominantního postavení, jsou-li splněny výše uvedené podmínky, stanoví poměrně komplikovaně tak, že připouští zneužití dominantního postavení dle čl. 10 bodu 1 (který obsahuje generální klauzuli, jakož i zvláštní skutkové podstaty), avšak zároveň uvádí sedm z jedenácti těchto zvláštních skutkových podstat, u nichž zneužití nepřipadá v úvahu ani při splnění uvedených podmínek. Přípustné za shora uvedených podmínek může být tedy jednání spočívající v(e):

- zneužití dominantního postavení podle obecného vymezení (generální klauzule),¹⁷⁵
- stanovení, udržování monopolně vysoké nebo monopolně nízké ceny zboží, jestliže jde o stanovení či udržování ceny zboží v důsledku prováděných inovací,¹⁷⁶
- hospodářsky nebo technologicky neodůvodněné omezení či zastavení výroby zboží, jestliže na toto zboží existuje poptávka nebo jestliže je objednáváno, pokud je možná výroba se ziskem,
- vytváření diskriminačních podmínek,

¹⁷⁵ Z dikce ustanovení čl. 13 bodu 1 zákona o ochraně konkurence lze dle názoru autora dovodit, že důvody přípustnosti zneužití dominantního postavení jsou použitelné právě i na zneužití dominantního postavení dle generální klauzule, třebaže v žádném díle z použité literatury se tento případ výslovně neuvádí. Článek 13 bod 1 cit. zákona zní: „*Jednání (nečinnost) hospodařících subjektů podle bodu 1 článku 10 tohoto Federálního zákona (s výjimkou jednání (nečinnosti) uvedených v odst. 1 (s výjimkou případů stanovení či udržování ceny zboží, které je výsledkem inovační činnosti), 2, 3, 5, 6, 7 a 10 bodu 1 článku 10 tohoto Federálního zákona), ...lze prohlásit za přípustné, jestliže takovým jednáním (nečinností) ... nevznikne jiným osobám možnost odstranit konkurenci na příslušném trhu zboží...*“ Z uvedeného vyplývá, že se obecně připouští jednání (nečinnost) hospodařících subjektů dle čl. 10 bodu 1 s výjimkou případů uvedených v závorce. Součástí bodu 1 je přitom i obecné vymezení zneužití dominantního postavení.

¹⁷⁶ S ohledem na ustanovení článku čl. 6 bodu 2 zákona o ochraně konkurence, který se týká případu udržování monopolně vysoké ceny zboží v souvislosti s inovační činností (viz též výše v podkapitole 4.1.7.1 této práce), a s ohledem na absenci obdobného ustanovení v čl. 7 téhož zákona týkajícím se monopolně nízké ceny zboží, lze mít za to, že se přípustnost zneužití dominantního postavení bude dotýkat toliko monopolně vysokých cen.

- vytváření překážek přístupu jiným hospodařícím subjektům na trh zboží či jejich odchodu z trhu zboží,
- manipulace cenami na velkoobchodním a (nebo) maloobchodním trhu elektrické energie (kapacity).

V souvislosti s přípustností některých případů zneužití dominantního postavení je namístě zmínit názor uvedený v jedné z učebnic autorů Artěmjeva, Puzyrevského a Suškeviče: *„Formulace výjimky sama o sobě znamená, že k porušení právní povinnosti nedošlo, neboť povinný prvek objektivní stránky – poškození práv nebo potenciální/reálné omezení konkurence – chybí. Obdobné lze uvést i o dodatečných podmínkách – o zlepšení výroby a výhodách pro spotřebitele. Jsou-li tyto podmínky dány, je vyloučen škodlivý vliv na trh, který je podstatou zneužití dominantního postavení. Proto lze hovořit o tom, že stávající koncepce přípustnosti zneužití dominantního postavení v podstatě směřuje k tomu, že není dána samotná skutečnost zneužití.“*¹⁷⁷

Autor však má ohledně uvedené argumentace určité pochybnosti. Klade si v této souvislosti otázku, jaký význam by mělo zvláštní ustanovení článku 13 zákona o ochraně konkurence, které za uvedených podmínek připouští určité případy zneužití dominantního postavení, pokud by tedy v konečném důsledku splněním takových podmínek dle čl. 13 fakticky nebyl dán jeden z jeho znaků – škodlivý následek (vliv) zneužití dominantního postavení. Pokud by bylo možné tento názor akceptovat, nebylo by takového zvláštního ustanovení dle názoru autora třeba, neboť by vůbec nebyly splněny podmínky pro aplikaci ustanovení o zneužití dominantního postavení pro absenci jeho zákonného znaku (negativní vliv na konkurenci či poškození zájmů třetích osob). Proti výše citovanému názoru lze rovněž postavit již dříve zmíněné stanovisko Nejvyššího arbitrážního soudu, podle něhož není třeba v případech zvláště pojmenovaných skutkových podstat antimonopolním orgánem dokazovat hrozbu škodlivého následku – tento se v případě zvláštních skutkových podstat presumuje.¹⁷⁸

¹⁷⁷ ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. 2. přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 114.

¹⁷⁸ Bod 4. Postanovenija Plenuma VAS RF ot 30.06.2008 N 30 „O někotorych voprosach, vznikajuščich v svjazi s primeněnijem arbitražnymi sudami antimonopolnogo zakonodatelstva“ [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 12.05.2019.

Krom toho lze konstatovat, že kritéria škodlivého následku vyplývající z obecného vymezení zneužití dominantního postavení (čl. 10 bod 1 zákona o ochraně konkurence) rozhodně svým rozsahem nesplývají s kritérii podmiňujícími přípustnost zneužití dominantního postavení dle čl. 13 bodu 1 zákona o ochraně konkurence. Je tak nasnadě otázka, proč vůbec zákonodárce stanovil přípustnost zneužití dominantního postavení a proč právě pro příslušné specificky vymezené skutkové podstaty.

Samostatnou otázkou vedle toho je situace, kdy antimonopolní orgán zaujme poměrně neotřelou interpretaci pozitivního efektu (zlepšení výroby, hospodářského pokroku, výhody pro spotřebitele), kterou potvrdí i Federální arbitrážní soud pro Moskevský okruh schválením smíru mezi antimonopolním orgánem a OAO „Jevrocement grup“. Tento případ nastal za účinnosti zákona o konkurenci 1991 v souvislosti s konstatovaným zneužitím dominantního postavení spočívajícím ve stanovení monopolně vysokých cen. Obdobné důsledky je možné vyvodit i dle současné úpravy, neboť z obsahu smíru vyplývají inovační záměry OAO „Jevrocement grup“.

Schválením smíru mezi Federální antimonopolní službou a OAO „Jevrocement grup“ došlo k ukončení soudního sporu, který byl vyvolán žalobou OAO „Jevrocement grup“ proti rozhodnutí a příkazu antimonopolního orgánu, podle nichž se tato společnost jako dominantní hospodařící subjekt dopustila stanovení monopolně vysokých cen, jak bylo uvedeno. OAO „Jevrocement grup“ sice byla i podle smíru povinna odvést do federálního rozpočtu 267 miliónů rublů a akceptovat některá další opatření, zajímavý však byl jeden ze závěrů ve smíru formulovaný v souvislosti s pozitivním efektem: *„Společně se zvýšením cen cementu na úroveň monopolně vysoké ceny, měla činnost navrhovatele (OAO „Jevrocement grup“ – pozn.) určitý pozitivní sociálně-ekonomický efekt. Konkrétně došlo k navýšení příjmů z daní do státního rozpočtu, což vedlo dále ke vzniku nových pracovních míst. Navrhovatel informoval Službu o tom, že je připraven provést investiční program komplexní rozsáhlé modernizace a technické rekonstrukce cementářských podniků v průběhu let 2005-2010 ve výši více než deseti miliard rublů.“*¹⁷⁹ Navýšení příjmů z daní související se stanovením monopolně vysoké ceny spolu sice logicky souvisí, na druhou stranu stěží lze právě v tomto spatřovat

¹⁷⁹ Bod 2.1. Mirovoje soglešeniye meždu FAS Rosii i OAO „Jevrocement grup“ ot 30.06.2006 – dostupné na: <https://fas.gov.ru/documents/574357>, ke dni 28.05.2019.

pozitivní sociálně-ekonomický efekt, jak tento formuloval zákon o konkurenci 1991.¹⁸⁰ Vysoké ceny, respektive vysoké marže, za předpokladu, kdy lze alternativu ke zboží nabízenému dominantním hospodařícím subjektem stěží obstarat jinak, což samo o sobě není v případě dominance nic výjimečného, pochopitelně povede ke zvýšení příjmů a tudíž i ke zvýšení daňových odvodů do státního rozpočtu. Dominantní subjekt mj. právě pro zvýšení svých příjmů stanovuje monopolně vysoké ceny, neboť to mu jeho postavení umožňuje. Autor má však za to, že takové závěry by odporovaly účelu zákonného zákazu zneužití dominantního postavení a vůbec smyslu celé úpravy zákazu zneužití dominantního postavení.

Vzhledem ke shora uvedenému autor nepovažuje ustanovení článku 13 bodu 1 ve vztahu ke *zneužití* dominantního postavení za šťastné.¹⁸¹ Pokud jsou naplněny znaky zneužití dominantního postavení ve smyslu článku 10 bodu 1 zákona o ochraně konkurence, zejména znak škodlivého následku (negativní vliv na soutěž či poškození zájmů jiných osob), je obtížně ospravedlnitelné hledání podmínek přípustnosti tohoto zneužití v pozitivním efektu, neomezení třetích osob a v nemožnosti eliminovat konkurenci, právě v souvislosti s vytvářením diskriminačních podmínek, překážek vstupu na trh, neodůvodněným omezením výroby, popřípadě udržováním monopolně vysokých cen.

4.1.9 Dílčí závěr a komparace úpravy zneužití dominantního postavení

Zneužití dominantního postavení není českou ani uniijní úpravou přímo definováno. Obsah pojmu zneužití dominantního postavení lze dovozovat z obsahu ustanovení čl. 102 SFEU v uniijním, respektive z § 11 odst. 1 ZOHS v právu českém. K jeho obsahu se vyjádřil Soudní dvůr, když uvedl, že se jedná o „objektivní koncept (pojem) ve vztahu k chování podniku, jenž zaujímá dominantní postavení, spočívající v působení na strukturu trhu, na němž je stupeň soutěže oslaben samou přítomností daného podniku, který způsoby odlišnými od způsobů běžných při normální soutěži (...) brání v udržení

¹⁸⁰ Slovy současného zákona by pak bylo možné (za předpokladu odůvodnění monopolně vysoké ceny inovační činností) obdobnou situaci podřadit pod zlepšení výroby, respektive stimulaci technického, hospodářského pokroku ve smyslu článku 13 bodu 1 zákona o ochraně konkurence.

¹⁸¹ Pozn. Totožné ustanovení se uplatňuje i ve vztahu ke kartelovým dohodám – viz též dále.

*existujícího stupně soutěže na trhu nebo jeho rozvoji.*¹⁸² Aby bylo možno hovořit o zneužití, je nezbytné rovněž prokázat protisoutěžní efekt, tj. újmu soutěži a konečným spotřebitelům.¹⁸³ Ruské právo určité obecné vymezení tohoto jevu zná, stručně řečeno, jako jednání (nečinnost) dominanta, jehož výsledkem může být omezení konkurence či poškození zájmů jiných osob v oblasti podnikání *nebo* neurčitého okruhu spotřebitelů. Škodlivý následek (či protisoutěžní efekt) tak ruské legální vymezení přímo zahrnuje. V ruském pojetí, na rozdíl od unijního či českého, však netřeba protisoutěžní (škodlivý) efekt dle judikatury prokazovat u zvláštních skutkových podstat.¹⁸⁴

Ruské pojetí spotřebitele v soutěžních vztazích, jak bylo uvedeno,¹⁸⁵ má širší obsah, nežli je tomu podle práva na ochranu spotřebitele, kde je na spotřebitele nahlíženo předně jako na konečného spotřebitele, pořizujícího zboží mimo rámec podnikání. Je jím výslovně právnická či fyzická osoba pořizující zboží. Obdobně širší přístup v tomto kontextu je obvyklý v právu českém i unijním – v unijním je tento přístup deklarován v *soft-law* Komise,¹⁸⁶ v českém se tento širší koncept spotřebitele rovněž promítl do rozhodování ÚOHS.¹⁸⁷

Nelze nezdůraznit, že ruský zákon o ochraně konkurence výslovně vylučuje z působnosti norem o zákazu zneužití dominantního postavení jednání spojená s výkonem výlučných práv k výsledkům duševní činnosti a těmto naroveň postaveným prostředkům individualizace právnické osoby, produkce, prací a služeb. Obdobnou všeobecnou výluku české ani evropské právo nemá, ba naopak. Soudní dvůr vyložil podmínky, kdy je poskytnutí licence k právům duševního vlastnictví zakládajících

¹⁸² Rozsudek Soudního dvora ze dne 13.02.1979, Hoffmann-La Roche, C-85/76.

¹⁸³ PETR, M. *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. S. 135.

¹⁸⁴ Srov. výše citovaný bod 4. Postanovení Plenuma VAS RF ot 30.06.2008 N 30 „O některých voprosach, vznikajuschich v svyazi s primeneniem arbitražnymi sudami antimonopolnogo zakonodatelstva“ [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 12.05.2019.

¹⁸⁵ K tomu podrobněji viz výše v podkapitole 4.1.6.

¹⁸⁶ Pozn. č. 15 (bod 19) Pokynů Komise k prioritám v oblasti prosazování práva při používání článku 82 Smlouvy o ES na zneužívající chování dominantních podniků vylučující ostatní soutěžitele.

¹⁸⁷ MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 200.

dominantní postavení povinné.¹⁸⁸ V českém právu je rovněž dána povinnost dominanty poskytnout licenci, jestliže je to nezbytné k účasti v hospodářské soutěži, jak plyne z ustanovení § 11 odst. 1 písm. f) ZOHS.

Pokud jde o jednotlivé specificky vymezené skutkové podstaty zneužití dominantního postavení, lze uvést, že evropské právo zná celkem čtyři. Všechny jsou převzaty i do českého práva. V ustanovení § 11 odst. 1 písm. e) a f) ZOHS jsou však oproti odpovídajícímu ustanovení čl. 102 SFEU dvě dodatečné skutkové podstaty – o nepřiměřeně nízkých (predátorských) cenách a o odmítnutí přístupu k nezbytným (infrastrukturním) zařízením (tzv. essential facilities). Ruské právo zná celkem 11 zvláštních skutkových podstat (srov. podkapitolu 4.1.7). Pro přehlednost lze shrnout specifické skutkové podstaty v právu ruském na straně jedné a v právu českém a unijním na straně druhé takto (od dalších forem dle generální klauzule se v této práci s ohledem na rozsah abstrahuje):

Tabulka č. 3: Srovnávací tabulka specifických skutkových podstat zneužití dominantního postavení

Skutkové podstaty práva RF	Skutkové podstaty práva ČR (EU)
– stanovení, udržování monopolně vysoké nebo monopolně nízké ceny zboží (čl. 10 bod 1 odst. 1 zák. o ochraně konkurence), popř. další tři způsoby nedovoleného stanovení a bezprostředního ovlivňování cen – viz tabulku 2 výše.	– dlouhodobé nabízení a prodej zboží za nepřiměřeně nízké ceny, které má nebo může mít za následek narušení hospodářské soutěže [§ 10 odst. 1 písm. e) ZOHS]. <i>Pozn.: pokud jde o nabízení zboží za nepřiměřeně vysoké ceny, lze uplatnit ustanovení § 10 odst. 1 písm. a) ZOHS.</i>
– stažení zboží z oběhu, jestliže v důsledku toho dojde ke zvýšení ceny zboží (čl. 10 bod 1 odst. 2 cit. zák.) a – hospodářsky nebo technologicky neodůvodněné omezení či zastavení výroby zboží, jestliže na toto zboží existuje poptávka nebo jestliže je objednáváno, pokud je možná výroba se ziskem (čl. 10 bod 1 odst. 4 cit. zák.).	– zastavení nebo omezení výroby, odbytu nebo výzkumu a vývoje na úkor spotřebitelů [§ 10 odst. 1 písm. d) ZOHS, obdobně čl. 102 písm. b) SFEU].
– hospodářsky nebo technologicky	– uplatňování rozdílných podmínek při

¹⁸⁸ Srov. zejm. rozsudek Soudního dvora ze dne 06.04.1995, Magill, spojené věci C-241/91 a C-242/91.

neodůvodněné odmítnutí či vyhýbání se uzavření smlouvy s jednotlivými kupujícími (zákazníky) v případě, že je možné příslušné zboží vyrobit či dodat (čl. 10 bod 1 odst. 5 cit. zák.), – hospodářsky, technologicky nebo jiným způsobem neodůvodněné stanovení rozdílných cen (sazeb) na stejné zboží (čl. 10 bod 1 odst. 6 cit. zák.), a – vytváření diskriminačních podmínek (čl. 10 bod 1 odst. 8 cit. zák.).	shodném nebo srovnatelném plnění vůči jednotlivým účastníkům trhu, jimiž jsou tito účastníci v hospodářské soutěži znevýhodňováni [§ 10 odst. 1 písm. c) ZOHS, obdobně čl. 102 písm. c) SFEU]. <i>Pozn. období odmítání či vyhýbání se uzavření smlouvy (bojkot) mezi specifickými skutkovými podstatami zneužití dominantního postavení výslovně nemáme.</i>
– vnucování nepřiměřených podmínek účastníku smlouvy (kontrahentovi), které jsou pro něho nevýhodné nebo které nesouvisejí s předmětem smlouvy (čl. 10 bod 1. odst. 3 cit. zák.).	– přímé nebo nepřímé vynucování nepřiměřených podmínek ve smlouvách s jinými účastníky trhu, zvláště vynucování plnění, jež je v době uzavření smlouvy v nápadném nepoměru k poskytovanému protiplnění [§ 10 odst. 1 písm. a) ZOHS, obdobně čl. 102 písm. a) SFEU], – vázání souhlasu s uzavřením smlouvy na podmínku, že druhá smluvní strana odebere i další plnění, které s požadovaným předmětem smlouvy věcně ani podle obchodních zvyklostí nesouvisí [§ 10 odst. 1 písm. b) ZOHS obdobně čl. 102 písm. d) SFEU].
– vytváření překážek přístupu jiným hospodařícím subjektům na trh zboží či jejich odchodu z trhu zboží (čl. 10 bod 1. odst. 9 cit. zák.).	– odmítnutí přístupu k nezbytným (infrastrukturním) zařízením [§ 10 odst. 1 písm. f) ZOHS].

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Skutková podstata vnucování nepřiměřených či nesouvisejících podmínek účastníku dle čl. 10 bodu 1 odst. 3 ruského zákona o ochraně konkurence přitom zahrnuje dvě skutkové podstaty podle českého práva či evropského, a to dle § 11 odst. 1 písm. a) a b) ZOHS, respektive dle čl. 102 písm. a) a d) SFEU. Specifické skutkové podstaty dle ruského zákona jsou zjevně početně bohatší. To však samo o sobě neznamená, že by v podmínkách evropského či českého práva nebyla jednání dle ruských zvláštních skutkových podstat zakázána přinejmenším podle generální klauzule. Zvláště u diskriminačních praktik lze tři ruské skutkové podstaty zřejmě subsumovat pod šíře

vymezenou českou (unijní) variantu. Lze v tomto kontextu opětovně poukázat na vyluku ve spojení s právy duševního vlastnictví v ruských podmínkách. Jak vidno, i v tomto případě však ruský zákonodárce zvolil, oproti naší právní úpravě, podstatně širší popisný aparát do svého právního předpisu.

V podkapitole 4.1.7.3 o diskriminačních praktikách bylo zmíněno rozhodnutí, které představovalo odlišný přístup ruského orgánu v souvislosti s vertikální integrací v rámci skupiny osob. Tento lze označit jako protichůdný tendencím v právu evropském i českém. Nejvyšší arbitrážní soud RF uvedl, že použití rozdílných cen na totožné zboží je diskriminací i v případě vertikálně integrovaných skupin. Unijní i české právo v tomto kontextu nahlíží na obdobnou skupinu jako na jednu ekonomickou jednotku a jednání uvnitř takové skupiny (např. mezi mateřskou a dceřinou společností) není z hlediska soutěžního práva relevantní.¹⁸⁹

Pokud jde konečně o výjimky ze zákazu zneužití dominantního postavení, české ani evropské právo nemá zvláštní explicitní ustanovení o výjimkách z tohoto zákazu jako právo ruské v čl. 13 bodě 1 zákona o ochraně konkurence. O některých otázkách v kontextu ruského práva bylo pojednáno v předchozí podkapitole, zvláště o problematičnosti výjimek ve vztahu ke skutkovým podstatám zneužití jako vytváření diskriminačních podmínek, vytváření překážek vstupu na trh, neodůvodněné omezení výroby, popřípadě udržování monopolně vysokých cen, ale též o případu dosti zvláštního výkladu pozitivního efektu ve věci „Jevrocement grup“. Nelze přitom na druhou stranu odhlédnout od toho, že i unijní a české právo zná možnost objektivní ospravedlnitelnosti jednání, jež má navenek znaky zneužití dominantního postavení, jestliže je dána podmínka objektivní nezbytnosti a vyšší efektivity.¹⁹⁰ Právě otázku efektivity dále specifikuje Evropská komise ve svém sdělení (pokynech).¹⁹¹ Úprava

¹⁸⁹ Srov. k tomu podrobněji: PETR, M. *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. S. 92-94.

¹⁹⁰ PETR, M. *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. S. 138-140. V této souvislosti M. Petr uvádí, že v českém právu se úvahy o ospravedlnitelnosti jednání objevily v judikatuře, nicméně není známo, že by tento argument byl kdy dominantem úspěšně uplatněn.

¹⁹¹ Bod 30 Pokynů Komise k prioritám v oblasti prosazování práva při používání článku 82 Smlouvy o ES na zneužívající chování dominantních podniků vylučující ostatní soutěžitele.

výjimek ze zneužití dominantního postavení se tak v ruském právu do jisté míry podobá úpravě v evropském právu.

4.2 Dohody narušující soutěž a další zakázané formy koordinace

Do rámce monopolistické činnosti spadá vedle dominantního postavení a jeho zneužití rovněž úprava zákazu dohod narušujících soutěž, respektive dalších zakázaných forem koordinace soutěžního chování. Úpravu dohod narušujících soutěž (v širším smyslu) stejně jako zneužití dominantního postavení obsahuje hlava druhá zákona o ochraně konkurence.

Pojem „dohoda“ (narušující hospodářskou soutěž) v širším smyslu, tj. ve významu nejen dohod (rusky – *soglašenija*) v pravém (užším) slova smyslu, ale i dalších forem koordinace soutěžního jednání hospodařících subjektů jako je jednání ve shodě (rusky – *soglasovannyje dejstvija*) nebo koordinace hospodářské činnosti (rusky – *koordinacija ekonomičeskoj dejatel'nosti*), se sice v ruské právní literatuře užívá, nicméně zákon o ochraně konkurence poměrně důsledně rozlišuje pojem dohody v užším smyslu na straně jedné a jednání ve shodě na straně druhé, a s pojmem dohody v širším slova smyslu, jak je užíván v unijním i českém právu, se v zákoně o ochraně konkurence nesetkáme. Ruský zákon v současném znění vskutku striktně odděluje nejen tyto pojmy, ale i okruh zakázaných dohod a okruh zakázaných jednání ve shodě, když prvému je věnován článek 11 (včetně zákazu koordinace hospodářské činnosti), kdežto zákazu jednání ve shodě vlastní článek 11.1, který byl doplněn do zákona o ochraně konkurence s účinností od 6. ledna 2012 novelou.¹⁹² Jednání ve shodě a dohody (v užším smyslu) jsou tak upraveny zvlášť. Jednání ve shodě však bylo v ruském právu zakotveno i před novelizací – do té doby však byla úprava jednání ve shodě zahrnuta přímo do ustanovení o dohodách v rámci článku 11 obdobně, jak je tomu u nás. Vzhledem k tomu bude na dalších stranách pojednáno zvlášť o dohodách narušujících soutěž a zvlášť o zakázaném jednání ve shodě, třebaže se do určité míry konstrukce zákazů chování pro obě varianty překrývají. Výjimky ze zákazu dohod, respektive jednání ve shodě jsou stanoveny poměrně komplikovaně – pro každý typ protisoutěžní koordinace poněkud jinak.

¹⁹² Federalnyj zakon ot 06.12.2011 N 401-FZ. Tato novela byla součástí tzv. třetího antimonopolního balíčku.

Nicméně uvedenou novelizací došlo především k určitému posunu ve vymezení jednání ve shodě. Jednání ve shodě bylo co do obsahu zúženo, neboť jeho pojmovým znakem se nově stala publicita vyjádření alespoň jednoho z účastníků jednání ve shodě ohledně plánovaného chování na trhu – viz níže.

Nežádoucí protisoutěžní jednání spočívající v porušení zákazu dohod (v širším slova smyslu) lze stěží realizovat jediným subjektem jako v případě zneužití dominance (s výjimkou případu kolektivní dominance). Jedná se tak vždy o jednání alespoň dvou subjektů, jde tedy vždy o kolektivní formu monopolistické činnosti.

Nežli však přejdeme k ruské úpravě zákazu různých forem protisoutěžní koordinace, je nutné vysvětlit a odlišit pojmy dohoda, jednání ve shodě a koordinace hospodářské činnosti dle ruského práva. Ke všem těmto pojmům má zákon o ochraně konkurence vlastní legální definice. Ruská právní teorie i praxe však zná i pojem paralelního chování (paralelismu), které je nutné od uvedených forem koordinace oddělit, neboť paralelní chování není protiprávní. Paralelismus (ani jiný výraz obdobného významu) není v zákoně o ochraně konkurence vymezen a ani tento pojem nepoužívá.

4.2.1 Dohody a koordinace hospodářské činnosti

Dohodou (v užším smyslu) se rozumí ujednání v písemné formě obsažené v jednom či více dokumentech, jakož i ujednání v ústní formě (srov. čl. 4 odst. 18 zákona o ochraně konkurence). Z uvedeného vyplývá, že forma dohody je nerozhodná. Ostatně vzhledem k zákazu dohod vyplývajících ze zákona nelze beze zbytku uplatňovat obecná pravidla ruského občanského zákoníku k dohodám (smlouvám) – jejich platnosti a způsobu jejich uzavírání. I v tomto smyslu se vyjádřil Nejvyšší arbitrážní soud Ruské federace – k otázce aplikovatelnosti obecných ustanovení občanského zákoníku o uzavírání smluv ve svém usnesení ze dne 21.12.2010 č. 9966/10 ve věci č. A27-12323/2009 uvedl: „...*existence dohody narušující soutěž není závislá na tom, zda byla*

uzavřena jako smlouva podle pravidel stanovených právními předpisy občanského práva.“¹⁹³ U dohod ostatně není vyloučeno ani konkludentní jednání.¹⁹⁴

Vymezení zakázaných dohod podle zákona o ochraně konkurence obsahuje vedle výslovného uvedení písemné a ústní formy pouze to, že se má jednat o ujednání (rusky – *dogovorjonnost*). Podle Puzyrevského je pro ujednání charakteristické, že toto odlišuje dohodu od jednání ve shodě. Ujednání má podle něho tři hlavní znaky – kontakt mezi účastníky dohody (osobní, telefonický či jiný), tito na sebe berou povinnost nějakým způsobem jednat či se něčeho zdržet a konečně součástí ujednání je určitý plán či scénář, který umožňuje účastníkům s vysokou mírou přesnosti předvídat chování jiných účastníků.¹⁹⁵ Účastníci jednání ve shodě se podle něho nescházejí k projednání společné strategie chování, navíc žádný z účastníků nemá tak jasnou představu o chování ostatních.¹⁹⁶

Artěmjev a další k dohodám uvádějí, že „[r]uské právní předpisy mimořádně široce vykládají pojem ‚dohoda‘. Okruh dohod dle ruského soutěžního práva zahrnuje všechny druhy hospodářských dohod, rozhodnutí sdružení (svazů, asociací) právnických osob a různé jiné formy zakotvení ujednání hospodařících subjektů.“¹⁹⁷ Uvedený závěr autorů citovaného díla zřejmě zahrnuje ustanovení čl. 11 bodu 5 zákona o ochraně konkurence

¹⁹³ Postanovlenije Prezidiuma VAS RF ot 21.12.2010 N 9966/10 po dělu N A27-12323/2009. [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 31.05.2019.

¹⁹⁴ Čl. 11. In: ARTĚMJEV, I. Ju. a kol. *Naučno-praktičeskij kommentarij k Fėdėralnomu zakonu „O zaščitė konkurencii“ (postatėjnyj)*. Moskva: Statut, 2015. [Právní informační systém KonsultantPljus]. (Dostupné na: <http://www.consultant.ru/> ke dni 04.05.2019). Autoři tohoto komentáře zároveň upozorňují, že V. F. Popondopulo ve svém komentáři k zákonu o ochraně konkurence uvádí, že dohoda ve smyslu zákona o ochraně konkurence konkludentně být uzavřena nemůže, neboť by se jednalo o jednání ve shodě. Autor práce nemá tento komentář k dispozici.

¹⁹⁵ PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nėdobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva: Prospekt, 2016. S. 8.

¹⁹⁶ Tamtéž. Autor této práce však nevidí důvod, proč by mělo „scházení se“ účastníků jednání ve shodě být na překážku ve vztahu k tomuto typu koordinace a zároveň tedy být i odlišením od dohody (v užším smyslu) – srov. vymezení jednání ve shodě v ruském právu níže.

¹⁹⁷ ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik. 2. přepracované a doplněné vydání*. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 118.

zakazující koordinaci hospodářské činnosti. Zákon pro tuto stanoví obdobné zákazy jako pro dohody narušující soutěž (avšak v menším rozsahu – srov. níže).

Koordinací hospodářské činnosti se přitom rozumí sladění jednání hospodařících subjektů ze strany třetí osoby, která nepatří do jedné skupiny osob s některým z těchto hospodařících subjektů a která zároveň nevykonává činnost na příslušném trhu zboží (čl. 4 odst. 14 zákona o ochraně konkurence). Výslovně je z koordinace hospodářské činnosti přitom vyloučena činnost v rámci vertikálních dohod – tj. co lze podřadit pod vertikální dohody, nebude posouzeno jako koordinace hospodářské činnosti. Koordinace hospodářské činnosti má jinou strukturu než „standardní“ dohody, které vycházejí z ujednání hospodařících subjektů s více méně obdobnou pozicí. Při koordinaci hospodářské činnosti totiž na jedné straně vystupuje subjekt, který vydává určité pokyny (koordinátor) hospodařícím subjektům k určitému konání či nekonání na trhu zboží, kteří na druhé straně jednají v souladu s těmito pokyny.¹⁹⁸

Zákon obsahuje též specifické vymezení vertikální dohody, kterou rozumí dohodu mezi hospodařícími subjekty, z nichž jeden pořizuje zboží, zatímco druhý zboží poskytuje (prodává) – srov. čl. 4 odst. 19 zákona o ochraně konkurence. Stranami vertikální dohody tak nejsou hospodařící subjekty, které by si vzájemně konkurovaly – jednalo by se pak o dohodu horizontální. Zákon sice neobsahuje specifické vymezení horizontální dohody, lze však dovodit, že se jedná o dohodu hospodařících subjektů, které působí na téže úrovni téhož trhu zboží a které si vzájemně konkurují. Může se jednat o hospodařící subjekty, vzájemné konkurenty, kteří prodávají na tomtéž trhu zboží či kteří pořizují zboží na tomtéž trhu zboží.

4.2.2 Jednání ve shodě

Výše již byly naznačeny některé hraniční situace mezi dohodami a jednáním ve shodě, zejména v souvislosti s tím, že u jednání ve shodě chybí prvek ujednání. Pojem jednání ve shodě je mezi ruskou právníkou veřejností poměrně hojně diskutovaný a přístup doktríny ani praxe k tomuto nebyl zcela jednoznačný. Novela zákona o ochraně konkurence provedená v rámci třetího antimonopolního balíčku, kterou byl doplněn

¹⁹⁸ PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nedobrosovestnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva: Prospekt, 2016. S. 9.

mezi znaky tohoto institutu prvek veřejného vyjádření alespoň jednoho z účastníků ohledně zamýšleného chování, měla přinést jisté zpřesnění. Nutno podotknout, že toto „zpřesnění“ představovalo spíše zúžení okruhu případů jednání ve shodě. Pojem jednání ve shodě se díky novele obsahově vzdálil od obdobného institutu podle práva českého, respektive evropského.

Jednání ve shodě definuje článek 8 zákona o ochraně konkurence a rozumí se jím takové jednání hospodařících subjektů na trhu zboží, aniž by byla uzavřena dohoda, jestliže jsou současně splněny následující podmínky:

- výsledek takového jednání odpovídá zájmům každého z příslušných hospodařících subjektů,
- toto jednání je předem známo každému z hospodařících subjektů vzhledem k veřejným vyjádřením některého z hospodařících subjektů ohledně tohoto jednání¹⁹⁹ a
- jednání každého z uvedených hospodařících subjektů je vyvoláno jednáním jiných hospodařících subjektů, které se účastní jednání ve shodě, aniž by se jednalo o důsledek okolností, které ve stejné míře ovlivňují všechny hospodařící subjekty na příslušném trhu zboží – mezi tyto okolnosti zákon výslovně řadí změnu regulovaných tarifů, změny cen surovin používaných k výrobě zboží, změny cen zboží na světových trzích, podstatnou změnu poptávky v průběhu období nejméně jednoho roku (popřípadě v kratším období, pokud trh neexistuje alespoň jeden rok).

Zákon tak výslovně stanoví, že není jednáním ve shodě, pokud je chování hospodařícího subjektu vyvoláno objektivními faktory. Jednání takovými faktory odůvodněné, je nutno

¹⁹⁹ Právě o tuto podmínku doplnil třetí antimonopolní balíček zákonné ustanovení vymezující jednání ve shodě. Do té doby byly podmínky jednání ve shodě dle téhož ustanovení zákona o ochraně konkurence následující: „výsledky tohoto jednání jsou v souladu se zájmy každého ze zúčastněných hospodařících subjektů, jestliže jejich jednání je předem známo každému z nich a jednání každého z uvedených hospodařících subjektů je vyvoláno jednáním jiných hospodařících subjektů, aniž by se jednalo o důsledek okolností, které ve stejné míře ovlivňují všechny hospodařící subjekty na příslušném trhu zboží.“

kvalifikovat jako jednání dovolené – jednalo by se o případ paralelního chování.²⁰⁰ Podstatným znakem je též určitá podmíněnost jednání ve shodě. I paralelní chování může sice být (a často bývá) vyvoláno jednáním jiného subjektu, avšak v podmínkách konkurence je vzájemná reakce účastníků na chování jiných běžná a vlastně z hlediska zdravé soutěže žádoucí. Problematická je až taková interakce, která je záměrně vyvolávána účastníky jednání ve shodě, kteří sice neuzavírají dohody, avšak poskytují si vzájemně informace o zamýšleném chování, jejichž včasná znalost umožňuje ostatním takové chování, které se přizpůsobí jednání konkurenta (konkurentů) a vede k omezení soutěže. Problematickým momentem výše uvedených podmínek (definice) jednání ve shodě je, že v uvedeném není ani zmínky o tom, že by mělo jít o vědomou kooperaci, což ztěžuje odlišení od tacitní koordinace (paralelismu).

Podstatným zúžením dopadu uvedeného ustanovení je však předchozí znalost chování některého z hospodařících subjektů kvůli jeho *veřejnému* vyjádření. Veřejné je vyjádření adresované blíže nespecifikovanému okruhu subjektů.²⁰¹ Může se jednat o vyjádření ve sdělovacích prostředcích nebo na internetu, přednáškou na konferenci, popřípadě jiným způsobem. Kirjušina²⁰² uvádí v souvislosti s jednáním ve shodě též jako příklad veřejného vyjádření publikaci cen na cenových tabulích čerpacích stanic.

Autor práce ne zcela rozumí skutečným důvodům novelizace zakotvující znak publicity vyjádření hospodařícího subjektu do vymezení jednání ve shodě. Někteří autoři o novelizaci poněkud rezervovaně píší v souvislosti s upřesněním tohoto právního pojmu vzhledem k nejednotě výkladu.²⁰³ O upřesnění jednoznačně v této souvislosti píše ředitel Federální antimonopolní služby Artěmjev.²⁰⁴ Nutno však

²⁰⁰ KIRJUŠINA, I. V. Poňjatija „soglašenija“, „soglasovannyje dějstvija“ i „parallelnoje poveděnije“ v doktrine i zakonodatelstve Rossii. *Izvěstija Altajskogo gosudarstvennogo universitěta*. 2018, č. 6 (104), s. 157-161.

²⁰¹ PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva: Prospekt, 2016. S. 91.

²⁰² KIRJUŠINA, I. V. Poňjatija „soglašenija“, „soglasovannyje dějstvija“ i „parallelnoje poveděnije“ v doktrine i zakonodatelstve Rossii. *Izvěstija Altajskogo gosudarstvennogo universitěta*. 2018, č. 6 (104), s. 157-161.

²⁰³ Tamtéž. Obdobně: ISTOMIN, V. G. Antikonkurentnyje soglašenija: Juridičeskaja suščnosť i pravovyje posledstvija. *Žurnal rossijskogo prava*. 2018, č. 12 (264), s. 62-71.

²⁰⁴ ARTĚMJEV, I. Ju. Sověršěnstvovanije antimonopolnogo zakonodatelstva kak instrument moděrnizacii ekonomiki. *Etap: Ekonomičeskaja těorija, analiz, praktika*. 2011, č. 2, s. 4-9.

podotknout, že to nebyla otázka veřejnosti vyjádření hospodařícího subjektu, která byla předmětem rozporů ve výkladu tohoto pojmu – šlo spíše o rozpory v rozlišování dohod od jednání ve shodě a způsobu odhalování a prokazování tohoto protiprávního jednání, popřípadě o odlišení jednání ve shodě od kolektivní dominance (srov. též výše). Autor práce tak nepovažuje právě „zpřesnění“ výkladu jednání ve shodě za přiléhavé vysvětlení. Jednoznačně se jedná o zúžení okruhu jednání ve shodě, z něhož je takto vyloučeno jednání hospodařících subjektů způsobilé narušit soutěž, které sladují své tržní chování, vzájemně se o něm informují, avšak nikoli přes sdělovací prostředky (či jinak veřejně). Je vůbec otázkou, zda některé hospodařící subjekty kdy měly zájem šířit, byť nepřímou, své záměry o potenciálním protiprávním chování na trhu veřejně pro účely jednání ve shodě, které může být navíc „odměněno“ citelnými sankcemi.

4.2.3 Zákaz dohod narušujících soutěž a koordinace ekonomické činnosti²⁰⁵

Úpravu zákazu dohod narušujících soutěž, jakož i koordinace ekonomické činnosti nalezneme v čl. 11 zákona o ochraně hospodářské soutěže. Zákon v uvedeném článku obsahuje zvláštní ustanovení týkající se zákazu dohod, přičemž pro různé typy dohod platí poněkud odlišné režimy zákazů, jakož i výjimek z těchto zákazů. Různé režimy tak platí pro:

- horizontální dohody – jedná se *de facto* o tvrdé (*hardcore*) kartely (čl. 11 bod 1 zákona),²⁰⁶
- vertikální dohody (čl. 11 bod 2 zákona) a
- jiné dohody narušující soutěž (čl. 11 bod 4 zákona).²⁰⁷

²⁰⁵ Na str. 126 je k dispozici tabulka obsahující přehled zakázaných dohod (vč. koordinace ekonomické činnosti) a jednání ve shodě, jakož i příslušných výjimek.

²⁰⁶ Okruh *hardcore* kartelů podle ruského práva není shodný s pojetím téhož v právu evropském (českém) – v EU (ČR) se obvykle vztahuje především na cenové kartely, omezení výroby nebo prodeje či rozdělení trhů nebo zákazníků. Na druhou stranu ÚOHS nedávno zvolil přístup širší – srov. bod 4.4 Oznámení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže o dohodách, jejichž dopad na hospodářskou soutěž je zanedbatelný. Dostupné na: <https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/zakazane-dohody-a-zneuuziti-dominance/oznameni-o-dohodach-de-minimis.html>, ke dni 21.06.2019.

Na výše naznačené okruhy zakázaných dohod jsou navázány zvláštní skutkové podstaty, jejichž výčet je podle povahy buď taxativní jako v případě tvrdých kartelů či v případě vertikálních dohod (dle bodu 2 zákona), nebo demonstrativní jako v případě ostatních dohod narušujících soutěž (dle bodu 4 zákona).

Pro horizontální i vertikální dohody platí dva režimy zákazů. U dohod uvedených v čl. 11 bodě 1 (horizontální, kartely) a v bodě 2 (vertikální) nemusí antimonopolní orgán prokazovat, zda tyto dohody omezují soutěž či nikoliv, jedná se o dohody *per se* zakázané (byť v případě vertikálních dohod dle bodu 2 existují určité výjimky, zatímco horizontální dle bodu 1 jsou zakázány bezvýjimečně).²⁰⁸ Druhý režim se týká dohod jiných (horizontálních, vertikálních, ale např. i smíšených) uvedených v bodě 4 zákona o ochraně konkurence, kde je naopak vždy třeba zkoumat, zda tyto vedou k omezení konkurence. V této souvislosti lze poznamenat, že zákon o ochraně konkurence obsahuje též své vlastní a velmi podrobné vymezení znaků omezení konkurence (srov. čl. 4 odst. 17 tohoto zákona).²⁰⁹

²⁰⁷ Zákon obsahuje rovněž specifický zákaz dohod mezi účastníky velkoobchodního či maloobchodního trhu s elektrickou energií – těmito otázkami se však s ohledem na specifickou úpravu této problematiky práce nezabývá.

²⁰⁸ Čl. 11 (bod 17 a 31). In: ARTĚMJEV, I. Ju. a kol. *Naučno-praktičeskij kommentarij k Feděralnomu zakonu „O zaščitě konkurencii“ (postatějnyj)*. Moskva: Statut, 2015. [Právní informační systém KonsultantPljus]. (Dostupné na: <http://www.consultant.ru/> ke dni 04.05.2019). Obdobně ARTĚMJEV, I. Ju. Sověršenstvovanije antimonopolnogo zakonodatělstva kak instrument moděrnizacii ekonomiki. *Etap: Ekonomičeskaja teorija, analiz, praktika*. 2011, č. 2, s. 4-9, nebo PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva: Prospekt, 2016. S. 69.

²⁰⁹ Těmito znaky jsou mimo jiné zmenšení počtu hospodařících subjektů nenáležejících do stejné skupiny osob na trhu zboží, růst či snížení cen zboží, které nejsou spojeny s příslušnými změnami jiných všeobecných podmínek obratu zboží na trhu zboží, odmítání samostatného jednání hospodařících osob nenáležejících do stejné skupiny osob na trhu zboží, určení všeobecných podmínek obratu zboží na trhu zboží dohodou mezi hospodařícími subjekty nebo v souvislosti se závaznými pokyny apod. Výčet znaků omezení konkurence dle čl. 4 bodu 17 zákona o ochraně konkurence je podstatně delší, třebaže je demonstrativní.

Zajímavá je otázka neplatnosti zakázaných dohod. I ruské právo rozlišuje mezi neplatností absolutní a neplatností relativní – srov. čl. 166 OZRF.²¹⁰ Zákon o ochraně konkurence odpověď na otázku neplatnosti dohod nedává. Této otázce se věnuje Istomin ve svém článku, kde uvádí, že doktrína i soudní praxe není v přístupu k neplatnosti jednotná – někteří autoři podle něho uvádějí, že dohody jsou neplatné absolutně (popřípadě nicotné), jiní zastávají názor neplatnosti relativní.²¹¹ Jednalo se však o názory vyjádřené před změnou koncepce neplatnosti OZRF provedené v roce 2013, v jejímž důsledku se nově spíše uplatní relativní neplatnost nežli absolutní. Upozorňuje též na přístup, reflektující změněnou koncepci, že dohody dle čl. 11 bodu 1 a 2 (dohody horizontální a vertikální zakázané *per se*) jsou neplatné absolutně, zatímco jiné dohody dle čl. 11 bodu 4 zákona o ochraně konkurence jen relativně, tedy do okamžiku, než bude prokázán jejich negativní vliv na konkurenci – tehdy budou moci již být prohlášeny za neplatné. Tato otázka není prozatím uspokojivě ani judikaturou vyřešena.²¹² Absolutně neplatná kvůli porušení zákona či jiného právního předpisu je zpravidla podle čl. 168 bodu 2 OZRF dohoda, která odporuje zákonu a zároveň ohrožuje (rusky – *posjagajet*) veřejný pořádek nebo zákonem chráněné zájmy třetích osob. Jedná se tak zčásti o určitou dobu jednoho z důvodů absolutní neplatnosti podle § 588 OZ. Otázkou k řešení tak ve své podstatě zůstává, zda i v případě jiných dohod (dle čl. 11 bodu 4), jestliže tyto budou způsobit omezení konkurenci, bude shledán rozpor s veřejným pořádkem nebo se zákonem chráněnými zájmy třetích osob. Istomin se v analýze problému podávané ve svém článku zaměřil pouze na otázku veřejného zájmu a k otázce porušení zákonem chráněných zájmů třetích osob žádný závěr ve vztahu k dohodám a jejich absolutní neplatnosti překvapivě nečiní. Autor práce má za to, že i v případě dohod podle čl. 11 odst. 4 zákona o ochraně konkurence je namíste aplikace neplatnosti absolutní jakožto následku porušení citovaného ustanovení zákona. Ohrožení zákonem chráněných zájmů třetích osob spočívající právě ve způsobilosti či skutečném omezení konkurence je zřejmý.

²¹⁰ Neplatnost právního jednání (rusky – *nedějstviteľnosť sdělok*), relativní (rusky – *osporimaja sdělka*), absolutní (rusky – *ničtožnaja sdělka*).

²¹¹ ISTOMIN, V. G. Antikonkurentnye soglašenija: Juridičeskaja suščnosť i pravovyje posledstvija. *Žurnal rossijskogo prava*. 2018, č. 12 (264), s. 62-71.

²¹² Tamtéž.

Konečně je třeba upozornit na ustanovení, které vylučuje aplikaci zákazu dohod, pokud jde o výsledky duševní činnosti nebo prostředky individualizace právnické osoby, produkce, práce nebo služeb (k tomu viz níže v rámci výkladu o ruské úpravě nekalé soutěže). Zákaz dohod se tak ve vztahu k právům duševního vlastnictví neuplatní.

Bylo již v souvislosti s vymezením koordinace hospodářské činnosti uvedeno, že okruh zakázaných forem koordinace je užší nežli okruh zakázaných dohod. Ze zákazu koordinace hospodářské činnosti tak vypadávají takové formy koordinace, které mají obdobné následky jako tzv. jiné dohody – dle čl. 11 bodu 4 zákona o ochraně konkurence. Naopak koordinace s následky vymezenými v bodě 1 a 2 uvedeného článku pro tvrdé kartely a *per se* zakázané vertikální dohody se zakazuje.

4.2.3.1 Zákaz horizontálních dohod narušujících soutěž (kartelů)

Ačkoliv zákon o ochraně konkurence zvláště ve své první hlavě obsahuje celou řadu legálních definic různých pojmů, vlastní vymezení horizontálních dohod mezi nimi není. Článek 11 bod 1 zákona však adresuje svůj zákaz právě na dohody horizontální a s ohledem na změnu provedenou v rámci již zmíněného třetího antimonopolního balíčku užívá pro tyto pojmu kartel. Z uvedeného ustanovení lze rovněž částečně usuzovat na obsah pojmu horizontální dohody (kartelu).

Zakázané jsou tedy dohody mezi hospodařícími subjekty, které jsou konkurenty, tedy dohody mezi hospodařícími subjekty, které prodávají zboží na tomtéž trhu zboží nebo kteří pořizují zboží na tomtéž trhu zboží, jestliže tyto dohody (kartely) vedou či mohou vést k(e):

- stanovení či udržování cen (tarifů), slev, příplatků (doplatků) a (nebo) přírážek,
- zvýšení, snížení či udržování cen při veřejných zakázkách (dražbách),
- rozdělení trhu zboží podle území, objemu prodeje či nákupu zboží, druhu prodávaného zboží nebo složení prodejců či kupujících (zákazníků),
- omezení či zastavení výroby zboží,
- odmítání uzavření smluv s určitými prodejci či kupujícími (zákazníky).

V zákoně a ostatně též v ruské právní literatuře se poměrně důsledně užívá pojmu „kartel“ právě a jen v souvislosti s výše uvedenými horizontálními dohodami. Kartely se však s ohledem na dikci ustanovení čl. 11 bodu 1 zákona o ochraně

konkurence rozumí pouze dohody mezi prodávajícími, ale též mezi kupujícími (pořizovateli), jak je zvykem v našich podmínkách. Do přijetí čtvrtého antimonopolního balíčku (zákon č. 275-FZ) se toto ustanovení nevztahovalo na hospodařící subjekty pořizující zboží na příslušném trhu. To však neznamená, že by dohody mezi pořizujícími hospodařícími subjekty nepodléhaly zákazu za žádných okolností. Za předpokladu, že by dohody mezi kupujícími vedly k omezení konkurence, dopadal by na ně zákaz podle ustanovení bodu 4 zákona o ochraně konkurence (viz též níže), avšak nikoli podle ustanovení bodu 1. V současném znění zákona však bez dalšího dopadá přísné ustanovení bodu 1 čl. 11 i na kartely na straně kupujících.

Výše uvedené kartely jsou bezvýjimečně zakázané, v zákoně nejsou uvedeny žádné výjimky dopadající na ustanovení čl. 11 bodu 1. Ruský zákon rozlišuje celkem pět forem tvrdých kartelů. Ve všech taxativně vymezených případech platí, jak bylo výše uvedeno, že antimonopolní orgán nemusí prokazovat účastníkům těchto tvrdých kartelů ohrožení konkurence, jedná se o zákaz těchto kartelů *per se*.

V prvním případě se jedná o kartel cenový. Tato forma předpokládá jak přímou dohodu o cenách, tak rovněž dohodu spočívající v udržení cen současných. Zahrnuje též zákaz dalších možných cenových ujednání, například o slevách, přírážkách, příplatcích apod. Tato ujednání však v konečném důsledku mají bezprostřední vliv na cenu pro odběratele účastníků kartelu.

Zvýšení, snížení či udržování cen při veřejných zakázkách (dražbách) představuje svým způsobem zvláštní ustanovení ve vztahu k první formě kartelu. Adresáty zákazu jsou v tomto případě hospodařící subjekty coby účastníci veřejných zakázek (rusky – *torgi*)²¹³, popřípadě dražeb, které si za obvyklých okolností vzájemně konkurují. Příslušné ustanovení má za cíl bránit těmto subjektům v manipulaci s cenami.

Třetí forma kartelu spočívá v rozdělení trhu mezi hospodařícími subjekty. Příslušné ustanovení přímo uvádí i různá kritéria rozdělení – teritoriální, objemové

²¹³ Poznámka – pojem *torgi* v ruském pojetí je obecně velmi široký, lze do něj zahrnout problematiku veřejných zakázek, ale též dražby (například v důsledku insolvence, ale též dražby jako způsob prodeje majetku), výběrová řízení do funkcí (konkurzy), ačkoliv z pohledu českého práva se jedná o zcela odlišné instituty. Srov. k tomu mimo jiné článek 18.1 zákona o ochraně konkurence.

(obratové), výrobové a kritérium složení prodávajících či kupujících (zákazníků). Jedná se o způsob monopolizace trhu zboží, kdy se účastníci kartelu stávají samostatnými subjekty na trhu, aniž by čelily konkurenčnímu tlaku přinejmenším ostatních účastníků dohody. Zpravidla je třeba učinit vůči ostatním účastníkům určité ústupky – například zastavení činnosti na určitém území výměnou za nerušenou činnost na území jiném nebo výroba bílého chleba za cenu ustoupení od prodeje chleba tmavého.²¹⁴

Předposlední bezvýjimečně zakázaný typ dohody záleží v omezení či zastavení výroby zboží, v jehož důsledku zpravidla dochází k nárůstu cen příslušného zboží. Bude se však zpravidla muset jednat o zboží, po němž je poptávka cenově málo elastická, jinak by se taková dohoda mýjela účinkem – což by však samo o sobě neznamenal, že by se jednalo o dohodu povolenou.

Poslední formou kartelu je bojkot hospodařících subjektů mimo kartel. Autor připomíná, že toto ustanovení však dopadá pouze na horizontální dohody. Bojkot je způsobilý vytlačit z trhu jiné subjekty a posílit tak postavení účastníků kartelu. Právě v tom spočívá jeho negativní vliv na soutěž na příslušném trhu zboží.

4.2.3.2 Zákaz vertikálních dohod

Zákon o ochraně konkurence zvláště zakazuje dva typy vertikálních dohod. Artěmjev ve svém článku v souvislosti s přijetím třetího antimonopolního balíčku uvádí, že zákaz je bezpodmínečný.²¹⁵ Toto tvrzení je však relativizováno již samotným ustanovením čl. 11 bod 2 zákona o ochraně konkurence, v němž se přímo odkazuje na výjimky ze zákazu uvedené v čl. 12 téhož zákona. Uvedený autor má proto zřejmě na mysli, že v případě těchto dvou typů vertikálních dohod se nezkoumá negativní vliv na soutěž. Zakazují se vertikální dohody mezi hospodařícími subjekty, jestliže:

²¹⁴ PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva : Prospekt, 2016. S. 49.

²¹⁵ Rusky – *bezuslovnyj zapret*. Srov. ARTĚMJEV, I. Ju. Sověščenstvovanije antimonopolnogo zakonodatělstva kak instrument moděrnizacii ekonomiki. *Etap: Ekonomičeskaja těorija, analiz, praktika*. 2011, č. 2, s. 4-9.

- tyto dohody vedou či mohou vést k určení cen pro další prodej zboží; to však neplatí, pokud prodávající stanoví kupujícímu maximální cenu pro další prodej zboží,
- z takových dohod vyplývá povinnost kupujícího neprodávat zboží hospodařícího subjektu, který je konkurentem prodávajícího; to se neuplatní na dohody, jimiž kupující zajišťuje prodej zboží pod ochrannou známkou nebo jiným prostředkem individualizace prodávajícího či výrobce.

Zákon tak obsahuje dvě specifické skutkové podstaty až na výjimky (viz níže) zakázaných vertikálních dohod. V prvním případě se jedná o vertikální dohodu o cenách. Toto ustanovení je určitou obdobou *per se* zakázanému cenovému kartelu (viz výše). Objektivní stránka této zakázané formy spočívá v ujednání povinnosti ukládající odběrateli od hospodařícího subjektu (prodejce) na vyšší úrovni trhu dále prodávat zboží za určitou minimální cenu. Ze zákona výslovně vyplývá přípustnost stanovení ceny maximální – což je zřejmě vedeno myšlenkou, že zastropování ceny nebude mít negativní dopady na trh při přeprodeji a významným způsobem neomezuje odběratele při rozhodování o dalším prodeji zboží cenově směrem dolů. Odběratel by měl mít možnost dále prodat zboží za takových podmínek, aby při maximální stanovené ceně byly pokryty jeho náklady a zbyl prostor i pro přiměřený zisk. Nelze právě v tomto případě vyloučit, pokud by prodávající zaujímal dominantní postavení, kvalifikaci nepřiměřeně nízkého stanovení ceny jako zneužití dominantního postavení.

Druhou formou vertikálních dohod podléhající téměř absolutnímu zákazu jsou dohody o exkluzivitě prodávajícího. V důsledku takové dohody odběratel (kupující) ztrácí možnost prodávat obdobné zboží jiného výrobce či dodavatele. Zákaz se však neuplatní v případě tzv. značkových prodejen, kdy kupující následně přeprodává zboží pod značkou (svého) prodejce či výrobce.²¹⁶ V této souvislosti lze již na tomto místě uvést, že podle článku 12 zákona o ochraně konkurence se zákaz nevztahuje na frančizu, jakožto smluvní typ přímo upravený v čl. 1027 a násl. OZRF (rusky – *dogovor kommerčeskoj koncessii*).

²¹⁶ PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobije. Moskva : Prospekt, 2016. S. 74.

4.2.3.3 Zákazy jiných dohod

Poslední skupina zakázaných dohod se od předchozích liší ve dvou aspektech. Zaprvé se u těchto „jiných“ dohod musí antimonopolním orgánem, potažmo soudem, vždy zkoumat a prokázat, zda vedou či alespoň mohou vést k omezení konkurence. Nejedná se o dohody *per se* zakázané. Zadruhé se v tomto případě nerozlišuje, zda se jedná o dohodu horizontální či vertikální, popřípadě tzv. konglomerátní, tj. i bez ohledu na to, zda účastníci dohody působí na stejném trhu zboží jako konkurenti, popřípadě zda figurují na různých úrovních trhu zboží. Ustanovení o kartelech a vertikálních dohodách (čl. 11 bod 1 a 2) jsou oproti ustanovením o jiných dohodách (bod 4) zákona v poměru speciality.

Článek 11 bod 4 zákona o ochraně konkurence tedy zakazuje i jiné dohody mezi hospodařícími subjekty, jestliže vyjde najevo, že tyto dohody vedou či mohou vést k omezení konkurence. Mezi takové dohody patří zejména:

- dohody, jimiž se (další) smluvní straně vnucují smluvní podmínky, které jsou pro ni nevýhodné nebo nesouvisí s předmětem smlouvy (neodůvodněné požadavky ohledně předání finančních prostředků, jiného majetku, včetně majetkových práv, jakož i podmiňování souhlasu s uzavřením smlouvy obsahující ustanovení ohledně zboží, o něž smluvní strana nemá zájem, a jiné požadavky),
- o hospodářsky, technologicky či jinak neodůvodněném stanovení různých cen (sazeb) na stejné zboží,
- o vytvoření překážek přístupu na trh zboží či výstupu z trhu zboží jiným hospodařícím subjektům,
- o stanovení podmínek členství (účasti) v oborových či jiných sdruženích.

Uvedený výčet je demonstrativní. Zakázané jsou tedy i dohody mimo tento výčet, jestliže budou alespoň způsobilé omezit konkurenci. Do přijetí třetího antimonopolního balíčku byly i tyto dohody *per se* zakázané, a to bezvýjimečně.

První, druhá i třetí skutková podstata ve vztahu těmto jiným dohodám se překrývá se skutkovými podstatami zneužití dominantního postavení podle čl. 10 bodu 1 odst. 3, 6 a 9 zákona o ochraně konkurence popsány výše. Lze na ně proto ve stručnosti odkázat.

Pokud jde o skutkovou podstatu stanovení podmínek členství (účasti) v odborných či jiných sdruženích, pro ilustraci lze uvést následující příklad. Federální antimonopolní služba spatřovala naplnění znaků ve změně znění zakladatelských dokumentů Národního svazu pojistitelů odpovědnosti,²¹⁷ které nově pro členství požadovaly alespoň dvouletou zkušenost v oboru dobrovolného pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou nebezpečným provozem, příslušné povolení a uhrazení vstupního a členského poplatku ve výši 6 miliónů rublů. Členství v uvedeném svazu se totiž stalo pro pojistitele v této oblasti ze zákona povinným. Svaz přitom do provedení novelizace právních předpisů a souvisejících změn sdružoval pouze 27 pojistitelů.²¹⁸

4.2.4 Zakázané jednání ve shodě

K podstatě jednání ve shodě bylo pojednáno výše. Pokud jde o zákaz jednání ve shodě, překrývají se z větší části s okruhem zakázaných dohod, přestože byl v rámci třetího antimonopolního balíčku²¹⁹ pro úpravu zákazů jednání ve shodě vyčleněn zvláštní článek 11.1 zákona o ochraně konkurence. Proto tedy jen stručně ke shodám a rozdílům oproti úpravě dohod dle čl. 11 zákona.²²⁰

Okruh zakázaného jednání ve shodě podle čl. 11 bodu 1 zákona je zcela totožný s okruhem horizontálních dohod (tvrdých kartelů). Zakazuje se tedy jednání ve shodě hospodařících subjektů, které jsou konkurenty, pokud vede k(e):

- stanovení či udržování cen (tarifů), slev, příplatků (doplatků) a (nebo) přírážek,
- zvýšení, snížení či udržování cen při veřejných zakázkách (dražbách),
- rozdělení trhu zboží podle území, objemu prodeje či nákupu zboží, druhu prodávaného zboží nebo složení prodejců či kupujících (zákazníků),
- omezení či zastavení výroby zboží,

²¹⁷ Nacionalnyj sojuz strachovščikov otvëstvennosti.

²¹⁸ Rešenije FAS po dělu N 1 11/170-11 ze dne 09.04.2012, dostupné na: <https://fas.gov.ru/documents/567479>, ke dni 03.06.2019.

²¹⁹ Novelou provedenou federálním zákonem ze dne 06.12.2011 č. 401-FZ – viz též výše.

²²⁰ Článek 11.1 bod 2 obdobně jako článek 11 bod 3 zákona o ochraně konkurence obsahuje rovněž specifický zákaz dohod mezi účastníky velkoobchodního či maloobchodního trhu s elektrickou energií – těmto otázkám se však s ohledem na specifickou úpravu této problematiky práce nevěnuje.

- odmítání uzavření smluv s určitými prodejci či kupujícími (zákazníky), ledaže je takové odmítnutí v souladu s federálním zákonem.

Ani v tomto případě se nepřihlíží k tomu, zda má takové jednání ve shodě za následek omezení konkurence, na druhou stranu však toto jednání není oproti kartelům zakázané bezvýjimečně. Článek 13 zákona o ochraně konkurence za určitých okolností i výše uvedená jednání ve shodě připouští – viz níže. Tak tomu u kartelů není.

Vedle toho je třeba obdobně (byť nikoli zcela) jako u dohod narušujících soutěž odlišit jednání ve shodě, které je testováno požadavkem na omezení konkurence. V případě jednání ve shodě však z dikce ustanovení čl. 11.1 bodu 3 plyne, že nepostačí pouze možnost omezení soutěže, ale toto musí přímo vést k jejímu omezení. S výjimkou skutkové podstaty stanovení podmínek členství (účasti) v oborových či jiných sdruženích, která chybí, je i demonstrativní výčet skutkových podstat u jednání ve shodě totožný. Zakazuje se tak i jiné jednání ve shodě hospodařících subjektů, které jsou konkurenty, pokud vyjde najevo, že toto jednání ve shodě vede²²¹ k omezení konkurence. Demonstrativní výčet zakázaných jednání ve shodě je následující:

- jednání ve shodě, jímž se (další) smluvní straně vnucují smluvní podmínky, které jsou pro ni nevýhodné nebo nesouvisí s předmětem smlouvy (neodůvodněné požadavky ohledně předání finančních prostředků, jiného majetku, včetně majetkových práv, jakož i podmiňování souhlasu s uzavřením smlouvy obsahující ustanovení ohledně zboží, o něž smluvní strana nemá zájem, a jiné požadavky),
- o hospodářsky, technologicky či jinak neodůvodněném stanovení různých cen (sazeb) na stejné zboží,
- o vytvoření překážek přístupu na trh zboží či výstupu z trhu zboží jiným hospodařícím subjektům.

I ze zákazu těchto forem jednání ve shodě existují výjimky. O těchto bude stručně pojednáno v souhrnu s dohodami narušujícími soutěž v následující podkapitole.

²²¹ Slova „může vést“ u jednání ve shodě skutečně absentují (oproti dohodám dle čl. 11 odst. 4 zákona o ochraně konkurence).

4.2.5 Výjimky ze zákazu dohod a jednání ve shodě

Ačkoliv po novele provedené federálním zákonem ze dne 06.12.2011 č. 401-FZ v rámci třetího antimonopolního balíčku došlo do jisté míry alespoň po formální stránce k rozdělení úpravy zákazu dohod narušujících soutěž a jednání ve shodě, výjimky z těchto zákazů jsou z větší části upraveny společně, ačkoliv ani toto neplatí absolutně. Jejich třídění je poněkud obtížné, neboť některé výjimky se vztahují pouze na dohody (nikoli jednání ve shodě), některé pouze na dohody vertikální, jedna pouze na jednání ve shodě.²²²

Výjimky ze zákazů jsou zpravidla upraveny v čl. 12 a 13 zákona o ochraně konkurence. Článek 12 se dříve vztahoval pouze na dohody vertikální, to však od účinnosti novely provedené federálním zákonem ze dne 03.07.2016 č. 264-FZ již neplatí výlučně.²²³ Výjimky v článku 13 se vztahují na některé další dohody, včetně vertikálních, a jednání ve shodě, ale též mj. na již zmíněné výjimky ze zákazu zneužití dominantního postavení (srov. podkapitolu 4.1.7 výše).

Pokud jde o specifickou úpravu přípustnosti vertikálních dohod, zákon obsahuje výjimku věcnou na straně jedné, a to pro již zmíněné dohody o frančize (rusky – *dogovor kommerčeskoj koncessii*),²²⁴ které jako zvláštní smluvní typ upravuje ruský občanský zákoník v čl. 1027 a násl. OZRF. Na druhé straně jde o výjimku pro bagatelní dohody, kterou lze zhruba označit za obdobu výjimky (či pravidla) *de minimis* či snad ještě spíše blokové výjimky vertikálních dohod z pohledu ruského zákonodárce, tedy o výjimku pro dohody mezi hospodařícími subjekty, u nichž samostatně, tj. u každého z těchto subjektů, podíl na příslušném trhu zboží nepřevyšuje dvacet procent.²²⁵ Tento podíl se tak posuzuje vždy pro relevantní trh, k němuž se má vázat příslušná dohoda. Obdobnou výjimku z jednání ve shodě nalezneme i pro jednání ve shodě, avšak nikoli mezi výjimkami upravenými v čl. 12 nebo 13, nýbrž v článku 11.1 bodě 5 zákona o ochraně

²²² Viz též přehledovou tabulku na konci této podkapitoly.

²²³ Před novelou byl ostatně článek 12 zákona o ochraně konkurence nadepsán: „Přípustnost vertikálních dohod“ – toto již neplatí.

²²⁴ Srov. čl. 12 bod 1 zákona o ochraně konkurence.

²²⁵ Srov. čl. 12 bod 2 zákona o ochraně konkurence.

konkurence. Výjimka dopadá na hospodařící subjekty jednající ve shodě, jejichž společný podíl nepřevyšuje 20 % a zároveň podíl každého nepřevyšuje 8 %.

Od roku 2016 byla do čl. 12 bodu 3 zákona opakovaně zmíněnou novelou zavedena zvláštní výjimka i pro bagatelní dohody mezi hospodařícími subjekty, jejichž celkové tržby nepřevyšují za kalendářní rok 400 miliónů rublů – tato výjimka se přitom vztahuje pouze na hospodařící subjekty, jimž svědčí nevyvratitelná právní domněnka absence dominantního postavení, které jsou právníckými osobami, jejichž společníky jsou toliko fyzické osoby, respektive individuálními podnikateli (fyzickými osobami), kteří nepatří do skupiny osob s jiným hospodařícím subjektem z jiného důvodu, nežli z důvodu rodinné příslušnosti. Pokud jde o specifikaci subjektů, jimž svědčí nevyvratitelná domněnka absence dominantního postavení, lze odkázat v tomto ohledu na výjimku uvedenou pod písm. A) v tabulce č. 1 na str. 77 v rámci výkladu o vymezení dominantního postavení.²²⁶

Výjimky ze zákazu dohod narušujících soutěž, včetně vertikálních, jakož i ze zákazu jednání ve shodě upravuje souhrnně článek 13 zákona o ochraně konkurence. Pokud nejde o tvrdé kartely (ve smyslu čl. 11 bodu 1 zákona), lze připustit takové dohody, které vyhovují následujícím podmínkám:

- nesmí v jejich důsledku vzniknout jednotlivým osobám možnost eliminovat konkurenci na příslušném trhu zboží,
- nedojde k omezení účastníků nebo třetích osob v takovém rozsahu, který by nebyl přiměřený účelu sledovanému takovým jednáním (nečinností),
- a zároveň je splněna podmínka, že výsledkem uvedeného je či může být určitý **pozitivní efekt** spočívající v(e):
 - zlepšení výroby, prodeje nebo stimulaci technického, hospodářského pokroku nebo zvýšení konkurenceschopnosti zboží ruské výroby na světovém trhu zboží *nebo*

²²⁶ Zákon ostatně odkazuje na ustanovení čl. 5 bodu 2.1 a 2.2 popsaneho právě v této části tabulky č. 1.

- nabytí výhod kupujícími, které jsou úměrné výhodám získaným hospodařícími subjekty v důsledku takového jednání (nečinnosti).²²⁷

V souvislosti s tím je třeba poukázat na oprávnění ruské vlády, která může na návrh Federální antimonopolní služby určit konkrétní případy přípustnosti dohod, které vyhovují podmínkám výše uvedeným (včetně pozitivního efektu). Výjimky schválené vládním nařízením se krom tvrdých kartelů mohou týkat všech dohod a jednání ve shodě a mají omezenou platnost.

Vláda vydala na základě tohoto zákonného zmocnění celkem tři nařízení, jedno se týká přípustnosti dohod mezi hospodařícími subjekty obecně,²²⁸ další přípustnosti dohod mezi úvěrovými a pojišťovacími organizacemi²²⁹ a poslední přípustnosti dohod mezi pojistiteli působícími na stejném trhu zboží o výkonu společné pojišťovací nebo zajišťovací činnosti.²³⁰ Všeobecné výjimky z jinak zakázaných dohod mezi hospodařícími subjekty se týkají dohod:

- mezi kupujícími a prodávajícími, kdy prodávající prodává zboží dvěma či více kupujícím a má podíl na trhu zboží menší než 35 % nebo kdy prodávající prodává zboží jedinému kupujícímu, jehož podíl na trhu zboží je menší 35 % nebo kdy kupující nevyrábí zboží, které je substitutem ke zboží, které je předmětem dohody, apod.,
- o vědeckém výzkumu a společném využití získaných vědeckých či vědecko-technických výsledků.

Uvedené výjimky institucionálně odpovídají výjimkám blokovým dle práva EU, respektive práva českého. Jako určitý případ blokové lze ostatně vnímat již zmíněnou

²²⁷ V posledním případě se jedná o podmínky, které jsou shodné s podmínkami přípustnosti některých případů zneužití dominantního postavení v ruském právu.

²²⁸ Postanovlenije Pravitelstva RF ot 16.07.2009 N 583 „O slučajach dopustivosti soglašenij meždu chozjajstvjuščimi subjektami“.

²²⁹ Postanovlenije Pravitelstva RF ot 30.04.2009 N 386 „O slučajach dopustivosti soglašenij meždu kreditnymi i strachovymi organizacijami“.

²³⁰ Postanovlenije Pravitelstva RF ot 05.07.2009 N 504 „O slučajach dopustivosti soglašenij meždu strachovščikami, rabotajuščimi na odnom i tom že tovarnom rynke, ob osuščestvlenii sovměstnoj strachovoj ili perestrachovočnoj dejatělnosti“.

výjimku ohledně přípustnosti vertikálních dohod o frančize – v daném případě se však jedná o výjimku vyplývající přímo ze zákona.

Úprava dohod narušujících soutěž, jednání ve shodě, respektive koordinace hospodářské činnosti a její pochopení, včetně systému výjimek, není v ruském právu právě bez komplikací. Pro lepší představu tak autor předkládá následující přehledovou tabulku, která shrnuje výše uvedené poznatky:

Tabulka č. 4: Přehled zakázaných dohod, jednání ve shodě, koordinace hospodářské činnosti a výjimek ze zákazů

Typ zakázaného jednání		Skutkové podstaty	Výjimky
kartely, tj. horizontální dohody <i>per se</i> zakázané (čl. 11 bod 1 zákona),* a koordinace hospodářské činnosti (čl. 11 bod 5 zákona)*	jednání ve shodě <i>per se</i> zakázané (čl. 11.1 bod 1 zákona)*	ujednání o ceně (cenové kartely)	pro kartely: NEJSOU pouze pro jiné dohody: mezi subjekty, jimž svědčí nevyvratitelná právní domněnka o absenci dominantního postavení pouze pro jednání ve shodě: subjekty se souhrnným podílem 20 %, kdy žádný nemá podíl vyšší 8 % pro jiné dohody a všechna jednání ve shodě: 1) nemožnost eliminace konkurence a přiměřené omezení a pozitivní efekt (zlepšení výroby, stimulace pokroku nebo úměrné výhody kupujícím); 2) dle nařízení vlády, např. dohody mezi subjekty s podílem pod 35 %, dohody o výzkumu apod.
		ujednání o ceně při veřejných zakázkách (dražbách)	
		rozdělení trhu	
		omezení či zastavení výroby	
		skupinový bojkot	
jiné dohody (čl. 11 bod 4 zákona)	jiná jednání ve shodě (čl. 11.1 bod 3 zákona)	junktimální či s jinými nevýhodnými smluvními podmínkami	
		o cenové diskriminaci	
		o vytvoření překážek vstupu/výstupu	
		(<i>další jednání nebo dohody mimo demonstrativní výčet</i>)	
	o podmínkách členství		

vertikální dohody (čl. 11 bod 2 zákona)* a koordinace hospodářské činnosti (čl. 11 bod 5 zákona)*	o určení cen (vyjma určení maximální ceny)	dohody o frančíze a
	o exkluzivitě prodávajícího	dohody mezi hospodařícími subjekty s podílem menším 20 %

Zdroj: Vlastní zpracování autorem na základě čl. 11 až 13 zákona o ochraně konkurence. Pozn.: u protisoutěžní koordinace označené hvězdičkou (*) není znakem negativní vliv na soutěž.

4.2.6 Dílčí závěr a komparace úpravy zakázaných dohod a dalších typů protisoutěžní koordinace

Česká i unijní psaná úprava dohod, rozhodnutí jejich sdružení a jednání ve vzájemné shodě, jakož i jejich skutkových podstat je do značné míry obdobná.²³¹ Česká úprava totiž vychází z ustanovení (současného) článku 101 SFEU. Nad rámec evropské úpravy, obsahuje úprava česká navíc specifickou skutkovou podstatu skupinového bojkotu. Ani jedna z těchto úprav přitom neobsahuje jakoukoli legální definici kterékoli z uvedených forem koordinace.²³² Vymezení forem koordinace vyplývá z judikatury. Jak uvedl kupříkladu Nejvyšší správní soud: „Dohoda v užším smyslu jako forma zakázaných kartelových dohod vyžaduje konsens mezi zúčastněnými soutěžiteli, který musí být prokazatelným způsobem projeven formou písemné smlouvy či ústně. Naproti tomu jednání ve vzájemné shodě nevyžaduje takovýto projev shodné vůle, tento znak je nahrazen „sladčováním“ (koordinací), které může mít rozmanitou formu, od zpracování společného plánu až po pouhou výměnu informací.“²³³ Soudní dvůr vymezil jednání ve shodě jako „formu koordinace mezi podniky, aniž by došlo k uzavření dohody (...), která vědomě nahrazuje praktickou kooperací (spoluprací) mezi nimi za rizika soutěže.“²³⁴

²³¹ Srov. k tomu ustanovení § 3 odst. 1 a 2 ZOHS, respektive ustanovení čl. 101 odst. 1 SFEU.

²³² V ustanovení § 5 ZOHS se sice odlišují horizontální a vertikální dohody, popřípadě dohody smíšené, uvedené ustanovení však nijak nevymezuje pojem dohody jako takový.

²³³ Srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30.09.2008, sp. zn. 5 Afs 40/2007. Obdobně k dohodám (v užším smyslu) srov. bod 69 rozsudku Tribunálu ze dne 26.10.2000, Bayer, T-41/96.

²³⁴ Srov. např. bod 64 rozsudku Soudního dvora ze dne 14.07.1972, Dyestuffs, C-48/69.

Zatímco tedy vymezení dohod (v užším smyslu), popřípadě koordinace hospodářské činnosti²³⁵ v ruském zákoně o ochraně konkurence se výrazněji neliší od vymezení podaného judikaturou českou či evropskou (unijní), je pojetí jednání ve shodě dle článku 8 (ruského) zákona o ochraně konkurence oproti pojetí přijímanému českými či evropskými orgány podstatně rozdílné.

V ruském právu se vyžaduje kumulativní naplnění tří znaků – výsledek jednání ve shodě musí odpovídat zájmům všech subjektů, obsah jednání je dopředu znám každému zúčastněnému z *veřejných* vyjádření byť jednoho z nich a toto jednání je vyvoláno jednáním ostatních účastníků jednání ve shodě, aniž by šlo o důsledek určitých objektivních okolností.²³⁶ Za povšimnutí tak stojí fakt, že ani jeden ze znaků „ruského“ jednání ve shodě nezdůrazňuje prvek určité formy vědomé kooperace (spolupráce) mezi jeho účastníky, třebaže by takový prvek mohl vyplývat přímo z pojmenování tohoto typu koordinace – jednání ve shodě (rusky – *soglasovannyje dějstvija*, kdy *soglasovat'* znamená sladit, zkoordinovat, popřípadě ale též i ujednat). Ačkoliv ruská doktrína zmiňuje paralelismus jako nezávadnou formu chování,²³⁷ lze na příkladu uváděném Kindlem a Munkovou²³⁸ coby vědomého paralelismu demonstrovat, že totéž by v ruském právu mohlo být vyloženo jako závadné jednání ve shodě, neboť tento příklad naplňuje všechny znaky jednání ve shodě dle čl. 8 bodu 1 zákona o ochraně konkurence. Jedná se konkrétně o příklad dvou čerpacích stanic, které na sebe mají dobrý výhled, a tak mají z cenových tabulí okamžité informace o prodejní ceně²³⁹ pohonných hmot navzájem. Krom informací zřejmých všem na cenových tabulích žádná komunikace mezi čerpacími

²³⁵ Srov. k tomu např. § 2 odst. 1 ZOHS nebo též Informační list ÚOHS 3/2014 Sdružení soutěžitelů v hospodářské soutěži. S. 4 an.; dostupné na: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/informacni-listy.html>, ke dni 21.06.2019.

²³⁶ Srov. též podkapitolu 4.2.2 výše.

²³⁷ Např. KIRJUŠINA, I. V. Poňjatija „soglašenija“, „soglasovannyje dějstvija“ i „parallelnoje poveděnije“ v doktríně i zakonodatělstve Rossii. *Izvěstija Altajskogo gosudarstvěnnogo universitěta*. 2018, č. 6 (104), s. 157-161.

²³⁸ MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 244.

²³⁹ Jak bylo uvedeno výše v podkapitole 4.2.2, Kirjušina výslovně uváděla jako příklad „*veřejného*“ vyjádření publikaci cen na cenových tabulích (návěstích) čerpacích stanic. Srov. KIRJUŠINA, I. V. Poňjatija „soglašenija“, „soglasovannyje dějstvija“ i „parallelnoje poveděnije“ v doktríně i zakonodatělstve Rossii. *Izvěstija Altajskogo gosudarstvěnnogo universitěta*. 2018, č. 6 (104), s. 157-161

stanicemi neprobíhá. Jestliže jedna z čerpacích stanic cenu pohonných hmot zvýší, má druhá čerpací stanice možnost zachovat cenu původní či shodně jako konkurenční čerpací stanice cenu zvýšit a navýšit tak i své tržby. „*Přitom se obecně konstatuje, že takové jednání nelze postihovat jako zakázané jednání ve vzájemné shodě, poněvadž mezi stranami nedochází k potřebné formě a úrovni předchozího srozumění, resp. komunikace za účelem odstranění nejistoty ohledně jejich budoucího jednání.*“²⁴⁰ Uvedený příklad by však při doslovném výkladu mohl naplnit všechny tři znaky jednání ve shodě podle ruského práva. Informace o ceně by z cenové tabule byla podána veřejně a byla by tak konkurujícímu hospodařícímu subjektu (druhé čerpací stanici) předem známa. Navýšení ceny by jistě odpovídalo zájmům obou čerpacích stanic a konečně jednání druhé čerpací stanice by bylo vyvoláno v daném případě jednáním čerpací stanice, jež jako první navýšila cenu, přičemž *ceteris paribus* nešlo o důsledek okolností, které ve stejné míře ovlivňují všechny hospodařící subjekty na trhu. I tato skutečnost tak vnáší určité další pochybnosti do vymezení tohoto pojetí v ruském právu. O sladění (vědomou koordinaci) či shodě vůlí účastníků jednání ve shodě se totiž v ruské definici mlčí. Je tak nasnadě otázka, jak v ruském právu skutečně odlišit paralelismus od protiprávního jednání ve shodě.

O problematičnosti znaku veřejnosti vyjádření již bylo pojednáno v souvislosti s jednáním ve shodě v rámci podkapitoly 4.2.2. Přestože tedy znak veřejnosti vyjádření včleněný do ustanovení zákona o ochraně konkurence o jednání ve shodě třetím antimonopolním balíčkem podle názoru autora výrazně zužuje záběr definice jednání ve shodě, když z ní nepochybně vylučuje „soukromé“ šíření informace mezi účastníky tohoto typu koordinované činnosti (např. běžnou či elektronickou poštou, telefonicky, neformálními osobními schůzkami apod.), ve své podstatě je celkově koncept tohoto institutu i s ohledem na výše uvedené podstatně odlišný od téhož v právu českém a unijním a ruská definice může reálně zahrnovat i tacitní koordinaci (paralelní chování), která by v českém a unijním právu nepodléhala zákazu.

Ruské právo se dále poměrně zásadně liší od českého, potažmo unijního přístupu k dohodám, jednání ve vzájemné shodě, popřípadě rozhodnutí sdružení soutěžitelů

²⁴⁰ MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 244.

(podniků).²⁴¹ Autor má v této souvislosti na mysli především poměrně specifickou úpravu pro jednotlivé typy protisoutěžní koordinace v ruském právu. Tuto úpravu lze označit za vícekolejnou. Na jedné straně jsou to kartely, kterými jsou v ruském právu striktně horizontální dohody uvedené v čl. 11 bodě 1 zákona o ochraně konkurence (cenové kartely, o rozdělení trhu, o omezení či zastavení výroby a o bojkotu), které jsou *per se* zakázané – nezkoumá se u nich negativní vliv na soutěž, a neexistují z tohoto zákazu žádné výjimky. Vedle toho platí obdobné zákazy i pro obdobně jako skutkové podstaty kartelů vymezená jednání ve shodě ve smyslu čl. 11.1 bodu 1 uvedeného zákona, kde se rovněž nezkoumá negativní vliv na soutěž, nicméně v tomto případě výjimky z tohoto zákazu existují.²⁴² U vertikálních dohod uvedených v čl. 11 bodě 2 zákona o ochraně konkurence se rovněž jedná o zákaz bez ohledu na negativní vliv na soutěž, nicméně v jejich případě jsou zákonné výjimky ze zákazu rovněž dány. Shodné zákazy jako pro doposavad uvedené kartely, vertikální dohody a jednání ve shodě a výjimky platí i pro koordinaci hospodářské činnosti. V případech ostatních horizontálních či vertikálních dohod (čl. 11 bod 4 zákona) a jednání ve shodě (čl. 11.1 bod 3 zákona) se naopak vždy musí zkoumat negativní vliv na soutěž. U dohod postačí alespoň možnost negativního vlivu,²⁴³ u jednání ve shodě se vyžaduje prokázání reálného vlivu na konkurenci (její omezení).²⁴⁴ Systém zákazů a výjimek je v ruském právu velmi spleťtý a komplikovaný.

Český i unijní přístup pochopitelně rovněž rozlišují mezi zakázanými dohodami, jednáním ve shodě i rozhodnutími sdružení soutěžitelů (podniků). V žádném případě však natolik ostře. Okruh zákazů je v ČR a EU stanoven obdobně pro všechny uvedené typy koordinovaného protisoutěžního jednání. S ohledem na dikci ustanovení poslední věty § 3 odst. 1 ZOHS nejsou dohody, jejichž dopad na hospodářskou soutěž je zanedbatelný, považovány za zakázané (pravidlo *de minimis*). V evropském právu toto

²⁴¹ V Rusku je obdobou rozhodnutí sdružení soutěžitelů (podniků) institut koordinace hospodářské činnosti.

²⁴² Srov. čl. 13 bod 1 zákona o ochraně konkurence. Srov. též tabulku č. 4 na str. 126 před touto podkapitolou.

²⁴³ Srov. dikci „*dohody vedou či mohou vést k omezení konkurence*“ v čl. 11 bodě 4 zákona o ochraně konkurence.

²⁴⁴ Dikce čl. 11.1 bodu 3 zákona o ochraně konkurence: „*jednání ve shodě vede k omezení konkurence*“.

pravidlo vyplývá z judikatury²⁴⁵ a Evropská komise občasně v této souvislosti vydává jako vodítko pro posouzení zanedbatelného dopadu na soutěž oznámení *de minimis*, v nichž se uvádějí podíly podniků na trhu (popřípadě další kvantifikátory jako obrat), kdy se s ohledem na zanedbatelnost vlivu na vnitřní trh pro tyto případy ustanovení čl. 101 odst. 1 nepoužije.²⁴⁶ ÚOHS rovněž vydává obdobná oznámení.²⁴⁷ Kvantifikátory hlediska *de minimis* se i v unijní a české úpravě liší podle toho, zda se jedná o horizontální či vertikální dohody. Percentuální kvantifikátory jsou v obou *soft-law* dokumentech (ÚOHS i Komise) obecně nižší než v případě obdobných výjimek v právu ruském, třebaže srovnání právě v tomto ohledu je komplikované, neboť vymezení případů v ruském právu a v právu českém, respektive evropském, se ne zcela shoduje, a autor připouští, že se jedná o zjednodušení pro tento účel a spíše než k výjimkám *de minimis* se sluší ruské výjimky přirovnat k výjimkám blokovým v unijním či českém právu.²⁴⁸ Konečně v českých a unijních podmínkách se též zvláště vymezují tvrdé (*hardcore*) kartely, u nichž je možnost uplatnění pravidla *de minimis* výrazně omezena. Zcela jistě je přinejmenším vyloučen postup dle *soft-law* dokumentů ÚOHS či Komise.²⁴⁹ V ruském právu přitom výjimky ze zákazu kartelů (v ruském pojetí) nejsou žádné.

V českém a evropském právu se v případě dohod, jakož i dalších forem protisoutěžní koordinace zkoumá, zda je jejich cílem či výsledkem narušení soutěže. V ruském právu se podobná, byť nikoli zcela shodně formulovaná, otázka zkoumá toliko

²⁴⁵ Například věta sedmá rozsudku Soudního dvora ze dne 09.07.1969, Völk, C-5/69.

²⁴⁶ Sdělení o dohodách menšího významu, které výrazně neomezují hospodářskou soutěž podle čl. 101 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie (sdělení *de minimis*). Úřední věstník, C 291, 30.08.2014.

²⁴⁷ Oznámení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže o dohodách, jejichž dopad na hospodářskou soutěž je zanedbatelný. Dostupné na: <https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/zakazane-dohody-a-zneuziti-dominance/oznameni-o-dohodach-de-minimis.html>, ke dni 21.06.2019.

²⁴⁸ Pro celkový podíl soutěžitelů (skutečných či potenciálních), tj. u horizontálních dohod, Evropská komise, jakož i ÚOHS stanovil hranici 10 %, respektive 15 % u dohod vertikálních (mezi „nesoutěžiteli“). Srov. bod 8 Sdělení o dohodách menšího významu, které výrazně neomezují hospodářskou soutěž podle čl. 101 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie (sdělení *de minimis*). Úřední věstník, C 291, 30.08.2014. Srov. případně též obdobný bod 3.1 Oznámení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže o dohodách, jejichž dopad na hospodářskou soutěž je zanedbatelný. Dostupné na: <https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/zakazane-dohody-a-zneuziti-dominance/oznameni-o-dohodach-de-minimis.html>, ke dni 21.06.2019.

²⁴⁹ Tamtéž, bod 13 (oznámení Komise) bod 4.4 (oznámení ÚOHS).

ve vztahu k některým, tzv. jiným, dohodám a některým případům jednání ve shodě,²⁵⁰ jak bylo již uvedeno. V těchto případech se dle ruské úpravy zjišťuje, zda takové dohody *vedou či mohou vést* k omezení konkurence (u jednání ve shodě, zda vede k omezení konkurence – *možnost* omezení konkurence není v tomto případě zákonem předpokládána). V Ruské federaci tak bude třeba skutečný a u dohod alespoň potenciální negativní vliv spočívající v omezení konkurence prokázat, zatímco v českých a evropských poměrech je nutno příslušným orgánem prokázat výsledek, respektive postačí dojít k závěru o protisoutěžním cíli takové dohody či dalších forem koordinace – v takovém případě nebude nutný přezkum jejich účinků (výsledků).²⁵¹ Na druhou stranu je však třeba opět brát v potaz, že v řadě případů protisoutěžní koordinace se otázka skutečného či alespoň potenciálního vlivu v ruském právu nezkoumá vůbec.²⁵² Lze tedy zjednodušeně uzavřít, že ruský antimonopolní orgán má oproti ÚOHS, popřípadě Komisi, složitější postavení při prokazování dohod či jednání ve shodě, kde je třeba zkoumat alespoň omezení soutěže, naopak v případě protisoutěžní koordinace v ruském právu *per se* zakázané (skutkové podstaty kartelů a obdobně vymezených jednání ve shodě a též dvě skutkové podstaty vertikálních dohod) postačí hodnověrně zjistit, zda se takové jednání událo či nikoliv a zda formálně naplňuje všechny příslušné skutkové podstaty.

²⁵⁰ U koordinace hospodářské činnosti nikoliv, neboť ta se uplatní pouze pro skutkové podstaty obdobné kartelům, v úzkém smyslu ruského zákona, respektive u výslovně vypočtených skutkových podstat vertikálních dohod, u nichž se negativní dopad na konkurenci nezkoumá. Srov. článek 11 bod 1 a 3 ve spojení s bodem 5 téhož článku zákona o ochraně konkurence.

²⁵¹ Toto současné ruské vymezení je obdobné dřívějšímu vymezení dohod dle ZOHS před novelou provedenou zákonem č. 155/2009 Sb. Podrobněji k odlišnému přístupu ÚOHS před novelou srov. PETR, M. *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. S. 103-104.

²⁵² V souvislosti s pravidlem *de minimis* nelze odhlédnout od rozsudku Soudního dvora ze dne 13.12.2012, Expedia, C-226/11, kde se uvádí, že „dohoda, která může ovlivnit obchod mezi členskými státy a která má protisoutěžní účel, představuje svou povahou a nezávisle na jakémkoliv jejím skutečném účinku výrazné omezení hospodářské soutěže.“ Z tohoto rozsudku se dovozuje omezení aplikace pravidla *de minimis* pro tzv. cílové dohody. Tento výklad uvádí Petr – srov. PETR, M. *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. S. 114. Odlišně však Kindl, Munková: „To však neznamená, že by příslušné dohody byly ihned automaticky zakázané. I u dohod s účelem narušit hospodářskou soutěž (tj. *cum grano salis* obsahujících tvrdá omezení) je totiž třeba doložit, že jsou způsobilé narušit hospodářskou soutěž (a v komunitární jurisdikci též obchod mezi členskými státy EU) citelným způsobem, byť to v naprosté většině nebude regulátorovi činit jakékoli obtíže.“ Srov. § 3. In: KINDL, J., MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016. S. 112.

Pokud jde o výjimky ze zákazu dohod (respektive dalších typů protisoutěžní koordinace), nelze v ruském právu nalézt obecně formulovanou variantu výjimky (či pravidla) *de minimis*, jak je tato formulována v poslední větě § 3 odst. 1 ZOHS, respektive v evropské judikatuře (viz výše). Určitou obdobu tohoto pravidla (výjimky) lze alespoň velmi zhruba s ohledem formulaci na oznámení ÚOHS a Komise spatřovat u výjimek ze zákazu vertikálních dohod (u subjektů s podílem menším 20 % na trhu zboží), u jednání ve shodě (souhrnný podíl menší 20 %, přičemž žádný z účastníků nemá podíl vyšší 8 %), respektive v některých dalších případech dohod (například mezi kupujícími a prodávajícími, kdy prodávající prodává zboží dvěma či více kupujícím a má podíl na trhu zboží menší než 35 %). Nicméně autor se v tomto případě spíše přiklání ke vztažení uvedených ruských výjimek s percentuálními či obratovými kvantifikátory k výjimkám blokovým dle práva unijního, potažmo českého, které evropské blokové výjimky přebírá v důsledku ustanovení § 4 odst. 1 ZOHS.

Konečně ruské právo zná výjimky ze zákazu pro jinak protisoutěžní koordinaci (tj. dohody v širším smyslu) s pozitivním efektem. Obdobné pravidlo je v českém právu formulováno v ustanovení § 3 odst. 4 ZOHS, respektive unijním právu v čl. 101 odst. 3 SFEU. Dopady tohoto všeobecného vynětí jsou ve všech zkoumaných úpravách obdobné s tou výhradou, že v ruské úpravě není ani potenciálně myslitelné uplatnění výjimky s pozitivním efektem na kartely dle čl. 11 bodu 1 zákona o ochraně konkurence.

Stejně jako ruský zákon vyjímá ze zneužití dominantního postavení jednání týkající se výsledků duševní činnosti nebo prostředků individualizace právnické osoby, produkce, práce nebo služeb, je obdobným způsobem věcně vyňata i aplikace příslušných ustanovení o zakázaných dohodách.

Ruský zákon, jak bylo vyloženo v předchozích podkapitolách, obsahuje celkem 11 specificky vymezených skutkových podstat vztahujících se k různým typům protisoutěžní koordinace. V právu českém, respektive evropském je specificky vymezeno skutkových podstat 6, respektive 5 v právu evropském. Pro snazší porovnání lze tyto shrnout a v rámci alespoň částečného vzájemného překrývání postavit vedle sebe zhruba takto (od dalších forem dle generální klauzule se v této práci s ohledem na rozsah abstrahuje):

Tabulka č. 5: Srovnávací tabulka specifických skutkových podstat zakázaných dohod, jednání ve shodě, koordinace hospodářské činnosti a výjimek ze zákazů

Skutkové podstaty práva RF			Skutkové podstaty práva ČR (EU) pro všechny typy koordinace
Typ zakázaného jednání		Skutkové podstaty	
kartely, tj. horizontální dohody <i>per se</i> zakázané (čl. 11 bod 1 zákona),* a koordinace hospodářské činnosti (čl. 11 bod 5 zákona)*	jednání ve shodě <i>per se</i> zakázané (čl. 11.1 bod 1 zákona)*	ujednání o ceně (cenové kartely)	přímé nebo nepřímé určení cen, popřípadě jiných obchodních podmínek [§ 3 odst. 2 písm. a) ZOHS, obdobně čl. 101 odst. 1 písm. a) SFEU]
		ujednání o ceně při veřejných zakázkách (dražbách)	<i>vyloučení soutěže při zadávacích řízeních (bid rigging) – pozn. nejedná se o specificky vymezenou skutkovou podstatu, jedná se však o jev v našich podmínkách častý.</i>
		rozdělení trhu	rozdělení trhu nebo nákupních zdrojů [§ 3 odst. 2 písm. c) ZOHS, obdobně čl. 101 odst. 1 písm. c) SFEU]
		omezení či zastavení výroby	omezení nebo kontrola výroby, odbytu, výzkumu a vývoje nebo investic [§ 3 odst. 2 písm. b) ZOHS, obdobně čl. 101 odst. 1 písm. b) SFEU]
		skupinový bojkot	skupinový bojkot [§ 3 odst. 2 písm. f) ZOHS]
jiné dohody (čl. 11 bod 4 zákona)	jiná jednání ve shodě (čl. 11.1 bod 3 zákona)	junktimáční či s jinými nevýhodnými smluvními podmínkami	<i>junktimy</i> – uzavření smlouvy bude vázáno na přijetí dalšího plnění, které věcně apod. s předmětem smlouvy nesouvisí [§ 3 odst. 2 písm. d) ZOHS, obdobně čl. 101 odst. 1 písm. e) SFEU]
		o cenové diskriminaci	uplatnění rozdílných podmínek vůči jednotlivým soutěžitelům při shodném nebo srovnatelném plnění, jimiž jsou někteří soutěžitelé v hospodářské soutěži znevýhodněni [§ 3 odst. 2 písm. e) ZOHS, obdobně čl. 101 odst. 1 písm. d) SFEU] – <i>tato skutková podstata je zřejmě širší oproti ruskému protějšku</i>
		o vytvoření překážek vstupu/výstupu	

		(další jednání nebo dohody mimo demonstrativní výčet)	
	o podmínkách členství		
vertikální dohody (čl. 11 bod 2 zákona)* a koordinace hospodářské činnosti (čl. 11 bod 5 zákona)*	o určení cen (vyjma určení maximální ceny)		přímé nebo nepřímé určení cen, popřípadě jiných obchodních podmínek [§ 3 odst. 2 písm. a) ZOHS, obdobně čl. 101 odst. 1 písm. a) SFEU]
	o exkluzivitě prodávajícího		

Zdroj: Vlastní zpracování autorem. Pozn.: u protisoutěžní koordinace označené hvězdičkou (*) není znakem negativní vliv na soutěž.

Jak vyplývá z uvedené tabulky, lze s určitou mírou zjednodušení konstatovat, že se specificky vymezené skutkové podstaty ve větší míře překrývají, nicméně ruské právo je na tyto přeci jen bohatší. To však neznamená, že by v případech, kdy ruská skutková podstata ve výše uvedené tabulce nemá protějšek z úpravy české, respektive unijní, bylo obdobné jednání v našich podmínkách aprobováno. Namísto by v takovém případě byl postih dle generální klauzule. Jako konkrétní příklad, který je v tabulce pro závažnost tohoto jednání v našich podmínkách přímo uveden nad rámec, lze poukázat na vyloučení soutěže při zadávacích řízeních (*bid rigging*) – tomuto je věnována zvláštní pozornost i z hlediska sankcí za přestupek tohoto typu, ÚOHS může za tento delikt uložit mj. správní trest zákazu plnění veřejných zakázek – srov. § 22a odst. 4 ZOHS.

5. Nekalá soutěž

Ruské soutěžní právo zakazuje nekalou soutěž (rusky – *nědobrosověstnaja konkurencija*) již od svého prvopočátku, tj. od roku 1991. Tehdy zákaz nekalé soutěže vyplýval z ustanovení čl. 10 zákona RSFSR ze dne 22.03.1991 č. 948-1 o konkurenci a omezení monopolistické činnosti na trhu zboží (zákon o konkurenci 1991), jímž poprvé došlo k zavedení úpravy nekalé soutěže do ruského (sovětského) právního řádu v souladu se závazkem vyplývajícím z čl. 10 bis Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví, kterou Sovětský svaz ratifikoval již 19. září 1968.²⁵³

Nutno podotknout, že úprava čl. 10 cit. zákona nebyla nijak podrobná a omezila se na obecně formulovaný zákaz nekalé soutěže, aniž bylo přistoupeno byť k obecnému vymezení, co zákonodárce nekalou soutěží rozumí. Definice pojmu nekalé soutěže se do zákona o konkurenci 1991 dostala teprve novelou z roku 1995, podle níž se nekalou soutěží rozuměla jakákoliv jednání (úkony) hospodařících subjektů, jejichž cílem je získání výhod v podnikatelské činnosti, které jsou v rozporu s ustanoveními účinných právních předpisů, obchodními zvyklostmi, požadavky slušnosti, rozumnosti a spravedlnosti, a které mohou způsobit či způsobily škodu jiným hospodařícím subjektům – konkurentům nebo újmu jejich obchodní pověsti. Dřívější úprava vymezila ve svém demonstrativním výčtu pět druhů (skutkových podstat) nekalé soutěže. Jednalo se o následující:

- šíření lživých, nepřesných či zkreslených informací způsobilých způsobit škodu jinému hospodařícímu subjektu nebo újmu jeho obchodní pověsti (reputaci);

²⁵³ PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva : Prospekt, 2016. S. 113-114. K vývoji úpravy nekalé soutěže podrobněji srov. KROTOV, K. S. Istorija pravovogo regulirovanija nědobrosověstnoj konkurencii v Rossii i za ruběžom. *Věstnik Saratovskoj gosudarstvennoj juridičeskoj akademii*. 2017, č. 1(114), s. 128-131. K novějšímu vývoji srov. KABANOV, A. A., Protivodějstvije nědobrosověstnoj konkurencii v Rosii XXI věka. *Věstnik Sankt-Petěrburgskoj juridičeskoj akademii*. 2015, č. 2(27), s. 58-62.

- uvedení spotřebitelů v omyl, pokud jde o charakter, způsob a místo výroby, spotřebitelské vlastnosti a kvalitu zboží;
- nekorektní srovnání v reklamě hospodařícím subjektem jím vyráběného či prodáváného zboží se zbožím jiných hospodařících subjektů;
- svévolné užití obchodní známky, firmy nebo značky zboží, jakož i napodobení formy, balení, vnější úpravy zboží jiného hospodařícího subjektu;
- získání, užití, šíření vědecko-technických, výrobních nebo obchodních informací, včetně obchodního tajemství, bez souhlasu jejich držitele.

Výše uvedené vymezení nekalé soutěže (generální klauzule), jakož i shora uvedený demonstrativní výčet byl postupem času pouze částečně upraven novelami zákona o konkurenci 1991 a následně *de facto* 26. července 2006 převzat zákonem o ochraně konkurence, který s účinností od 26. října 2006 nahradil zákon o konkurenci 1991. Lze tedy uvést, že výše uvedená úprava zůstala s určitými výhradami v Ruské federaci nezměněna až do roku 2016.

Dne 5. ledna 2016 vešla v účinnost novela zákona o ochraně konkurence provedená federálním zákonem ze dne 5. října 2015 č. 275-FZ, kterou byl zcela zrušen dosavadní článek 14 původního zákona o ochraně konkurence obsahující obecný zákaz nekalé soutěže a strohé vymezení pěti skutkových podstat nekalosoutěžního jednání (viz též níže) a nahrazen novými, podrobnějšími články 14.1 až 14.8. Vymezení pojmu nekalé soutěže (v čl. 4 odst. 9 zákona o ochraně konkurence) a všeobecný zákaz nekalé soutěže – to vše zůstalo ve své podstatě touto novelou nedotčeno.

V podkapitole 2.3 této práce již bylo poukázáno na obecné specifikum ruské úpravy nekalé soutěže oproti úpravě české – úprava nekalé soutěže nemá tak zřetelný soukromoprávní charakter, jak je tomu v právu českém. I v oblasti nekalé soutěže vykonává ruský antimonopolní orgán svůj dozor a postihuje reprobované chování veřejnoprávními prostředky zákona o ochraně konkurence. Na nekalou soutěž vedle toho dopadají normy zákona o správních deliktech. V ruském právu je tak nekalosoutěžní problematika výrazněji veřejnoprávní, třebaže toto nebrání jednotlivým hospodařícím subjektům domáhat se svých soukromoprávních nároků paralelně u soudu (k tomu srov. též kapitolu 6 této práce).

5.1 Vymezení nekalé soutěže a její všeobecný zákaz (generální klauzule)

Bylo již naznačeno, že obecné legální vymezení nekalé soutěže zůstalo od zavedení tohoto institutu, včetně všeobecného zákazu takového jednání, do právního řádu Ruské federace ve své podstatě nezměněno.

Zatímco jednotlivé skutkové podstaty nekalé soutěže jsou vymezeny v hlavě 2.1 zákona o ochraně konkurence, která rovněž obsahuje zákaz nekalosoutěžního chování, obecné ustanovení o nekalé soutěži nalezneme ve všeobecných ustanoveních hlavy 1, konkrétně v čl. 4 odst. 9 zákona, který vymezuje nekalou soutěž jako jednání hospodařících subjektů (skupiny osob) směřující k získání výhod při výkonu podnikatelské činnosti, které je v rozporu s právními předpisy Ruské federace, obyčeji obchodního styku, požadavky slušnosti, rozumnosti a spravedlnosti, a které způsobilo nebo může způsobit škodu jiným hospodařícím subjektům, které jsou konkurenty, nebo jim způsobilo nebo může způsobit újmu na jejich obchodní pověsti. Jak bylo naznačeno, na uvedené vymezení nekalé soutěže v rámci čl. 4 vymezujícím základní pojmy zákona o ochraně konkurence navazuje článek 14.8 téhož zákona, podle něhož se nepřipouští ani jiné formy nekalé soutěže, než uvedené v čl. 14.1-14.7 – o jednotlivých skutkových podstatách nekalé soutěže bude ještě dále pojednáno. Obecný zákaz nekalé soutěže tak vyplývá až z článku 14.8 zákona o ochraně konkurence.

Takto uvedené vymezení nekalé soutěže ve spojení se všeobecným zákazem nekalé soutěže představuje generální klauzuli, byť se tento pro české a evropské soutěžní právo pojem typický v ruské právní literatuře vyskytuje zřídka (v ruském jazyce – *генеральная оговорка*).²⁵⁴ Bez ohledu na skutečnost, jaké pojmosloví se v ruském právním řádu pro všeobecný zákaz nekalé soutěže používá, platí, že se ani podle ruského práva nekalá soutěž nepřipouští, respektive se zakazuje.

Nekalá soutěž, jak se podává v ustanovení čl. 4 odst. 9 zákona o ochraně konkurence, má dle obecného vymezení tyto čtyři znaky:

²⁵⁴ Srov. například: PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nedobrosovestnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva : Prospekt, 2016. S. 134. V ruské literatuře se setkáme s pojmem „generální klauzule“ spíše v publikacích věnovaných evropskému soutěžnímu právu.

- jednání hospodařících subjektů, respektive skupiny osob,
- uvedené jednání směřuje k získání výhod při výkonu podnikatelské činnosti,
- jednáním je dán rozpor s právními předpisy, obyčeji obchodního styku, slušností, rozumností a spravedlností,
- jinému hospodařícímu subjektu – konkurentovi – v důsledku toho vznikne škoda, popřípadě alespoň může vzniknout škoda, nebo újma, respektive možnost újmy, na obchodní pověsti.

O obsahu a významu jednotlivých znaků se pojednává dále.

5.1.1 Jednání hospodařícího subjektu (skupiny osob)

Jednáním hospodařícího subjektu (skupiny osob) se především rozumí jeho aktivní (komisivní) jednání, tj. konání. Ruská právní literatura však není zcela jednotná v otázce, zda se hospodařící subjekty mohou i svou nečinností dopustit nekalé soutěže.

O. A. Gorodov ve své publikaci uvádí doslova: *„Jednání hospodařícího subjektu nebo skupiny osob, jakožto charakteristika jednání nekalé soutěže znamená, že takový prvek chování, kterým je nečinnost, nemůže být brán v úvahu při kvalifikaci jednání jako nekalosoutěžního.“*²⁵⁵ Obdobně i K. Ju. Toťjev ve své publikaci uvádí: *„Objektivní stránku nekalé soutěže tvoří jednání hospodařícího subjektu, tj. jeho aktivní jednání na trhu zboží. Nečinnost podle ruských právních předpisů není nekalou soutěží.“*²⁵⁶ I v publikaci S. A. Puzyrevského je zastáván názor, že znakem nekalé soutěže je aktivní chování, přičemž nečinnost (pasivita) hospodařícího subjektu je pojmově vyloučena z nekalosoutěžního jednání.²⁵⁷

Opačný přístup, tedy že i omisivní jednání (nečinnost) je způsobilé naplnit znaky nekalé soutěže, vyplývá z díla kolektivu autorů Artěmjev, Puzyrevskij, Suškevič a

²⁵⁵ GORODOV, O. A. *Nědobrosověstnaja konkurencija. Teorija i pravopriměnitel'naja praktika*. Moskva: Statut, 2008. S. 12. Obdobně: ČIGRAJ, I. K. Osoběnnosti poňatija nědobrosověstnoj konkurencii v RF. *Věstnik nauki i obrazovanija*. 2017, 6(30), s. 85-87.

²⁵⁶ TOŤJEV, K. Ju. *Konkurentnoje pravo (pravovoje regulirovanije konkurenciji)*. Učebnik. Moskva: izd. RDL, 2000. S. 209.

²⁵⁷ PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva : Prospekt, 2016. S. 139.

dalších.^{258, 259} Autoři k tomuto uvádějí: „Formálně zákon o ochraně konkurence uvádí, že za nekalosoutěžní může být považováno jen jednání, tj. aktivní chování. Zároveň se v praxi vyskytují případy, kdy jednání hospodařícího subjektu má charakter nečinnosti, přestože měl tento povinnost určitým způsobem jednat. Konkrétně k uvedení spotřebitele v omyl může dojít zamlčením jednotlivých vlastností zboží, což vede u spotřebitele ke zkreslené představě o jeho spotřebitelských vlastnostech.“²⁶⁰

Podle názoru autora práce není explicitní neuvedení slova „nečinnost“ či slova jiného obdobného významu do vymezení pojmu nekalé soutěže na překážku výkladu, že i omisivním jednáním může hospodařící subjekt (popř. skupina osob) naplnit znaky nekalé soutěže podle čl. 4 odst. 9 zákona o ochraně konkurence. Porušení povinnosti zdržet se nekalosoutěžního jednání může v ruském právu vyvolat odpovědnost občanskoprávní, správní (administrativní), popřípadě i trestní.

Občanský zákoník Ruské federace výslovně v čl. 1064 (Všeobecné podmínky odpovědnosti za škodu) nestanoví, že ke vzniku občanskoprávní odpovědnosti za škodu postačí i omisivní jednání. Tuto skutečnost však lze dovodit z některých dalších ustanovení OZRF. Například v ustanovení čl. 1069 OZRF, pojednávajícím o odpovědnosti za škodu způsobenou státními orgány, orgány místní samosprávy a jejich úředními osobami, se výslovně uvádí v souvislosti s jednáním v závorce i „nečinnost“. Obdobně v čl. 1099 OZRF, pojednávajícím o náhradě nemajetkové (morální) újmy se rovněž v závorce vedle jednání uvádí i „nečinnost“. V učebnici občanského práva O. A. Sadikova se obecně uvádí, že „protiprávní jednání se může objevovat ve dvou formách – jednání a nečinnosti (opomenutí), přičemž nečinnost lze považovat za protiprávní jen tehdy, kdy

²⁵⁸ ARTĚMJEV, I. Ju., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2012. S. 223. Obdobně v novějším vydání: ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. 2. přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 159.

²⁵⁹ Na okraj lze v této souvislosti poznamenat, že jeden z kolektivu autorů I. Ju. Artěmjev je od r. 2004 doposavad ředitelem Federální antimonopolní služby, tedy dozorového orgánu na úseku práva hospodářské soutěže.

²⁶⁰ ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. 2. přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 159.

*škůdce měl povinnost určitým způsobem jednat.*²⁶¹ Toto pojetí se neliší od pojetí v našem právu. Dále dle ustanovení čl. 2.1 bodu 1 zákoníku Ruské federace o správních (administrativních) deliktech ze dne 30.12.2001 č. 195-FZ, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s ustanovením čl. 14.33 téhož předpisu se nekalosoutěžním jednáním zakládajícím odpovědnost za správní delikt rozumí výslovně i „nečinnost“.²⁶² Konečně, součástí alespoň jedné z výslovně upravených skutkových podstat (po novele účinné od 5. ledna 2016) podle čl. 14.6 zákona o ochraně konkurence se rovněž uvádí výslovně „nečinnost“ jako možný znak skutkové podstaty vyvolání nebezpečí záměny.

Z hlediska práva českého není sporu o tom, že jednáním se rozumí nejen jednání aktivní (komisivní), ale též jednání pasivní (omisivní, spočívající v opomenutí).²⁶³ V přístupu ruského zákonodárce, který obvykle poměrně vyčerpávajícím a popisným způsobem definuje právní pojmy, vymezuje právní instituty, může být spatřován některými autory důvod, že výslovným neuvedením slova „nečinnost“ v čl. 4 odst. 9 zákona o ochraně konkurence nebude tato způsobila zakládat odpovědnost (občanskoprávní či správní) za nekalosoutěžní jednání. Na druhou stranu však s ohledem na výslovná ustanovení zákoníku o správních (administrativních) deliktech obsahující slovo „nečinnost“, respektive s ohledem na přístup ruské doktríny k otázce pojmu „jednání“ lze konstatovat, že i omisivní jednání je způsobilé za určitých okolností vyvolat právní odpovědnost za porušení ustanovení o nekalé soutěži.

K subjektivní stránce tohoto jednání lze uvést, že se z hlediska občanskoprávní odpovědnosti za škodu zpravidla vyžaduje zavinění, které se presumuje (nikoli „jen“ nedbalost jako v právu českém).²⁶⁴ Bez ohledu na zavinění se nahrazuje nemajetková

²⁶¹ SADIKOV, O. N. a kol. *Graždanskoje pravo Rossijskoj Feděraciji. Učebnik. Díl II.* Moskva: Izdatělskij dom „INFRA-M“, 2006. S. 451.

²⁶² Je nutné mít přitom na paměti výrazný veřejnoprávní rozměr nekalé soutěže v ruském právu.

²⁶³ Srov. např. ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva Obecná část. Soutěžní právo.* 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. S. 307.

²⁶⁴ Obdobně: ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik.* 2. přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 261. Dále obdobně: PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobie.* Moskva: Prospekt, 2016. S. 127. Někteří autoři dovozují dokonce úmysl z hlediska

újma mj. v případě, kdy je újma způsobena šířením informací zasahujících do cti, důstojnosti či obchodní pověsti.²⁶⁵ Právě újma na obchodní pověsti je alternativním znakem generální klauzule nekalé soutěže (srov. podkapitolu 5.1.4 níže).

5.1.2 Získání výhod při výkonu podnikatelské činnosti

Znakem nekalé soutěže je podle čl. 4 odst. 9 i směřování hospodařícího subjektu (skupiny osob) k získání výhod při výkonu podnikatelské činnosti. Cíl hospodařícího subjektu (skupiny osob) spočívající ve snaze dosáhnout výhod při podnikatelské činnosti nelze sám o sobě považovat za nelegitimní či dokonce nelegální. Obecně je cílem řady subjektů působících na trhu opatření určitých výhod – například nabytí většího podílu na trhu, navýšení zisku či obrátu. Ten však není sám o sobě škodlivý pro konkurenci, naopak je spíše projevem konkurence. Škodlivosti takový cíl dosahuje až v případě, kdy se takového cíle pokouší hospodařící subjekt (skupina osob) dosáhnout protiprávními prostředky. Postihováno tedy není jakékoli jednání směřující k získání výhod, ale pouze jednání směřující k získání výhod neoprávněných.

Získávání výhod podle tohoto znaku má být dosaženo při výkonu podnikatelské činnosti. Podnikáním (podnikatelskou činností) se podle čl. 2 bodu 1 OZRF (obdobně jako v právu českém) rozumí samostatná činnost, vykonávaná na vlastní riziko, která směřuje k systematickému dosahování zisku, a to užíváním majetku, prodejem zboží, výkonem prací či poskytováním služeb. Z dikce vymezení tohoto znaku nekalé soutěže dle zákona o ochraně konkurence „jednání hospodařících subjektů (skupiny osob) směřující k získání výhod *při výkonu podnikatelské činnosti*“ dovozuje O. A. Gorodov, že se takového jednání mohou dopustit toliko hospodařící subjekty – podnikatelé, kteří jsou řádně zapsáni v příslušném rejstříku.²⁶⁶ Obecně platí, že subjektem jednání majícího znaky nekalé soutěže je hospodařící subjekt, popřípadě celá tzv. skupina osob. Osoby, které vykonávají podnikatelskou činnost, musí být dle čl. 2 bodu 1 OZRF

subjektivní stránky – srov. např. PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva : Statut, 2010. S. 285.

²⁶⁵ Podrobněji viz též podkapitolu 6.2.1. Ke správní (administrativní) a trestní odpovědnosti srov. podkapitoly 6.2.2 a 6.2.3.

²⁶⁶ GORODOV, O. A. *Nědobrosověstnaja konkurencija. Těorija i pravopriměnitělnaja praktika*. Moskva: Statut, 2008. S. 13.

zaregistrovány s určitými výjimkami, např. ustanovení čl. 22 bodu 1 OZRF předpokládá i podnikání fyzických osob bez nutnosti registrace (v některých případech).²⁶⁷

5.1.3 Rozpor s právními předpisy, obyčejí obchodního styku, slušností, rozumností a spravedlností

Dalším znakem nekalosoutěžního jednání dle ruského práva je jeho rozpor s právními předpisy Ruské federace, obyčejí obchodního styku, slušností, rozumností a spravedlností. Přestože je v příslušné části vymezení nekalé soutěže uvedena slučovací spojka „a“ mezi slovy rozumnost a spravedlnost, podle Artěmjeva a kol. postačí, aby byl naplněn rozpor byť jen s jedním z uvedených znaků, nikoliv se všemi zároveň.²⁶⁸ Autorovi práce se nepodařilo najít v judikatuře ničeho, co by tento závěr vyvracelo. Je tak nasnadě otázka, proč ve vymezení není tedy jiná spojka. Nicméně tento znak by zřejmě postrádal smyslu, pokud by se šlo o rozpor s právními předpisy, obyčejí obchodního styku, slušností, rozumností a spravedlností kumulativně.

Pokud jde o *rozpor s právními předpisy Ruské federace*, jedná se o porušení normy (norem), které jsou obsaženy v těchto psaných pramenech práva. Otázkou zůstává, zda se těmito předpisy rozumí veškeré právní předpisy (tj. předpisy jakékoli právní síly), či zda se vyžaduje rozpor s předpisy kvality (federálního) zákona. Odborná veřejnost přitom není zcela jednotná ohledně této otázky a vykládá rozsah pojmu právních předpisů Ruské federace v tomto kontextu odlišně. Kupříkladu K. Ju. Toťjev²⁶⁹ zastává užší výklad, tedy že mezi právní předpisy Ruské federace je v daném kontextu vhodnější řadit jen zákony, nikoli podzákoné právní předpisy, neboť podzákoné právní předpisy mají být se zákony v souladu, když i vymezení nekalé soutěže je zakotveno v zákoně o ochraně konkurence. Pouhé porušení podzákoného právního předpisu by tak samo o sobě nemělo vést k naplnění příslušného znaku generální klauzule nekalé soutěže – porušení právních předpisů Ruské federace. Toťjev přitom připouští, že v praxi se vyskytuje spíše širší výklad, zahrnující do pojmu právních předpisů Ruské federace i

²⁶⁷ Toto je však v ruském právu novinkou od roku 2017.

²⁶⁸ ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik. 2. přepracované a doplněné vydání*. Moskva: Izd. dom Vyššej školy ekonomiki, 2014. S. 159.

²⁶⁹ Např. TOŤJEV, K. Ju. *Konkurentnoje pravo (pravovoje regulirovanije konkurenciji)*. Učebnik. Moskva: izd. RDL, 2000. S. 210 an.

podzákonné právní předpisy. O. A. Gorodov zastává širší výklad a má oproti Tot'jevovi za to, že do tohoto pojmu je třeba zahrnout všechny normativní právní akty.²⁷⁰

Pokud jde o *obyčej obchodního styku* (obchodní zvyklosti), tyto vymezuje článek 5 bod 1 OZRF jako pravidla chování, která vznikla a jsou široce uplatňována ve kterékoli oblasti podnikatelské či jiné činnosti a nejsou zakotvena jako pravidlo chování v právních předpisech. Podle citovaného ustanovení není rovněž třeba, aby bylo takové pravidlo chování uvedeno v jakémkoli (písemném) dokumentu. Obyčej obchodního styku se uplatňují pouze v případech, nevyplývá-li něco jiného ze smlouvy či právních předpisů Ruské federace (čl. 5 bod 2 OZRF).

Konečně i jednání rozporné s pravidly *slušnosti, rozumnosti a spravedlnosti*, pokud zároveň dojde k naplnění ostatních znaků vyplývajících z vymezení nekalé soutěže, je způsobilé založit odpovědnost v důsledku porušení zákazu nekalé soutěže. Ve všech třech případech se jedná o neurčité právní pojmy, kde je zákonodárcem dán prostor k výkladu orgánu aplikujícímu právo v konkrétním případě. Podle ustanovení čl. 10 bodu 5 OZRF se presumuje dobrá víra účastníků občanskoprávních poměrů, jakož i rozumnost jejich jednání. Při aplikaci kritéria rozumnosti se vychází z rozumnosti průměrného člověka.²⁷¹

5.1.4 Vznik (možnost vzniku) škody nebo újmy na obchodní pověsti

Posledním znakem nekalé soutěže je vznik škody či alespoň hrozba vzniku škody jinému hospodařícímu subjektu, který je konkurentem, respektive újmy či alespoň hrozba vzniku újmy na obchodní pověsti konkurenta.

Pojem škody podle práva ruského je obdobný témuž pojmu v českém právním prostředí. Škodou (rusky – *ubytki*) se dle ustanovení čl. 15 bodu 2 OZRF rozumí náklady, které osoba, jejíž právo bylo porušeno, vynaložila nebo musí vynaložit za účelem obnovy porušeného práva, respektive ztráta nebo poškození jejího majetku (skutečná škoda; rusky – *realnyj uščerb*), jakož i nedosažené příjmy, kterých by tato osoba dosáhla za

²⁷⁰ GORODOV, O. A. *Nědobrosověstnaja konkurencija. Těorija i pravopriměnitělnaja praktika*. Moskva: Statut, 2008. S. 14.

²⁷¹ VARLAMOVA, A. N. *Konkurentnoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2009. S. 345.

obvyklých podmínek občanského obratu, pokud by její právo nebylo porušeno (ušlý zisk; rusky – *upuščenaja vygoda*). Podle zákona o ochraně konkurence postačí, pokud jednáním hospodařícího subjektu (skupiny osob) dojde ke vzniku škody alespoň potenciálně, tj. k možnosti vzniku škody.

Vedle toho (alternativně) je čtvrtým znakem vznik újmy, byť jen potenciální, konkurentovi v důsledku nekalosoutěžního jednání hospodařícího subjektu. Tato újma se však musí vázat k obchodní pověsti konkurujícího hospodařícího subjektu.

Obchodní pověstí (rusky – *dělovaja reputacija*) ruští autoři rozumějí „všeobecný názor o profesních přednostech a nedostacích osoby,²⁷² nebo „všeobecné hodnocení činnosti a výrobků hospodařícího subjektu, kterého bylo dosaženo v průběhu delší doby,²⁷³ Obdobně i u nás jde o „souhrn určitých aspektů, který ve sféře podnikání vytváří celkový dojem, jakým ten který soutěžitel, jeho výrobky a služby působí navenek.“²⁷⁴ V tomto smyslu je zřejmě obsah pojmu a jeho vnímání více méně podobný v Rusku i České republice.

Na tomto místě je však nutné se pozastavit nad okruhem osob chráněných generální klauzulí. Z dikce ustanovení čl. 4 odst. 9 zákona o ochraně konkurence nevyplývá, že by vznik alespoň potenciální škody, respektive újmy na obchodní pověsti osobám jiným, nežli hospodařícím subjektům – konkurentům, zakládal u hospodařícího subjektu (skupiny osob) odpovědnost za takové jednání. Jinými slovy uvedeným ustanovením jsou chráněny toliko hospodařící subjekty – konkurenti, nikoli například spotřebitelé či jiní zákazníci. Přitom nelze vyloučit, že škoda (být potenciální) může vzniknout i jiným osobám, nežli konkurentům, právě typicky zákazníkům subjektu, jehož jednání jinak vykazuje ostatní znaky generální klauzule. Varlamova v této souvislosti poukazuje konkrétně na ustanovení čl. 14 odst. 2 zákona o ochraně konkurence (ve znění do 5. ledna 2016), které má svou obdobu v současném znění čl. 14.2, se skutkovou podstatou spočívající v uvedení v omyl ohledně kvality a

²⁷² ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. 2. přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 161.

²⁷³ TOŤJEV, K. Ju. *Konkurentnoje pravo (pravovoje regulirovanije konkurenciji)*. Učebnik. Moskva: izd. RDL, 2000. S. 216.

²⁷⁴ MUNKOVÁ, J. *Právo proti nekalé soutěži. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. S. 79.

spotřebitelských vlastností, množství, místa výroby zboží apod., neboť v tomto případě jsou to především zákazníci (včetně spotřebitelů), nežli konkurenti, kdož jsou následky tohoto jednání fakticky poškozeni.²⁷⁵ Puzyrevskij a kol. uvádějí výslovně: „[V]znik škody spotřebiteli nepatří ke znakům nekalé soutěže a není předmětem dokazování při kvalifikaci jednání hospodařícího subjektu. Rozhodující je v takovém případě vznik škody právě hospodařícímu subjektu – konkurentovi. Pokud vznikne škoda spotřebiteli, avšak hospodařícímu subjektu – konkurentovi nikoliv, nelze v takovém případě hovořit o nekalosoutěžním jednání.“²⁷⁶

Z uvedeného tak vyplývá, že z hlediska čtvrtého, posledního znaku, nekalé soutěže podle ruského práva vzniká odpovědnost za porušení zákazu nekalé soutěže pouze v případě, že hrozba škody, respektive újmy na obchodní pověsti je dána ve vztahu k jinému hospodařícímu subjektu – konkurentovi.

5.2 Jednotlivé skutkové podstaty nekalé soutěže

Bylo již výše uvedeno, že v posledních letech došlo v ruském soutěžním právu k podstatné novelizaci jednotlivých skutkových podstat nekalé soutěže. Článek 14 bod 1 zákona o ochraně konkurence ve znění účinném do 5. ledna 2016 obsahoval ve svých odstavcích pět výslovně vymezených skutkových podstat nekalé soutěže. Tyto skutkové podstaty nebyly v dřívějším znění zákona o ochraně konkurence zvláště pojmenovány jako v českém občanském zákoníku, respektive dříve v českém obchodním zákoníku, respektive jako v účinném znění ruského zákona o ochraně konkurence. Zákonodárce byl, pokud jde o jejich vymezení poměrně dosti stručný, oproti jinak převládajícímu popisnému přístupu prostupujícímu přinejmenším zákon o ochraně konkurence. Mezi výslovně upravené a zakázané skutkové podstaty do ledna 2016 patřily tyto:

- šíření lživých, nepřesných nebo zkreslených informací (údajů), které mohou způsobit škodu hospodařícímu subjektu nebo způsobit újmu jeho obchodní pověsti;

²⁷⁵ VARLAMOVA, A. N. *Konkurentnoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2009. S. 346.

²⁷⁶ PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobije*. Moskva : Prospekt, 2016. S. 145.

- uvedení v omyl ohledně charakteru, způsobu a místa výroby, spotřebitelských vlastností, kvality a množství zboží nebo ohledně jeho výrobců,
- nekorektní srovnávání hospodařícím subjektem vyráběného nebo prodáváného zboží se zbožím vyráběným nebo prodáváním jinými hospodařícími subjekty,
- prodej, výměna nebo jiné uvedení zboží do oběhu, pokud tím dojde k neoprávněnému užití výsledků duševní činnosti a s nimi srovnatelných prostředků individualizace právnické osoby nebo prostředků individualizace produkce, výkonů, služeb,
- neoprávněné získání, využití, vyzrazení informace, která je obchodním, služebním nebo jinak zákonem chráněným tajemstvím.

Výše uvedené představovalo skutečně kompletní úpravu jednotlivých skutkových podstat nekalé soutěže, která nebyla zákonem nijak dále rozvedena. Je též zřejmé, že první tři skutkové podstaty zůstaly od roku 1991 do novely účinné 5. ledna 2016 beze změn zásadního charakteru. V případě dalších dvou skutkových podstat došlo přece jen k určitým formulačním změnám.²⁷⁷ Podle článku 14 bodu 2 zákona o ochraně konkurence ve znění účinném do 5. ledna 2016 bylo vedle toho výslovně zakázáno rovněž nekalosoutěžní chování spočívající v nabytí a využití výlučného práva k prostředkům individualizace právnické osoby, prostředkům individualizace produkce, výkonů nebo služeb.

S účinností novely zákona o ochraně konkurence provedené federálním zákonem ze dne 5. října 2015 č. 275-FZ byl celý článek 14 zákona o ochraně konkurence zrušen a nahrazen články 14.1 až 14.8. Články 14.1 až 14.7, zavedené novelou, přitom především obsahově podrobněji specifikují jednotlivé skutkové podstaty ve srovnání s dřívější úpravou, respektive též zavádějí zcela novou úpravu některých jednotlivých zvláště upravených skutkových podstat nekalé soutěže. Článek 14.8 obsahuje výslovný zákaz i jiných forem nekalé soutěže nežli těch, jež jsou uvedeny v člancích 14.1 až 14.7 zákona o ochraně konkurence. Výslovně upravenými skutkovými podstatami tedy jsou:

- diskreditace (zlehčování) – čl. 14.1 zákona o ochraně konkurence,
- uvedení v omyl – čl. 14.2 zákona o ochraně konkurence,

²⁷⁷ Srov. skutkové podstaty dle čl. 10 zákona o konkurenci 1991 výše.

- nekorektní srovnávání – čl. 14.3 zákona o ochraně konkurence,
- nekalá soutěž nabytím a využitím výlučného práva k prostředkům individualizace právnické osoby, prostředkům individualizace zboží, prací nebo služeb – čl. 14.4 zákona o ochraně konkurence,
- nekalá soutěž spojená s užitím výsledků duševní činnosti – čl. 14.5 zákona o ochraně konkurence,
- vyvolání nebezpečí záměny – čl. 14.6 zákona o ochraně konkurence, a
- neoprávněné nabytí, užití šíření informací, která je obchodním či jiným zákonem chráněným tajemstvím – čl. 14.7 zákona o ochraně konkurence.

Ve shora uvedeném výčtu se jedná spíše o názvy skutkových podstat, které jsou dále specifikovány. A v tomto je podstatný rozdíl oproti úpravě předcházející účinnosti novely.

O jednotlivých výslovně upravených skutkových podstatách se pojednává níže. Autor přitom zdůrazňuje, že se nejedná o úplný výčet forem nekalé soutěže, neboť vedle toho jsou zakázány (čl. 14. 8 zákona o ochraně konkurence) i jiné formy nekalé soutěže. V takovém případě se při kvalifikaci nekalosoutěžního jednání vychází přímo z generální klauzule uvedené v čl. 4 odst. 9, o čemž již bylo pojednáno.

Aby bylo možno učinit závěr o porušení zákona, je nutné, aby i v případě jednání podle specifikovaných skutkových podstat byly naplněny znaky generální klauzule.²⁷⁸ Tento závěr ostatně vyplývá z dikce u každé skutkové podstaty, neboť každá je uvozena slovy: „*Nepřipouští se nekalá soutěž...*“,²⁷⁹ čímž se fakticky odkazuje na obecné vymezení nekalé soutěže v čl. 4 odst. 9 zákona o ochraně konkurence.

5.2.1 Diskreditace (zlehčování)

Úpravu diskreditace (zlehčování), respektive její zákaz, obsahuje ustanovení článku 14.1 zákona o ochraně konkurence. Obdobný zákaz, včetně vymezení této skutkové podstaty, zákon obsahoval i před novelou účinnou od 5. ledna 2016

²⁷⁸ Srov. KIRILOV, V. Pravovyje aspekty nedobrosovestnoj konkurencii put'jom vvedenija v zabluždženije. *Centralnyj naučnyj věstnik*. 2017, č. 2(18), s. 20-22.

²⁷⁹ Rusky – „*Ně dopuskajetsja nědobrosověstnaja konkurencija...*“

v ustanovení čl. 14 bodě 1 odst. 1 zákona o ochraně konkurence, třebaže vymezení nebylo natolik konkretizováno, jak je tomu nyní, když je v současné úpravě, oproti dřívější, uveden též demonstrativní výčet okolností, v nichž ruský zákonodárce spatřuje zlehčování. Jinak je úprava diskreditace ve své podstatě totožná. Ustanovení čl. 14.1 zákona o ochraně konkurence navazuje na článek 10 bis odst. 3 bod 2 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví, která přistoupivší strany zavazuje k zákazu falešných údajů při provozování obchodu, které by mohly poškodit dobrou pověst podniku, výrobků nebo průmyslové nebo obchodní činnosti soutěžitele.

Podle čl. 14.1 zákona o ochraně konkurence se tedy *„zakazuje nekalá soutěž diskreditací (zlehčováním), tedy šíření lživých, nepřesných či zkreslených informací, které mohou způsobit škodu hospodařícímu subjektu a (nebo) způsobit újmu jeho obchodní pověsti, zejména ohledně:*

- 1) kvality a spotřebních vlastností zboží nabízeného k prodeji jiným hospodařícím subjektem – konkurentem, určení takového zboží, způsobů a podmínek jeho výroby či použití, výsledků očekávaných při využití takového zboží, jeho způsobilosti pro vymezené účely;*
- 2) množství zboží nabízeného jiným hospodařícím subjektem – konkurentem, jeho dostupnosti na trhu, možnosti jeho nabytí za určitých podmínek, skutečné velikosti poptávky po takovém zboží;*
- 3) podmínek, za nichž se nabízí zboží k prodeji jiným hospodařícím subjektem, zejména ohledně ceny zboží.“*

Toto ustanovení tedy postihuje jednání hospodařícího subjektu (skupiny osob) spočívající v šíření informací, zejména o zboží a službách, které se týkají konkurenta takového hospodařícího subjektu. Cílem tohoto jednání je poškodit konkurenta – snížit mu tržby, odlákat zákazníky, respektive tomuto vůbec zhoršit *image* v očích třetích osob.

Šířením informací se rozumí distribuce takových informací třetím osobám, a to za tím účelem, aby se jim tyto informace staly známými. Šíření informací může probíhat řadou způsobů, typicky například reklamou ve sdělovacích prostředcích či na internetu, poskytováním rozhovorů, prohlášeními, veřejnými vystoupeními, korespondencí (vč. elektronické), jakož i dalšími myslitelnými způsoby; zákon o ochraně konkurence nijak

způsoby šíření nekonkretizuje. Nerozhodné je, zda skutečně vejdou uvedenými prostředky tyto informace třetím osobám ve známost. Stejně tak není podstatný ani případný počet adresátů takové informace. Již samo jednání ve snaze uvést ve známost určitému či neurčitěmu okruhu adresátů takové informace je protiprávní a zakázané. Z vymezení diskreditace vyplývá, že postačí pouhá možnost, že dojde ke vzniku škody na straně konkurenta, respektive možnost újmy na obchodní pověsti.

Není však zakázáno šíření jakýchkoli informací, nýbrž pouze informací lživých, nepřesných či zkreslených.²⁸⁰ Lživost, nepřesnost, jakož i zkreslenost informace znamená ve větší či menší míře její rozpor se skutečným stavem, rozpor s realitou. Konkrétně lživostí je naprostý nesoulad se skutečností, v tomto případě lze hovořit i o smyšlence. Vedle toho nepřesnou je informace, která sice má z části reálný základ, obsahuje však některé odchylky od skutečnosti. V případě informací zkreslených se může jednat o informace ve své podstatě pravdivé, nicméně jsou-li vytrženy z kontextu, mohou být třetími osobami nesprávně chápány.²⁸¹ I v případě, kdy jsou šířeny informace lživé, nepřesné či zkreslené musí být způsobilé přivodit jiným hospodařícím subjektům – konkurentům škodu či újmu na obchodní pověsti.

5.2.2 Uvedení v omyl

Další specifickou skutkovou podstatu upravuje ustanovení čl. 14.2 zákona o ochraně konkurence, a sice uvedení v omyl. V tomto případě novelizací (dříve čl. 14 bod 1 odst. 2) nedošlo k doslovnému převzetí „staré“ skutkové podstaty, nicméně její obsah je i po novele nejen zachován, ale především podrobněji popsán. V tomto případě se obecně zakazuje nekalosoutěžní uvádění v omyl, přičemž zákonodárce toto více konkretizuje demonstrativním výčtem okolností, které toto protiprávní jednání blíže charakterizují. Článek 14.2 zákona o ochraně konkurence rovněž navazuje na Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví, podle níž se zakazují údaje nebo tvrzení, jejichž užívání při provozu obchodu by bylo s to uvádět veřejnost v omyl o vlastnosti,

²⁸⁰ Srov. k tomu též: KIRILOV, V. V. Pravovoje regulirovanie nedopuščenijsa diskreditacii kak formy nedobrosovestnoj konkurencii. *Centralnyj naučnyj věstnik*. 2017, č. 2(18), s. 18-20.

²⁸¹ ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. 2. přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 163.

způsobu výroby, charakteristice, způsobilosti k použití nebo o množství zboží (čl. 10 bis odst. 3 bod 3).

Podle uvedeného ustanovení zákona o ochraně konkurence se zakazuje „*nekalá soutěž uvedením v omyl, zejména ohledně:*

1) kvality a spotřebních vlastností zboží nabízeného k prodeji, určení takového zboží, způsobů a podmínek jeho výroby nebo použití, výsledků očekávaných při využití takového zboží, jeho způsobilosti pro vymezené účely;

2) množství zboží nabízeného k prodeji, jeho dostupnosti na trhu, možnosti jeho nabytí za určitých podmínek, skutečné velikosti poptávky po takovém zboží;

3) místa výroby zboží nabízeného k prodeji, výrobce takového zboží, záručních podmínek prodejce nebo výrobce;

4) podmínek, za nichž se zboží nabízí k prodeji, zejména ceny takového zboží.“

Uvedení v omyl má některé ze svých znaků do jisté míry podobné jako je tomu v případě diskreditace (zlehčování). I v případě skutkové podstaty uvedení v omyl je podstatou tohoto jednání uvádění informací, které jsou do větší či menší míry v rozporu se skutečným stavem. Od předcházející skutkové podstaty se však liší nejen tím, že toto ustanovení výslovně nerozlišuje mezi lživostí, nepřesností či zkresleností informace, hovoří toliko o „uvedení v omyl“. Podstatou tohoto ustanovení totiž je uvedení v omyl pokud jde o zboží (respektive údaje o místě výroby a jeho výrobcí, popřípadě další podmínky prodeje, včetně ceny), které se váže k osobě hospodařícího subjektu (popř. skupině osob), nikoli pokud jde o zboží konkurenta, jak je tomu u diskreditace (zlehčování).

Uvést v omyl lze nepochybně i uvedením formálně správné informace, která je však neúplná či vytržená z kontextu, tedy fakticky zkreslená. „*V řadě případů pravdivá tvrzení také mohou uvést spotřebitele v omyl ohledně lepších spotřebitelských vlastností toho či jiného zboží, jestliže se při tom například zdůrazňuje, že právě produkce konkrétního výrobce se v některých parametrech odlišuje, ačkoli shodným parametrům*

*odpovídá i analogická produkce jakéhokoli jiného výrobce.*²⁸² Izolovaná, z kontextu vytržená informace, třebaže je jinak správná, je za určitých okolností skutečně způsobilá uvést třetí osoby v omyl. Totéž platí i pro informaci neúplnou, částečnou.

Uvedením v omyl hospodařící subjekt vytváří u třetích osob (typicky potenciálních zákazníků) mylnou představu či dojem o vlastnostech jím nabízených služeb či zboží. Motivací k tomuto zakázanému jednání hospodařícího subjektu (skupiny osob) může být získání neoprávněného prospěchu (alespoň potenciálně) v důsledku posílení poptávky po vlastní produkci a upevnění či posílení vlastní pozice na trhu zboží, a to na úkor ostatních konkurentů.

Pokud jde konečně o okruh osob, které mají být uváděny v omyl dle této skutkové podstaty, není toto hledisko pro kvalifikaci rozhodné a není ani předmětem dokazování.²⁸³ V omyl jsou však často uváděni koncoví reální či potenciální zákazníci hospodařícího subjektu, respektive jeho konkurentů. Nelze vyloučit uvedení v omyl ani samotných konkurentů. Pro aplikaci ustanovení o uvedení v omyl je však podstatné, aby vykazovalo znaky nekalé soutěže obecně, tj. znaky generální klauzule. Jedním ze znaků je, že v důsledku takového jednání je dána možnost vzniku škody jinému hospodařícímu subjektu – konkurentovi (srov. k tomu též výklad o generální klauzuli nekalé soutěže výše).

Z hlediska věcného rozsahu uvedení v omyl je nutno poukázat na skutečnost, že výčet vlastností není konečný, je to výčet demonstrativní, který však zahrnuje podstatnou část případů, k nimž může obvykle v souvislosti s uvedením v omyl docházet. Lze zmínit, že i v tomto se jedná o určitou novinku v ruském právu, neboť dle předchozího znění zákona o ochraně konkurence byl výčet taxativní a krom toho také užší – omezoval se pouze na uvedení v omyl, pokud jde o charakter, způsob a místo výroby, spotřebitelské vlastnosti, kvalitu zboží, jeho množství a též výrobce zboží. Taxativnost výčtu vyplývala z dikce dřívějšího ustanovení čl. 14 bodu 1 odst. 2 zákona o

²⁸² KIRILOV, V. Pravovyje aspekty nedobrosovestnoj konkurencii putjom vvedenija v zabluždženije. *Centralnyj naučnyj věstnik*. 2017, č. 2(18), s. 20-22.

²⁸³ KIRILOV, V. Pravovyje aspekty nedobrosovestnoj konkurencii putjom vvedenija v zabluždženije. *Centralnyj naučnyj věstnik*. 2017, č. 2(18), s. 20-22.

ochraně konkurence; uvedení v omyl ohledně jiných vlastností či charakteristik zboží či služeb bylo však možno postihovat na základě generální klauzule.

5.2.3 Nekorektní srovnávání

Skutková podstata nekorektního srovnávání také není v ruském právu žádnou novinkou. I úprava zákona o ochraně konkurence účinná do 5. ledna 2016 obsahovala obdobné vymezení nekorektního srovnávání. Podstatnou změnou oproti úpravě předchozí je opět podrobnější specifikace tohoto protiprávního jednání poskytnutím demonstrativního výčtu okolností zakládajících odpovědnost za příslušné porušení zákona.

Článek 14.3 zákona o ochraně konkurence zní: *„Zakazuje se nekalá soutěž nekorektním srovnáváním hospodařícího subjektu a (nebo) jeho zboží s jiným hospodařícím subjektem – konkurentem a (nebo) jeho zbožím, zejména:*

1) srovnání s jiným hospodařícím subjektem – konkurentem a (nebo) jeho zbožím za použití výrazu „nejlepší“, „první“, „číslo jedna“, „nejvíce“, „jedině“, „jedinečný“, jiných slov či označení, která vyvolávají dojem o výhodách zboží a (nebo) hospodařícího subjektu, aniž jsou uvedeny konkrétní charakteristiky či parametry srovnání objektivní povahy, nebo v případě, kdy ujištění obsahující uvedená slova jsou lživá, nepřesná či zkreslená;

2) srovnání s jiným hospodařícím subjektem – konkurentem a (nebo) jeho zbožím, v němž nejsou uvedeny konkrétní srovnatelné charakteristiky či parametry nebo výsledky srovnání nemohou být objektivně přezkoumány;

3) srovnání s jiným hospodařícím subjektem – konkurentem a (nebo) jeho zbožím založené výlučně na nepodstatných či nesouměřitelných skutečnostech, které obsahuje negativní hodnocení činnosti hospodařícího subjektu – konkurenta a (nebo) jeho zboží.“

Nekorektní srovnávání se rozlišuje ve dvou formách – negativní srovnání a pozitivní srovnání.²⁸⁴

²⁸⁴ Obdobně: KIRILOV, V. V. Nekorrektnoje sravnenije kak projavlenije nedorosovestnoj konkurencii. *Centralnyj nauchnyj věstnik*. 2017, č. 2(18), s. 16-18.

Negativním nekorektním srovnáním se rozumí případ, kdy hospodařící subjekt vyzdvihuje své zboží či službu, respektive vlastní kvality vůbec oproti zboží, službě nebo kvalitám konkurenta. V očích třetích osob tak může navodit dojem, že zboží či služby konkurenta, respektive konkurent sám je horší. Takovou situaci lze charakterizovat na příkladu prohlášení: „Mé zboží je lepší nežli zboží někoho jiného.“²⁸⁵ Jedná se *de facto* o diskreditaci konkurenta nekorektním srovnáním. Toto jednání se někdy označuje jako nepřímá diskreditace.²⁸⁶

Pozitivní srovnání oproti tomu spočívá v tom, kdy hospodařící subjekt využije zboží, služby, respektive konkurenta jako takového vůbec, a to jejich pozitivních vlastností, věhlasu, obchodní pověsti. Tomuto by odpovídala například takováto proklamace: „Mé zboží je přinejmenším stejně dobré jako zboží někoho jiného.“²⁸⁷ Takové jednání vykazuje podobu s parazitováním na pověsti dle českého občanského zákoníku (§ 2982 OZ).

Jak již přímo vyplývá z demonstrativního výčtu jednání odpovídajících nekorektnímu srovnání, je nekorektním srovnáním též jednání, kdy hospodařící subjekt uvádí, že on, jeho zboží či služby jsou nejlepší, třebaže se takové prohlášení nezakládá na pravdě – srov. dikci ustanovení čl. 14.3 odst. 3 zákona o ochraně konkurence: „*v případě, kdy ujištění obsahující uvedená slova jsou lživá, nepřesná či zkreslená.*“

Při nekorektním srovnání nemusí být nutně žádným způsobem odkazováno na jiného konkrétního konkurenta. Je to mimo jiné i ten případ, kdy se zboží srovnává s „běžným zbožím“, „jiným zbožím“ – z českých poměrů známý „běžný prací/čistící/leštící prostředek“. I v tomto jednání lze za určitých okolností spatřovat znaky nekorektního srovnání.

²⁸⁵ PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva : Statut, 2010. S. 291.

²⁸⁶ Čl. 14 bod 1 odst. 3. In: ARTĚMJEV, I. Ju. a kol. *Naučno-praktičeskij kommentarij k Feděralnomu zakonu „O zaščitě konkurencii“ (postatějnyj)*. Moskva: Statut, 2015. [Právní informační systém KonsultantPljus]. (Dostupné na: <http://www.consultant.ru/> ke dni 04.05.2019).

²⁸⁷ PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva : Statut, 2010. S. 291.

Nelze konečně vyloučit, že v jednočinném souběhu s nekorektním srovnáním dojde k naplnění znaků skutkové podstaty nekalé soutěže i podle jiného ustanovení zákona o ochraně konkurence. Postih takového jednání hospodařícího subjektu je zásadně přípustný.

5.2.4 Nekalá soutěž nabytím a využitím výlučného práva k prostředkům individualizace právnické osoby, prostředkům individualizace zboží, prací nebo služeb

Tato skutková podstata jako samostatně výslovně upravená rovněž není v ruské úpravě nekalé soutěže novinkou – do 5. ledna 2016 měla svou obdobu v ustanovení čl. 14 bodě 2 zákona o ochraně konkurence. Podle ustanovení čl. 14.4 bodu 1 zákona o ochraně konkurence se zakazuje „*nekalá soutěž spojená s nabytím a využitím výlučného práva k prostředkům individualizace právnické osoby, prostředku individualizace zboží, prací či služeb.*“

Prostředky individualizace právnické osoby, jakož i individualizace zboží, prací nebo služeb upravuje hlava 76 v rámci části čtvrté a VII. dílu OZRF. Těmito prostředky se rozumí zejména následující:

- práva k obchodní firmě (rusky – *firměnnoje naimenovanije*) – čl. 1473 a násl. OZRF,
- práva k ochranné známce (rusky – *tovarnyj znak*, popř. *znak obsluživanja*²⁸⁸) – čl. 1477 a násl. OZRF,
- práva k označení původu zboží (rusky – *naimenovanije mesta proischoždenija tovara*) – čl. 1516 a násl. OZRF, a
- právo k obchodnímu označení, respektive obchodní značce (rusky – *kommerčeskoje oboznačenie*) – čl. 1538 a násl. OZRF.

Porušením článku 14.4 zákona o ochraně konkurence je tak bezpochyby neoprávněný zásah do výše uvedených práv. Bylo by nad rámec rozsahu komparace pro účely této práce podrobně popisovat a analyzovat detaily jednotlivých průmyslových

²⁸⁸ Ruské právo v souvislosti s českým pojmem „ochranná známka“ terminologicky rozlišuje mezi ochrannou známkou ve vztahu ke zboží (*tovarnyj znak*) a ochrannou známkou ve vztahu ke službám a pracím (*znak obsluživanja*) – srov. k tomu ustanovení čl. 1473 OZRF.

práv na označení. Lze v tomto ohledu pro účely této práce konstatovat, že se ruská úprava „prostředků individualizace právnické osoby, zboží, prací a služeb“ významným způsobem neodlišuje od tuzemské úpravy ochrany práv na označení, tj. ochrany firmy dle ustanovení § 423 a násl. OZ, respektive od úpravy práv k ochranné známce dle zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů, ochrany označení původů dle zákona č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů. Pokud jde o práva k obchodnímu označení, české právo sice nemá obdobnou specifickou úpravu jako ruské právo v čl. 1538 a násl. OZRF, kde je pojem obchodního označení definován, včetně rozsahu ochrany a vztahu obchodního označení k obchodní firmě a ochranné známce,²⁸⁹ nicméně i české právo poskytuje soukromoprávní ochranu jiným (zvláštním) označením, která nepodléhají registraci tak jako např. obchodní firma či ochranná známka. Tato jiná (zvláštní) označení, např. loga, obchodní značky (brandy) apod. jsou v českém právu chráněna zejména prostředky práva proti nekalé soutěži (srov. k tomuto ustanovení § 2976 a násl. českého OZ, zejména úpravu klamavého označení zboží nebo služeb dle § 2978 OZ, popřípadě parazitování na pověsti dle § 2983 OZ apod.). Obchodní označení v ruském právu, obdobně jako jiná (zvláštní) označení v právu českém, se taktéž nezapisují do zvláštního rejstříku.

Jako jeden z příkladů nekalé soutěže podle ustanovení čl. 14.4 zákona o ochraně konkurence tak bylo Federální antimonopolní službou shledáno jednání hospodařícího subjektu ООО „Socialnaja Aptěka Stavropol“ (česky v překladu: Sociální lékárna Stavropol s.r.o.), který ve snaze využít dobrého jména konkurujícího hospodařícího subjektu Gosudarstvennoje Unitarnoje Predprijatije Stavropolskogo kraja „Socialnaja aptěka“ (česky v překladu: Státní jednotný podnik Stavropolského kraje Sociální lékárna) začlenil slova „socialnaja aptěka“, tj. sociální lékárna do své obchodní firmy, ačkoli tato již dávno byla součástí obchodní firmy jiného.²⁹⁰

²⁸⁹ Ochrana obchodního označení, práva k obchodní firmě a práva k ochranné známce působí vedle sebe nezávisle (srov. čl. 1541 OZRF).

²⁹⁰ Rešeníje Kollegialnogo organa FAS – Apellacionnoj kollegii FAS ot 21.12.2017, o žalobě ООО „Socialnaja aptěka Stavropol“ na rešeníje i predpisanije Stavropolskogo UFAS N 21, dostupné na: <https://br.fas.gov.ru/documents/fd9dcd54-11a1-44af-ba43-446d6da2b439/>, ke dni 04.05.2019.

Z dikce článku 14.4 zákona vyplývá, že se zakazuje nekalá soutěž spojená s *nabytím a využitím* výlučného práva k prostředkům individualizace; pro aplikaci tohoto ustanovení se vyžaduje, aby hospodařící subjekt kumulativně nabyl a využil tohoto práva. Uvedený závěr vyplývá především z bodu 169 usnesení pléna Nejvyššího soudu Ruské federace ze dne 23.04.2019 č. 10 „O aplikaci části čtvrté občanského zákoníku Ruské federace“, v němž se mimo jiné uvádí, že nekalosoutěžním dle článku 14.4 je nabytí a zároveň využití výlučného práva k prostředkům individualizace. Samotné nabytí (nikoliv však využití) prostředku individualizace by za předpokladu naplnění ostatních znaků nekalé soutěže bylo možné postihnout za užití generální klauzule nekalé soutěže.²⁹¹

Ustanovení čl. 14.4 bodu 2 zákona o ochraně konkurence rovněž navazuje na čl. 1512 bod 2 odst. 6 OZRF, které upravuje případy zániku právní ochrany, které poskytuje zápis ochranné známky do příslušného rejstříku. Jedním z důvodů takového zániku ochrany je právě případ, kdy jednání vlastníka ochranné známky vedoucí k nabytí ochranné známky (zápisu ochranné známky) bylo zneužitím práva nebo nekalosoutěžním jednáním. Jestliže tedy antimonopolní orgán v konkrétním případě dojde k závěru, že hospodařící subjekt se dopustil nekalé soutěže podle ustanovení čl. 14.4 bodu 1 zákona o ochraně konkurence, je povinen své rozhodnutí zaslat příslušnému federálnímu orgánu,²⁹² aby tento zahájil řízení o prohlášení neplatnosti právní ochrany ochranné známky.

5.2.5 Nekalá soutěž spojená s užitím výsledků duševní činnosti

Další zvláště upravenou skutkovou podstatou nekalé soutěže je nekalá soutěž spojená s užitím výsledků duševní činnosti. Je vymezena ustanovením čl. 14.5 zákona o ochraně konkurence a spočívá *„v prodeji, směně nebo jiném uvedení zboží do oběhu, jestliže tak dojde k neoprávněnému užití výsledků duševní činnosti, s výjimkou prostředků individualizace, které náleží hospodařícímu subjektu – konkurentovi.“*

²⁹¹ Srov. bod 169 Postanovlenija plenuma Verchovnogo Suda RF ot 23.04.2019 N 10 „O primenении časti četvertoj Graždanskogo kodeksa Rossijskoj Feděracii“ [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 05.05.2019.

²⁹² Tímto orgánem je Federální institut průmyslového vlastnictví (rusky – *Feděralnyj institut promyšlennoj sobstvěnnosti*).

Oddíl VII. čtvrté části občanského zákoníku Ruské federace upravuje práva k výsledkům duševní (intelektuální) činnosti a prostředky individualizace. O prostředcích individualizace bylo pojednáno výše v souvislosti s úpravou čl. 14.4 zákona o ochraně konkurence. Práva k výsledkům duševní činnosti jsou pak chráněna ustanoveními hlavy 70-75 a hlavy 77 OZRF. Jedná se o autorská, literární a umělecká díla,²⁹³ počítačové programy,²⁹⁴ databáze,²⁹⁵ výkony,²⁹⁶ zvukové záznamy,²⁹⁷ vysílání rozhlasové nebo televizní (do éteru nebo prostřednictvím kabelu),²⁹⁸ vynálezy,²⁹⁹ užité vzory,³⁰⁰ průmyslové vzory,³⁰¹ šlechtitelské výsledky,³⁰² topologie integrálních čipů³⁰³ a výrobní tajemství (know-how)³⁰⁴ – srov. čl. 1225 bod 1 OZRF. Podrobněji je úprava k výsledkům duševní činnosti rozvedena v jednotlivých hlavách VII. oddílu ruského občanského zákoníku. Jedná se, stejně jako v právu českém, o úpravu velmi rozsáhlou a specifickou. Pro účely této disertační práce, tedy pro účely komparace ruského a českého práva nekalé soutěže není ani v tomto případě nezbytné podrobně popisovat a analyzovat ruskou právní úpravu. Jak však vyplývá již z výše uvedeného přehledu předmětů ochrany duševního vlastnictví v ruském právu, lze věcně co do obsahu úpravy tuto přirovnat k úpravě české.

Článek 14.5 zákona o ochraně konkurence má za účel bránit tomu, aby hospodařící subjekty uváděly na trh zboží či služby a využívaly k tomu bez řádného právního důvodu zákonem chráněných výsledků duševní činnosti konkurenta. Stejně jako u všech ostatních zvláště vymezených skutkových podstat je nutné, aby takovým jednáním vznikla možnost škody, popřípadě újmy na obchodní pověsti konkurenta ve

²⁹³ Rusky – *proizveděnija nauki, literatury i iskusstva*.

²⁹⁴ Rusky – *programmy dlja elektronnych vyčislitel'nyh mašin*.

²⁹⁵ Rusky – *bazy dannych*.

²⁹⁶ Rusky – *ispolněnija*.

²⁹⁷ Rusky – *fonogrammy*.

²⁹⁸ Rusky – *soobščeniye v efir ili po kabelju radio- ili teleperedáč*.

²⁹⁹ Rusky – *izobretěniya*.

³⁰⁰ Rusky – *poleznyje modeli*.

³⁰¹ Rusky – *promyšlennyye obrazcy*.

³⁰² Rusky – *selekcionnyye dostiženija*.

³⁰³ Rusky – *topologii intěgral'nyh mikroschem*.

³⁰⁴ Rusky – *sekrety proizvodstva (nou-chau)*.

snaze získat výhody při své podnikatelské činnosti a aby též byly naplněny další znaky nekalé soutěže dle čl. 4 odst. 9 zákona o ochraně konkurence.

Z uvedeného vyplývá, že ne každé jednání, jímž dojde k zásahu do práv duševního vlastnictví konkurenta, bude možné podřadit pod tuto skutkovou podstatu. Podmínkou pro aplikaci čl. 14.5 zákona o ochraně konkurence je, že zároveň bude zboží uváděno na trh, respektive prodáváno či směňováno. Samotný zásah do práv duševního vlastnictví by bylo lze postihovat podle OZRF a dalšími souvisejícími právními předpisy, včetně zákoníku Ruské federace o správních (administrativních) deliktech ze dne 30.12.2001 č. 195-FZ. Jinými slovy lze konstatovat, že čl. 14.5 cit. zákona v sobě kombinuje jednak zákaz neoprávněného využívání výsledků duševní činnosti a jednak zákaz vyvolání nebezpečí záměny vyplývající z čl. 10 bis odst. 3 bodu 1 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví, ale též relativně nově již přímo z čl. 14.6 zákona o ochraně konkurence.

5.2.6 Vyvolání nebezpečí záměny

Jak bylo řečeno, v tomto případě úprava navazuje na ustanovení čl. 10 bis odst. 3 bodu 1 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví zakazující jakékoliv činy, které by mohly jakkoli způsobit záměnu s podnikem, výrobky nebo s průmyslovou nebo obchodní činností soutěžitele. Výslovná úprava vyvolání nebezpečí záměny je v ruském právu novinkou, třebaže již před 5. lednem 2016 bylo toto či obdobné jednání postihováno na základě generální klauzule, popřípadě dle dřívějšího čl. 14 bodu 1 odst. 2 zákona, pokud jde o uvedení v omyl ohledně výrobce zboží, nebo v případě porušení práv k označení či jiných práv duševního vlastnictví dle ustanovení dřívějšího čl. 14 bodu 1 odst. 4.³⁰⁵

Ustanovení čl. 14.6 zákona o ochraně konkurence zakazuje nekalou soutěž *„spočívající v jednání (nečinnosti) hospodařícího subjektu, způsobilé vyvolat záměnu s činností hospodařícího subjektu – konkurenta nebo se zbožím či službami uváděnými*

³⁰⁵ Srov. například PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nedobrosovestnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva: Prospekt, 2016. S. 183-184. Dále např. ČUDINOV, O. R. Novelty zakona o zaštite konkurencii v Rossijskoj Federacii i opyt Francii. *Věstnik VEGU*. 2016, č. 2(82), s. 185-191.

hospodařícím subjektem – konkurentem do oběhu na území Ruské federace, spočívající zejména v:

1) neoprávněném užití označení shodného nebo zaměnitelného s ochrannou známkou, obchodní firmou, obchodním označením, názvem místa původu zboží hospodařícího subjektu – konkurenta, a to jeho šířením na zboží, etiketách, obalech nebo jinak ve vztahu ke zboží, které se prodává nebo jiným způsobem uvádí do oběhu na území Ruské federace, jakož i jeho užitím v síti internet, včetně šíření v rámci doménového jména a dalších způsobů šíření;

2) napodobení či imitaci vnějšího vzhledu zboží uváděného do oběhu hospodařícím subjektem – konkurentem, obalu takového zboží, jeho etikety, názvu, barevné škály, stylu značky obecně (společně se značkovým oblečením – uniformou, zařízením obchodních prostor, výloh) nebo jiných prvků, které individualizují hospodařící subjekt – konkurenta a (nebo) jeho zboží.“

Pozoruhodné na tomto ustanovení je již na první pohled, v kontextu ruské úpravy a již zmíněného chápání pojmu jednání hospodařícího subjektu jakožto znaku obecného vymezení nekalé soutěže coby jednání komisivního (srov. podkapitolu 5.1.1 výše), že výslovně uvádí možnost i pasivního (omisivního) jednání jako znaku této formy nekalosoutěžního jednání. Pokud jde tedy o kvalifikaci vyvolání nebezpečí záměny, nemůže být pochyb o tom, že i omisivní jednání může vyvolat odpovědnost za porušení tohoto ustanovení. Uvedené ustanovení přitom dopadá na vyvolání záměny jednak ve vztahu k činnosti konkurenta a jednak ve vztahu ke zboží či službám konkurenta, které jsou v oběhu na ruském trhu. Důsledkem vyvolání nebezpečí záměny tak může být skutečnost, že zboží či služby hospodařícího subjektu jsou natolik podobné či shodné se zbožím či službami konkurenta, že zákazník (popř. spotřebitel) nepozná rozdíl a bude mít zboží či službu hospodařícího subjektu, jenž porušil zákaz, za zboží či služby jeho konkurenta.

Článek 14.6 zákona o ochraně konkurence přímo obsahuje poměrně specifický a podrobný, byť demonstrativní, výčet dvou jednání vyvolávajícího nebezpečí záměny. V prvním odstavci toto ustanovení dopadá především na vyvolání možnosti záměny užitím práv na označení chráněných právními předpisy, náležejících konkurentovi porušitele. Ruské právo v této souvislosti používá pojem prostředků individualizace

právnícké osoby (práva k obchodní firmě), respektive pojem prostředků individualizace zboží, prací nebo služeb (práva k ochranné známce, označení původu zboží a k obchodnímu označení), o čemž bylo stručně pojednáno výše v podkapitole 5.2.4. Neoprávněné užití prostředků individualizace má podle tohoto ustanovení probíhat šířením takových označení na zboží (zejména na jeho zevnějšku), ale též jejich užitím na internetu; i registrace domény obsahující chráněné označení je způsobilé vyvolat právní následky, jak vyplývá výslovně z ustanovení odstavce 1 čl. 14.6 cit. zákona.

Druhý případ (dle druhého odstavce čl. 14.6 zákona o ochraně konkurence) se týká těch situací, kdy hospodařící subjekt sice nevyužije specifického označení konkurenta, respektive jeho zboží, avšak napodobí či imituje vnější vzhled konkurentova zboží nebo obalu, popřípadě dalších prvků tohoto zboží. Zákon výslovně, ač příkladmo, uvádí i barvy, firemní styl (styl značky), provedení prodejen, oblečení personálu a další jako možný způsob vyvolání nebezpečí záměny.

Existuje určitý rozdíl mezi kopírováním a imitací vnějšího vzhledu. Kopírováním je reprodukce vnějšího vzhledu zboží či služby jiného a uvedení na trh. Imitací je osobitá nápodoba zboží či služby jiného, jejímž účelem je vyvolání dojmu u zákazníků, že tyto patří k produkci konkurenta.³⁰⁶ Kopírováním dle ruského práva lze rozumět tzv. otrocké napodobení, tj. napodobení bez vlastní přidané hodnoty, kdežto imitace v sobě zahrnuje určitou dávku invence. Nejedná se však o neoprávněné kopírování ani imitaci tehdy, jestliže je vnější vzhled výrobku či jeho části odůvodněn jeho funkčností.³⁰⁷

5.2.7. Neoprávněné nabytí, užití, šíření informací, která je obchodním či jiným zákonem chráněným tajemstvím

Poslední z výslovně upravených skutkových podstat zakazuje „*nekalou soutěž spočívající v neoprávněném nabytí, užití či šíření informací, která je obchodním nebo jiným zákonem chráněným tajemstvím, zejména:*

³⁰⁶ Srov. bod 9.6 – Pismo FAS Rosii ot 24.12.2015 N IA/74666/15 „O priměnenii „četyvjortogo antimonopolnogo paketa“ [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 05.05.2019.

³⁰⁷ Tamtéž.

1) nabytí a užití uvedené informace, jejímž držitelem je jiný hospodařící subjekt – konkurent, bez souhlasu osoby, která má právo informací disponovat;

2) užití nebo šíření uvedené informace, jejímž držitelem je jiný hospodařící subjekt – konkurent v důsledku porušení podmínek smlouvy s osobou, která má právo informací disponovat;

3) užití nebo šíření uvedené informace, jejímž držitelem je jiný hospodařící subjekt – konkurent, a která byla získána od osoby, která má či měla přístup k uvedené informaci v důsledku výkonu služebních povinností, ledaže uplynula zákonem či smlouvou stanovená lhůta, po kterou měla být utajována.“

Tato skutková podstata byla zakotvena i v dřívějším znění zákona o ochraně konkurence, třebaže nebyla takto podrobně vymezena. I zde je součástí skutkové podstaty demonstrativní výčet způsobů, kterými může neoprávněně dojít k nabytí, užití či šíření informací podléhajících obchodnímu nebo jinému zákonem chráněnému tajemství.

Zákon na tomto místě hovoří o tajemství obchodním, ale též o jiných zákonem chráněných tajemstvích. Obchodnímu tajemství je věnována specifická úprava zákona o obchodním tajemství.³⁰⁸ Tento zákon vymezuje mimo jiné pojem obchodního tajemství (čl. 3 odst. 1), pojem informace, která je obchodním tajemstvím (čl. 3 odst. 2), pojem držitele informace, která je obchodním tajemstvím (čl. 3 odst. 4),³⁰⁹ pojem předání informací jsoucích obchodním tajemstvím (čl. 3 odst. 6) pojem poskytnutí informací tvořících obchodní tajemství (čl. 3 odst. 8), pojem šíření informací tvořících obchodní tajemství (čl. 3 odst. 9) atd.³¹⁰ Jedná se opět o úpravu poměrně značně popisnou.

³⁰⁸ Federální zákon ot 29.07.2004 N 98-FZ „O kommerčeskoj tajně“.

³⁰⁹ Osoba, která disponuje informací, která je obchodním tajemstvím a v souladu se zákonem omezuje přístup k této informaci a zavedla ve vztahu k této informaci režim obchodního tajemství.

³¹⁰ Předání, poskytnutí a šíření informací tvořících obchodní tajemství mají dle zákonného vymezení různý význam. Předání informace tvořící obchodní tajemství provádí držitel (vlastník) této informace, a to na hmotném nosiči na základě smlouvy třetí osobě, s níž má sjednány podmínky ochrany takové informace. Poskytnutím je rovněž předání informace na hmotném nosiči orgánům veřejné moci. Šířením je činnost či nečinnost, v jejímž důsledku se tato informace v libovolné formě (ústní, písemné apod.) stane známou

Obchodním tajemstvím se podle výše uvedených ustanovení rozumí *režim důvěrnosti informací*, jež svému držiteli při daných či možných okolnostech umožňuje navýšit příjmy, odvrátit nedůvodné náklady, udržet postavení na trhu zboží, prací, služeb nebo získat jinou obchodní výhodu.

Vedle toho informací, která tvoří obchodní tajemství, jsou *údaje* libovolného charakteru (výrobní, technické, hospodářské, organizační a jiné), jakož i údaje o způsobech výkonu odborné činnosti, které mají skutečnou či potenciální obchodní hodnotu v důsledku toho, že nejsou známy třetím osobám, údaje, k nimž třetí osoby nemají volný přístup na základě zákona a ve vztahu k nimž byl držitelem takových informací zaveden režim obchodního tajemství.

Hlavními znaky obchodního tajemství, či přesněji informace tvořící obchodní tajemství dle ruského práva tak je:

- existence údaje (informace) libovolného charakteru,
- hodnota (skutečná či potenciální) takové informace a
- zavedení režimu omezujícího přístup k takové informaci.

Pokud jde o jiné než obchodní tajemství, existuje takových v ruském právu celá řada. Lze uvést kupříkladu státní tajemství, daňové tajemství, bankovní tajemství, lékařské, notářské, advokátní, auditorské, telekomunikační, testovací (ze závěti) a řada dalších tajemství. Někteří autoři takto široké pojetí ochrany tajemství nad rámec obchodního kritizují. Tato kritika vyplývá z velkého počtu tajemství upravených ruským právem. Oním „jiným zákonem chráněným tajemstvím“ může být při necitlivém výkladu mj. osobní tajemství, rodinné tajemství nebo tajemství při hlasování.³¹¹

Případ uvedený v odst. 1 čl. 14.7 zákona o ochraně konkurence vyžaduje nejen neoprávněné nabytí, ale zároveň i užití zákonem chráněného tajemství. Pro kvalifikaci dle odst. 1 je přitom rozhodné, od koho je tajemství získáno – tím je subjekt, kterému je tajemství známo, nemá však oprávnění toto tajemství dále sdělovat či jím sám jinak

třetím osobám bez souhlasu držitele (vlastníka) této informace nebo v důsledku porušení pracovní či jiné smlouvy.

³¹¹ Srov. např. GORODOV, O. A. *Nědobrosověstnaja konkurencija. Teorija i pravopriměnitelnaja praktika*. Moskva: Statut, 2008. S. 91.

disponovat. Byl by to právě neoprávněný nabyvatel a zároveň uživatel takovéto informace, který by naplnil znaky v odst. 1 uvedené skutkové podstaty. Subjekt, jemuž je tajemství známo, třebaže není oprávněn dále informaci, která je předmětem obchodního či jiného tajemství, předávat, by v případě porušení své povinnosti naplnil znaky skutkové podstaty dle ustanovení čl. 14.7 odst. 2 zákona o ochraně konkurence. Poslední případ typicky dopadá na osoby, které mají či měly k utajované informaci přístup z titulu svého zaměstnání či funkce. V každém případě však vedle znaků uvedených v čl. 14.7 musí být naplněny i znaky nekalé soutěže ve smyslu ustanovení čl. 4 odst. 9 zákona o ochraně konkurence. Je však nutno mít na zřeteli, že odstavce 1 až 3 čl. 14.7 jsou demonstrativním výčtem – tj. byť jen nabytí či šíření by tak znaky obecného vymezení (nekalé soutěže spočívající v neoprávněném *nabytí, užití či šíření* informací, která je obchodním nebo jiným zákonem chráněným tajemstvím) této skutkové podstaty naplňovaly.

5.3 Dílčí závěr a komparace úpravy nekalé soutěže

Těžiště práva proti nekalé soutěži v českém právu je zahrnuto v občanském zákoníku, zejména v jeho ustanoveních § 2972 a následujících. Jakkoliv je ve všech ostatních případech protisoutěžního jednání zkoumaných touto prací ruské psané právo zpravidla podstatně obsáhlejší nežli právo české, a to i vzhledem k tendenci ruského zákonodárce poskytnout legální definici ke všemožným právním pojmům, v tomto případě tomu tak není. Nekalé soutěži se v ruském zákoně o ochraně konkurence věnuje i ve srovnání s úpravou monopolistické činnosti³¹² relativně málo prostoru, a to i přes poměrně nedávno přijatou novelu – čtvrtého antimonopolního balíčku, která úpravu nekalé soutěže alespoň co do rozsahu a hloubky rozvinula. Vzhledem k tomu, že unijní právo nemá vlastní komplexní úpravu nekalé soutěže, nebude v rámci této kapitoly prováděno srovnání se soutěžním právem Evropské unie.³¹³

V první řadě je nutno zopakovat a konstatovat, že nekalá soutěž v Ruské federaci není upravena výrazně soukromoprávně, jak je tomu v České republice. Naopak lze konstatovat, že tamní úprava má výrazně veřejnoprávní rysy, které jsou do značné míry

³¹² Úprava zneužití dominantního postavení a zákaz dohod narušujících soutěž – srov. kapitolu 4.

³¹³ Srov. též podkapitolu 2.3.

srovnatelné s úpravou zakázaných dohod (v širším smyslu) a zneužitím dominantního postavení v ruském právním řádu, nicméně v tomto ohledu též v českém. Je to Federální antimonopolní služba, která vykonává dohled a vynucuje zákonem o ochraně konkurence předpokládanými prostředky dodržování zákazu nekalé soutěže.³¹⁴ FAS rovněž vede řízení o správním deliktu i ve věcech nekalé soutěže.³¹⁵ Na druhou stranu nelze odhlédnout od možnosti dotčeného subjektu domáhat se svých soukromoprávních nároků vzniklých nekalosoutěžním jednáním hospodařícího subjektu u soudu. Z hlediska trestní odpovědnosti Je však možné konstatovat, že v tomto ohledu je rozdíl mezi českou a ruskou úpravou poměrně markantní.

Nekalou soutěž v českém právu obecně vymezuje ustanovení § 2976 odst. 1 OZ jako jednání v hospodářském styku v rozporu s dobrými mravy soutěže, které je způsobilé přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům. Uvedené jednání je zakázáno. Na toto ustanovení navazuje demonstrativní výčet specificky vymezených skutkových podstat. V samotné konstrukci zakázané nekalé soutěže zahrnující generální klauzuli a demonstrativní výčet skutkových podstat autor neshledává výrazné rozdíly, pokud se formálně nebere v potaz skutečnost, že generální klauzule na straně jedné a jednotlivé skutkové podstaty včetně ustanovení o zákazu nekalé soutěže obecně jsou v ruském případě upraveny v jiných částech zákona o ochraně konkurence.

Jisté rozdíly však lze spatřovat v jednotlivých znacích obou generálních klauzulí. V první řadě je jistý rozdíl co do adresátů zákazu nekalé soutěže, tj. možných subjektů tohoto deliktu. Zatímco v českém přístupu tento zákaz dopadá na neomezený okruh subjektů – srov. zejména dikci ustanovení § 2976 odst. 1 OZ: „*Kdo se dostane...*“, z níž je tento závěr patrný.³¹⁶ Z ruské úpravy však ke stejnému závěru dospět nelze, a to jednak s ohledem na užší vymezení nekalé soutěže jako „*jednání hospodařících subjektů (skupiny*

³¹⁴ Ve vztahu k nekalé soutěži lze poukázat zejména na možnost FAS vydat příkaz dle čl. 23 bod 1 odst. 2 písm. g), je), z), k), ukládající hospodařícímu subjektu povinnost zdržet se jednání spočívajícího v nekalé soutěži, odstranit následky tohoto jednání, uvést věc v předešlý stav či provést odvod příjmů získaných v důsledku porušení antimonopolních právních předpisů (tj. vč. porušení zákazu nekalé soutěže) do federálního rozpočtu – srov. též podkapitolu 6.1.2.

³¹⁵ Srov. čl. 39 bod 5 zákona o ochraně konkurence a též podkapitolu 6.2.2.

³¹⁶ Shodně: HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. S. 339.

osob)“. Svou roli hraje i druhý znak (jednání směřuje k získání výhod při výkonu podnikatelské činnosti), který fakticky zužuje okruh subjektů na subjekty podnikající. S ohledem na tento znak (či znaky) tak nemůže být dost dobře postihováno jednání osoby, která naplňuje ostatní znaky generální klauzule (a případně též znaky některé ze skutkových podstat), avšak nečiní tak ve snaze získat výhody při výkonu podnikání. V tomto je dopad ruské generální klauzule užší než v českém pojetí.

Znaku jednání v rozporu s dobrými mravy soutěže dle českého občanského zákoníku v hrubých rysech odpovídá znak rozporu s právními předpisy, obyčejí obchodního styku, slušností, rozumností a spravedlností. V českých poměrech se především odlišuje pojem dobré mravy soutěže od „běžných“ dobrých mravů, jedná se o odlišné kategorie, kdy dobré mravy soutěže jsou hlediskem přísnějším.³¹⁷ Ruské právo je v tomto ohledu popisnější. Přestože je v ruském zákonném vymezení spojka „a“, vykládá se tento znak (jak bylo uvedeno výše) tak, že postačí, aby byl shledán rozpor s právními předpisy, obyčejí obchodního styku, slušností, rozumností *nebo* spravedlností – tj. s jednou z uvedených kategorií. V tomto ohledu lze mít tyto znaky v české a ruské úpravě zhruba za obdobné.

Ve vztahu k českému znaku – způsobilost přivodit újmu jiným soutěžitelům nebo zákazníkům lze s určitou rezervou vztáhnout znak možnosti vzniku škody nebo újmy na obchodní pověsti jinému hospodařícímu subjektu, který je konkurentem. V obou případech se jedná o ohrožovací delikt. I v ruském právu se do určité míry odlišuje terminologicky škoda (rusky – *ubytki*, popř. *uščerb*) jako majetková újma, respektive újma (nemajetková) na obchodní pověsti (rusky – *vred na dělovoj reputacii*). Dosah ruského vymezení je i v tomto ohledu o něco užší – vztahuje se krom škody, což je pro obě úpravy stejné, dále jen na újmu na obchodní pověsti, nikoli újmu všeobecně, jak je tomu v právu českém, zahrnujícím majetkovou (škodu) i nemajetkovou újmu (neomezenou jen na obchodní pověst). Vedle toho je užší i okruh osob, které mohou být tímto jednáním ohroženy – v ruském případě do tohoto spadají pouze hospodařící

³¹⁷ ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. S. 42 an.

subjekty, které jsou konkurenty,³¹⁸ podle českého práva však libovolní soutěžitelé (nejen konkurenti pachatele deliktu), ale též obecně zákazníci.

V této souvislosti lze zmínit stále platnou poznámku K. Ju. Tot'jeva, byť ohledně starší právní úpravy, že úprava nekalé soutěže „byla vytvářena s ohledem na Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví.“³¹⁹ Je však patrné, že vymezení ruského zákonodárce je i proti ustanovení článku 10 bis Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví³²⁰ svým dosahem užší.

Na rozdíl od českého práva, kde odpovědnost za delikt nekalé soutěže je objektivní, v ruských poměrech se tato odpovědnost vykládá jako subjektivní,³²¹ někdy dokonce i s požadavkem úmyslu.³²²

Z hlediska povinnosti nahradit škodu je v ruském právu zakotvena odpovědnost subjektivní s tím, že zavinění (nikoli jen nedbalost jako v ČR) se presumuje – hospodařící subjekt se může exkullovat, pokud prokáže, že škodu (újmu) nezavinil. Tato skutečnost vyplývá z ustanovení čl. 1064 odst. 2 OZRF. V českém právu došlo v souvislosti s rekodifikací soukromého práva k určitému posunu, pokud jde o podmínky vzniku nároku na náhradu újmy, kdy se oproti úpravě obchodního zákoníku, podle něhož byla úprava odpovědnosti za škodu objektivní, v současné úpravě uplatní pro tento případ hledisko subjektivní dle § 2910 OZ s presumpcí nedbalosti (§ 2911 OZ).

Pokud jde o zvláštní, oběma právními úpravami specifikované, skutkové podstaty nekalé soutěže, některé ruské se s českými překrývají, jiné nikoliv. K ruské úpravě lze

³¹⁸ Čl. 14 bod 1. In: ARTĚMJEV, I. Ju. a kol. *Naučno-praktičeskij kommentarij k Feděralnomu zakonu „O zaščite konkurencii“ (postatějnyj)*. Moskva: Statut, 2015. [Právní informační systém KonsultantPljus]. (Dostupné na: <http://www.consultant.ru/> ke dni 04.05.2019).

³¹⁹ TOT'JEV, K. Ju. *Konkurentnoje pravo (pravovoje regulirovanije konkurenciji)*. Učebnik. Moskva: izd. RDL, 2000. S. 208.

³²⁰ Článek 10 bis odst. 2 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví: „*Nekalou soutěží je každá soutěžní činnost, která odporuje poctivým zvyklostem v průmyslu nebo obchodě.*“

³²¹ PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva : Prospekt, 2016. S. 127.

³²² Např. PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva : Statut, 2010. S. 285.

shrnout, že obsahuje sedm specifických skutkových podstat, oproti deseti výslovně upraveným v českém občanském zákoníku. S určitou dávkou zjednodušení, aniž by autor tímto hodlal tvrdit, že se jednotlivé skutkové podstaty v ruském a českém právu zcela vzájemně překrývají, lze české a ruské skutkové podstaty shrnout pro přehlednost do srovnávací tabulky zhruba takto:

Tabulka č. 6: Srovnávací tabulka zvláštních skutkových podstat nekalé soutěže

Skutkové podstaty práva RF	Skutkové podstaty práva ČR
diskreditace (zlehčování) – čl. 14.1 zákona o ochraně konkurence	zlehčování – § 2984 OZ
uvedení v omyl – čl. 14.2 zákona o ochraně konkurence	klamavá reklama – § 2977 OZ klamavé označování zboží a služeb – § 2978 OZ
nekorektní srovnávání – čl. 14.3 zákona o ochraně konkurence	srovnávací reklama – § 2980 OZ
nekalá soutěž nabytím a využitím výlučného práva k prostředkům individualizace právnické osoby, prostředkům individualizace zboží, prací nebo služeb – čl. 14.4 zákona o ochraně konkurence	<i>parazitování na pověsti – § 2982 OZ (omezeně)</i>
nekalá soutěž spojená s užitím výsledků duševní činnosti – čl. 14.5 zákona o ochraně konkurence	
vyvolání nebezpečí záměny – čl. 14.6 zákona o ochraně konkurence	vyvolání nebezpečí záměny – § 2981 OZ
neoprávněné nabytí, užití šíření informací, která je obchodním či jiným zákonem chráněným tajemstvím – čl. 14.7 zákona o ochraně konkurence	porušení obchodního tajemství – § 2985 OZ
	podplácení – § 2983 OZ
	dotěrné obtěžování – § 2986 OZ
	ohrožení zdraví a životního prostředí – § 2987 OZ

Zdroj: Vlastní zpracování autorem.

Prázdná místa v tabulce na jedné či druhé straně, stejně jako v minulých kapitolách, svědčí o tom, že druhá právní úprava nemá odpovídající protějšek. Je však zároveň nutné brát v potaz, že obě úpravy obsahují generální klauzule, jimiž lze do jisté míry tyto mezery „zaplnit“, třebaže ruské pojetí generální klauzule autor považuje za užší oproti českému, jak bylo uvedeno výše. Přejdeme nyní ke srovnání některých skutkových podstat.

Zlehčování je v ruském právu charakterizováno jako šíření lživých, nepřesných či zkreslených informací způsobilých přivodit škodu či újmu na obchodní pověsti jiného hospodařícího subjektu. S výhradou shora řečenou v souvislosti s generální klauzulí ohledně rozsahu možné škody, respektive újmy toliko na obchodní pověsti (oproti újmě všeobecné v českém právu), se česká a ruská verze nekalosoutěžního zlehčování (diskreditace) z větší části překrývají. Ruská je tedy podstatně popisnější. Nicméně určitou pozornost je nutno věnovat otázce zlehčování v české úpravě ve smyslu ustanovení § 2984 odst. 2 OZ, podle níž je zlehčováním i uvedení a rozšiřování pravdivého údaje o poměrech, výkonech nebo výrobku jiného soutěžitele, jsou-li tomuto způsobilé přivodit újmu, vyvstává též otázka, zda i v ruském právu může šíření pravdivých informací založit odpovědnost za porušení zákazu nekalé soutěže, konkrétně skutkové podstaty diskreditace (zlehčování). Odpověď na tuto otázku je negativní. Zákon o ochraně konkurence vůbec neobsahuje ustanovení obdobné ustanovení § 2984 odst. 2 OZ. Nad rámec toho např. Artěmjev a kol. uvádějí: „*[P]ravdivá informace, která podřívá důvěru k hospodařícímu subjektu, nemůže být shledána aktem nekalé soutěže.*“³²³ Obdobné uvádějí i Puzyrevskij a kol.³²⁴ Na druhou stranu nelze zcela odhlédnout od interpretace pojmu zkreslených informací v ruském právu, jak bylo uvedeno výše, z níž plyne, že za určitých okolností i sama o sobě pravdivá, avšak z kontextu vytržená, informace, k jejímuž šíření dojde (za předpokladu, že je toto způsobilé přivodit konkurentům škodu, respektive újmu na obchodní pověsti) zakládá takto jednajícímu hospodařícímu subjektu odpovědnost za diskreditaci. Dle názoru autora tak v tomto

³²³ ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik. 2.* přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 163.

³²⁴ PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobie.* Moskva : Prospekt, 2016. S. 154.

ohledu ustanovení § 2984 odst. 2 OZ postihuje svým rozsahem širší množinu jednání, byť začasť bude formálně pravdivá informace informací ve své podstatě zkreslenou.

Ruské variantě skutkové podstaty uvedení v omyl zhruba odpovídají skutkové podstaty klamavé reklamy a klamavého označení zboží nebo služby ve smyslu ustanovení § 2977 až 2979 OZ. V obou případech se jedná o jednání spočívající v podávání klamavých, nesprávných, zkreslených, způsobilých vyvolat omyl informací o zboží, službě, subjektu. Třebaže toto není ve skutkové podstatě uvedení v omyl řečeno výslovně, i v tomto případě je třeba hodnotit, zda došlo k naplnění všech znaků obecného vymezení nekalé soutěže, včetně způsobilosti přivodit škodu či újmu na obchodní pověsti jiného konkurujícího hospodářského subjektu a to i přesto, že v omyl je touto cestou uváděn spíše zákazník (spotřebitel) nežli jiný soutěžitel (hospodářský subjekt – konkurent). Právě v tomto ohledu spatřuje autor podstatný rozdíl, ačkoli plyne opět z užšího obsahu generální klauzule v ruském právu. Uvést v omyl i v ruském právu nekalé soutěže lze informací správnou, pravdivou (viz k tomu výše). Toto odpovídá českému přístupu dle § 2979 odst. 1 OZ ve vztahu ke klamavé reklamě a klamavému označení zboží nebo služby.

Nekorektní srovnávání dle ruského zákona o ochraně konkurence se svou objektivní stránkou nejvíce blíží srovnávací reklamě, jestliže je nepřípustná, tj. *a contrario* § 2980 odst. 2 OZ. V obou případech, tj. u srovnávací reklamy i u nekorektního srovnávání, lze spatřovat určité znaky jiných skutkových podstat, zejména zlehčování (u tzv. negativního nekorektního srovnání – viz výše), či parazitování na pověsti (u pozitivního nekorektního srovnání), vyvolání nebezpečí záměny, apod.

V ruském právu přitom chybí samostatná úprava parazitování na pověsti. S velkou rezervou lze v ruském právu jistou dobu spatřovat v nekalé soutěži nabytím a využitím výlučného práva k prostředkům individualizace právnické osoby, prostředkům individualizace zboží, prací nebo služeb dle čl. 14.4 zákona o ochraně konkurence. Tato se však do určité míry překrývá rovněž s českou úpravou klamavého označení zboží nebo služby, popřípadě s klamavou reklamou.

O nekalé soutěži nabytím a využitím výlučného práva k prostředkům individualizace právnické osoby, prostředkům individualizace zboží, a stručně též o obsahu pojmů individualizace právnické osoby, respektive zboží, služeb nebo prací bylo

pojednáno v podkapitole 5.2.4. U této skutkové podstaty je třeba klást zvláštní zřetel ve dvou momentech. Podmínkou aplikace této je nabytí a zároveň využití výlučného práva individualizace (obchodní firmy, ochranné známky apod.). O nekalou soutěž dle této skutkové podstaty jde až tehdy, kdy dojde současně k porušení práva duševního vlastnictví ve vztahu k právům na označení, potažmo právům k obchodní firmě. Jak bylo uvedeno – samotné nabytí (nikoliv využití) prostředku individualizace by za předpokladu naplnění ostatních znaků nekalé soutěže bylo možné postihnout pouze za užití generální klauzule nekalé soutěže (viz výše v podkapitole 5.2.4).

Česká úprava na druhé straně neobsahuje specifickou skutkovou podstatu nekalé soutěže spojené s užitím výsledků duševní činnosti obdobnou právu ruskému. V tomto ohledu však v úvahu připadá i aplikace generální klauzule, pokud jde o zásah do průmyslových práv.³²⁵ Vyloučena v českém právu není souběžná ochrana dle práva autorského i dle ustanovení o nekalé soutěži.³²⁶ V konkrétních případech též nelze vyloučit uplatnění zvláštních skutkových podstat nekalé soutěže podle občanského zákoníku – toto je ve své podstatě výslovně předpokládáno např. v § 2978 odst. 3 OZ, podle něhož nejsou ustanoveními o klamavém označení zboží nebo služby dotčeny jiné právní předpisy o ochraně průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví. Stručně k předmětům práva duševního vlastnictví požívajících ochrany v Ruské federaci srov. podkapitolu 5.2.5.

Skutková podstata vyvolání nebezpečí záměny je v obou úpravách do značné míry shodná. I v tomto ohledu však lze poukázat na popisnost příkladného výčtu při vymezení tohoto protiprávního jednání v zákoně o ochraně konkurence.

Poslední skutkovou podstatou ruského práva je nekalosoutěžní jednání související s porušením práva k obchodnímu tajemství. Ruská skutková podstata je

³²⁵ Srov. např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14.09.2010, sp. zn. 3 Cmo 34/2010, nebo rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13.04.2011, sp. zn. 3 Cmo 395/2010. In: MACEK, J. *Rozhodnutí ve věcech obchodní firmy a nekalé soutěže. II. díl.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. S. 489-494 a 525-539.

³²⁶ Srov. např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.09.2011, sp. zn. 23 Cdo 2500/2010, ve věci „Krtěček“. Srov. též ustanovení § 105 věty druhé zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorského zákona), ve znění pozdějších předpisů: „Ochrana děl podle práva autorského nevyklučuje ochranu stanovenou zvláštními právními předpisy.“

přítom na první pohled formulována širěji, když zahrnuje nejen tajemství obchodní,³²⁷ ale i jiná tajemství chráněná zákonem. V ruském právu je úpravě obchodního tajemství (rusky – *kommerčeskaja tajna*) věnován vlastní zákon o obchodním tajemství s rozsáhlým popisným aparátem. V právu českém je úprava úspornější – obchodní tajemství je fakticky upraveno jen v § 504 OZ. Stejně jako v Ruské federaci ani v našich podmínkách nepodléhá žádnému zápisu do veřejného rejstříku. Předmětem obchodního tajemství dle uvedeného ustanovení jsou skutečnosti, jež jsou významné, určitelné, ocenitelné, v příslušných obchodních kruzích běžně nedostupné, související se závodem. Vlastník těchto skutečností přitom zajišťuje ve svém zájmu odpovídajícím způsobem jejich utajení. Všechny uvedené znaky přitom musejí být splněny kumulativně. Takovými skutečnostmi mohou být různé „*tradiční znalosti, zkušenosti a dovednosti, které náleží k závodu, z nichž některé je dosti obtížné formalizovat nebo zcela jednoznačně a přesně určit.*“³²⁸ Účel obchodního tajemství a jeho obsah je v obou úpravách zhruba obdobný. S opakovanou výhradou k dosahu generální klauzule tak lze označit tuto ruskou skutkovou podstatu za obdobnou české verzi.

Obdobu skutkových podstat českého práva proti nekalé soutěži podplácení, dotěrného obtěžování nebo ohrožení zdraví nebo životního prostředí ruský zákon o ochraně konkurence nezná. Autorovi se nepodařilo najít v rozhodnutích FAS, popřípadě soudů, případ, kdy by byla aplikována generální klauzule zákona o ochraně konkurence v těchto situacích.

³²⁷ Stručný přehled úpravy obchodního tajemství je podán v podkapitole 5.2.7 výše.

³²⁸ HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. S. 298.

6. Ochrana proti porušování pravidel hospodářské soutěže

Doposavad byla prvořadým předmětem zájmu této práce hmotně-právní úprava ruského soutěžního práva, respektive jeho vybraných částí, a srovnání této úpravy s právní úpravou v České republice s přihlédnutím ke specifickým práva evropského. Hmotně právní úprava je sama o sobě bezzubá, neexistují-li vhodné prostředky, které by chování v souladu s hmotně-právní úpravou byly schopny vynutit. V rámci této kapitoly se práce stručně zaměřuje právě na tuto oblast.

V první řadě bude pozornost věnována ruskému antimonopolnímu orgánu, jak je tento přímo zákonem o ochraně konkurence označován. Je jím Federální antimonopolní služba (FAS), která je určitou obdobou českého Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. Federální antimonopolní služba má ústřední úlohu v rámci dozoru nad dodržováním zákona a vymáhání povinností vyplývajících ze zákona o ochraně konkurence. Federální antimonopolní služba poskytuje především veřejnoprávní ochranu proti porušování soutěžního práva (včetně nekalé soutěže), avšak i v rámci řízení před FAS může dotčeným subjektům být, ač nepřímo, poskytnuta ochrana jejich soukromoprávních nároků.³²⁹

Pokud se tedy některý hospodařící subjekt (popř. skupina osob) dopustí jednání, které je v rozporu se zákonem o ochraně konkurence, je to zpravidla Federální antimonopolní služba, která provádí nezbytná šetření. Jsou-li pro to dány zákonné důvody, zahajuje tzv. „antimonopolní řízení“. Vedle toho však ruské právo nebrání osobám, kterým byla jednáním zakázaným v hospodářské soutěži způsobena újma, aby se domáhaly svých práv přímo před arbitrážními soudy.³³⁰ Ruské právo tak má v tomto

³²⁹ Např. prostřednictvím příkazů (*predpisaniy*) antimonopolního orgánu ve smyslu čl. 23 bodu 1 odst. 2, zejm. písm. je) a z) zákona o ochraně konkurence, jimiž lze nařídít mj. odstranění následků porušení soutěžního práva, uvést věc do stavu před porušením soutěžního práva apod. – viz též dále.

³³⁰ Ruská soustava soudů je podstatně komplikovanější nežli soustava česká. Arbitrážní soudy jsou především určeny pro rozhodování sporů v oblasti podnikání a jiné hospodářské činnosti – srov. čl. 1 „Arbitražnyj processualnyj kodeks RF“ ot 24.07.2002 N 95-FZ.

ohledu zavedenou určitou dvojkolejnost. Uplatňování práv před Federální antimonopolní službou nezakládá bez dalšího překážku litispendence pro účely řízení před soudem – tento závěr vyplývá z bodu 20 usnesení Pléna Nejvyššího arbitrážního soudu RF ze dne 30. června 2008 č. 30 Federálního arbitrážního soudu.³³¹ Nicméně Nejvyšší arbitrážní soud zároveň doporučuje, aby arbitrážní soudy v případě, kdy by z obdobného důvodu bylo zahájeno řízení i u antimonopolního orgánu, odkládaly svá rozhodnutí do doby, než bude antimonopolním orgánem ve věci rozhodnuto.³³² Antimonopolnímu orgánu však nepřísluší řešení (rozhodování) občanskoprávních sporů. Zejména mu nepřísluší bezprostředně chránit subjektivní práva poškozeného tím, že vydá příkaz o povinnosti nahradit škodu.³³³

Konkrétním detailům řízení před antimonopolním orgánem a řízení o soudním přezkumu rozhodnutí antimonopolního orgánu před arbitrážními soudy se tato práce věnovat nebude, neboť tyto nebudou předmětem komparace. Budou však v podstatných bodech nastíněny hlavní rysy celého procesu, jež budou posléze komparaci podrobeny.

Již na tomto místě je nutné upozornit, že právní následky porušení soutěžního práva (odpovědnost) se v některých rysech liší od naší právní úpravy. I problematika jednotlivých typů právní odpovědnosti bude předmětem zkoumání v rámci této kapitoly. Porušení zákonných povinností vyplývajících z úpravy kartelových dohod, zneužití dominantního postavení, ale též nekalé soutěže tak může vyvolat následky podle zákona o ochraně konkurence, ale též odpovědnost za správní (administrativní) delikt, odpovědnost občanskoprávní a v některých případech též odpovědnost trestní.

³³¹ Postanovlenije Plenuma VAS RF ot 30.06.2008 N 30 „O někotorych voprosach, vznikajušich v svjazi s primeněnijem arbitražnymi sudami antimonopolnogo zakonodatelstva“ [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 12.05.2019.

³³² Tamtéž.

³³³ Tamtéž, bod 5.

6.1 Federální antimonopolní služba a řízení o porušení soutěžního práva

6.1.1 Funkce a působnost FAS

Postavení a funkce Federální antimonopolní služby jakožto antimonopolního orgánu vyplývá z hlavy šesté zákona o ochraně konkurence na straně jedné, ale též z podzákonných právních předpisů, především z nařízení vlády ze dne 30. června 2004 č. 331 o schválení Statutu Federální antimonopolní služby³³⁴ a z nařízení vlády ze dne 7. dubna 2004 č. 189 o úkolech Federální antimonopolní služby.³³⁵

Federální antimonopolní služba je orgánem s působností na celém území Ruské federace. Svou působnost vykonává jednak samostatně – někdy se hovoří o centrále či ústředí Federální antimonopolní služby, jednak též prostřednictvím svých územních orgánů – tzv. správy³³⁶ Federální antimonopolní služby pro jednotlivé subjekty Ruské federace. Do působnosti FAS (jejích územních orgánů) patří zejména státní dozor nad dodržováním právních předpisů v oblasti práva hospodářské soutěže, včetně touto prací zkoumané oblasti tzv. monopolistické činnosti a nekalé soutěže, odhaluje případy porušení těchto právních předpisů a přijímá opatření vedoucí k ukončení těchto porušení a rovněž pohání k odpovědnosti za taková porušení, včetně odpovědnosti správní (administrativní). Rozsah působnosti FAS je však ještě širší, zahrnuje obdobně jako v případě ÚOHS rovněž oblast veřejných zakázek, ale též oblast regulace přirozených monopolů, reklamy, zahraničních investic atd.

Jak vyplývá z výše uvedeného Statutu Federální antimonopolní služby, je tato podřízena Vládě Ruské federace (čl. I bod 2 Statutu FAS).

Za účelem výkonu své působnosti disponuje Federální antimonopolní služba řadou práv. Jedná se zejména o právo provádět kontrolu dodržování příslušných

³³⁴ Postanovlenije pravitel'stva RF ot 30.06.2004 N 331 „Ob utverždenii Položenija o Feděralnoj antimonopolnoj službe“.

³³⁵ Postanovlenije pravitel'stva RF ot 07.04.2004 N 189 „Voprosy Feděral'noj antimonopol'noj služby“.

³³⁶ Rusky – *upravljenje*. V ruském jazyce se často používá zkratka „UFAS“ – *Upravljenje Feděralnoj antimonopolnoj služby*. Zkratka je doplněna názvem příslušného subjektu federace – např. *Moskovskoje UFAS Rosii*.

právních předpisů (včetně místních šetření), zahájení a vedení řízení podle zákona o ochraně konkurence, která po vydání rozhodnutí obsahujících mj. závěr, v čem je spatřováno porušení soutěžního práva, nezřídka vedou k vydání závazných příkazů³³⁷ obsahujících povinnost přestat porušovat příslušné právní předpisy, odstranit následky porušení nebo uvést v předešlý stav.

FAS vedle výše uvedeného také vydává vysvětlení (vysvětlující stanoviska)³³⁸ v otázkách výkladu a aplikace zákona o ochraně konkurence a dalších souvisejících právních předpisů. Jedná se tak o určité směrnice antimonopolního orgánu, které mají význam především pro hospodařící subjekty pro účely prevence jednání narušujícího pravidla hospodářské soutěže. S ohledem na možnost přezkumu rozhodnutí FAS, popřípadě jejích územních útvarů, arbitrážními soudy Ruské federace, je nutno upozornit, že tyto nejsou vysvětleními (vysvětlujícími stanovisky) FAS vázány, neboť soudy jsou vázány pouze ústavními a federálními zákony (srov. čl. 120 bod 1 Ústavy RF).

6.1.2 Řízení před FAS v oblasti soutěžního práva – přehled

Zákon o ochraně konkurence obsahuje komplexní procesní úpravu řízení před antimonopolním orgánem ve věcech porušení soutěžního práva. Úprava zákona je doplněna prováděcím předpisem vydaným samotnou FAS, který upravuje některé aspekty tohoto typu řízení.³³⁹ Vedle zákona o ochraně konkurence se však často uplatní též zákoník o správních deliktech, v němž jsou vymezeny (blanketně) skutkové podstaty pro případy porušení (ruských) právních předpisů práva hospodářské soutěže a sankce za ně – typicky pokuty. Zákoník o správních deliktech obsahuje též některá procesní ustanovení, avšak jen ve vztahu k řízením o správních deliktech.

Antimonopolní orgán je tedy příslušný pro řízení jednak ve věcech podle zákona o ochraně konkurence, ale stejně tak je to opět antimonopolní orgán, který má podle článku 39 bodu 5 zákona o ochraně konkurence povinnost zahájit řízení o správním

³³⁷ Rusky – *predpisanije* (čl. 23 bod 1 odst. 2 zákona o ochraně konkurence).

³³⁸ Rusky – *razjasněnija* (čl. 23 bod 2 odst. 5 zákona o ochraně konkurence).

³³⁹ Prikaz FAS Rosii ot 25.05.2012 N 339 „Ob utvēržděnii administrativnogo reglamenta FAS po ispolnēniju gosudarstvennoj funkcii po vozbuždēniju i rassmotreniju děl o narušenijach antimonopolnogo zakonodatělstva Rossijskoj Fěděracii“.

(administrativním) deliktu v případě, kdy vyjdou najevo okolnosti, které svědčí o tom, že došlo k jeho spáchání. Jedná se tak o dvě na sobě ne zcela nezávislá řízení

Je nutné zdůraznit, že řízení o porušení soutěžního práva před Federální antimonopolní službou, popřípadě před jejími územními útvary (správami) dopadá nejen na případy zneužití dominantního postavení či kartelových dohod, ale i na případy porušení zákazu nekalé soutěže – v tom je podstatný rozdíl oproti české úpravě.

Dříve však, než antimonopolní orgán zahájí řízení o porušení soutěžního práva, lze zmínit dva prostředky, které připadají v úvahu před samotným zahájením řízení – vydání upozornění a vydání varování.

Antimonopolní orgán je povinen před zahájením řízení o porušení soutěžního práva vydávat upozornění,³⁴⁰ která obsahují znaky porušení předpisů soutěžního práva a obsahují příkaz zdržet se takového jednání ve lhůtě nejméně deseti dnů. Tato upozornění mají svého druhu preventivní charakter, neboť v případě, kdy hospodařící subjekt upozornění vyhoví, nezahájí antimonopolní orgán řízení o porušení soutěžního práva. Do účinnosti zákona ze dne 5. října 2015 č. 275-FZ mohla FAS (čtvrtý antimonopolní balíček) vydávat upozornění pouze v některých případech zneužití dominantního postavení. Nyní již je okruh případů tohoto preventivního opatření rozšířen i na všechny případy nekalé soutěže. Pokud hospodařící subjekt upozornění vyhoví, zaniká tím též jeho odpovědnost za správní delikt (srov. čl. 39.1 bod 7 zákona o ochraně konkurence).³⁴¹

Ruku v ruce s upozorněním existuje v ruském právu další preventivní opatření, které má v některých případech své místo ještě před vydáním upozornění, a sice písemná varování,³⁴² jejichž podstata tkví v tom, že antimonopolní orgán tímto sděluje příslušnému hospodařícímu subjektu, který veřejně informoval o svém plánovaném chování na trhu zboží, že jeho jednání může vést k porušení právních předpisů soutěžního práva. Pokud se adresát varování nezachová v souladu s ním, nevede to ke

³⁴⁰ Rusky – *preduprežděnie* (čl. 23 bod 1 odst. 3.2 zákona o ochraně konkurence).

³⁴¹ PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nedobrosovestnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva : Prospekt, 2016. S. 227.

³⁴² Rusky – *predostěreženije* (čl. 23 bod 1 odst. 4.1 zákona o ochraně konkurence).

vzniku odpovědnosti ani podle zákona o ochraně konkurence, ani dle zákoníku o správních deliktech.

Řízení o porušení soutěžního práva (podle zákona o ochraně konkurence) se zahajuje usnesením o zahájení řízení:

- jímž se vyhoví návrhu právnické či fyzické osoby, v němž se uvádí znaky porušení soutěžního práva a příslušné podklady (čl. 39 bod 2 odst. 2 zákona o ochraně konkurence),³⁴³ nebo
- v důsledku postoupení od jiných orgánů veřejné moci (čl. 39 bod 2 odst. 1 cit. zák.), zjištění porušení soutěžního práva antimonopolním orgánem (čl. 39 bod 2 odst. 3 cit. zák.), sdělení z médií (čl. 39 bod 2 odst. 4 cit. zák.) nebo v důsledku kontroly (šetření) při níž vyjdou najevo znaky porušení soutěžního práva (čl. 39 bod 2 odst. 5 cit. zák.).

Článek 41.1 zákona o ochraně konkurence vedle toho stanoví tříletou promlčecí lhůtu od okamžiku, kdy došlo k porušení soutěžního práva – v této lhůtě je nutné věc projednat. Po jejím uplynutí řízení nemůže být zahájeno a v případě již zahájeného řízení je nutné toto zastavit.

Místní příslušnost některé z více než 80 územních správ FAS k projednání věci je dána místem, kde došlo k porušení soutěžního práva, nebo místem sídla či bydliště osoby, proti níž se řízení vede. Federální antimonopolní služba (centrála) může vést řízení bez ohledu na místo porušení, sídla či bydliště – má působnost na území celého Ruska a je oprávněna zahájit řízení ohledně porušení soutěžního práva kdekoli na území Ruské federace.³⁴⁴ Zahájit řízení tak lze na centrále FAS či u místně příslušné správy. Věc přitom může být postoupena z centrály na místní správu či naopak (srov. čl. 39 bod 4 zákona o ochraně konkurence). Fakticky však centrála vede řízení ve věcech složitějších,

³⁴³ Nejčastějším důvodem zahájení řízení je dle Puzyrevského právě podání návrhu fyzickou či právnickou osobou – srov. PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva : Prospekt, 2016. S. 229.

³⁴⁴ Srov. bod 19 Postanovlenija Plenuma VAS RF ot 30.06.2008 N 30 „O někotorych voprosach, voznikajuščich v svjazi s primeněnijem arbitražnymi sudami antimonopolnogo zakonodatelstva.“

popřípadě ve věcech federálního významu, kdy porušení soutěžního práva má dopad na více subjektů Ruské federace.³⁴⁵

Řízení se koná vždy před kolegiálním orgánem FAS (či správy) – nejméně tříčlennou komisí. Věc je třeba projednat ve lhůtě 3 měsíců ode dne přijetí usnesení o zahájení řízení.³⁴⁶ Dojde-li komise k závěru, že jednání hospodařícího subjektu je porušením hospodářské soutěže, vynese příslušné rozhodnutí (rusky – *rešenije*). Na základě tohoto rozhodnutí může antimonopolní orgán vydat příkaz (rusky – *predpisanije*). Příkaz a rozhodnutí jsou dva rozdílné individuální právní akty, třebaže se příkaz vydává společně s rozhodnutím (srov. čl. 50 zákona o ochraně konkurence). V příkazu se hospodařícímu subjektu ukládá dle čl. 23 zákona o ochraně konkurence zejména povinnost v určité lhůtě:

- zdržet se protiprávního jednání (např. zrušit zakázané dohody, zdržet se zneužívání dominantního postavení, nekalosoutěžního chování),
- odstranit následky porušení soutěžního práva,
- uvést věc do stavu před porušením soutěžního práva,
- odvést do federálního rozpočtu příjmy, které nabyl v důsledku porušení pravidel hospodářské soutěže atd.

Právě odvod příjmů nabytých v důsledku porušení soutěžního práva může představovat citelný zásah do majetkové sféry hospodařícího subjektu. Jestliže je příkazem uložena povinnost odvodu příjmů získaných v důsledku monopolistické činnosti či nekalé soutěže do federálního rozpočtu dle zákona o ochraně konkurence a hospodařící subjekt tuto povinnost splní, nepřipadá v úvahu již uložení pokuty (včetně pokuty vypočtené z obrátu) v souladu se zákoníkem o správních deliktech.³⁴⁷ Pokud hospodařící subjekt neodvede příjmy dle příkazu antimonopolního orgánu, má tento orgán možnost podat

³⁴⁵ PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobie*. Moskva : Prospekt, 2016. S. 231.

³⁴⁶ Srov. čl. 45 bod 1 zákona o ochraně konkurence.

³⁴⁷ Srov. čl. 50 bod 3 zákona o ochraně konkurence.

žalobu k arbitrážnímu soudu.³⁴⁸ Krom toho vzniká hospodářícímu subjektu odpovědnost za správní delikt.

Řízení u antimonopolního orgánu bylo ještě v nedávné době výhradně jednoinstanční. S ohledem na změny zákona o ochraně konkurence v rámci tzv. „čtvrtého antimonopolního balíčku“ provedeného již opakovaně zmíněnou novelou – zákonem ze dne 5. října 2015 č. 275-FZ, došlo v tomto ohledu s účinností k 5. lednu 2016 k určitému posunu, byť nelze bez dalšího konstatovat, že se jedná o zavedení všeobecné dvojinstančnosti řízení před antimonopolním orgánem. Rozhodnutí a (nebo) příkaz antimonopolního orgánu lze obecně napadnout „odvoláním“³⁴⁹ k arbitrážnímu soudu ve lhůtě tří měsíců. Vedle toho lze též „odvoláním“ napadnout rozhodnutí a (nebo) příkaz územního útvaru (správy) antimonopolního orgánu, a sice ke kolegiálnímu orgánu federálního antimonopolního orgánu. Nicméně i rozhodnutí a (nebo) příkaz federálního antimonopolního orgánu po projednání odvolání lze dále napadnout dalším odvoláním k arbitrážnímu soudu, tentokrát však ve lhůtě jednoho měsíce. Všechna tato odvolání mají suspenzivní účinek.³⁵⁰

Na okraj lze uvést, že zákon o ochraně konkurence v čl. 51.2 rovněž předpokládá přezkum z důvodů skutečností nových či nově najevo vyšlých – jde *de facto* o obnovu řízení před antimonopolním orgánem. Přezkum v tomto případě provádí komise, která věc rozhodovala. Návrh na zahájení přezkumu je vázán na tříměsíční subjektivní lhůtu.

Jak bylo výše uvedeno, může být rozhodnutí a (nebo) příkaz FAS, popřípadě některé z územních správ, napadeno „odvoláním“ k arbitrážnímu soudu (subjektu federace) příslušnému podle místa sídla antimonopolního orgánu. I proti prvoinstančnímu rozhodnutí arbitrážního soudu lze podat apelační opravný prostředek

³⁴⁸ Čl. 23 bod 1 odst. 6 písm. je) zákona o ochraně konkurence.

³⁴⁹ Pozn.: Ruský zákonodárce používá pro označení opravného prostředku vždy shodně výrazu *obžalovat'*, popř. *obžalovaniye*, nehledě na to, zda se tento opravný prostředek podává k přezkumu arbitrážnímu soudu či k centrále FAS. Z pohledu českého práva tak může výraz *obžalovaniye* být přeložen i jako „žaloba“, pokud se jedná o podání, v jehož důsledku má přezkum provést (arbitrážní) soud. Proto je výraz „odvolání“ v textu v uvozovkách.

³⁵⁰ Článek 52 zákona o ochraně konkurence.

(tj. opět *de facto* odvolání)³⁵¹ ve lhůtě jednoho měsíce, který má suspenzivní a devolutivní účinek. O apelačním opravném prostředku rozhodují tzv. arbitrážní apelační soudy (rusky – *arbitražnyje apelljacionnyje sudy*).³⁵² Proti pravomocnému rozhodnutí arbitrážního apelačního soudu lze podat další opravný prostředek – tzv. kasační opravný prostředek, o němž rozhodují arbitrážní soudy kasační instance – jedná se arbitrážní soudy okruhů (rusky – *arbitražnyje sudy okrugov*).³⁵³ Zvláštní postavení má Soud pro duševní práva (rusky – *Sud po intěllektualnym pravam*), který rozhoduje jako soud prvního stupně a zároveň jako kasační soud ve věcech práv z duševního vlastnictví; z hlediska soutěžního práva má svůj význam při rozhodování ve věcech nekalé soutěže spojené s užitím výsledků duševní činnosti ve smyslu ustanovení čl. 14.5 zákona o ochraně konkurence.³⁵⁴

6.2 Následky porušení předpisů soutěžního práva

Porušení ustanovení zákona o ochraně konkurence vyvolává pro hospodařící subjekty (jednotlivé členy skupiny osob) nepříznivé následky spočívající v možnosti uplatnit proti nim sankce plynoucí z odpovědnosti za tato porušení.

Pokud jde o odpovědnost a sankce bezprostředně podle zákona o ochraně konkurence, o těchto již bylo pojednáno v této kapitole výše, zejména v souvislosti s právem antimonopolního orgánu vydávat příkazy (*predpisanija*) podle čl. 23 zákona o ochraně konkurence, kterými se ukládají hospodařícím subjektům, z jejichž strany došlo k porušení zákona o ochraně konkurence, povinnosti tam uvedené. Ruské právo se však ve vztahu k ochraně hospodářské soutěže neomezuje pouze na následky vyplývající ze zákona o ochraně konkurence. V důsledku porušení soutěžního práva může vedle toho dojít ke vzniku odpovědnosti:

³⁵¹ Rusky – *appelljacionnoe obžalovanie*.

³⁵² Srov. čl. 180 odst. 1, resp. čl. 257 a násl. arbitrážního soudního řádu („Arbitražnyj processualnyj kodeks RF“ ot 24.07.2002 N 95-FZ).

³⁵³ Srov. čl. 273 a násl. arbitrážního soudního řádu. řádu („Arbitražnyj processualnyj kodeks RF“ ot 24.07.2002 N 95-FZ).

³⁵⁴ Článek 274 bod 3 arbitrážního soudního řádu řádu („Arbitražnyj processualnyj kodeks RF“ ot 24.07.2002 N 95-FZ).

- občanskoprávní,
- správní, tj. za správní (administrativní) delikt a
- trestní.

Dále je o těchto typech odpovědnosti v souvislosti s porušením ruského práva ve stručnosti pojednáno.

6.2.1 Občanskoprávní odpovědnost

Již v souvislosti s výkladem o pramenech soutěžního práva v Ruské federaci bylo zmíněno, že právní základy úpravy hospodářské soutěže jsou zakotveny nejen v Ústavě RF, ale též v ruském občanském zákoníku. Zákon o ochraně konkurence výslovně ve svém článku 2 bodě 1 konstatuje svou návaznost na (ruský) občanský zákoník.

Porušení povinností hospodařícím subjektem vyplývajících ze zákona o ochraně konkurence tak vyvolávají mimo jiné občanskoprávní odpovědnost. Občanský zákoník Ruské federace ve svém ustanovení čl. 12 uvádí prostředky, jimiž se poskytuje ochrana subjektivním právům, tedy i právům osob, které byly dotčeny na svých právech v důsledku protiprávního jednání hospodařícího subjektu v hospodářské soutěži. V této souvislosti lze uvést zejména právo domáhat se uvedení v předešlý stav, prohlášení právního jednání za neplatné (zejména v souvislosti se zakázanými dohodami), náhrady škody a zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu.

Pokud jde o povinnost nahradit škodu podle ruského práva, je nutno zdůraznit, že odpovědnost za škodu, je konstruována jako subjektivní s presumovaným zaviněním.³⁵⁵ Škoda se nahrazuje *in natura*, popřípadě v penězích – a to jak škoda skutečná, tak rovněž ušlý zisk (čl. 1082 OZRF ve spojení s čl. 15 bodem 2 OZRF).

Nemajetková újma (v souvislosti s porušením soutěžního práva) se nahrazuje bez ohledu na zavinění mj. v případě, kdy je újma způsobena šířením informací zasahujících

³⁵⁵ Podle čl. 1064 bodu 2 OZRF se osoba, která způsobila škodu, zproští povinnosti nahradit škodu, pokud prokáže, že škoda nebyla způsobena jejím zaviněním.

do cti, důstojnosti či obchodní pověsti.³⁵⁶ Jinak se zavinění i v případě nemajetkové újmy vyžaduje. Zadostiučinění se poskytuje v penězích.³⁵⁷ V této souvislosti lze zmínit v případě šíření informací zasahujících do obchodní pověsti vedle zadostiučinění v peněžité formě (či též náhrady škody) možnost domáhat se u soudu v souladu s čl. 152 OZRF popření (rusky – *oproverženije*) informací zasahujících mj. do obchodní pověsti. Právníkové osoby se nemohou domáhat náhrady nemajetkové újmy v penězích.³⁵⁸ Mohou se však domáhat alespoň náhrady škody.

Bylo již uvedeno výše, že subjektivních práv povahy soukromoprávní (občanskoprávní), zejména práva na náhradu škody či nemajetkové újmy se lze domáhat pouze u soudu, nikoliv prostřednictvím příkazu u antimonopolního orgánu. Federální antimonopolní služba není oprávněna tyto nároky přiznat uložením povinností v příkazu (*predpisanii*) ve smyslu čl. 23 bodu 1 odst. 2 zákona o ochraně konkurence. Tento závěr plyne z již zmíněného bodu 5 usnesení Pléna Nejvyššího arbitrážního soudu RF ze dne 30. června 2008 č. 30 Federálního arbitrážního soudu.³⁵⁹

6.2.2 Odpovědnost za správní delikty v oblasti soutěžního práva

Odpovědností za správní delikt (rusky – *administrativnaja otvëstvennost'*) se rozumí „povinnost právnícké a (nebo) fyzické osoby strpět správní trestání za správní delikt.“³⁶⁰ Řízení ve věcech správních deliktů zahajuje a vede ruský antimonopolní orgán (srov. čl. 39 bod 5 zákona o ochraně konkurence).

³⁵⁶ Srov. čl. 1100 OZRF. Zvláště zásah do obchodní pověsti má svůj význam s ohledem na obecné vymezení nekalé soutěže.

³⁵⁷ Srov. čl. 1101 OZRF.

³⁵⁸ Tento závěr vyplývá jednak bezprostředně z čl. 152 bod 11 OZRF, respektive též z článku 1099 bodu 1 OZRF. Zadostiučinění (peněžité) se přiznává pouze „občanovi“ (rusky – *graždanin*), tj. fyzickým osobám.

³⁵⁹ Postanovení Plenuma VAS RF ot 30.06.2008 N 30 „O některých voprosach, vznikajuschich v svyazi s primenëniem arbitražnymi sudami antimonopolnogo zakonodatelstva“ [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 12.05.2019.

³⁶⁰ ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik. 2.* přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014. S. 263.

Úpravu správních deliktů (rusky – *administrativnoje pravonarušenie*) obsahuje zákoník o správních deliktech.³⁶¹ Správním deliktem je podle čl. 2.2 tohoto zákoníku protiprávní zaviněné jednání (nečinnost) fyzické nebo právnické osoby, v jehož důsledku vzniká podle zákoníku o správních deliktech či podle zákonů subjektů Ruské federace odpovědnost za správní delikt. Podstatným poselstvím z tohoto zákonného vymezení je, že správní delikt vždy vyžaduje zavinění.

Zvláštní část zákoníku o správních deliktech ve svých 16 hlavách obsahuje velké množství různých správních deliktů. Správní delikty ohledně porušení soutěžního práva, popřípadě související správní delikty nalezneme v hlavě čtrnácté, která sama o sobě obsahuje přes sedmdesát skutkových podstat správních deliktů na úseku podnikatelské činnosti a činnosti samosprávných subjektů. Oblasti soutěžně-právní regulace se týkají skutkové podstaty podle čl. 14.9 (omezení soutěže orgány veřejné moci, orgány místní samosprávy), čl. 14.31 (zneužití dominantního postavení), čl. 14.32 (uzavření dohody omezující soutěž, provádění jednání ve shodě omezujících soutěž a koordinace hospodářské činnosti), čl. 14.33 (nekalá soutěž), čl. 14.40 (porušení antimonopolních pravidel stanovených federálním zákonem při výkonu obchodní činnosti).

Hlava devatenáctá obsahuje správní delikty proti pořádku ve věcech veřejných, kde jsou vymezeny skutkové postaty postihující neplnění povinností uložených správním orgánem, mj. nesplnění příkazu (*predpisanije*) – čl. 19.5, respektive nepředání žádostí, sdělení, informací federálnímu antimonopolnímu orgánu nebo jeho územním orgánům – čl. 19.8 zákoníku o správních deliktech.

Za správní delikty vymezil ruský zákonodárce celkem 10 druhů správních trestů, včetně napomenutí, správní pokuty, zabránění vybavení či věcí užitých ke spáchání správního deliktu, resp. správní přerušování činnosti, jež připadají v úvahu pro případy porušení soutěžního práva. Správní pokuta patří mezi základní správní tresty (srov. čl. 3.3 bod 1 zákoníku o správních deliktech) a v případě výše uvedených správních deliktů ji lze uložit v rozsahu fixních výměr či procentuálních výměr z tržeb hospodářského subjektu.

³⁶¹ Koděks Rossijskoj Feděracii „Ob administrativnych pravonarušenijach“ ot 30.12.2001 N 195-FZ.

Obecně platí, že právníckým osobám hrozí podstatně vyšší správní pokuty nežli osobám fyzickým. Fyzickým osobám hrozí správní pokuty v řádech desítek tisíc rublů, nejvýše 50 000 rublů; u fyzických osob se vždy jedná o fixní výměry. U právníckých osob se užívají vedle fixních sazeb pohybuje se v řádech statisíců rublů (nejvýše 1 000 000 rublů) rovněž sazby procentuální odvozené výše tržeb příslušného hospodářského subjektu.

Odpovědnost za správní delikty v oblasti soutěžního práva se promlčuje po jednom roce ode dne spáchání správního deliktu. Okamžik počátku běhu promlčecí lhůty je však pro případy porušení soutěžního práva dán okamžikem přijetí rozhodnutí komise antimonopolního orgánu, kterým byla zjištěna skutečnost, že došlo k porušení právních předpisů.³⁶²

6.2.3 Trestní odpovědnost

Důsledkem porušení předpisů práva hospodářské soutěže může být rovněž vznik trestní odpovědnosti. Ruské právo však nezná trestní odpovědnost právníckých osob, třebaže mezi ruskou odbornou veřejností diskuse o jejím zavedení probíhá.³⁶³ Pramenem trestního práva hmotného v Ruské federaci je Trestní zákoník Ruské federace.³⁶⁴ Pokud jde o právo soutěžní, obsahuje tento předpis ve svém článku 178 skutkovou podstatu trestného činu omezení konkurence (rusky – *ograničenie konkurencii*).³⁶⁵

Objektivní stránka základní skutkové podstaty tohoto trestného činu spočívá v omezení konkurence uzavřením dohody (kartelu) zakázané antimonopolními

³⁶² Srov. čl. 4.5 bod 1 a bod 6 zákoníku o správních deliktech.

³⁶³ Srov. mj. článek na webu ruské Federální advokátní komory: Advokatam rasskazali, kak primenjaetsja ugovnaja otvetstvennost' k organizacijam. *Advokatskaja gazeta: Organ Feděralnoj palaty advokatov RF* [online]. Dostupné z: <https://www.advgazeta.ru/novosti/primenenie-ugolovnoy-otvetstvennosti-k-organizatsijam/>, ke dni: 19.05.2019.

³⁶⁴ „Ugolovnyj koděks Rossijskoj Feděracii“ ot 13.06.1996 N 63-FZ.

³⁶⁵ Vzhledem k rozmanitosti různých druhů činnosti v hospodářské soutěži nelze vyloučit i naplnění znaků jiných skutkových podstat trestného činu. Zajímavým pojednáním na toto téma v oblasti nekalé soutěže je tato publikace: SELIVANOVSKAJA, Ju. I. Prestuplenija v sfere nědobrosověstnoj konkurencii. *Kazanskij ekonomičeskij věstnik*. 2015, č. 2(16), s. 124-128.

právními předpisy Ruské federace mezi hospodařícími subjekty, které jsou konkurenty, a tímto jednáním způsobí velkou škodu občanům, právnickým osobám nebo státu nebo přivodí prospěch velkého rozsahu (čl. 178 bod 1 TZRF). Velkou škodou (rusky – *krupnyj uščerb*) se rozumí škoda převyšující deset miliónů rublů. Prospěchem velkého rozsahu (rusky – *dochod v krupnom razměre*) se rozumí prospěch převyšující padesát miliónů rublů.³⁶⁶

Za tento trestný čin (v základní skutkové podstatě) hrozí trest odnětí svobody (rusky – *lišenije svobody*) ve výměře do 3 let. Vedle toho lze uložit též peněžitý trest (rusky – *štraf*) v rozmezí 300 000 až 500 000 rublů.³⁶⁷ Soud může též uložit trest nucených prací (rusky – *prinuditělnyje raboty*) až na tři léta. Vedle trestu odnětí svobody lze též uložit trest spočívající v odnětí práva zastávat určité funkce či vykonávat určitou činnost až na jeden rok.

Článek 178 TZRF obsahuje v bodech 2 a 3 okolnosti zvlášť přitěžující, jež odůvodňují použití vyšší trestní sazby. Těmito okolnostmi jsou například způsobení zvlášť velké škody (převyšující třicet miliónů rublů) či prospěchu zvlášť velkého rozsahu (převyšujícího dvě stě padesát miliónů rublů), spáchání tohoto činu osobou využívající svého služebního postavení nebo kdy při spáchání uvedeného činu dojde ke zničení či poškození cizího majetku či hrozbě jeho zničení či poškození. V takovém případě lze pachateli uložit trest odnětí svobody až na šest let. Dojde-li ke spáchání takového činu za užití násilí či pohrůžky násilí, hrozí trest odnětí svobody až na sedm let.

Z výše uvedeného vyplývá, že trestní odpovědnost je dána pouze za jednání spočívající v uzavírání kartelových dohod, a to jen horizontálních (srov. dikci „...hospodařícími subjekty, které jsou konkurenty...“).³⁶⁸ Trestní zákoník Ruské federace neobsahuje v současné době úpravu postihující zneužití dominantního postavení či nekalosoutěžní jednání. Nutno podotknout, že zneužití dominantního postavení,

³⁶⁶ Srov. poznámky č. 1 a 2 k článku 178 TZRF.

³⁶⁷ Pro srovnání - za obdobné správní delikty v souvislosti s uzavřením zakázaných dohod, jichž existuje dle čl. 14.32 zákoníku o správních deliktech celkem 7 variant, lze fyzické osobě uložit správní pokuty v řádech desítek tisíc rublů, nejvýše však 50 000 rublů.

³⁶⁸ K dekriminalizaci vertikálních kartelů došlo již v rámci třetího antimonopolního balíčku s účinností od 7. ledna 2012 provedeného federálním zákonem ze dne 07.12.2011 č. 420-FZ.

respektive některé jeho formy, byly v ruském právu trestné do novely provedené federálním zákonem ze dne 08.03.2015 č. 45-FZ.³⁶⁹

Konečně nelze v této souvislosti přehlédnout poznámku č. 3 k ustanovení článku 178 TZRF, obsahující zvláštní ustanovení o účinné lítosti osoby, která jako první z účastníků tohoto trestného činu dobrovolně tento trestný čin ohlásí a aktivně napomáhá odhalení či vyšetřování tohoto trestného činu a nahradí škodu či újmu svým jednáním způsobenou.

Rovněž v ustanovení čl. 180 TZRF – neoprávněné užití prostředků individualizace zboží (prací, služeb), čl. 183 TZRF – neoprávněné nabytí a šíření informací, které jsou obchodním, daňovým či bankovním tajemstvím, lze spatřovat prvky trestní represe mimo jiné směřující na ochranu proti nekalé soutěži. Skutkovou podstatu nekalé soutěže obdobnou ustanovení skutkové podstatě dle § 248 odst. 1 TZ však současný trestní zákoník Ruské federace neobsahuje.

6.3 Dílčí závěr a komparace k prostředkům proti porušování pravidel hospodářské soutěže

Dojde-li k porušení soutěžního práva, je to v Ruské federaci v první řadě Federální antimonopolní služba, popřípadě některá územní správa FAS, která takové porušení prověřuje, popřípadě zahajuje řízení o porušení soutěžního práva, vydává rozhodnutí a především příkazy, jimiž se ukládají hospodařícím subjektům určité povinnosti. Vedle toho může ruský antimonopolní orgán, jsou-li k tomu dány důvody, zahájit řízení o správním (administrativním) deliktu. Rozhodnutí a příkazy v řízení o porušení soutěžního práva jsou přezkoumatelné v soustavě federálních arbitrážních soudů.

V České republice zastává úlohu obdobnou Federální antimonopolní službě Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. ÚOHS nemá na rozdíl od ruského protějšku zvláštní územní správy, ÚOHS je ve smyslu ustanovení § 2 bodu 5 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení

³⁶⁹ S účinností od 20. března 2015 tedy bylo ze základní skutkové podstaty vypuštěno ustanovení kriminalizující opakované zneužití dominantního postavení spočívající v stanovení a (nebo) udržování monopolně vysoké či monopolně nízké ceny zboží, v nedůvodném odmítnutí či vyhýbání se uzavření smlouvy, popřípadě v omezení přístupu na trh.

ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ústředním správním úřadem. Český úřad však především, na rozdíl od FAS, není oprávněn provádět řízení ve věcech nekalosoutěžních, kde o sporech v těchto věcech rozhodují krajské soudy.³⁷⁰ Je tomu tak především v důsledku soukromoprávní úpravy nekalé soutěže v našich podmínkách. Na rozdíl od řízení u ruského orgánu je řízení u ÚOHS dvojinstanční vždy, proti rozhodnutí úřadu v prvním stupni lze podat rozklad k předsedovi ÚOHS.³⁷¹ Rozhodnutí ÚOHS posléze podléhají přezkumu ve správním soudnictví – na rozdíl od ruské úpravy však podaná žaloba nemá odkladný účinek, ledaže je tento přiznán na návrh žalobce.³⁷²

Úřad má v rámci řízení o dohodách či zneužití dominantního postavení možnost namísto rozhodnutí, kterým zjistí porušení ZOHS a zakáže do budoucna příslušné protiprávní jednání, přijmout závazky ve prospěch obnovení účinné hospodářské soutěže, které jsou dostatečné pro ochranu hospodářské soutěže a jejichž splněním se odstraní závadný stav, a řízení zastavit.³⁷³ Příslušné závazky lze navrhnout do 15 dnů ode dne doručení sdělení výhrad, obsahujícím základní skutkové okolnosti případu, jejich právní hodnocení a odkazy na hlavní důkazy o nich, obsažené ve správním spise a informaci o výši pokuty, kterou hodlá účastníkům řízení uložit.³⁷⁴ V tomto lze zhruba spatřovat určitou paralelu s ruským institutem upozornění (rusky – *predupreždenije*) dle čl. 23 bod 1 odst. 3.2 zákona o ochraně konkurence, kdy ruský antimonopolní orgán povinně hospodařící subjekt upozorní na porušení předpisů soutěžního práva a uloží jim zdržet se protiprávního jednání. Nevyhoví-li se upozornění, ruský antimonopolní orgán zahájí řízení o porušení soutěžního práva. Institut obdobný varování (rusky – *predostereženije*) ve smyslu čl. 23 bod 1 odst. 4.1 zákona o ochraně konkurence v ZOHS zakotven není.

³⁷⁰ Srov. ustanovení § 7 odst. 1 a § 9 odst. 1 písm. h) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷¹ Srov. ustanovení § 152 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷² Srov. ustanovení § 73 odst. 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů.

³⁷³ Srov. ustanovení § 7 odst. 2 ZOHS ve vztahu k dohodám a ustanovení § 10 odst. 3 ZOHS ve vztahu ke zneužití dominantního postavení.

³⁷⁴ Srov. ustanovení § 7 odst. 3 ZOHS, ustanovení § 10 odst. 4 ZOHS a ustanovení § 21b ZOHS.

Řízení u českého i ruského úřadu lze v řadě rysů označit za obdobné. Jejich účel je obdobný a jejich cílem je postih protisoutěžního jednání. V případě ruské Federální antimonopolní služby jsou řízení vedena též ve věcech nekalé soutěže. I ruský antimonopolní orgán ukládá pokuty za správní delikty. U nás lze obdobu nalézt v ukládání pokut za přestupky (dříve též tzv. jiné správní delikty).³⁷⁵

Pokud jde o soukromoprávní nároky z porušení soutěžního práva, byla v souvislosti s ruským právem uvedena možnost paralelního řízení v soutěžních věcech u ruských soudů vedle řízení u antimonopolního orgánu s tím, že antimonopolní orgán nemůže rozhodnout o soukromoprávních nárocích,³⁷⁶ byť důsledkem příkazů antimonopolního orgánu může fakticky dojít k určité, byť nepřímé, kompenzaci některých subjektů dotčených protiprávním jednáním (např. uvedením věci v předešlý stav). V této souvislosti lze zmínit určité novinky v uplatnění soukromoprávního nároku na náhradu škody způsobené porušením práva proti omezování soutěže. Tato je otázka v současné době řešena zejména v zákoně o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže,³⁷⁷ v němž je obsažena řada ustanovení v návaznosti na ustanovení § 2988 OZ. Lze s jistou mírou zjednodušení tvrdit, že otázka možnosti uplatnění soukromoprávních nároků z porušení hospodářské soutěže u soudu je v ruském a českém právu obdobná. V ruském prostředí je navíc pozice případného žalobce v nekalosoutěžních věcech potenciálně posílena z hlediska unesení důkazního břemene, pokud bude mít možnost využít výsledků šetření provedených antimonopolním orgánem.

³⁷⁵ Od nabytí účinnosti zákonem č. 250/2016, o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

³⁷⁶ Postanovlenije Plenuma VAS RF ot 30.06.2008 N 30 „O někotorych voprosach, voznikajuščich v svjazi s primeněnijem arbitražnymi sudami antimonopolnogo zakonodatelstva“ [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 12.05.2019.

³⁷⁷ Zákon č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže a o změně zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže). K problematice uplatňování jiných nároků než nároku na náhradu škody, tj. zejména zdržovacího nároku, na vydání bezdůvodného obohacení nebo na přiměřené zadostiučinění srov. např. KINDL, J., PAVELKA, T., HUBKOVÁ, P. *Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018. S. 6 an.

Nelze konečně odhlédnout od postavení Evropské komise ve věcech aplikace čl. 101 a 102 SFEU, tedy ve věcech dohod a zneužití dominantního postavení, jež by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy. Komise může provádět šetření a přijímat závazná rozhodnutí, včetně ukládání sankcí. Podle nařízení Rady (ES) č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy jsou mezi Komisi a soutěžní orgány rozděleny kompetence pro případy s unijním prvkem. Důsledkem úpravy tohoto nařízení vznikla možnost, aby se stejným skutkem zabývala nejen Evropské komise, ale též národní soutěžní orgány, tj. též ÚOHS, který v souladu s čl. 5 uvedeného nařízení má pravomoc používat články 101 a 102 v jednotlivých případech a za tím účelem rozhodovat o ukončení protiprávního jednání, nařízení předběžných opatření, přijetí závazků či uložení pokut a dalších sankcí, popřípadě rozhodnout, že není důvod k jeho zásahu. Komise má však v těchto řízeních vedoucí postavení, které vyplývá zejména z čl. 11 odst. 6 nařízení.³⁷⁸ I Komise může přijímat závazky podle čl. 9 nařízení, které jsou obdobou téhož v naší právní úpravě (viz výše).³⁷⁹ V této souvislosti lze spatřovat určité paralely v souvislosti s rozvojem Eurasijského ekonomického svazu³⁸⁰ vzniklého v roce 2015 a některými pravomocemi jeho orgánu – Eurasijské ekonomické komise, která má rovněž (alespoň formálně) vyšetřovací a sankční pravomoci vůči hospodařícím subjektům členských států³⁸¹ za porušení soutěžního práva s mezinárodním prvkem mezi těmito státy. V tuto chvíli je však předčasné činit závěry o skutečném vlivu uvedené mezinárodní organizace na ruské soutěžní právo, a to i s ohledem na některé rozpory mezi členskými státy; diskutovanou otázkou rovněž zůstává, zda tento svaz není prostředkem pro posílení ruského vlivu v oblasti.³⁸² Pozici svazu a Evropské unie vůči svým členským státům lze tak srovnávat jen stěží.

³⁷⁸ Podle uvedeného ustanovení ztrácejí národní soutěžní orgány příslušnost používat články 101 a 102 SFEU, jakmile Evropská komise zahájí řízení.

³⁷⁹ Podrobně se otázce vztahu mezi řízením u Komise a u národních soutěžních orgánů věnuje M. Petr – srov. PETR, M. *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. S. 171-198.

³⁸⁰ Někdy též Eurasijská ekonomická unie či Eurasijský hospodářský svaz. Rusky – *Евразийский Экономический Союз*.

³⁸¹ Rusko, Bělorusko, Kazachstán, Arménie, Kyrgyzstán.

³⁸² Srov. např.: MISZERAK, Martin. Eurasian Economic (dis)Union. *Financial Times* [online]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/8402741a-2319-11e9-8ce6-5db4543da632>, ke dni: 31.05.2019.

V rámci této kapitoly bylo rovněž pojednáno o následcích porušení předpisů soutěžního práva v Ruské federaci. Vedle prostředků, které může ruský antimonopolní orgán uplatnit vůči rušícím hospodařícím subjektům ve svých příkazech (*predpisanijach*) přímo dle zákona o ochraně konkurence, jsou možné následky v důsledku vzniku občanskoprávní, správní a trestní odpovědnosti. V českém právu může dojít ke vzniku občanskoprávní, za přestupek³⁸³ i trestní odpovědnosti obdobně. Z hlediska občanskoprávní odpovědnosti lze pokládat nároky dotčených osob v obou úpravách dosti podobné. Český právní řád oproti tomu nezná přestupky spočívající přímo v nekalosoutěžním jednání,³⁸⁴ přičemž ruské právo toto jednání postihuje podle čl. 14.33 zákoníku o správních deliktech.

Konečně z hlediska práva trestního je nasnadě porovnání ustanovení čl. 178 TZRF (omezení konkurence) a ustanovení § 248 odst. 1 a odst. 2 alinea první TZ (porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže). Ruské trestní právo kriminalizuje v současné době pouze kartely, tedy jak tento pojem ruské právo používá – výlučně dohody uzavřené mezi hospodařícími subjekty – konkurenty, a to konkrétně cenové kartely, kartely o rozdělení trhu, omezení či zastavení výroby či bojkotu (srov. čl. 11 bod 1 zákona o ochraně konkurence). Obě úpravy tedy kriminalizují dohody, přičemž ruská úprava pouze kartely, kdežto česká dohody v širším smyslu (včetně jednání ve shodě a rozhodnutí sdružení soutěžitelů), které se navíc neomezují na demonstrativní výčet uvedený v § 3 odst. 2 ZOHS. Obě úpravy mají v této souvislosti obdobná ustanovení o účinné lítosti.³⁸⁵ Ustanovení obecně postihující nekalou soutěž obdobně jako český trestní zákoník v § 248 odst. 1 sice ruský trestní zákoník přímo neobsahuje, nicméně některé skutkové podstaty nekalé soutěže lze přeci jen dohledat – např. neoprávněné užití prostředků individualizace zboží (prací, služeb) či neoprávněné

³⁸³ V důsledku nové úpravy v oblasti přestupkového práva již nikoli za přestupek a jiný správní delikt.

³⁸⁴ Pokud ovšem tímž jednáním nedojde k naplnění znaků skutkové podstaty přestupku na jiném úseku, například na úseku veřejnoprávní regulace reklamy – srov. ustanovení o přestupku porušení podmínek stanovených pro srovnávací reklamu v § 8 odst. 2 písm. c), odst. 3 písm. c) a § 8a odst. 2 písm. c), odst. 3 písm. c) zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.

³⁸⁵ Srov. poznámku č. 3 k ustanovnění čl. 178 TZRF a ustanovení § 248a TZ.

nabytí a šíření informací, které jsou obchodním, daňovým či bankovním tajemstvím (srov. podkapitolu 6.2.3).

Závěr

Disertační práce se zabývá problematikou práva hospodářské soutěže v Ruské federaci, České republice a Evropské unii, respektive komparací ruského soutěžního práva s právem českým a unijním. Autor si v úvodu této práce stanovil za cíl na straně jedné získat teoreticko-praktické poznatky v oboru soutěžního práva Ruské federace, konkrétně, mj. s ohledem na rozsah problematiky, v oblasti monopolistické činnosti, zahrnující úpravu zneužití dominantního postavení a dohod narušujících soutěž, ale též v oblasti nekalé soutěže, na straně druhé takto získané poznatky z ruského soutěžního práva komparovat s právem českým, respektive unijním, a identifikovat tak podstatné podobnosti a odlišnosti v těchto systémech.

V České republice je ruské soutěžní právo relativně neprobádanou oblastí. Práce se proto zpočátku zabývá obecnými otázkami práva hospodářské soutěže v Rusku. Nejprve rozebírá téma variability přístupů ekonomické teorie ke konkurenci, jejímu pojetí a vymezení. Činí se tak především z toho důvodu, že ruský zákon o ochraně konkurence obsahuje vlastní legální definici pojmu konkurence, oproti právu českému či unijnímu. Bylo zdůrazněno, že snaha o autoritativní vymezení tohoto pojmu se nejvíce jeví jako nejšťastnější, neboť tak podstatně omezuje možnosti výkladu tohoto jevu orgány aplikujícími právo. Přitom pojetí konkurence se do značné míry liší i v ekonomické teorii. Konkurence navíc dle dikce ruského zákona zřejmě nejvíce odpovídá modelu dokonalé konkurence, který se v reálné ekonomice v podstatě nevyskytuje. Proto je otázkou, zda je vůbec vhodné v ruském právu takovou legální definici zachovat.

Obecně pojem a předmět ruského soutěžního práva byl zkoumán v kapitole druhé. Přístup k pojetí rozsahu této otázky není v ruské doktríně jednotný. Různí autoři pojmají tento obor různě široce. To však není zcela výjimečné ani u nás. Z tohoto hlediska tak nelze spatřovat významné rozdíly mezi doktrinárními přístupy v Rusku a v České republice. Přinejmenším lze konstatovat, že v obou právních řádech do tohoto oboru patří právo proti omezování hospodářské soutěže a právo nekalosoutěžní. Při zkoumání této otázky nelze přitom odhlížet od toho, že právo Evropské unie se uceleným způsobem nekalé soutěži jako takové nevěnuje.

V tomto ohledu bylo též nezbytné se alespoň ve stručnosti seznámit s prameny ruského soutěžního práva. Drtivou většinu relevantních právních norem obsahuje v současné době zákon o ochraně konkurence, ačkoli základy této úpravy nalezneme též v Ústavě RF a ruském občanském zákoníku. Pokud jde právě o problematiku nekalé soutěže, ruský zákon o ochraně konkurence, oproti české úpravě, tuto řadí nejen do stejného právního předpisu ruku v ruce se zneužitím dominantního postavení a dohodami narušujícími soutěž, ale předně úprava nekalé soutěže má v Rusku výrazně veřejnoprávní charakter, kde ruský soutěžní úřad provádí dohled nad příslušnými subjekty též v oblasti nekalosoutěžní. To však subjektům není na překážku v přístupu k soudům a uplatnění soukromoprávních nároků zvláště, a to nejen v oblasti nekalé soutěže, ale též v oblasti monopolistické konkurence. Nicméně právě silně veřejnoprávní ochrana proti nekalé soutěži nesporně představuje rozdíl mezi úpravou českou a ruskou.

Autor na tomto místě musí poznamenat právě v souvislosti s ruskými (nejen soutěžními) právními předpisy, že je z nich zřejmá snaha o vymezení celé řady právních pojmů. Ruský zákonodárce tak poněkud zužuje prostor k dotváření práva praxí. Zákon o ochraně konkurence je velmi popisný, řada ustanovení je komplikovaná, celkově není příliš přehledný. V ustanovení čl. 4 tohoto zákona se vymezuje celkem 23 základních pojmů, nejde přitom jen o již v závěru zmíněný pojem konkurence, ale též například o pojem diskriminačních podmínek, velmi rozsáhle se též vykládá pojem znaků omezení konkurence a další. Množství (poměrně vyčerpávajících) legálních definic je však i v dalších ustanoveních tohoto zákona. Často přitom legální definice obsahují další neurčité právní pojmy, a tak nelze mít za to, že silný akcent ruského zákonodárce na vymezování množství všemožných jevů v hospodářské soutěži skutečně vnáší mnoho světla do příslušné problematiky. Ne vždy se krom toho lze oprostít od pochybností o správnosti či adekvátnosti těchto vymezení. Je tak s podivem, že není neobvyklým ani volání některých ruských autorů po doplnění dalších či dalším upřesnění stávajících legálních definic. Otázkou proto zůstává, zda je takový přístup vhodný a zda raději legálními definicemi o něco více nešetřit. České i unijní předpisy jsou (nejen) v oblasti soutěžního práva na legální vymezení skoupější a nezdá se, že by tato skutečnost byla nutně na újmu.

Některým základním pojmům se však věnuje kapitola třetí, která pojednává především o otázce adresátů norem soutěžního práva, ale též o tzv. trhu zboží. V ruském právu je okruh osob, vůči nimž jsou namířeny zejména příkazy a zákazy práva hospodářské soutěže, vymezen konstrukcí hospodařícího subjektu a tzv. skupiny osob, když zákazy plynoucí ze zákona o ochraně konkurence platí nejen pro jednotlivé hospodařící subjekty, ale též pro skupinu osob. I v tomto ohledu je v ruském zákoně zřetelná popisnost. Hospodařící subjekt, do něhož jsou pojmově zahrnuty komerční a nekomerční právnické osoby a individuální podnikatelé a některé další osoby, je sám o sobě významově užší oproti pojmu soutěžitele (dle ZOHS) či podniku. Osobní působnost zákona o ochraně konkurence se však rozšiřuje právě konstruktem skupiny osob – zákon obsahuje celkem 9 případů uskupení, která jsou považována za skupinu osob, a to z důvodů vlastnických (majetkových), řídicích, smluvních či rodinných (bez ohledu na právní osobnost těchto uskupení). Odpovídajícím partnerem ruské konstrukce „hospodařící subjekt – skupina osob“ soutěžního práva českého je pojem soutěžitel, v právu evropském podnik. Okruh adresátů norem ruského práva je formalizovanější a zřejmě v mnoha ohledech právě z tohoto důvodu užší, nežli je tomu v právu českém a unijním. Protiprávní jednání se však z hlediska odpovědnosti přičítá podle účasti na tomto jednání – v tomto je mezi ruským, českým i unijním právem shoda. Je však třeba zdůraznit, že konstrukce „hospodařící subjekt – skupina osob“ je adresátem i nekalosoutěžních právních norem. Pojem soutěžitele podle občanského zákoníku je oproti vymezení ZOHS užší.

Pokud jde o trh zboží v ruském právu, je protějškem v právu českém i unijním tzv. relevantní trh. V tomto ohledu autor žádné podstatné odlišnosti neshledal. Za zmínku však stojí, že ruský antimonopolní orgán provádí analýzu trhu zboží i v případech nekalé soutěže.

V dalších kapitolách se práce zabývá problematikou dominantního postavení a jeho zneužití, dohod narušujících soutěž a nekalou soutěží.

Dominantní postavení není v rozporu s právními předpisy Ruské federace. V tomto ohledu je úprava shodná s českou a unijní. Poměrně podstatnou odlišností oproti české i unijní úpravě, pokud jde o určení dominantního postavení, je zřetelný důraz ruského zákona o ochraně konkurence na vymezení několika kvantitativních kritérií daných především podílem příslušného hospodařícího subjektu na trhu zboží

(základní hranice jsou 35 % a 50 % podílu na trhu zboží) a s těmito kritérii spojené domněnky o existenci nebo neexistenci dominantního postavení, přičemž z těchto základních pravidel jsou dány některé výjimky. I české a unijní právo pracuje s kvantitativními kritérii, či přesněji s kvantitativním kritériem 40% podílu na relevantním trhu, přičemž v českém právu je s touto hranicí spojena vyvratitelná právní domněnka o neexistenci dominantního postavení, zatímco v právu unijním se nazírá na tutéž hranici tak, že dominantní postavení je v takovém případě pouze nepravděpodobné. Ruské právo je v tomto ohledu nesporně komplikovanější. A pro úplnost – i kvalitativně, tj. z hlediska tržní síly, ruské právo dominantní postavení vymezuje. V tomto ohledu je do značné míry obdobná.

Kolektivní dominance představuje v ruském zákoně jednu z výjimek, kdy se uplatní jiná, než výše naznačená kvantitativní pravidla. Podstatnější však v této souvislosti jsou určité rozpory mezi ruskou právní veřejností v nazírání na institut kolektivní dominance, který rovněž má své legální vymezení v tamní úpravě. Je v něm totiž některými autory spatřována jakási pomůcka (páka) antimonopolního orgánu pro případ, že se tomuto nedaří prokázat jednání ve shodě. Autor práce v této souvislosti vyjádřil svůj názor, že institut kolektivní dominance a jednání ve shodě se vztahuje na jiné situace, přičemž v jednání ve shodě, jehož výklad (a legální definice) rovněž není v ruském právu bez úskalí, je třeba spatřovat i prvky vědomé koordinace a vzájemné komunikace. Autor má za to, že v opačném případě by úprava obojího skutečně neměla v ruské úpravě své místo. S ohledem na uvedené lze stěžejně ve vztahu ke kolektivní dominanci činit jednoznačné závěry o podobnosti či odlišnosti tohoto institutu, když v ruských podmínkách není přístup k němu dostatečně vytríben.

Konstrukce zneužití dominantního postavení je v ruském právu poměrně podobná úpravě české a unijní – ve všech případech obecný zákaz zneužití dominantního postavení následuje demonstrativní výčet skutkových podstat zneužití. V ruském zákoně je přitom samotný pojem zneužití dominantního postavení vymezen. Podstatným rozdílem je v ruských poměrech vyluka práv k výsledkům duševní činnosti a prostředkům individualizace právnické osoby, zboží, služeb ze zákazu zneužití. Obdobný zákaz mimochodem platí i pro oblast dohod narušujících soutěž. Lze rovněž více méně konstatovat, že specificky vymezené skutkové podstaty se v podstatných částech věcně překrývají.

Ruský zákon o ochraně konkurence výslovně stanoví výjimky, kdy je zneužití dominantního postavení přípustné, přičemž tyto výjimky zahrnují některé výslovně specifikované skutkové podstaty, včetně vytváření diskriminačních podmínek či překážek vstupu na trh, jestliže toto zneužití má mj. pozitivní efekt (např. výhody pro spotřebitele či stimulaci pokroku, ale i výroby), obdobně jako u výjimek ze zakázaných dohod (v Rusku, ale obdobně i v ČR a EU). Určitá možnost objektivní ospravedlnitelnosti jednání majícího znaky zneužití dominantního postavení není úplně cizí ani právu unijnímu a v české judikatuře se již alespoň úvahy o tomto objevily. Objektivní ospravedlnitelnost je však namísto použít pouze v mimořádných případech. Autor práce má určité pochybnosti v souvislosti s ruským zákonem připouštěnými výjimkami ze zákazu zneužití dominantního postavení, zejména ohledně výběru skutkových podstat, na něž se výjimky mohou vztahovat (diskriminace, utváření překážek, monopolně vysoké ceny), ale též ohledně adekvátnosti aplikace výjimek v některých případech. V této souvislosti byl předestřen případ „Jevrocement grup“, v němž byl pozitivní efekt zneužití dominance spočívajícího ve stanovení a udržování monopolně vysokých cen spatřován v navýšení příjmů do státního rozpočtu z daňových odvodů dominanta.

Úprava dohod a dalších typů zakázané protisoutěžní koordinace v Ruské federaci se v některých ohledech liší na první pohled. Jednak existuje určitá vícekolejnost úpravy. Odlišuje se tak úprava kartelů, kterými jsou v ruském právu zcela konkrétní *per se* zakázané horizontální dohody o cenách (vč. veřejných zakázek), o rozdělení trhu, o zastavení výroby, o bojkotu. Z tohoto zákazu nejsou žádné výjimky a není třeba ani v těchto případech zkoumat dopad na hospodářskou soutěž. Obdobná pravidla platí i pro jednání ve shodě o cenách (vč. veřejných zakázek), o rozdělení trhu, o zastavení výroby nebo o bojkotu s tím, že výjimky v tomto případě přípustné jsou. Zvláštní úpravu mají i některé vertikální dohody (vč. některých zvláštních výjimek). Všechny jiné (ostatní) dohody, vertikální i horizontální, ale též jednání ve shodě jsou zakázané tehdy, jestliže zároveň mají negativní vliv na soutěž. Ruská úprava je v tomto ohledu podstatně komplikovanější oproti české a unijní, kde specifická (zvláštní) úprava pro dohody v užším smyslu, jednání ve shodě a rozhodnutí sdružení soutěžitelů není.

Významné specifikum vykazuje pojetí jednání ve shodě v ruském právu, kde se v důsledku poměrně nedávných změn zavedl znak veřejnosti vyjádření alespoň jednoho z účastníků jednání ve shodě ohledně svého plánovaného jednání, aby tímto způsobem

vešlo ve známost ostatním účastníkům jednání ve shodě. Autor má za to, že v důsledku této novely bylo podstatně zúženo uplatnění institutu jednání ve shodě v ruském právu. Vedle toho lze mít celkově i bez toho za problematické vymezení jednání ve shodě, kde v ruské legální definici není kladen dostatečný důraz na otázku určitého sladění (vědomou koordinaci) či shodu vůlí účastníků jednání ve shodě, v důsledku čehož může být (snad v extrémních případech) do tohoto zahrnuto i paralelní chování (v českém a unijním právu obecně nevnímaném jako jednání ve shodě).

Z hlediska výjimek pro dohody a jiné typy protisoutěžní koordinace lze tyto v hrubých rysech označit za částečně obdobné právu českému a unijnímu, přičemž je nutno mít zároveň na paměti, že z kartelů (v ruském pojetí) výjimky nejsou žádné. Ve vztahu ke kartelům je ruské právo zřejmě přísnější. Na druhou stranu u tzv. tvrdých kartelů v právu České republiky a EU je přístup rovněž obecně přísnější.

Specifické skutkové podstaty dohod, jednání ve shodě a koordinace hospodářské činnosti (jak se označuje protějšek rozhodnutí sdružení soutěžitelů v ruském právu) se v podstatných bodech shodují – ruské právo má specifických skutkových podstat vymezených v zákoně více. Nicméně tento rozdíl lze nepochybně překlenout aplikací všeobecného zákazu dohod narušujících soutěž, který obsahují všechny zkoumané úpravy.

Kapitola pátá se zabývá nekalou soutěží. V této souvislosti byl již zmíněn rozdíl v ruské úpravě, který spočívá zejména v jejím výrazně veřejnoprávním charakteru oproti úpravě české. Konstrukce zákazu nekalé soutěže je však v ruském právu obdobná českému – obě úpravy navazují na generální klauzuli některé specifické skutkové podstaty.

Obecně lze mít generální klauzule v obou právních řádech do značné míry za obdobné, ačkoliv vykazují určité odlišnosti, které zužují dosah ruského obecného vymezení nekalé soutěže. Svůj význam má v této souvislosti ruský znak obecného vymezení nekalé soutěže – jednání směřující k získání výhod při výkonu podnikatelské činnosti, který fakticky zužuje okruh subjektů, jež se mohou nekalosoutěžního jednání dopustit, na subjekty podnikající. V tomto je dopad ruského pojetí užší oproti právu českému, kde není nutné přezkoumávat vztah k vlastnímu podnikání soutěžitele. Užší je však i okruh osob, které mohou být nekalosoutěžním jednáním ohroženy – v ruském

případě do tohoto spadají pouze hospodařící subjekty, které jsou konkurenty, podle českého práva však libovolní soutěžitelé (nejen konkurenti pachatele deliktu), ale též obecně zákazníci.

Zvláštní skutkové podstaty nekalé soutěže se v obou úpravách překrývají pouze částečně. V tomto jediném případě je česká úprava o něco „bohatší“ alespoň co do počtu specifických skutkových podstat. Rozdíly však lze podle názoru autora ve velké míře překlenout užitím generální klauzule v jednom či druhém právním řádu. Je však opět třeba mít na zřeteli, že ruská generální klauzule je obsahově užší.

Poslední šestá kapitola byla věnována prostředkům proti porušování pravidel hospodářské soutěže. Byly vybrány podstatné aspekty řízení u ruského antimonopolního orgánu a byly stručně přiblíženy podmínky odpovědnosti za protiprávní jednání v oblasti zneužití dominantního postavení, zakázaných dohod a nekalé soutěže. O přípustnosti uplatnění soukromoprávních nároků ve všech oblastech zkoumaných touto prací bylo již pojednáno. Platí, že ruská úprava je z hlediska prostředků na ochranu soutěže značně podobná. Určitá specifika se týkají nekalé soutěže v ruském právu právě pro veřejnoprávní charakter její úpravy, kde jistou odchylku představuje i s tím spojený obecný postih nekalosoutěžního jednání v rámci správního trestání v ruských poměrech. Nicméně v konkrétních případech nelze tento zcela vyloučit ani v právu českém v souvislosti s regulací reklamy.

S ohledem na výše uvedené lze nyní přejít k ověření hypotéz, které byly autorem stanoveny v úvodu této disertační práce:

- *Soutěžní právo v Ruské federaci využívá v podstatě obdobných institutů jako soutěžní právo české, respektive evropské.*
- *Ruské soutěžní právo umožňuje poskytnout hospodářské soutěži na svém území obdobnou ochranu jako soutěžní právo české, respektive evropské.*

K potvrzení či vyvrácení uvedených hypotéz je nutné přistoupit s určitou mírou zjednodušení, neboť je vůbec nepravděpodobné, že by jakékoli dvě právní úpravy vykazovaly úplnou shodu.

Autor má za to, že první hypotéza byla potvrzena. Ruské soutěžní právo skutečně vykazuje podstatné znaky podobnosti s právem českým, respektive uniijním. Přes dílčí

rozdíly v jednotlivostech jako například odlišnost konstrukce adresátů norem soutěžního práva, otazníky spojené například s pojetím kolektivní dominance a jednání ve shodě, vyluku ze zákazu zneužití dominantního postavení či zákazu dohod narušujících soutěž ve vztahu k právům duševního vlastnictví, jakož i též veřejnoprávní přístup k ochraně proti nekalé soutěži, jsou instituty v obou úpravách obdobné. Rozdíly jsou často v některých otázkách pojetí jednotlivých institutů, což však neznamena, že by se nejednalo o instituty vzájemně srovnatelné a obdobné.

Autor má rovněž za to, že lze potvrdit i druhou hypotézu, totiž, že ruské soutěžní právo je způsobilé poskytnout hospodářské soutěži v Ruské federaci obdobnou míru ochrany jako právo české, respektive evropské, avšak s výhradou související s vylukou aplikace zákazu zneužití dominantního postavení a zákazu dohod pokud jde o práva k duševnímu vlastnictví. Ruský právní řád totiž formálně obsahuje dostatek prostředků pro účinnou ochranu hospodářské soutěže. Tyto prostředky jsou do značné míry obdobné prostředkům známým v našem právním prostředí. Otázkou však zůstává, jak efektivní je ochrana hospodářské soutěže ve skutečnosti, zda je příslušnými orgány v Ruské federaci postupováno nezávisle a v souladu s právními předpisy a zda v konečném důsledku dostatečně využívají zákonem předpokládaných prostředků k vymáhání práva.

Seznam použité literatury

Monografie

ARMENTANO, D. T. *Proč odstranit protimonopolní zákonodárství*. Praha: Liberální institut, 2000. 122 s.

ARTĚMJEV, I. Ju. a kol. *Naučno-praktičeskij kommentarij k Feděralnomu zakonu „O zaščitě konkurencii“ (postatějnyj)*. Moskva: Statut, 2015, 718 s.

ARTĚMJEV, I. Ju., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2012, 391 s.

ARTĚMJEV, I. Ju., PUZYREVSKIJ, S. A., SUŠKEVIČ, A. G. a kol. *Konkurentnoje pravo Rosiji: Učebnik*. 2. přepracované a doplněné vydání. Moskva: Izd. dom Vysšej školy ekonomiki, 2014, 496 s.

BEJČEK, J., HAJN, P., POKORNÁ J. a kol. *Obchodní právo. Obecná část. Soutěžní právo*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2014. 383 s.

ELIÁŠ, K., BEJČEK, J., HAJN, P., JEŽEK, J. a kol. *Kurs obchodního práva Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007.

GORODOV, O. A. *Nědobrosověstnaja konkurencija. Těorija i pravoprимěnitělnaja praktika*. Moskva: Statut, 2008.

HOLMAN, R. a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. xxv, 539 s.

HOLMAN, R. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. xxii, 696 s.

HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. 381 s.

HOŘEJŠÍ, B., SOUKUPOVÁ, J., MACÁKOVÁ, L., SOUKUP, J. *Mikroekonomie*. 4. rozšířené vydání. Praha: Management Press, 2007. 576 s.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2072 s.

JAKL, L. *Metodologie vědy a výzkumu se zaměřením na oblast práv k průmyslovému a jinému duševnímu vlastnictví*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2015. 136 s.

KINDL, J., PAVELKA, T., HUBKOVÁ, P. *Zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, 627 s.

KINDL, J., MUNKOVÁ, J. *Zákon o ochraně hospodářské soutěže*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016. 860 s.

KNAPP, V. *Vědecká propedeutika pro právníky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 233 s.

KNAPP, V. *Velké právní systémy: úvod do srovnávací právní vědy*. Praha: C. H. Beck, 1996. XVI, 248 s.

KRABEC, T. *Teoretická východiska soutěžní politiky*. Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky; 1/2006. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2006. 121 s.

LEVÝ, Jan. *Soutěžní právo v Ruské federaci*. Praha, 2011. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze.

MACEK, J. *Rozhodnutí ve věcech obchodní firmy a nekalé soutěže. II. díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. 609 s.

MAMAJEV, A. M. *Konkurentnoje pravo. Praktičeskij kommentarij*. Vladimir: izd. Posad, 2004.

MANKIW, N. *Principles of economics*. 6th, international ed. [S.l.]: South-Western/Cengage Learning, 2012. xxxii, 856 s.

MUNKOVÁ, J., KINDL, J., SVOBODA, P. *Soutěžní právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. xxvi, 619 s.

MUNKOVÁ, J. *Právo proti nekalé soutěži. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 244 s.

ONDREJOVÁ, D. *Nekalá soutěž v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 380 s.

PETR, M. *Vztah českého a unijního soutěžního práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. 253 s.

PETR, M. a kol. *Zakázané dohody a zneužívání dominantního postavení*. Praha: C. H. Beck, 2010. xvii, 607 s.

POPONDOPULO, V. F. *Kommerčeskoje (predprinimatělskoje) pravo Rossiji. Učebnik. 2-je izd., pererab. i dop.* Moskva: Jurist, 2006.

PISENKO, K. A., CINDELIANI, I. A., BADMAJEV, B. G. *Pravovoje regulirovanije konkurencii i monopolii v Rossijskoj Federacii: Kurs lekcij*. Moskva: Statut, 2010.

PUGINSKIJ, B. I. *Kommerčeskoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2006.

PUZYREVSKIJ, S. A. a kol., *Antikonkurentnyje soglašenija i nědobrosověstnaja konkurencija: učebnoje posobije*. Moskva : Prospekt, 2016.

SAMUELSON, P., NORDHAUS, W. *Ekonomie*. Vyd. 1. Praha: NS Svoboda, 2007. xxiii, 775 s.

VARLAMOVA, A. N. *Konkurentnoje pravo Rossiji*. Moskva: Zercalo, 2009.

VARLAMOVA, A. N. *Pravovoje regulirovanije konkurenciji v Rossiji*. Moskva: JurInfoR, 2000.

SADIKOV, O. N. a kol. *Graždanskoje pravo Rossijskoj Feděraciji. Učebnik. Díl I*. Moskva: Izdatělskij dom „INFRA-M“, 2006.

SADIKOV, O. N. a kol. *Graždanskoje pravo Rossijskoj Feděraciji. Učebnik. Díl II*. Moskva: Izdatělskij dom „INFRA-M“, 2006.

SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 432 s.

ŠMEJKAL, V. *Soutěžní politika a právo Evropské unie 1950-2015. Vývoj, mezníky, tendence a komentované dokumenty*. Praha: Leges, 2015. 336 s.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 1469 s.

TOMÁŠEK, M., TÝČ, V. a kol. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017. 496 s.

TOŤJEV, K. Ju. *Konkurentnoje pravo (pravovoje regulirovanije konkurenciji). Učebnik*. Moskva: izd. RDL, 2000.

Odborné články

AMINĚV, F. G., RADYGINA, M. V. Ob otněsenii zloupotreblenija dominirujuščim položenijem k forme zloupotreblenija pravom. *Jurist – pravovėd*. 2018, č. 4 (87), s. 35-40.

ANDREJEVA, Je. V. Polnomočija Feděralnoj antimonopolnoj služby kak osnova borby s nědobrosověstnoj konkurenciej. *Vėstnik Kostromskogo gosudarstvėnnogo těchnologičeskogo universitěta. Gosudarstvo i pravo: voprosy těorii i praktiki (Serija „Juridičeskije nauki“)*. 2016, č. 1(6), s. 55-59.

ARTĚMJEV, I. Ju. Sověršenstvovanie antimonopolnogo zakonodatělstva kak instrument moděrnizacii ekonomiki. *Etap: Ekonomičeskaja těorija, analiz, praktika*. 2011, č. 2, s. 4-9.

BALÍK, S. Monopoly v Byzanci. *AUC-Iuridica*. 1977, č. 4, s. 297.

BAŠLAKOV-NIKOLAJEV, I. V. Kollektivnoje i mnogosubjektnoje dominirovanije na rynke: Problemy zakonodatělstva i pravoprimeńńenija. *Rossijskij žurnal pravovykh issledovanij*. 2018, č. 3 (16), s. 134-145.

BOČENKOV, Ju. M. Pońjatije „dominirujuščee položenije“ i jeho sootnošenje s drugimi katěgorijami rossijskogo zakonodatělstva. *Zakony Rosii: Opyt, analiz, praktika*. 2007, č. 6, s. 18-26.

BORK, R. H. Antitrust and Monopoly: The Goals of Antitrust Policy. *American Economic Review*. 1967, č. 57, s. 242-53.

BORZILO, Je. Ju. Sposoby klassifikacii vidov zloupotreblenija dominirujuščim položenijem. *Globalnyj naučnyj potěncial*. 2014, č. 1 (34), s. 81-83.

ČIGRAJ, I. K. Osoběnnosti pońatija nědobrosověstnoj konkurencii v RF. *Vėstnik nauki i obrazovanija*. 2017, 6(30), s. 85-87.

ČUDINOV, O. R. Novelly zakona o zaščitě konkurencii v Rossijskoj Feděracii i opyt Francii. *Vėstnik VEGU*. 2016, č. 2(82), s. 185-191.

DANILENKO, V. N. Problemy formy graždansko-pravovoj otvëstvennosti za zloupotreblenije dominirujuščim položenijem na tovarnyh rynkach. *Almanach mirovoj nauki*. 2015, č. 2-3 (2), s. 152-154.

GANDILOV, T. M., RAMZANOVA, K. K. Novelly antimonopolnogo zakonodatëlstva i razvitije konkurencii v sfere predprinimatelstva. *Vëstnik Moskovskogo universitëta MVD Rosii*. 2016, č. 6, s. 37-41.

ISTOMIN, V. G. Antikonkurentnye soglašenija: Juridičeskaja suščnost' i pravovyje posledstvija. *Žurnal rossijskogo prava*. 2018, č. 12 (264), s. 62-71.

JARANDAJKIN, R. S., TOLSTOVA, M. L. Sovremennyye pravovyje problemy vyjavlenija i predupreždënija kartelnyh soglašenij v Rossijskoj fedëracii. *Novoje slovo v nauke: Perspektivy razvitija*. 2014, č. 2 (2), s. 321-322.

JEVTUŠENKO, I. V. Antikonkurentnye soglašenija: problemy gosudarstvennogo protivodëjstvija. *Sovremennoje pravo*. 2013, č. 10, s. 54-48.

KABANOV, A. A., Protivodëjstvije nëdobrosovēstnoj konkurencii v Rosii XXI vëka. *Vëstnik Sankt-Petërburgskoj juridičeskoj akadëmii*. 2015, č. 2(27), s. 58-62.

KIŇOV, A. Ju. Borba s karteljami v Rossii. *Sovremennaja konkurencija*. 2010, č. 6 (24), s. 43-52.

KIRILOV, V. V. Nekorrektnoje sravnënije kak projavlenije nëdobrosovēstnoj konkurencii. *Centralnyj naučnyj vēstnik*. 2017, č. 2(18), s. 16-18.

KIRILOV, V. V. Pravovoje regulirovanie nëdopuščënija diskreditacii kak formy nëdobrosovestnoj konkurencii. *Centralnyj naučnyj vēstnik*. 2017, č. 2(18), s. 18-20.

KIRILOV, V. V. Pravovyje aspekty nëdobrosovestnoj konkurencii puťjom vvedënija v zabluždënije. *Centralnyj naučnyj vēstnik*. 2017, č. 2(18), s. 20-22.

KIRJUŠINA, I. V. Konstrukcija pravovogo zapreta zloupotreblenija dominirujuščim položenijem. *Pravovaja mysl v obrazovanii, nauke i praktike*. 2018, č. 1 (7), s. 47-51.

KIRJUŠINA, I. V. Poňjatija „soglašenija“, „soglasovannyje dëjstvija“ i „parallelnoje povedënije“ v doktrinë i zakonodatëlstve Rossii. *Izvēstija Altajskogo gosudarstvennogo universitëta*. 2018, č. 6 (104), s. 157-161.

KOVELJANOVA, O. A. Antikonkurentnyje soglašenija v rossijskom zakonodatělstve. *Sinergija nauk*. 2017, č. 13, s. 372-377.

KOVELJANOVA, O. A. Soglašenija, ograničivajuščije konkurenciju na tovarnom rynke. In: Problemy i perspektivy sovremennoj nauki: Sbornik statěj XVIII Meždunarodnoj naučno-praktičeskoj konferencii. Stavropol: Centr naučnogo znanija „Logos“, 2017, s. 50-53.

KROTOV, K. S. Istorija pravovogo regulirovanija nědobrosověstnoj konkurencii v Rossii i za ruběžom. *Věstnik Saratovskoj gosudarstvennoj juridičeskoj akademii*. 2017, č. 1(114), s. 128-131.

LEVÝ, J. Soutěžitel či skupina osob – porovnání ruského a českého práva. *European Offroads of Social Science*. 2016, č. 1, s. 68–80.

LEVÝ, J. Vybrané otázky ze soutěžního práva v Rusku. In: SCISKALOVÁ, M. (ed.). *Právo v podnikání vybraných členských států Evropské unie* [CD-ROM]. Karviná, 15.11.2012 – 16.11.2012. Karviná : Slezská univerzita v Opavě, 2012, s. 96–105.

MALJUTINA, O. A. Něnadležaščaja reklama i nědobrosověstnaja konkurencija: kollizija ili konkurencija norm. *Juridičeskaja tehnika*. 2017, č. 11, s. 498-500.

MAMIJEV, Č. M. Poňjatije „dominirujuščee položenije“ i jego charaktěryje priznaky. *Obščestvo i pravo*. 2011, č. 5 (37), s. 230-233.

MARKANOV, D. Ju. Nědobrosověstnaja konkurencija v oblasti isključitel'nych prav. *Imuščestvěnnaje otnošenija v Rossijskoj Feděracii*. 2015, č. 2(161), str. 52-60.

PETROV, S. P., ŠMAKOV, A. V. Opredělenije optimalnoj veličiny štrafa za zloupotreblenije dominirujuščim položenijem. *Iděi i iděaly*. 2013, č. 1(15), s. 94-104.

POPOVA, A. O. Zloupotreblenije dominirujuščim položenijem v formě navjazывanija uslovij dogovora. *Otěčestvěnnaja jurispruděncija*. 2016, č. 6 (8), s. 44-47.

PUZYREVSKIJ, S. Narušenije antimonopolnogo zakonodatělstva puťjom zloupotreblenija dominirujuščim položenijem. *Chozjajstvo i pravo*. 2013, č. 5 (436), s. 27-49.

SELIVANOVSKAJA, Ju. I. Prestuplenija v sfere nědobrosověstnoj konkurencii. *Kazanskij ekonomičeskij věstnik*. 2015, č. 2(16), s. 124-128.

SERJOGIN, D. I. Stanovlenije zakonodatel'stva o zaščite konkurencii v Rossiji. *Věstnik Universitěta imeni O. Je. Kutafina*. 2017, č. 9(37), s. 29-37.

SOKOLOV, A. Ju. Administrativnaja otvęstvęnnost' za zloupotreblenije dominirujuščim položenijem na tovarnom rynke. *Věstnik Akadēmii ekonomičeskoj bezopasnosti MVD Rossii*. 2009, č. 9, s. 126-30.

SUMENKOV, S. S. Zloupotreblenije dominirujuščim položenijem: Problemy sostava administrativnogo pravonarušenija. *Naučnyj věstnik Omskoj akadēmii MVD Rossii*. 2017, č. 2 (65), s. 42-48.

SUŠKEVIČ, A. G. Antikonkurentnyje solgašenija: zaprety, isključenija iz zapretov i ich predely v novom feděralnom zakoně „o zaščite konkurencii“. *Zakony Rossii: opyt, analiz, praktika*. 2007, č. 6, s. 34-41.

SUŠKEVIČ, A. Kollektivnoje dominirovanije: Stanovlenije instituta. *Chozjajstvo i pravo*. 2009, č. 7 (390), s. 84-91.

ŠASTITKO, A. Ekonomiko-pravovyje aspekty kollektivnogo dominirovanija. *Ekonomičeskaja politika*. 2011, č. 3, s. 167-190.

ŠASTITKO, A. Je. Kartel: organizacija, stimuly, politika protivodejstvija. *Rossijskij žurnal menedžmenta*. 2013, č. 4, s. 31-56.

ŠLJAKOVA, A. I. Privlečenije juridičeskogo lica k administrativnoj otvetstvennosti za narušenije antimonopolnogo zakonodatel'stva: nędobrosovēstnaja konkurencija. *Innovacionnaja nauka*. 2017, č. 9, s. 52-55.

ŠMEJKAL, V. Ochrana spotřebitele a jeho blahobytu v soutěžním právu EU. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. 2012, č. 3, s. 31-65.

VOLKOV, A. V. Nędobrosovēstnaja konkurencija i zloupotreblenije domonirujuščim položenijem na rynke kak formy zloupotreblenija pravom. *Zakonnost'*. 2009, č. 11, s. 31-35.

WHITNEY, S. N. The Impact of Antitrust Laws: Vertical Disintegration in the Motion Picture Industry. *American Economic Review*. 1955, č. 45, s. 491-498.

Ruské právní předpisy

Feděral'nyj zakon ot 17.08.2005 N 147-FZ „O jestěstvěnných monopolijach“.

Feděral'nyj zakon ot 26.07.2006 N 135-FZ „O zaščitě konkurenciji“.

Feděralnyj zakon ot 29.07.2004 N 98-FZ „O kommerčeskoj tajně“.

Koděks Rossijskoj Feděracii „Ob administrativnych pravonarušenijach“ ot 30.12.2001 N 195-FZ.

Postanovlenije Pravitelstva RF ot 05.07.2009 N 504 „O slučajach dopustimosti soglašenij meždu strachovščikami, rabotajuščimi na odnom i tom že tovarnom rynke, ob osuščestvlenii sovměstnoj strachovoj ili perestrachovočnoj dejatělnosti“.

Postanovlenije Pravitel'stva RF ot 07.04.2004 N 189 „Voprosy Feděral'noj antimonopol'noj služby“.

Postanovlenije Pravitěl'stva RF ot 09.03.1994 N 191 „O Gosudarstvėnnoj programme děmonopolizacii ekonomiki i razvitija konkurencii na rynkach Rossijskoj Feděracii“.

Postanovlenije Pravitelstva RF ot 16.07.2009 N 583 „O slučajach dopustimosti soglašenij meždu chozjajstvujučimi subjektami“.

Postanovlenije Pravitěl'stva RF ot 23.04.2012 N 378 „Ob utverždě nii Pravil formirovanija i vedě nija Rejestra lic privlečennyh k administrativnoj otvėtstvėnnosti za narušenie antimonopolnogo zakonodatěl'stva Rossijskoj Feděracii“.

Postanovlenije Pravitelstva RF ot 30.04.2009 N 386 „O slučajach dopustimosti soglašenij meždu kreditnymi i strachovymi organizacijami“.

Postanovlenije Pravitěl'stva RF ot 30.06.2004 N 311 „Ob utverždě nii Položenija o Feděralnoj antimonopolnoj službe“.

Prikaz FAS Rosii ot 25.05.2012 N 339 „Ob utvěrždě nii administrativnogo reglamenta FAS po ispolně niju gosudarstvėnnoj funkcii po vozbuždě niju i rassmotreniju děl o narušenijach antimonopolnogo zakonodatěsl'tva Rossijskoj Fěděracii“

Prikaz FAS Rosii ot 28.04.2010 N 220 „Ob utverždě nii porjadka provedě nija analiza sostojanija konkurencii na tovarnom rynke“.

„Ugolovnyj koděks Rossijskoj Feděracii“ ot 13.06.1996 N 63-FZ.

Ukaz Prezidenta RF ot 09.03.2004 N 314 „O sistěmě i strukture federal'nych organov ispolnitěľnoj vlasti“.

Konstitucija Rossijskoj Feděracii.

Zakon RF ot 07.02.1992 N 2300-1 „O zaščitě prav potrebitěľej“.

Zakon RSFSR ot 22.03.1991 N 948-1 „O konkurenciji i ograničeniji monopolističeskoj dějatel'nosti na tovarnom rynke“.

České právní předpisy

Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění do 31.12.2013.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění do 31.12.2013.

Zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže a o změně zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže).

Evropské právní předpisy

Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 Smlouvy.

Nařízení Rady (ES) č. 139/2004 ze dne 20. ledna 2004 o kontrole spojování podniků (Nařízení ES o spojování).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/114/ES ze dne 12. prosince 2006 o klamavé a srovnávací reklamě.

Smlouva o Evropské unii.

Smlouva o fungování Evropské unie.

Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli.

Rozhodnutí a další právní akty ruských orgánů veřejné moci

Mirovoje soglašeniye meždu FAS Rosii i OAO „Jevrocement grup“ ot 30.06.2006 – dostupné na: <https://fas.gov.ru/documents/574357>, ke dni 28.05.2019.

Pismo FAS Rosii ot 24.12.2015 N IA/74666/15 „O priměnenii „četyvjortogo antimonopolnogo paketa“ [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 05.05.2019.

Postanovlenije FAS Zapadno-Sibirskogo okruga ot 23.08.2004 N F04-5592/2004 (A03-3722-34), dostupné na: <http://www.resheniya-sudov.ru/2004/51483/>, ke dni 01.09.2016.

Postanovlenije FAS Dalněvostočnogo okruga ot 11.08.2008 N F03-A73/08-2/3092 po dělu N A73-3133/2008-91AP [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 12.05.2019.

Postanovlenije Plenuma Verhovnogo Suda RF ot 23.04.2019 N 10 „O primenenii časti četvertoj Graždanskogo kodeksa Rossijskoj Feděracii“ [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 05.05.2019.

Postanovlenije Plenuma VAS RF ot 30.06.2008 N 30 „O někotorych voprosach, vznikajuščich v svjazi s primeněnjem arbitražnymi sudami antimonopolnogo zakonodatelstva“ [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 12.05.2019.

Postanovlenije Prezidiuma VAS RF ot 08.11.2011 N 4267/11 po dělu N A40-42759/10-153-190. [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 28.05.2019.

Postanovlenije Prezidiuma VAS RF ot 21.12.2010 N 9966/10 po dělu N A27-12323/2009. [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 31.05.2019.

Postanovlenije Prezidiuma VAS RF ot 25.05.2010 N 16678/09 po dělu N A70-9090/15-2008. [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 28.05.2019.

Postanovlenie Verhovnogo Suda RF ot 05.06.2015 N 306-AD14-25 po dělu N A12-27939/2012. [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 28.05.2019.

Postanovlenie Verhovnogo Suda RF ot 24.06.2016 N 309-AD16-6475 po dělu N A07-19813/2014. [Právní informační systém KonsultantPljus], dostupné na: <http://www.consultant.ru/>, ke dni 28.05.2019.

Rešeníje FAS ot 09.04.2012 po dělu N 1 11/170-11, dostupné na: <https://fas.gov.ru/documents/567479>, ke dni 03.06.2019.

Rešeníje Kollegialnogo organa FAS – Apelljacionnoj kollegii FAS ot 21.12.2017, o žalobě OOO „Socialnaja aptěka Stavropol“ na rešeníje i predpisanije Stavropolskogo UFAS N 21, dostupné z: <https://br.fas.gov.ru/documents/fd9dcd54-11a1-44af-ba43-446d6da2b439/>, ke dni 04.05.2019.

Rozhodnutí a další akty českých orgánů veřejné moci

Informační list ÚOHS 3/2014. Dostupné na: <https://www.uohs.cz/cs/informacni-centrum/informacni-listy.html>, ke dni 21.06.2019.

Oznámení Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže o dohodách, jejichž dopad na hospodářskou soutěž je zanedbatelný. Dostupné na: <https://www.uohs.cz/cs/hospodarska-soutez/zakazane-dohody-a-zneuziti-dominance/oznameni-o-dohodach-de-minimis.html>, ke dni 21.06.2019.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30.09.2008, sp. zn.: 5 Afs 40/2007.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13.04.2011, sp. zn. 3 Cmo 395/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.09.2011, sp. zn. 23 Cdo 2500/2010.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14.09.2010, sp. zn. 3 Cmo 34/2010.

Rozhodnutí a další právní akty unijních orgánů veřejné moci

Rozsudek Soudního dvora ze dne 09.07.1969, Völk, C-5/69.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14.07.1972, Dyestuffs, C-48/69.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14.02.1978, United Brands, C-27/76.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 12.06.1984, Hydrotherm, C-170/83.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 11.04.1989, Ahmed Saeed, C-66/86.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 23.04.1991, Höfner, C-41/90.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 06.04.1995, Magill, spojené věci C-241/91 a C-242/91.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13.12.2012, Expedia, C-226/11.

Rozsudek Tribunálu ze dne 10.03.1992, Italian Flat Glass, spojené věci T-68/89, T-77/89 a T-78/89.

Rozsudek Tribunálu ze dne 26.10.2000, Bayer, T-41/96.

Rozsudek Tribunálu ze dne 06.06.2002, Airtours, T-342/99.

Rozsudek Tribunálu ze dne 27.10.2010, Alliance One International, T-24/05.

Sdělení komise – Pokyny k prioritám Komise v oblasti prosazování práva při používání článku 82 Smlouvy o ES na zneužívající chování dominantních podniků vylučující ostatní soutěžitele. Úřední věstník C 45, 24.02.2009.

Sdělení o dohodách menšího významu, které výrazně neomezují hospodářskou soutěž podle čl. 101 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie (sdělení de minimis). Úřední věstník C 291, 30.08.2014.

Internetové zdroje

<http://www.beck-online.cz/> – Beck-online (právní informační systém).

<http://www.consultant.ru/> – KonsultantPljus (právní informační systém).

<http://www.elibrary.ru/> – E-library.ru – naučnaja elektronnaja bibliotěka (vědecká on-line knihovna).

<http://www.fas.gov.ru/> – Federální antimonopolní služba.

<http://www.uohs.cz/> – Úřad pro ochranu hospodářské soutěže.

Příloha – vybraná ustanovení zákona o ochraně konkurence

Převzato a upraveno z právního informačního systému KonsultantPlus